

Rev
16/1/58.

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

24/1/58

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

1089
4

జనవరి 1958

సంపుటము 35 :

: సంచిక 1

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణి క

జనవరి 1958

స్వవిషయము	...	1
దేశోద్ధారక సంస్కృతి	జ్ఞానానందము	...
...	...	3
ఈవొడ్డు - ఆవొడ్డు	శ్రీ మనోజబసు	...
అనువాదకులు :	శ్రీ అట్లూరి రామారావు	...
...	...	4
నిత్యమల్లి	'మురయా'	...
...	...	9
వాసనాప్రకృతి	సుప్రసన్న	...
...	...	23
పురుషకారపు బాధ్యత	శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...
...	...	26
మంటలు	శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు	...
...	...	33
విష్ణుకుండినుల శిల్పము	'తంగిరాల'	...
...	...	43
దూతమత్రేధము	'కళాదాన'	...
...	...	47
మన్వంతరం	శ్రీ యస్వీ జోగారావు	...
...	...	53
మధ్యధరాప్రాంత		
బలాబలాలు	శ్రీ పి. వి. ప్రసాదరావు	...
...	...	62
రాత్రించదులు	శ్రీ అంగర సూర్యారావు	...
...	...	67
సమానాంతర రేఖలు	శ్రీ ఆర్. యం. చిదంబరం	...
...	...	86
కలగూరగంప
...	...	92
గ్రంథవిమర్శనము
...	...	95

స్వ విషయము

భారతి ముప్పదిన్నాలు సంవత్సరముల సమ్యక్చరిత్రను రూపొందించుకొని, నేడు ముప్పదిఅయిదవయేట అడుగిడుచున్నది. ఏటేటా, జన్మదినోత్సవ సమయమున గత చరిత్ర నించుక సింహావలోకనము చేసుకొని భవిష్యత్తు పైకి దృష్టి సారించుట భారతికి సంప్రదాయమై యున్నది.

సమ్యక్దర్శనము, సమ్యక్జ్ఞానమునకు సాధనమైయున్నది; సమ్యక్జ్ఞానము సమ్యక్చరిత్రకు ఆధారమైయున్నది. 'సమ్యక్దర్శనము', 'సమ్యక్జ్ఞానము', 'సమ్యక్చరిత్ర'—యివి తైనమత 'రత్నత్రయం'గా చెప్పబడుతున్నా, నిజానికి యివి భారతీయ తాత్వికరంగానికి, తద్వారా భారతజాతీయ పురోగమనానికి ప్రధాన ప్రాతిపదికలై వున్నాయి. ఈ మూటిని సమగ్రంగా అవగతం చేసుకుంటే, భారత జాతీయ జీవనం లక్ష్యశుద్ధిలేని పెట్టివాడిచేతిరాయిలా వున్నదనే వాదం పరాస్తమైపోతుంది. అయితే యీ రత్నత్రయాన్ని ఆచరణలో ఎంతవరకు సాధించుతున్నా మనది ఆత్మపరీక్ష చేసుకోవలసిన విషయం.

సమ్యక్దర్శనము, సమ్యక్జ్ఞానము, సమ్యక్చరిత్ర—ఇవి స్థూలంగా మూడుగా చెప్పబడుతున్నా నిజానికి యివి ఒకే వ్యవస్థయొక్క మూడుదశలు. సమ్యక్దర్శనము సమ్యక్జ్ఞానమునకు సాధనము; సమ్యక్జ్ఞానము సమ్యక్చరిత్రకు ఆధారము. అందుచేత ఇందు సమ్యక్దర్శనము అత్యంత ప్రధానమైనదని తేలుతున్నది.

కాగా, సమ్యక్ దర్శనమన నేమి? మనకు కొన్ని దర్శనశాస్త్రములు లున్నవి. అట్లే సర్వజాతులకూ ఉన్నవి. ఈ దర్శన శాస్త్రములపరిచయము లేనివా డెవ్వడూ జ్ఞాన వంతుడు కానేరడు. వానికి సమ్యక్ చరిత్ర సిద్ధింపదు. చరిత్రహీను లిట్టివారే. ఈ దర్శనశాస్త్రములు స్థానికపులుకావు; ఇవి పరిణామశీలము కలవి. వీటి పురోగమన మీ శతాబ్దమున మహోజ్వలముగ సాగిపోవుచున్నది. విశ్వవిజ్ఞానము, సమైక్యమై, ఏకముఖమై సాగిపోవుచున్న ఈ దశలో, నిజానికి మనం దాని గమనాన్ని అందుకోలేకుండా వున్నాము; అందుచేతనే, నేడు కేవల చారిత్రిక పరిణామాలైన కొన్ని సంఘటనలు హఠాత్పరిణామాలుగా కన్పించి మనలను విప్రభాంతులను చేస్తున్నాయి. నిజానికి యితర పురోగమన జాతులలోకంటే మనలో నేడు సమ్యక్ దర్శనం లోపించి వున్నదంటే, ఇది అక్షరాలా అంగీకరించి తీరవలసిన పరమసత్యం.

ఈ విషయాన్ని భారతి గత జన్మదినోత్సవ సంచికలోనే ఇంచుక హెచ్చరించటం జరిగింది. కాని గత సంవత్సరంలో కూడా అశించిన అవధికి ఫలితాన్ని సాధించ లేకపోయాం. ఈ లోపాన్ని భర్తీచేసుకోవటానికి ఆ యాభౌతిక సాంఘిక విజ్ఞాన శాస్త్రాల్లో నిష్ణాతులైన ప్రాజ్ఞుల సహకారాన్ని ఎంతో వాంఛించుతున్నాం.

విజ్ఞానశాస్త్ర విషయాదికాలను సారిభాషికపదాటంకాలను అధిగమించి వ్యాస రూపంలో ప్రజాబాహుళ్యానికి అందజేయటంలోగల సాధకబాధకాలు మాకు తెలుసు. అయినా ఇది నేడు గాకపోయినా రేపైనా సాధించితిరవలసిన విషయం. ఈ కృషిలో, రచయితలకు, భారతి నిర్వాహకుల హృదయపూర్వకమైన సహకారం తప్పక వుంటుంది.

ఇది సాహిత్యవ్రేలికగదా, యిందు శాస్త్రవిజ్ఞానప్రసక్తియేల నని కొందరి ఆశంక. శాస్త్రీయవిజ్ఞాన పరిపుష్టిలేని సాహిత్యరంగం మూఢవిశ్వాసాల మురికికూపమై జాతీయ పురోగమనానికిగాక తద్వినాశానికి కారణమౌతుంది. ఈ కారణంచేతనే, భారతి, ఆదినుంచీ, సాహిత్య, సాంఘిక, సాంస్కృతిక రంగముల పరస్పరాశ్రయ స్వభావమును గుర్తించి సర్వతోముఖంగా నేవచేస్తూ వచ్చింది. అందుచేతనే నేడు భారతి మనుగడ చరితార్థమై వున్నది.

గత సంవత్సరం వచ్చిన రచనలను ఇంచుక పరిశీలించితే, నాటకరచనలో కొంత ముందడుగు కనుపించుతున్నది; మహాన్నత స్థాయిసందుకొన్న కథాశిల్పం ఎందు చేతనో పతనమైపోతున్నది. కావ్యనిర్మాణంకూడా నిరుత్సాహజనకంగానే వున్నది—విశ్వసాహిత్య రంగంలోనే దీని స్థితి నేడు అలావున్నది; విజ్ఞానప్రచారంలో అత్యంత ప్రధానసాధనమైన వ్యాసరచన నన్నగిలిపోయినది. విమర్శనా విధానానికి తగిన సంప్రదాయం సిద్ధించుటలేదు. ఇది రచయితలను విమర్శించుట కాదు. ఈ విషయములను ఆంధ్రవాఙ్మయ నిర్మాణ బాధ్యతను వహించుతున్న రచయితల దృక్పథమునకు తెచ్చుట ఇందలి ఆశయం.

భారతిలో త్రివర్ణచిత్రాన్ని అందజేయలేకపోతున్నామని కించపున్నది. సరియైన చిత్రాలు లభించకపోవటమే యిందుకు కారణం. అసతికాలంలో ఈ లోపాన్ని భర్తీచేయటానికి నకలశక్తులూ ప్రయత్నించగలము.

భారతి నిర్వాహణ అసిధారావ్రతంవంటిది. అనేక సాధకబాధకాలు ఎదురౌతూ వుంటవి. కాని దేశోద్ధారకుడు నిల్విన ఆదర్శం, సుదూరానవుండికూడా, జ్యోతి శ్చక్రంలా విస్ఫుల్లమై కట్టెదుట వెలుగొందుతూ వుండటంచేత ఆ వెలుగుబాటను ముందుకు సాగుతున్నాము. ఇందు స్వల్పశ్రేణిలూ, మార్గాయాసాలూ పరిగణించ దగినవికావు.

ఈ మహాయాత్రలో సహపాంథులై, సర్వసహకారాలూ నెరపుతూ, భారతిని ఈ ఉజ్జ్వల స్థాయిలో నిర్వహించటానికి కారణభూతులౌతున్న సమస్తాంధ్ర రచయితలకూ, కథాకారులకూ, పాఠకులకూ ఈ పర్వదినాన కృతజ్ఞతలు తెల్పు తున్నాము.

దేశోద్ధారక సంస్కృతి

జ్ఞానానందము

అజ్ఞానాంధముఁ గ్రమ్మకొన్న సమయంబాంధ్రాన నీ వొంటిమై
తత్త్వం మెచ్చ తెలుంగు వాఙ్మయపు జ్యోత్స్నల్ నింపి జాతీయపు
విజ్ఞానమ్మున కీపుకారకుడవై వెల్గొందు వేదాంతమ
రక్షా! త్యాగపరాయణా! నిను మదాంధత్వోని కొండాడెడిక.

ఉత్సాహమ్ము నశించిపోయిన మహాంధ్రోర్వీ ప్రజాపాళిక
ఉత్సాహమ్మునఁ గూడ నల్పిన యనన్యోదాత్తమైనట్టి నీ
యుత్సర్గమ్ము ప్రశంసనీయమగు బాబూ! విశ్వదాతా! కళల్
బ్రోత్సహించిన నీ చరిత్రకు శతంబుల్ తెల్లుపూజాస్తుతుల్

ఆరిపోయిన మహాంధ్రావని విజ్ఞాన
చైతన్యదీపాలఁ జమురువోసి
అలసిపోయిన సోదరుల శరీరమ్ముల
జాతీయభావ రసమ్ముఁ బూసి
కునికిపోయిన కళాంగన జీవనమునేయ
మిసిమించురతనాల మేడఁగట్టి
మూలిపోయిన ఘోరధార్తుల హస్తములనిండఁ
బ్రయమార పసిఁడి గుప్పిలిని విప్పి
తెనుగు వారలకెల్ల దేశభక్తిని నేర్పి
భావినాయకులకు బాటసూపి
స్వార్థచింతలేక బ్రతికినవాడవు
విశ్వవిహిత! మహిత విశ్వదాత!

ఈవొడ్డు, ఆవొడ్డు

శ్రీ మ నో జ బ ను

* బెంగళీ కథకు అనువాదం *

ఇస్కాయీల్ ఇంటి వసారా వగైరాలు పాకిస్తాన్ లోకి, పెరదూ, గదులూ వగైరాలు హిందూ స్టాన్ లోకి వీరిపోయాయి. కాంతో వసారాలో వున్న వందీ, రోలూ మరోవోటికి మర్చి, దాన్నే వడవా చెబుకొన్నాడు. ఈ మధ్యా చేర్చులతో ఇస్కాయీల్ పదారణాలూ పాకిస్తాన్ యుద్ధయోధుడు. ఐతే మరోకంటికి తెలియండా ఓ రాత్రికి రాత్రి పెరటి గదిలో దాచివుంచిన డబ్బు ముంతిన్నీ తివ్వ తేచ్చి వసారాలో భద్రంగా పాతి పెట్టుకొన్నాడు.

రకరకాల వదంతులు బయలుదేరాయి. పట్న మంతా అల్లకల్లోలమైపోయింది. స్టేషన్ నుంచి కదిలే ఏ రైలుని చూసినా ఈ గందరగోళమే కనిపిస్తుంది. జనం ఏదైతినట్లు వురుకులు పరుగులు పెడుతున్నారు. ఇస్కాయీల్ కొడుకు రంజాన్ స్కూల్లో చదువుకొనే కుర్రాడు. ఎవరో వాడితల బ్రద్దలు కొట్టేశారు. అందాకా వెళ్ళిందికొండ!

ఇంత బీభత్సంలో కూడా ఓ ఆశ్చర్యకరమైన విషయం జరిగింది.

మంజుల ఇస్కాయీల్ వాక్ట్లో నిలబడి, దిర్యాజా నుండా తొంగిచూసి “ఇంత పొద్దెక్కినా నువ్వొంకా నిద్రపోతూనే వున్నావా దాదా? లే, లే! మంజుని, వొచ్చా” అని అన్నది.

మంజుల గొంతుని ఇస్కాయీల్ వాక్ట్లోకి వొచ్చాడు. తిని ఆదేపనిగా ఎగాదిగా చూస్తూన్న ఇస్కాయీల్ తో “ఏ, ఆలా చూస్తావే దాదా? గుర్తు రాలేదా? హా, అయిన వాళ్ళంతా నన్నింటించి తిన్ని తిగిలేశారు దాదా?” అన్నది మంజుల.

“ఎప్పుడొచ్చావ్ మవ్?” అనడిగాడు ఇస్కాయీల్. మంజుల తీవ్రంగా “ఎప్పుడొచ్చావని ఎగతాళిగా అడుగుతున్నావా? నీ ఉద్దేశ్యం తెలియండా వుంది దాదా!” అన్నది.

ఇస్కాయీల్ మాటాడలేదు. వెనక్కి తిరిగాడు. అతణ్ణి అనుసరించింది మంజుల.

“ఏ దాదా! ఇదివరకటిలాగా ఏ, మంజులా, ఇస్కాయీల్ ఎక్కడ మాయమై పోయావ్. అతిపతీలేదు. ఇప్పుడీ వల్లకాటి కెందుకొచ్చావ్?” అనడిగలేదే దాదా?” అన్నది మంజుల.

ఇస్కాయీల్ వ్యగ్రస్వరంతో “పట్నంలో లాగా మా పేటలో ఒకళ్ళ పీకలు ఒకళ్ళు కోసుకో లేదుగా, వల్లకాడిని చానుతున్నావే?” అని అన్నాడు.

“ఇప్పుడే కాయల్ పాడే నించి వొస్తున్నా దాదా! ఒకళ్ళొకళ్ళు చాదుదుకు చావకపోతే ఒక్కమనిషన్నా కనిపించాదూ? దీళ్ళంతా ఏమై పోయినట్లు? ఇకలా వాక్ట్లో భావులు మంటున్నాయి.” ఇలా చెబుతూంటే మంజుల కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. కళ్ళు తుడుచుకుని “నన్ను కాసేపు మాన్పొనిస్తావా దాదా?” అనడిగింది మంజుల లోగొంతుతో.

మంజుల గొంతుని కామరాన్ తిలుపులు తెరుచుకొని నవనాలోకి వచ్చింది.

“ఇవారే ఇలా మాటాడుతున్నావే మంజూ? నువుంటానికి మేడలూ మిడెలూ కావాలా? ఇల్లంటూ వుందిగా. ఇది ఆకాశంలో కెగిరిపోలేదుగా...” అన్నది కామరాన్.

“మాకు దీదీ! నే నేదో పరాయదాన్నయి నట్లుగా ఇంచాకట్నంపి అవారకంగా మాటాడు తున్నాడు దాదా! ఏమిటో మరి!” అన్నది మంజుల వొత్తి చెబుతూ.

“సరే, చెప్పలొదిలి లోపలికిరా. నావద్దమావో. ఆయి నమకో నేదోదో అనుకోనివ్, ఇప్పుడైతే జవాబు చెప్ప. లేదంటే మెదలకుండా కూరొ” అన్నది కామరాన్.

అనువాదకులు : శ్రీ అట్లూరి రామారావు

ఈ మాటలు వింటూ మంజుల సంతోషంతో పులకించింది.

“శవాలు దొడ్లూడే యీ దేశంలో మవ్వొక్క తెవే బ్రతికివున్నావనిపిస్తుంది—దీదీ! కాని, దాదా తీరుతెమ్మలు చూస్తూంటే మాత్రం గుండెలు ఝర్ మంటున్నాయి.” అన్నది మంజుల.

పిడికిలి దిగించి ఇస్కాయీల్ “మీ బుర్రలు పగల కొడితే... ఇక అంతింతో పివ విరగి దైపోతుంది.” అని అరిచాడు.

చవ్వన మంజుని కామరాన్ లోపలికి లాక్కు పోయింది. “మావెమ్మా! ఆయన మాటల్ని మరోలా అనుకోకు! రంజాన్ చావుతో ఆయన నలా అయి పోయారు...” అని అన్నది కామరాన్.

కడుపులో చల్ల కదిలకుండా కాలక్షేపం సాగి టున్న కాపరం ఇస్కాయీల్ ది. తిండిదానికి, ఉండ దానికి లోటులేదు. ఒక్కగాను ఒక్కకొడుకు రంజాన్. వాణ్ణి చదివించి పెద్దవాణ్ణి చెయ్యాలని తలి దిండుల ఆశి.

రంజాన్ పీకెండ్ర పిస్తారు. పట్నంలో వుంటు న్నాడు. ఆ ఇంట్లో తింటూ చదువుకుంటున్నాడు రంజాన్. మతికలహాలు ప్రారంభమయ్యాక, ఆ మర వాణ్ణి ఓ రోజున ఎవరో లాతీతో తల బద్దలుకొట్టేశాడు. రెండు నెలలు ఆస్పత్రిలో పడివున్నాడు. తర్వాత ఇస్కాయీల్ కొడుకుని తీసికొని ఇంటికి వచ్చాడు. చురుకైనవాడు కావడంతో రంజాన్ కి వెంటనే స్కూల్లోనే ఉద్యోగం కూడా దొరికింది.

కాని, ఇటీవల రంజాన్ స్థితి మరి అయోమయమై పోయింది. నోటమాట పెగిలేదికాదు. కళ్లు గుంటలు పడ్డాయి. నిద్రయా ప్రపంచాన్ని అర్థంచెరుకోలేక చూస్తు న్నాడా అన్నట్లుండేవి రంజాన్ మాటలు.

ఉన్నట్టుండి రంజాన్ “అదిగో! అలా చూడండి ...మల్లా వొస్తున్నాను!...అయితో, వాళ్ళని రానివ్వకండి” అంటూ వెలికికలు పెట్టేవాడు. అలా అరుస్తూ కంగారుగా పరుగెత్తేవాడు. ఓరోజున అలాగే అరిచి పరుగెత్తడంలో దాబామీదనుండి పడిపోయాడు. పాతగాయం మరింత పెద్దగాయం అయింది. రక్తధార కట్టలేదు. స్పృహతప్పింది. విపరీతమైన దాహం వుట్టింది. ఎన్ని గ్లాసులనీరు తాగినా అది కట్టలేదు. ప్రపంచంలో వున్న నదులూ సముద్రాలుకూడా అతని దాహాన్ని తీర్చలేకపో నవసించింది.

ఈ ధృఢంకరస్థితి చూచాక తండ్రి ఇస్కాయీల్ మనస్సు క్రమం తప్పింది. నెత్తుపైర్లు పొంగి నెత్తి మీద పారలుతున్నట్లు భావించాడు.

అదీ కథ!

చాలకాలానికి మంజుల తిరిగి ఈ ఇంటికి ఈ స్థితిలో వచ్చింది. మంజుల కామరాన్ పరస్పరం కన్నీటితో కాగిలియకొని కడుగుఖాలు చెప్ప వున్నారు. మంచి చెడ్డా నూటాడుకున్నారు.

చివరికి మంజు, “మా వాన్న ఎక్కడున్నాడో నీకు తెలుసా దీదీ?” అనడిగింది.

కామరాన్ నోట మాట రాలేదు. కళ్లుమాత్రం నీళ్ళతో నిండిపోయాయి. మంజు ఆడుద్దాగా “ఆయన్ని కూడా చంపేశారా? చెప్పతూ?” అనడిగింది.

కామరాన్ నిట్టూర్చి; “లేదమ్మా, ఎవరూ ఆయన్ని చంపలేదమ్మా! ఆయనే మృత్యువుని వెతు కుంటూ తిరుగుతున్నాడు.” అని అంది.

మంజుల “తన జన్మభూమిలోనే వుండి నిర్భయంగా బ్రతికే కిక్కిరాడా లేదా? పిరికితనంతో పారి పోయాడా?” అన్నది.

కామరాన్ : “మంజూ! ఎవరూ కన్న వూరినీ, ఆస్తిపాస్తుల్ని ఉరకే పారేసుకోరు. కాని, పిళ్ళంతా దొంగలగానే నడిరాత్రివేళి పారిపోవలసి వచ్చింది మరి” అన్నది.

ఒక నిల్బియానికి వచ్చినట్లు ధీమాగా మంజు “దీదీ! నేను మాత్రం ఇక్కడే వుండిదానికి నిర్ణయించు కున్నాను. కాని, ఎక్కడికి వెళ్ళిను? దీదీ! నీ ఇంట్లో ఓ మనిషి తలదాచుకోడానికి చోటు దొరకదంటావా?” అనడిగింది.

నరిగ్గా ఆ సమయంలోనే ఇస్కాయీల్ దిర్వాజా గుండా తొంగి చూశాడు. ఇప్పటికాకా అతను వాళ్ళి మాటల్ని వింటున్నాడు.

“మంజూ, పో! పాన్నంచేసిరా. నీ మట్టుకు మవు కాస్త వేరే వుండకేసుకొని తిను. పాపం! నీకు రాత్రంతా తిండి తిప్పలండి వుండవు!” అన్నాడు కరుణార్ధి స్వరంతో ఇస్కాయీల్.

మంజు వాళ్లు విరుచుకొని లేస్తూ “వా మట్టుకు నేను వంటచేసుకోనా? నీవు వంటా గింటా చెయవా దీదీ?...మీవించి నన్ను చూరంగా నెట్టివున్నారా?” అనడిగింది కామరాన్ను.

“పిచ్చికిల్లీ! నువ్వేనాడో దురదృష్టవంతురాలి వయ్యవు. విలంతువి. మా చేతికూడు తింటే లోకం విరువకుంటుందిమ్మా!” అన్నది సందేహస్వరంతో కామరాన్.

మంజు మామ మాటాడకముందే ఇస్మాయిల్ చిక్కగా “పెద్ద దొరసాని దిగిందని, ఈవిడగారికి వండి వార్చి తినిపించాలి కాబోలు! ఈవిడ తండ్రి ఆంలే. పెర్రివెక్కి దిగేవాడుకాదు. ఆసుజాలే అబ్బాయి అమ్మాయికిన్నీ.....ఇదిగో, ఇప్పుడిది పోకిస్తాన రేలి సిందా? మునుపటిలాగా ఇక్కడ నీ పప్పులేం వుడ క్క!” ఇలా ఆరుదుకుంటూ ఇస్మాయిల్ మరి అక్కడ నిలబడలేదు. ఎక్కాకి రంజాన్ గోరీ దగ్గరికి వెళ్లి పోయాడు. వెదురుకోసలు గోరీమీదికి వోగి వున్నై. ఉమ్మట్టుండి రంజాన్ ఏడుస్తున్నట్లు ఇస్మాయిల్ కి తోచింది. “నాకేవన్నా వంపయా? తిండి పెట్టయా? పోనీ, మంచినీళ్ళయినా ఇవ్వయా?...నన్ను మరిచి పోయారా?...నేనీలా ఆకలితో మాడిపోవలసిందేనా? ఎన్నిలా మూరంచేసి వదిలేస్తారా?”

ఆ పగలంతా రంజాన్ ఆక్రందన పడింబడిగా ఇస్మాయిల్ సుండెట్లో మాగోసుకూ నేవుంది. ఆ స్వరం అతన్ని వున్నతట్టి చేస్తోంది. వెన్నంటి తిరుము తోంది. నిలబేవులా చీకటి క్రమ్మింది. సముద్ర తీరం గాలు కుమ్మిస్తట్టు రంజాన్ ఆక్రందన స్వరం అతిని సుండెట్ని కుమ్ముతోంది. కొంచెం ఎదిగి, చదువుకోనే వాడైనా రంజాన్ సహజంగానే చంటిపిల్లవాడిలా ఏడుస్తూండేవాడు. అదేస్వరం ఇప్పుడున్నా.

నడవాలా చాపమీద పడుకున్న ఇస్మాయిల్ కి నిద్రపట్టక తెగ దొర్లాడు. కానేపటికి లేచి కూచు న్నాడు. ఏవో భయం అతన్ని ఆవరించిపట్టయింది. ఒంటరిగా అలా కూచోలేక పోయాడు. కొవలసిన డబ్బు పాతర వుంది. “దానికి నాకూ ఏచిటి” అని అనుకుంటూనే పాతర పెళ్ళిగించాడు. ముంతి చేతి కందింది. చీకట్లోనే ముంతి నిండుగావున్న నాణాల్ని చేత్తో తిడిమి చూశాడు.

ఈ డబ్బుతో ఆ ప్రాశ్నో ఒక చెరువు త్రవ్వించాలని ఇస్మాయిల్ జీవితాశయం. పంచాయతీ ప్రసి డెంటుతో ఈ విషయం చెప్పాడుకూడా. ఏవో ఒక రోజున తన సంపాదన మొత్తం పంచాయతీకి అప్ప చేప్పాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. దాంతో బ్రహ్మాండ

మైన చెరువు ఏర్పడుతుంది. ఇంటిమందు ఇతడు కనిపించే మామిడితోపూ, మిట్ట పళ్ళాలు, చెట్టూ చేమా, గట్టూ పుట్టూ, తోటలూ దొడ్లూ అన్నీ ఏకాంశమైపోయి చెరువుగా మారతాయి. నిండుగా కరటాలు వొడ్డుల్ని వోరిసి తేపకలు కడతాయి. ఈ ఊహ రాగానే ఇస్మాయిల్ తలలోతామ,—

“యాఖుదా! నిష్ట రంజాన్ పేర ఈ చెరువు త్రవ్వించగలిగితే నా బ్రతుకు తెల్లవాడుతుంది. గోరీగో నిడించే నా నిష్ట దిప్పి అయినా తీరుతుంది.” అని దీనిగా గొణుక్కు నేవాడు.

మంజులవచ్చి వారం గడిచింది. ఉళ్ళో ఎక్కువ మాసినా, విన్నా, ఇస్మాయిల్ పేరతి “ఫీ, ఫీ! ఛాఛా!!” అనేవాళ్ళో.

“యగురాయ్ కూతురు మళ్ళా ఈ వూరెందుకు వచ్చిపట్టా?”

“ఇస్మాయిల్ ఆంలే సర్కార్ బిడ్డకదూ. మచ్చిక చేసుకుని పిల్లని ఇంట్లో అట్టి పెట్టేశాడు. ఏవో వోకపూల ‘కల్ మా’ చదివి, ఆపని కాస్తా పూర్తి చేసేస్తాడు. (‘కల్ మా’ ఆంలే మహమ్మదీయుల వివాహాంతోనికి సంబంధించిలంతు.)

ఈ మాటలు ఉళ్ళోవాళ్ళు బాహులంగానే అంటూ వచ్చాడు. పంచాయతీ ప్రసిడెంటు తాయాకు మనుష్యులు “ఆ పిల్లని పెళ్ళాడి ఇంట్లో వుంచుకోడా నిక ప్రసిడెంటు అంగీకరించాడు.” అని భూదా వుక్కాల్లు లేవడిశారు.

ఎవరెన్ని అన్నా ఇస్మాయిల్ కిమ్నా నీగా వూరుకు నేవాడు.

మరికొందిరు ముఖాన్నే “నీకొడుకు ఎలా చచ్చాడో, మరిచేపోయావా? ఇంకా దినిచచ్చి పూరు కుంటావా?” అని రెచ్చగొట్టేవారు.

ఇవేవి ఇస్మాయిల్ ని కదిలించేదికావు. చాలా కాలంక్రితం జరిగిన ఓదృశ్యం ఇప్పటికీ కళ్ళక్కిట్టిపట్టుండేది.

తల్లిలేని ఓపిల్లి ఓనాటి మధ్యాహ్నం ఏడుస్తూ కామరాన్ వోళ్ళో వోడిగిపోయింది. కాని ఏడుపు మానలేదు. కామరాన్ కూడ ఆ ఏడుపుని ఆపలేక పోయింది. ఆపరాన తానే ఆపిల్లని భుజాలమీదికి ఎక్కించుకొని నీడన వేపు తిరుణాల జరుగుతుంటే అక్కడికి తీసుకుపోయాడు. అక్కడ గిరిగిర తిరుగు

తొన్న రంగులరాట్నం చూసేసరికి ఏమృతమని కిలకిల నవ్విందామిల్ల. అపిల్లే ఈ మంజుల! అదృశ్యమే ఈ వాటికి ఇస్కాయీల్ కళ్ళలో మెరుల్తోంది!

“మనలి వెసిడెంటుకి ఆ పిల్లని ముడ్రెట్టేసెయ్య. పశుమిల్లని ముసలాడు వాగానే పాకుతాడు!” ఇలా అడిగాడు ఇస్కాయీల్ ని కొండరు!

కామరాన్ వంటింట్లో కూచుండి. ఇంటిముందు అయిదారుగురు మోతుబల్లకూమని అకూ వక్కలూ నమల్లూ ఊసులాడుతున్నారు. నుసరుసలు చెప్ప కొంటున్నారు. అటూ ఇటూ చూస్తున్నారు. ఇదంతా ఏదో అపశకునంలా కామరాన్ భావించింది. చటుక్కున లేచి మంజులకోసం వెతికింది. “ఈ పిచ్చిపిల్ల ఎక్కడికిపోయిందో ఏమో?” అంటూ గొణిగింది... “అరే! పాపాన్నగిరిలోపడి నిద్రపోతోంది! హు! నిర్మితంగా నిద్రపోతోంది మహారాణీలాగా...” కామరాన్ కోసంతో కంపించిపోయింది. రాత్రి తెల్లవాడూ అలా అగిలో నుగిలంలాగా గడిసింది.

నిద్రవించి లేవగానే మంజులతో “ఓవక్క కొంపలంటుకుంటున్నై! నువ్వేమో తింటావ్, పకివుంటావ్. వీల్లేదు. వెళ్ళిపో! ఇప్పుడే వెళ్ళిపో!!” అంది కామరాన్.

కాని, మంజుకి చీమ కుట్టిపట్టకూడా లేదు. ఇదంతా సత్యతల కిందకట్టి పకపక నవ్వింది.

కడుగుతూ కామరాన్ “ఏమటా చెప్పజే?”

“నావల్లని వొదిలిపెట్టి నే నెక్కడికి పోను” అన్నది అలవోకగా మంజు.

కామరాన్ ముఖం చిట్టించింది. నీవాళ్ళెవరు? ఎవళ్ళోయిందో లేదా నీకు? కామరాన్ పాదా అంతా ఖాళీచేసి వెళ్ళిపోయాడు. నువ్వుక్కడికి మళ్ళీ ఎన్ని నుండెల్లో వచ్చావ్?” అడిగింది. కామరాన్.

మంజు మామూలుగోరణిలో “దీదీ! మా అమ్మ చనిపోయినప్పుడు కామరాన్ పాదా ప్రజలందరూ లేరా? అప్పు డెన్ని నుండెల్లో వచ్చావో చెప్పదీదీ!” అన్నది.

ఈ ప్రశ్నకు కామరాన్ వద్ద జవాబు ఏముంది? లేదు. కాబట్టే మాడుమాలు లేకుండా కామరాన్ వెలిపోయింది. ఇరుగుపొరుగువాళ్ళతో ఇంట్లో అంతో ఆమెకు విరుపు మాటలు తిప్పలేదు.

“ఇదంతా నా నెత్తిన వచ్చిందేమిటి. మీరు నన్నంటారు. ఆ పిల్లని వెళ్ళిపోమన్నా పోదామో. నేనేం చెయ్యనుమరి?” అనేది కామరాన్.

“ఏలేమరి, కలమా చదివించి ఆ కాస్తా పూర్తి చెయ్యరాదా?” అనేవాళ్ళు ఇరుగు పొరుగు.

“దానివల్ల ఏ మవుతుందమ్మా! ఈ రోజుల్లో మరేం బండరాయిలా తియారయింది. కలమా చదివించి సంతమాత్రాన అది కరిగిపోయే రోజులు పోయాయి.” అన్నది కామరాన్.

మర్నాటిసాయంత్రం, మంజు ముక్కలు తిరిగి స్తోంఠే, కామరాన్ వాటిని వేయించుతోంది. మంజు తనఇంట్లో గొడవలన్నీ చెబుతూ, వొదిసలూ, అడి విడలూ అందరూ తనని ఎలా వేధించి వెళ్ళగొట్టిందీ వివరించింది. “దీదీ! ఆ సమయంలో మీరు తిప్ప మరోదిక్కు వాకు కనిపించ నేలేదు!” అంది మంజు.

సరిగ్గా ఆ సమయంలోనే వాకిట్లో కలకలం వినిపించింది. కామరాన్ “మర్నావచ్చి చచ్చాడు కావోలు” అమయంలో లేచివెళ్ళి తొంగిచూచింది. ఆమె అనుమానమే నిజమైంది. పూర్ణో మోతుబల్ల ఇంటిముందున్నారు.

కామరాన్ మంజులమీద మండిపడుతూ “దిక్కు ఇక్కడాలేదు. నీ దారి నుపు చూసుకో! వెళ్ళక పోయావా చీపురుతో సింగారించి మరీ తగిలేస్తాను!” అన్నది.

మంజుల మధురంగా నవ్వుతూ “దీదీ! నీచేత్తో ఇప్పుటిదాకా మిఠాయిమాత్రమే తింటూవచ్చాను. ఆ చీపురుదబ్బలు ఎలా వుంటాయో గుచిచూస్తాను.” అన్నది.

ఇదే సమయంలో ఇస్కాయీల్ చిలుము గొట్టంలో నిప్పు వేసుకోడానికి వచ్చాడు. “మాడు దాదా! దీదీ కత్తిమాసి నన్ను గెంటేస్తోంది” అని మంజు ఇస్కాయీల్ కి ఫీర్యాదుచేసింది.

“అ! గెంటి తీరుతాను. మనమతాలు రెండయి పోయాయి. దేకెం రెండు ముక్కలయింది. ఇక్కడ నువ్వేమిహంపెట్టుకొని వుంటావ్?” అని గర్జించింది కామరాన్,

మంజులక్కూడా కష్టంవేసింది. “ఎక్కడికి పామ్మంటావో నువ్వే చెప్పదీదీ? నా కెవళ్ళున్నారు? ఎక్కడుంటాను? ఏం తినమంటావ్? నా గతేంటి?

వివాహము వెళ్లగొడితావన్నమాట! పరే...పోదాం పద దాదా! నే నెవ్వని ఎరగను. నువ్వేనా కేనో దారిచూపించి రావాలిగా..." ఇలా అంటూనే వల వల ఏడ్చింది మంజుల.

ఇక ఆవేళ భోజనానికైనా ఇంటికిరాలేదు ఇస్మాయిల్. ముసలి ప్రెసిడెంటు ఇంట్లో జరిగిన విందులో ఉన్నాడు.

అన్నంతపని చేసేదాకా నిద్రపోని మనిషి కామరాన్. చాటుమాటుగా వక్కలు, కొబ్బరికాయలు అమ్మి పదిరూపాయలు కూసచెట్టింది. అంజులోనుంచి నాలుగైదు మంజుల చేరికొచ్చి, చీకటి పడకముందే స్తేషన్ కి పంపించేసింది.

ముక్కు మొగం ఎరగని కలకత్తా టికెట్ తీసుకొని మంజుల రైల్వేకింది. బండికదిలింది.

ఇదే సమయంలో ఇస్మాయిల్ పరిగెత్తుకొచ్చి ఓముందిని కిటికీలోంచి మంజుల చేతికందించాడు. "మంజూ! దోపలో తిసిదానికి కొంచెం మిఠాయి తెచ్చానమ్మా!" అన్నాడు.

మంజుల ఏడ్చింది. 'దీన్ని నువ్వే తీసుకురా దాదా! ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టి దిక్కులేకుండా చేశారు. దిక్కులేనిదానికి మిఠాయి పెడుతున్నాను. ఈ లేనిపోని మమకారం ఎందుకుదాదా?' అన్నది గుడ్డకంఠంతో.

కాని, దాదాకి ఈ మాటలు వినిపించే అవకాశం కలగలేదు. బండి పరుగెత్తుతోంది. మంజు కిటికీలోంచి తొంగిచూస్తోంది. ప్లాట్ ఫారంమీద ఇస్మాయిల్ ఒక రాతిబొమ్మలా నిల్చుకుంటే పోయాడు.

మంజూ కూర్చున్న పెట్రెలోనే పరిచితవ్యక్తి విపిన్ తాంబూలీకూడా వున్నాడు. "ఇస్మాయిల్ సర్కార్ ఏచిటి ఇచ్చి వెళుతున్నాడు మంజూ?" అవడిగాడు.

"మిఠాయి" అంది మంజుల.

"ఛ! ఛ! దాన్ని ముట్టుకోకు! జరిగిందేదో జరిగి పోయింది. ఇక మిఠాయి గిఠాయి ముట్టుకోకు! వాళ్ళు అందులో విషంకలిపినా కలుపుతారు! ఆ, పోరయ్! ఆ ముంత ఆపాటునే పోరయ్!" అన్నాడు విపిన్ బాబు!

"అలాగే...హుం! వాళ్ళ ముఠులే యారిపోయాయి. వేరే విషంకూడా ఎందుకు? తిండే విషమై పోయింటుంది." ఇలా అంటూనే మంజూ ముంత వాసిన విప్పింది...మిఠాయిలేదు. కొంచెం వేపుకు ముక్కలు, నువ్వుల పూర్ణాలు వున్నాయి. వాటినిలా ముట్టుకుంటుంది?

కాని, ముంత బరువుగావుంది? అడుగున గల గల మంటున్నాయే! ఏచిటవి?...కానులు! బంగారు కానులు!! వాటిని చూస్తూనే మంజుల "దాదా, దారిలో తిండేకాకుండా, పంపాయివోట బ్రతికడానికి బంగారు కానులిచ్చాను." అని గొణిగింది.

రైలు వెళ్ళిపోయింది. ప్లాట్ ఫారంరిండాశూన్యం కమ్మింది. ఇస్మాయిల్ అలాగే, రాతిబొమ్మలాగానే నిలబడిపోయాడు. రైలు మలుపుతిరిగి కనుమరుగై పోయింది. దాంతోపాటే అతని ఏకైక జీవితశ్రయం కూడా దూరమైపోయింది. తన బంధువుకాదు, మతం కాదు. ఏమీకాని ఓపిల్ల తన సర్వస్వాన్ని తీసికొని వెళ్ళిపోయింది.

ఇక, తమ ఊళ్ళో చెరువు తవ్వించలేదు. గోరీ లోపలి వీట్లో, ఎంపిన గొంతెత్తి రంజాన్ ఆర్మీ అవంతికాలం అలా "దాహం. దాహం!" అని అక్రొక్రిస్తూనే వుంటుంది!

వెనురు పొదలబోదుగా ఓ నక్షత్రం మిల మిలలాడుతోంది. నలువేపులనించి ధిరితిరిండా సంధ్యాకాంతి. ఆలముకుంటోంది. గాలికి ఊగిపోతున్న వెదురు ఆకులమీద నక్షత్రకాంతి "గుగుక్ తగుక్" మంటోంది. 'బంగారు నాణాల్ని ఇచ్చేసి ప్రోహనయ్యావా? కాని, కాని, మంజులకుమాత్రం ఎవరున్నాడు? ఎలా బ్రతుకుతుంది? పాపం! ఇలా అనుకుంటూ ఇస్మాయిల్ "యా అల్లా! యా రహీమాన్!! అపరాధిని నన్ను దిండించకు. పాపం, ఆ మంజుల స్థితిగతులుకూడా చూడు." అని వేడుకున్నాడు.

వెదురు పొదలమీద నక్షత్రం మరింత వెలుగుల్ని నింపింది. మైదానం చాటాక ఓ గాలితెర అతన్ని తాకింది. ఇటూ - అటూ రెండువేపులా వెలిగేదా ఒక్క నక్షత్రమే. గాలి, ఆ వేపునవున్న అరటి తోటల్లో వీచి, మధురస్వరాల్ని సంతరించుకొని, ఈ వేపున వరిచేలని నిమురుతూ జోల పాడుతోంది!

నిత్యమల్లి

‘మురయ’

‘బ్రాక పిల్లలి పయనుంటారా రత్నం అనుకోండి అంద
రందాల విషయంలో మనం కాదుగదా వికోసం
ఉన్నవాళ్ళుకూడా వంక పిల్లలే కనుకోండి. వా పిల్ల
విషయం ఇలాంటి మకోలా ఎల్లాంటాను అనికాదు.
నామల్లకు నేను ప్రాణంమీదకువచ్చినా అబద్ధమన్నది
అడవి. ఇంకెందుకూ మీరువచ్చి చూడండి. చూచి
నేనన్నదాంట్లో ఒక్క అక్షరం పొల్లంటే అప్పుకు
అక్కడే నాలుగుబాడించి వేయవచ్చు. ఆ అందుకేమీ
అధ్యంతరంలేదు.

‘అయినా అబద్ధాలాడేదాకానూ, మెచ్చులు
బాడేదాకానూ వాకేంపని!

‘కానైలే మీరు ఓరంగా అనుమానించవచ్చు.
అంతఅందిమైనా మా అమ్మాయికి అందులో నాలుగువేలు
కట్టుం ఇస్తానుంటూఉంటే మించినంబంసం ఎందుకు
రాలేదూఅని. అమాటకోస్తే సంబంధాలు రాకపోలేదు.
చాలావచ్చాయి. ఎన్నిచోట్లకో వెళ్ళివచ్చాను. కానీ
అన్నివిధాలా అనుచైనది ఒక్కటి వాకంటపడలేదు.
ఆ స్త్రీఉంటే చదువు ఉండదు. కాస్త చదువుంటే
సెంటుపాలం ఉండదు. సెంటూఉంటే పిల్లవాడు బుద్ధి
మంతుకుగా ఉండడు. కాదు ఈమాడూ ఓ మోస్త
రుగా ఉన్నాయిలే అనుకోని పర్తిచెప్పకొని వాళ్ళ
గుమ్మంముందుకు వెళ్ళితే వాళ్ళు గొంతెమ్మకోరికలు
కొడుతూ కొండెక్కి కూర్చుంటారు. అందుకూ సిద్ధ
పడ్డాను. కానీ సంప్రదాయం! కాస్త విచారించేసరికి
ఆ సంబంసంకోసం వస్త్రక్రమంతో వృధాఅయిపోయి.
చదువుకోన్నవారు మీరుచెప్పండి—కుటుంబ సంప్ర
దాయం అన్నది బాగుండకపోయ్యాక ఇంక ఆ పైని
ఎన్నిఉండి ఏంప్రయోజనమూ అంట! ఏమంటారు?

ఆయన ఒక్కక్షణంఆగి సమాధానంకోసం అరిచి
వంకయోచారు. కాస్త ఆపేక్షగా ఆసేగాయాచారు.
ఇంతివరదాకా, ఎవరూ ఈవ్యక్తి ఇంతిదనువుగా
మాట్లాడుకున్నాడని ఆశ్చర్యపడుతూ కూర్చున్నాడు
మోహన్.

మోహను కాస్త వెనకొనుందూ ఆలోచించు
కోవడానికే సావకాశం చిక్కలేదు, గత అర్థగంట
నుంచీ. ఆయన మోహనుగదిలోకి ప్రవేశిస్తూనే అరిచి
రిల్లించిడ్రుల యోగిక్షేత్రాలను విచారించారు. మర్రిచో
కూర్చుంటూనే “మాడునాయనా మత్స్య ఎరగవుగానీ
మీ పెనాయనగార్ని వాళ్లనూ బాగాఎదుగుతును.
యోగ్యతలన్నా సర్వప్రదాయమన్నా వారిది. మీ
తాతగారి కాలంనుంచీకూడా అంటే. ఏమీ ఆయన పేరు
నిలిపారు. అన్నట్లు మరచాను మీ కంతమంది అన్న
దమ్ములూ?” అంటూ సరామర్మ మొదలుపెట్టారు.
అరిచ సమాధానం చెప్పకముందే ఆయన అందు
కొని “అవునవును—మీరు తెండోవారు కదూ.
ఏమిటో విడుస్తు మరలివోడ్డి జ్ఞాపకశక్తి రిగ్గి
పోతున్నది. అదిగాక చూపండి రాకపోకలు
లేకపోనే దగ్గర బంధుత్వాలనే మర్చిపోతాను. అలాంటిది
స్నేహాలు ఎన్నాళ్ళుంటాయో...” ఆయన ఆలా
చెప్పకు పోతున్నప్పుడు మోహను ఆయనకూ తన
కుటుంబానికి స్నేహ ముండివుంటుందనీ అది తనకు
తెలియదనీ అనుకున్నాడు. అందువల్ల వీధిలోకి వెళ్దా
మరి ప్రయాణమయిన వాడు ఆయనకెదురుగా మర్రిచో
కూర్చుని ఆయన చెప్పేమాటలు తాపేగా వివడానికి
సిద్ధమయ్యాడు.

ఆయన కాస్త అవకాశం వినియోగించుకుని
అంతివేల్లా మాట్లాడాడు. మరల ప్రశ్నాదికాలయిన
తర్వాతి నెమ్మదిగా పెండ్లివిషయం ప్రస్తావించాడు.
పిల్లవిషయం వివరంగా చెప్పాడు. అంతివేల్లా తానే
మాట్లాడాడు.

అప్పటికి కాస్త అలుపు వచ్చింది. అందుకే
అన్నట్లు సంప్రదాయాన్ని గురించి ప్రశ్న వేసాడు.

“కాదుటండీ మరి! అందులో మువ్వేకేలా!”
అన్నాడు మోహన్—ఆ ప్రశ్న తన్ను ఉద్దేశించిందీ
నని నిర్ధారణకు వచ్చాక. ఓ క్షణం ఆలస్యంగా అన్నా
అరినామాట కాస్త హందాగా స్పష్టంగా అవడంచేత

అయిన సంతోషించి మరింత ఉత్సాహంతో మళ్ళీ అందుకొన్నాడు. “నుంచిమాట అన్నావు. ఈవాడు జనం మరి ఇలా విరగబడి పోతున్నారనీ పూర్వం ఎంత ఆచారం పాటించేవాడు. నుంచి సంప్రదాయాన్ని ఎంతగా గౌరవించేవాడు! ఇంకా ఆ పాతకాలపు కుటుంబాలు ఒకటి రెండైనా ఉన్నాయి. గనుకనే మాతోటివార్యం కొంతలో కొంత సంస్కృతి చెందగలుగున్నాం. ఇంతకూ చెప్పకచి్చిం దేమంటే నుంచి సంప్రదాయం గల కుటుంబంలోని పిల్లవాడు కొరక్కనే గత మాడేశ్వరుని తిరుగున్నాను. సరే ఇంతకూ...అని కొనేపు నీళ్ళు నమిలి ఆసలు విషయంలోకి వస్తూ “ఇంతకూ మీరా విషయమై ఏమీ అని నేలేదు” అన్నాడు.

“నేను చెప్పేదేమింటి పెద్దవాళ్ళున్నారు గదా” అని మోహన్ అనీ అవకాశం ఉంది ఆయన అందుకొని, “సరిగ్గా అనవలసిన మాట అన్నావు. అలా అంటావని నాకు తెలుసు. అయితే చూడాలే—కొంతమంది అంతా విని ఇప్పుట్లో వెళ్ళి చేసుకోవాలని లేదంటే అంటారు. అదీ విన్నాను. అతివాదుల అన్నాక ఇంక ఇంటికి వెళ్ళి వా లాభం ఉండదు. నుండుగా వాళ్ళి యింటికి వెళ్ళితే “అత్తాయి ఉద్దేశ్యం ఎల్లా ఉన్నదో కనుక్కోలేదంటే అంటాడా పెద్దమనిషి. సరే ఏమై వా కొంత కాలాన్ని బట్టి పోవాలిగదా! మిగతా విషయాలు మేం పెద్దవాళ్ళం చూచుకుంటాం. నుండుమీరు పిల్లను చూడండి. పిల్లను పిల్లవాడూ, పిల్లని పిల్లవాడే చూచుకోవడం ఒక రీతిగా అయిందిగా ఈకోణాల్లో.”

“నుంచిదే. అలానే చేయండి” అన్నాడాయన.

“అల్లే—అందుకయినా నుండు మా వాళ్ళతో మాట్లాడిరండి.” అన్నాడు మోహన్.

“నుంచి థేమైన మాటలన్నావయ్యా. జరగవలసిన పనే అది. అందుకా కలిపివస్తే ఒక్కమాటే అందరూ పిల్లను చూపిస్తువుకుంది. ఆ తరువాత విషయాలు అక్కడే మాట్లాడే సుఖం వచ్చును. ఇలావుంటే సుఖం వైసపని. అవునదే లాగుంటుంది. లేకపోతే నుండు కుర్రవాడు వచ్చి చూడడం, చూడక, ఏమయ్యా అంటే చూవాళ్ళు చూడాలంటే అవడం వాళ్ళు ఒక్కొక్కళ్ళే, రావడం వెళ్ళడం. ఇదింతా కాలయాపనాన్నా, అవసరమూన్నా. అయితే చూడు నాయనా ఇక్కడేదైనా భావి అది ఉన్నదీ?

“వాని లేకపోవడమేమింటి ఉన్నది. ఏం ఎందుకంటే పూవం చేస్తాగా?” అని అడిగాడు మోహన్ కాస్త అశ్చర్యపడుతూ.

“అవును మరి చెయ్యద్దా? సంస్కృతే కాక ప్రంజే?” అన్నాడాయన ఏదో మరచిపోయిన విషయాన్ని అతనికి జ్ఞాపకం చేస్తున్నట్లు.

“అయితే అల్లాగే చేస్తున్నానని లేవండి” అని మోహన్ కువ్యాళ్ళు అందించాడు. ఆయన వాటిని అందుకొని చెరచరా మెట్లెత్తుకు వెళుతూ మగ్గిలో ఓపారి వెంక్టూ గిరికి “మాకు నాయనా ఇవ్వాలి ఇక్కడే సంస్కృతాచార్యులంటాను” అన్నాడు.

మోహన్ కు వెంటనే అర్థం క్లుప్తమవలేదు. అతను ఆయనవెంట కొంతదూరం వెళ్ళి అల్లాగేనంటే దానికేం భాగ్యం వాచ్చుకొండి” అని వానికి దారి చూపించి గదిలోకి వచ్చాడు. నవ్వుకొంటూ కుర్చీలో కూర్చుని “అవును వాచ్చుకొనే ఇందులో వాకేం అభ్యంతరం ఉంటుందీ. ఓమూలకూర్చుని సంస్కృతాచార్యులని వెళ్ళిదానికి నాకు చెప్పడం దేనికి? ఒకటి చాడవుడిలా ఉన్నాడీమన” అనుకొన్నాడు మోహన్. అనుకొని నవ్వుకొన్నాడు. అంతలో విషయం స్పష్టమవు వచ్చింది. “అల్లే ఆయనేం ఛాందసుకు కాదు. అనుకొని మొలినమీద చిక్క తెచ్చిపెట్టాడే! ఏం చెయ్యటం ఇప్పుడు?” అని విరేకించుకొంటూ క్రిందకు వెళ్ళాడు.

“ఈయన్ను కనుక హోటలుకు తీసుకొని వెళ్ళితే మిత్రులంతా చూస్తారు. మడికట్టుకొని విడిగా కూర్చుని భోజనం చేస్తావంటాడు. ఎవరూ ఈ ఛాందసుడిని పలుకుదు (ప్రశ్నించక మానరు. అసలు వాళ్ళు అదెక్కడ నుండే విషయమంతా అందరితో చెప్పేసేలాగున్నాడు” ఇల్లా అనుకొంటూ అతను క్రింద మెట్లెక్కంకు వచ్చాడు. అక్కడోడుతం అగి “ఈ గోడవంతా ఎందుకూ పిన్నిగారో బంధువని చెప్పేస్తే సరిపోతుంది” అనుకొంటూ మెట్లుఉన్న సందులోనుంచి వెనకైపుకువెళ్ళి “ఏమింటి పిన్నిగారూ” అనిపిలిచాడు నెమ్మదిగా, ఆయనకు భోజనం ఏర్పాటు చూడమని చెప్పాడు. ఎవరాయన అని అనిన అడిగిన ప్రశ్నకు వెంటనే సమాధానం చెప్పక హోటల్లో కలిగే ఇబ్బం దుర్మిగులించి చెప్పి “ఆయనకు మరి మడి ఆచారమున్నా మాకాయన వేలిడిచిన పెద్ద మేనమామకు

పెత్తెండి కొడుకు అవుతాడు రెండి" అని తనకు తెలియని బంధుత్వం కలుపుకోవాలని ప్రయత్నం చేశాడు. కాని ప్రయత్నించుకొంటే చెప్పివట్టుగానే ఉన్నదా సమాధానం అతను ముఖం ఎంత అమాయకంగా పెట్టివా. ఆమె మొదట సవ్యాప్తకొన్నది.

"అయితే మోహన్ మీ చివరేనామ కనువుతాడయ్యా!" అని పక్కాలన వచ్చేసింది. తన తెలిని తప్పుతెలివాన్ని అంగీకరించేస్తున్నట్లు అతని నానవేళ్ళాడు.

"సరే చానీ ఎవరైతే ఏంగాని రమ్మను." అని ఓ క్షణమిది కాస్త అనునయంగా ఇంతకు ఆయన వింపనిమీద వచ్చాడో చెప్పకూడదుటయ్యా?" అని అడిగింది. అతను ఏదో దాస్తున్నాడని పసిగట్టి.

"పెద్దపంకెం కాదురెండి...సంబంధం వరకే దానికి వచ్చాడట" అన్నాడు మోహన్ చెప్పక తప్పక.

"ఇంకేం చెప్పకపోయిన తీగ...మరి చెప్పకూడదు. అంతలో దాస్తాడెందుకయ్యా? ఆ మాట చెప్పడానికి సిగ్గు పడుతున్నావా?" అని వత్తుకూ నింపేసింది.

"అట్టే లేదండీ."

అతనిపారి నిజంగా చెప్పిపడ్డాడు.

అది గమనించి చిన్నవయసులో సిగ్గు అన్నది మొగిల్చిపోతూ ఉండే అంతు కోల్పోయిందో! అనుకోన్న దానివ.

"అవునై ఇరవైయ్యేసివీళ్ళు వచ్చేదాకా పెద్దల్లు కాకపోయేదరికి ఈ రోజుల్లో ఆడపిల్లలు సిగ్గుపడడం మానేస్తున్నాను. అందుకని ఆ పని మనమైనా చేద్దామని మొగిల్చిలు చెప్పకొంటున్నట్లున్నాను అవునా?" అంటూ అనిపి లోపలకు వెళ్ళింది.

ఆయన అంతలో స్నానం పూర్తిచేసుకొని "ఇటు రావచ్చుకదమ్మా" అంటూ చాలా పరిచయమున్న ఇంట్లోకి వచ్చిపట్టుగా పెద్దపెద్ద అంగలువేస్తూ వంట ఇంట్లోకి వచ్చాడు. "అబ్బాయి ఇప్పుడే చెప్పాడు అరినికి బంధువులేటా" అంటూ గొడకానించిఉన్న పెద్దపిల్లవేమకొని కూర్చుని చెంబుతో ముప్పి నీళ్ళూ ఉద్ధరితా తెప్పించుకొని సంగ్రహ మొదలు పెట్టాడు.

అవిది త్వరత్వరగా వంటపనులు పూర్తిచేసింది. దేవతార్చన మందిరం ప్రక్కగా పెద్దపిల్లవేసి మంచి

అరిటాకువేసి అవిడ ఆ మసలాయన్ను భోజనానికి పిలిచింది. విద్వల్లా అన్నీ వచ్చింది నెయ్యి పులుమా, మజ్జిగానూడా అభిభూించాక ఆయన పరిషేదవంచెసి భోజనానికి ఉపక్రమించాడు. "వారూడా ఉంటే బాగుండేది. యజమాని సహపంక్తిని లేకుండానే భోజనం చెయ్యవలసివచ్చింది" అంటూ ఆయన ఎంతో నొప్పుకొన్నాడు. "కాకంపుమండి ఇవ్వాలి లేదా వస్తారు. మరి మీరు వస్తారని మాకు తెలియదా" అని అంటూ అవిడ పత్తా నెయ్యి మారడిగింది. అవి ఇవి మారడుకూడా మోహన్నుగించి మంచిమాట లన్నది. ఏంకావాలండీ. అని అడిగి కనుక్కొంటూ "అరిమా వాళ్ళూ ఒప్పుకొంటే అంతా మూడుకాదు మరొకరు మాత్రం కొరవడించేయంటుంది" అని చెప్పించి అడిగింది. ఆయన సమాధానం చెప్పే అవకాశం ఇవ్వకుండా "ఈరైతే పిల్ల మా అన్నగారి దగ్గరే తిమ్మకు దగ్గరే ఉంటే ఈ సంబంధం మీదాకా రానిచ్చేదాన్నా! అయితే మిమ్మల్ని మీ సంగ్రహ దాయాన్ని మారాక మంచిసంబంధం వచ్చింది నాకూ సంబంధంగానే ఉన్నది" అంటూ గోత్రాధికారులు అడిగి తెలుసుకొన్నది.

"మరింకేమండీ అన్నీ అనుకూలంగా ఉన్నాయి మావాడని చెప్పడంకాదు పిల్లవాడు బుద్ధిమంతుడు. ఆస్తిపాస్తులు మీరు విచారించుకొన్నచేకదా అందకూ దిదులుకొంటున్నాడు. ఇంతకంటే మీరుమాత్రం పెద్ద సంబంధం లేకలరా చెప్పండి బాబాయిగారా?" అన్న దానివ.

ఆ మాటలన్నీ సంతోషంగా విన్నాడు.

అవునమ్మా అవును. నీవన్నమాట అక్షరాలా నిజం. నిజానికి నేను ఎన్నిసంబంధాలు చూశానో ఎన్నివిధాల తిప్పలు పడుతున్నానో ఎవరికి తెలుసుంది. తిరగలేక కాస్త బద్ధితే నీ నాయంటిది తీగం ఉంటుందా!" అన్నాడాయన.

"ఇంకెందుకూ. మీకస్త్రాలన్నీ గట్టెక్కాయన కొండి. మీరింక నిశ్చయంగా ఉండండి" అంటూ పులుసు వచ్చింది.

పులుసులో కొంచెం పందదార అడిగి చేయించుకొన్నాడాయన అది అపార్యయంగా సగంతిని మిగతా సగం అవతలగా పెట్టి అట్టేపట్టుకొని దాన్ని

పెనుగు అన్నం అన్నం మగ్గు మగ్గు తిన్నాడాయన. పెనుగు అన్నం తింటున్నప్పుడు చూచి ఆయంటావిడ 'ఈయనకు చాపస్తం ఓహాలు ఎక్కువే సుమా' అనుకొన్నది. అట్లా అనుకొంటూ కాస్త పరీక్షిగా చూచింది ఆయనవంక. ఎందుకో ఆయన చేళ్ళు వదులుకున్నాయి. ఒకసారి వెంట వెంటనే మరోసారి ఏకో పరాకుగా ముద్దులు నోట్లో పెట్టుకొంటున్నాడు. అట్లా కానీవు దిక్కులు చూస్తూ కూర్చుని నోట్లో ఉన్న ముద్దు సుట్టుకున్న వ్రుంగి గలగల ఎదుట ఉన్న కాస్త అన్నమా కుక్కెనుకొని విస్తరిచూట్టూ నీళ్ళు తిప్పి ఒక్కసమయన లేచి దొడ్డినమ్మించగ్గరకు వెళ్ళాడాయన.

అవిడ నిర్ధారపోయి అల్లాచూస్తూ ఉండిపోయింది. ఏమనడానికీ అవిడకు తోచకపోయింది. ఒకచో ఏదైనా వికారపెట్టిందేమోనని అనిపించి వెంటనే లోపలకు వెళ్ళి రెండువక్కలు తెచ్చి పీట మీదపెట్టి 'వక్కలు పీటమీద ఉంచాడు చేసుకొండి' అని అంటే ఆయన అచ్చే వద్దన్నా నా కలవాటు లేదని తెలుతూ చెతులూ ముఖమూ భుజంమీద ఉన్న రిడి కొల్లాయి తోతుడుమకొని కాళ్ళు అడ్డుకొని 'అమ్మాయి. వసారాలో ఓ చాపవెయ్యమ్మా! కాస్త వదుంపాలుస్తాను' అన్నాడు.

అవిడ హాల్లో చాపచేసి ఇచ్చే జంపకానా పరచి దిండుకూడా ఇచ్చి 'ఇక్కడ వదుకోండి. వసారాలో అయితే ఏవకో ఒకరన వదుంటారు.' అని చెప్పి వెళ్ళింది. ఆయన చాలాసేపు మానంగా ఇంటికప్పుకొని అతిపీక్షగా చూస్తూ వ్రక్కగడల్లో పిల్లలు అల్లరిచేస్తున్నా. రిప్పల్లో సుమతీ కిరికంలాని పద్యాలు పెద్దగా చదువుతున్నా ఏమీ పట్టవట్టు ఏద్రబోయాడు. పైగా గుట్టుపెట్టాడు కూడామ్మా. మోహన్ మంచినీళ్ళు చేసుకొని మామూలుకంటే కొంచెం ఎక్కువగా ముస్తాతై పుస్తకాలు పుచ్చుకొని రెండోపూట కాలేజీ తిరగతులకు అందుకొందామని వెళుతూ అవిడనోసారి పక్కరించి బోదామని లోపలకు వచ్చాడు.

"అవిడ తానే ముందుగా చూట్టాడుకూ" ఆయన నిశ్చయించుకున్నాడు—కాబోయే అల్లుడిగారి ముస్తాబంతా చూడకుండా అవునా?" అని నివ్వించి. బోగ్గెండి ఏం ఎగతాళిచేస్తారు గానీండీ. ఎందుకంత

ఎక్కువ పెటేరాడు. పెనుగు అదీ ఎక్కువయి వట్టుంది. అందుకేనా అంత వేగం విద్రబోతున్నాడు" అన్నాడు మోహన్.

అప్పుడే కాబోయే మామగారిపై పరిహాసాలు అల్లుకొంటున్నావే! సరే, సాయంత్రం కాస్త పెందరాళే వచ్చేస్తావు కదూ" అన్నచాదిదా "అల్లాగే నండీ" అంటూ తలదాపుకూ మునీమునీ నవ్వులు నవ్వుకొంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

"వెళ్ళి అనేసరికి ఎంతైనా సరదాగానే ఉంటుంది. అంతలో ఏమీ పట్టవట్టు తిరిగే ఈ పిల్లవాడికూడా పెండ్లి సంబంధం వచ్చేసరికి ఎంత కప్పిపుచ్చుకున్నా ఎంత సంతోషం కనపడిందో! అంతే మరి!" అనుకొన్నచాదిదా అవిడ మరో మాటకూడా అనుకొన్నది. "అవును ఇల్లానే ఉండాలి సరదా అన్నా సంతోషమన్నామా. కాని ఈ రోజుల్లో కుర్రవాడు—ఎవరైనో ఏ రోడ్డుమీదనో, కాక ఏ పార్కులోనో చూస్తాట్ట. అపరింగా అతినికి ఆ పిలకు ప్రేమట. ఇక షికార్త కూ పిలివాలకూ చేగించుకు బోవడం. ఏమిటో సంబంధం! విద్యారాలూ పెట్టివేమలున్నూ! అందుకే అవన్నీ ఎంత ఎచ్చెట్టుగా ఉంటాయో!" అని. మోహన్మీద అంతకు ముందు మంచి ఉంటూ వచ్చిన గౌరవం ద్విగుడేకృతమైంది. అదిరణా అపేక్ష మొగ్గులు తొడిగాయి.

* * *

మర్యాదకూ ఆయన విద్ర లేవంగానే కాఫీకి నీళ్ళుపెట్టి ఫలదండం చేసింది. పీటచేసి పెద్ద వెండి కంచంలో అవి వడ్డించి "రండి బాబాయిగారూ రెండు బజ్జీలు చేశాను" అని గౌరవంగా పిల్చింది. సొంత వియ్యాలవారికి చేసిపట్టగా మర్యాద చేసింది. ఆయన ముఖం కడుక్కొనివచ్చి చాలా వ్యర్థంగా తిన్నాడు. తన లేవబోతుంటే ఉండండిని కాఫీ కలపుకొనివచ్చి ఇచ్చింది అవిడ.

"కాఫీ త్రక్కబోవడమేమిటండి. రిప్పగు బాబాయిగారూ తాగల్సిందే. పోదీ మీకోసం కాక బోయినా కాబోయే అల్లుడికోసమైనా తాగాలి. మరెవరికీ కాఫీలేంటి పూట గడవను. కాఫీ త్రాగని మామగారు నాకు అక్కర్లేదనికూడా అనేయగలరు కూడాను" అని నవ్వుతూ ఎంతో బలవంత పెట్టింది.

"బాగానే ఉందమ్మా నీ బలవంతం! అయితే తెలియకదులలానూ కట్నాలూ కామకలలో రత్న కలకవంటి పిల్లనిచ్చి కట్లు కడగడమే కాకుండా క్రొత్తి అలవాట్లూడా చేసుకోవాలటమ్మా? ఊ పరే అందులో సగం ఇవ్వు" అన్నాడాయన. తనుకూడా సత్యమో మరో గ్లాసులో అల్లా సగమే పసి ఇస్తే ఆయన గ్లాసు ఎత్తి పట్టుకొని మంచితీర్చిం శోల్లో పోసుకోవ్వుట్టు పోసుకొని కాఫీ కుటగుట త్రాగేశాడు.

"పాప పరహారం" అనుకొంటూ బొడ్డోనుంచి తీసిన పొటలోనుంచి చిటికెడు విధూరి శోల్లో చేసుకొని మింగడాడాయన. అదియూచి ఈమె వెనకాల నిల్చొని పడేశ్చి పెద్దపిల్ల పెద్దగా నవ్వేసింది. ఆమె ఆ పిల్లను కేకలు చేయడానికిబదులు తింహు చవ్వాగక పక్కన నవ్వేసింది. వై పెద్దు "అదేమండీ—అంత పూర్వకాలపు మమఘోల్లా కన్పించారంటే మా మోహన్ అసలు చూట్టానికి రావంట్లా చే మోసుమండీ" అన్నది. ఆ మాటకాయన అందుకొని "మాడమ్మాయ్ ఓటి అవకనా. ఇప్పుడు ఆయనగారు చూడవలసింది చేసుకోవలసింది వన్నా—మా ఆమ్మాయివా?" అని లోపల సంతోషిస్తూ పైకి చవ్వాకు. ఆ ముసలాయన ఆ సత్యలో సంతోషాలిరకాన్ని ప్రకటించారు.

"అవునవ్వకొండి. కాని భిక్షావాదాదు మామగారు అని అతిసు చెప్పకోవాలిగదా. అందుకు మీరు కాస్త వదిలంగా కన్పించవక్కరేదా అంట!" అన్నదావిడ.

"ఏం నవనమమ్మా...అల్లా అంటున్నారనే మా ఆమ్మాయికూడా షేషుట్లు నేర్పింది. ఇప్పుడు కాళ్ళకుచెప్పలూ వేస్తున్నది, చెతులకు మట్టిగాజలూ వేస్తున్నది" అని ఎంతో ఆకర్షకరమైన విషయం తెలుసుకున్నట్లు ఆమెవంక చూచాడు.

"అని చాలవండీ చేతికి రిడ్డవాచీ కళ్ళకుకోడూ కూడా ఉంటే నేనాని మాకు వచ్చిన" అన్నదావిడ చీరకొంగు నడుండుట్టా త్రిప్పి బొడ్డనడోపుకుంటూ.

"అహా బాగుందమ్మాయ్...ఇంకా నయం గిరజాల జాట్లకూడా పెట్టకోమన్నావ్ కాదు" అని అగి ఇప్పుడ లేచినిలబడి "ఒక నేరే అన్నీ అమకూలించి అబ్బాయి చేసుకొంటే...దానికి అతినికి ఇద్దమయితే

ఎన్నీ షేషనలయినా చేసుకొంటుంది. కాని ఆ నెవన గిరజాలజాట్లు మాత్రం పెట్టకోదు. బొందిలా ప్రాణ ముందగా జాట్లు ముట్టకోనిస్తుందా" ఆయన ఆమాట అని ఎటోమాడ్తూ కొంతసేపు మానంగా పరాకుగా ఉండిపోయాడు. అంతలో రప్పన ముఖం మరో వైపుకు త్రిప్పకొన్నాడు. గబగబా నాలుగడుగులు ముందుకుచేసి అక్కడ కాసేపు అగి వెమక్కతిరిగి "అపనిమాత్రం చెయ్యదు" అని ప్రశ్నబంటగా చెప్పేసి గుట్టందాకా వెళ్ళి చూడమ్మాయి...అన్నట్లు మరచాను నీ చేరేమిటో తెలుసుకొన్నానుగాను" అన్నాడాయన.

"హైదరాబాద్" అన్నదావిడ.

"మాడమ్మ, హైదరాబాద్. ఇక వెని భారమంతా నీపైన మోపి నెంకున్నా" అని కొల్లాయిరుడ్డ దులిసి వైనవేసుకొని ఆమెవంక "ఏమంటావ్" అన్నట్లు చూచాడు. ఆ మాపులో జాలికూడా కన్పించింది.

అది గమనించి ఆవిడ "అదేమిటండీ అల్లాపూరికే ఇదవుతాయా! ఏకా సత్యకాలకు అమకొన్న మాటల మీది పెరిగి ఆ మాట వచ్చింది. అయినా మీదంతా విచిత్రంకాని బాబాయిగాయా! ఎంత సత్యులయితే మాత్రం మనలో ఈదొచ్చిం పిల్లకు పోవకోసమే గిరజాలు పెట్టిస్తారా? అస లింతకూ ఉన్నవిషయం చెప్పవలసివస్తే మా మోహనుకు మరీ షేషనుగా ఉండే పిల్లలంటే గిట్టదు. వెగా పెక్కిరిస్తాడు కూడానూ" అని అంటూ ఆయనకు ధైర్యం చెప్పింది.

"అల్లాగాఅమ్మా. మీవాకు అంతిమిద్దిమంతుడా తల్లి. నేనూ అగిన్ని చూడంగానే అల్లాచే అనుకొన్నాను. సరయితే పుణిం అను నేను సంతోషంగా వెళ్ళి వస్తాను" అన్నాడాయన మెట్లు దిగుతూ, వహారా చివరగా నిల్చుని ఆవిడ "కుర్చీమ్. డేయంగా వెళ్ళిండి. తిర్వారే వ్యవహారం కాస్తవేగం నడిపిం దంకి" అన్నది.

"అల్లాగేవమ్మా అల్లాగే" అంటూ ఆయన వీధిలోకి వెళ్ళాడు. కొంతమారం వెళ్ళేదాకా మృగమృగ వెమక్కతిరిగి చూచి ఏదో అమాల్వమైన వస్తువును పారవేసుకొన్న వాడిలా అత్రంగా చూశాడు. ఆతిర్వాకే చకచకా నడుస్తూ రెండుమాకు నిమిషాల్లో కనుమాపుమేర దాటి వెళ్ళిపోయాడు. సందు మజుపు తిరిగేదాకా ఆవిడ అక్కడేనిల్చుని ఆయన్నునరించే

అలా చివరకు పిల్లల కేటా విని లోపలకు వెళ్ళింది. హైమవతిమ్మ పిల్లలకు నిర్దుష్టాహూదా ఆయన లాయన విషయమే అలా చించింది. ఆయన ప్రవర్తి వలో ఏదో అసాధారణత్వ మొకటి కనిపించింది. ఆవిడ పొయ్యిగాజేసి ఎవని పడేసి ముందుగదిలోకి వచ్చి పెద్ద పిల్లకు జవ అల్లుతుండుగా ఆయన ముగ్ధు లున్నారు. "ఇదేమిటి పెద్ద ఓగంట ఆయనా కాలేదు ముగ్ధు లు చచ్చా రేమిటమ్మా" అనుకొంటూ వసారాలోకి వచ్చిందామె. ఆయన రిక్తవాడిచేరి ఒక పెద్ద పల్లెబుట్ట పోల్లో పెట్టించి అక్కడ ఉన్న కుర్చీలో కాళ్లు వైచి పెట్టుకొని కూర్చున్నాడు. "అమ్మాయి! చిల్లర ఉంటే వాణ్ణి పంపించేయ్" అన్నా డాయన ఎటోయాస్తూ. రిక్తవాణ్ణి గంపంచి ఆవిడ లోపలకు వచ్చాక "మా డమ్మాయ్ ఏదై నా మంచి చల్లెంపట్రా అని, ఆ ఎండు కండీ అంటూనే ఆవిడ బండిపల్లెం తెచ్చి ఇస్తే ఆ పలెంపిండా పట్టా తమలపాకులూ, వక్కలూ పెట్టి తీసుకోమన్నా డాయన. అనిచి కేమీ అర్థం కాలేదు. పెండ్లికోడుకూ ఆరిన తండ్రివాట్లా పిల్లను చూడానికి వెళ్లితే జరగవలసిన లాంఛనం ఇది. అది ఆయన చెయ్యి తేమో అని ఆశ్చర్య పడ్డది. వైగా ఆయన తా నేమీ అనకముందే "వుచ్చుకో అమ్మ కాదివకు నాకు చాల కష్టంగా ఉంటుంది." అని అంటుంటే ఆమె కేమీ పాలుపోలేదు.

మాట్లాడకుండా తీసుకోవ్వది.

ఏం మాట్లాడో తెలియక "అదేమండీ ఒక్కో ఏదో దాచుకొని కూర్చున్నా రేమిటి?" అని అడిగింది. ఆయన వెంటనే ఒళ్ళొంచి ఒక పెద్ద ఫోటో ఒకటి తీసి ఆమె చేతి కందిస్తూ "అమ్మాయి ఫోటో ఒకటి కనిపిస్తే వెంటనే మీ కిచ్చిపోదామనిపించి వచ్చానమ్మా. ఒట్టి చేతులతో ఎల్లారానూ అందుకని ఏదో నాలుగుపట్ల తెచ్చాను." అన్నా డాయన.

ఆమె ఆ ఫోటో అందుకొని వైచి ఉన్న ఉర్చికి కాసేం తొలగించి చూచింది. చూచి ఒక్కసారి చకిరి అయ్యింది. మోహమకు ఇంత చక్కని చుక్క భార్యగా చక్కనోరున్నదిగదా అని, అంత అందమైన పిల్లను, నాలుగుజేలు కట్టుంతో కోడలుగా కుదిరించి పెట్టినందుకు మోహమ రితిరంజులు తన్ను ఎంతో మెచ్చుకొంటారనీ ఆమె ఎంతో సంబరపడ్డది. "మా డమ్మాయ్ పిల్ల విషయంలో నువ్వు గానీ, అబ్బాయి

గానీ ఎటువంటి అనుమానాలు పెట్టుకోకండి. మరోటి, ఆ సగలన్నీ దాచివే." అని మరో కుగమగి "అవేకాదు నా ముఠాదానికి సగలెందుకూ అది ఇచ్చేస్తుంది." అన్నా డాయన.

అంతలో మళ్ళీ అందుకొని "మాడమ్మాయ్ ముందు నువ్వు ఓ పని చెయ్యి. పిల్లవాణ్ణి వెంట పెట్టుకొని యింటికి వచ్చి పిల్లమచూడు. అతనికి పిల్లవచ్చితే అది అంటుంటే "మిగతా విషయాలు నేను చూస్తా. అసలు నచ్చకపోవడం అంటూ జరగకుగా" అన్న దానిపై తన సంతోషాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ.

ఆమాట విని ఆయన చప్పన లేచివచ్చి ఆమె కనులుగా నిలబడి "అమ్మాయ్ నువ్వు ఈ సంబంధం కుదిర్చిపెట్టు. మమ్మల్ని అసలు ఈ పూటే తీసుకొని వెళ్లి చూపించి వద్దను. తిథి బాగుంపెతేను. మరి తేవు ఉదయం వస్తాను. నువ్వు ఆటంకం చెప్పక బయలుదేరి వస్తావుకదా! వస్తావనిమాట ఇవ్వు." అన్నా డాయన బాలిగా చూస్తూ.

ఇంత ఛాందసుడేమో అనుకొంటూ "అల్లాగే నండీ అందుకు వేరే అర్థ్యంతరం ఏముంది" అన్న దామె. "నిజమేమిటో...మరి నేను వెళ్లిరానా...ఫోటో అబ్బాయిమాట్లాడా చూపుతావా!...చూపించు తప్పు లేదుగాఅని ఆయన ముందుకువెళ్ళి మళ్ళీ వెనక్కువచ్చి "అన్నీ ఏర్పాటు చేసుకొని ఉదయం పిద్దంగా ఉంటారుకదా అబ్బాయికిచెప్పి పిప్పిస్తావుకదా" అని ఆశ్రంగా అడిగాడు. "ఈ ఫోటోదూస్తే మోహమ ఈపూటే వెళదాం రమ్మనదా" అనుకొంటూ "తప్పు కుండా వస్తానుండీ. అతను వామాట కాదనడు. వాళ్ళిమ్మకస్తే ఒకటి నేనొస్తే ఒకటివా. వెళ్ళిరండి మీరు ఊరికే..." అని ఏమో చెప్పబోతుంటే "నీకేం తెలుస్తుందిమ్మా నా అవత్త. ఎల్లాయనా ఆపిపిల్లను కన్నవాళ్ళం లోకుజేకదా" అంటూ ఆయన నెమ్మదిగా మెట్టుదిగి మృగ మృగ వెనక్కు తిగిచూస్తూ నిజంగా, తనమీద అభివారింట్ల తొలివారిగా విడిచి పెట్టి వెతుకున్నట్లుగా చూస్తూ వెళ్ళిపోయా డాయన.

ఆయన అమాయకత్వానికి కొంతసేపూ, ఆయన ఛాందసానికి కొంతసేపూ నవ్వుకొని, మొత్తంమీద కుభ్రప్రదమైన కార్యం తన మూలకంగా సాధింపబడు తున్నందుకు సంతోషిస్తూ లోనికి వెళ్ళిందామె.

మోహన్ ఆపాయంకాలం పెందరాశీ ఇంటికి రావాలని కొంత ప్రయత్నం చేశాడు, కాని అది పాగ లేదు. కళాకాలంలో ఒక వాగ్వివాద బోటిపథి ఉండి అక్కణ్ణించి తెలుసుకొని రాశేపాయాడు. కళాకాలకు వెళ్ళివచ్చితిమనచీ ఇంటికి వచ్చేయాలనే అని విన్నూ వచ్చింది. గదిలో కూర్చొని తన పెళ్ళిండుమై ఆలోచించుకొంటూ పోయిరిగా, కాలం విశ్రాంతిగా గదిపాలని అనిపించి దరిసికి. ఆ పగలంతా అలెవాలో చిన్నానే ఉన్నాడు.

ఈ పిల్లవిడుదలలో అంద చందాదుల్లో, సంప్రదాయాదుల్లో కాకపోయినా ఎక్కడో ఏదో ఒక చిన్నిలోపం ఉండిఉండాలి. కాకపోతే ఈముసలాయన అల్లాగా తిరగవలసిన పని పట్టడుగదా! బహుశా కట్నం అదీ తమ అంటున్నంత నిజంనా ఇవ్వలేదేమో మై అల్లాగని అన్నా తీరావెళ్ళి పిల్ల నచ్చిందిన్నాక నీళ్ళునమిలే బాపకు ఆయిఉండవచ్చు. కాక ఆ పిల్లకు చదువు సంస్కరణ లేవని అలి వత్సలయిం బోటివరుళ్ళు వెనకాడు మన్నారేమో" అని అనుకొంటూ మొదట తింకచేశాడు. కానీపు తిర్క్కంలో పడ్డాడు.

తన అనుమానాలు నిర్దేశముక మైనవని కొంతసేపు తిరస్కరి విపక్వర్తగా అనిపించింది.

"ఇంక పూర్వంలా కాదు.

"అమ్మా వాళ్ళో, అక్కయ్యావాళ్ళో తన పెండ్లి ప్రస్తావన తెచ్చినప్పుడు—"ఇప్పుడిప్పుడే చెసుకోను" అని నిక్కచ్చిగా గానీ, "మాయిషం నాకు తెలియదు" అని ముఖానంగానీ సమాధానాలు చెప్పరూడదు. అంత ధియంజేసికీ? పిన్నిగారిచేత ముందుగా ఈ సంబంధం వివరాలు వ్రాయించి నాకు పిల్లనచ్చిందినికూడా ఒక ముక్క కలపవచ్చు. అల్లాచేస్తాను." అల్లాగా అనుకొని అతిసోక ద్విధ నిర్భయానికి వచ్చాడు. అతినికా నిర్భయం మనస్సులో నిలిచాక ఎంతో ఉత్సాహం వచ్చింది. మంచిదైర్ఘ్యం ఏర్పడింది.

అందువల్లనే అతను తన కళాకాలలో చదువు కొంటున్న ఆపిల్లలవంక కాస్త ధైర్యంగా విదానంగా చూశాడు. చూచి పైపై నానాకులకు పరిగానే బోలుకొని అచ్చమయిన పొందిండ్రిన్ని చక్కగానే చూచాచేశాడు.

"ఆపిల్ ఇల్లా-ఇల్లాగా సన్నగా అవారోగ్యంగా ఉండి ఉంది. అల్లాగా గిలకబారిపట్టగా ఉండదు.

ఎత్తు మడమల పీపుర్లు వేసుకొని అల్లా తూలుతూ నడకవడా పిల్ల." అని ప్రతీ పిల్లనూ చూచి వంక తెన్నుతూ తన కొంటితనానికి అంతిలో తానే నొచ్చుకొంటూ, ఏమైనా తన చూడబోయే వస్తువు వాళ్ళలా ఉండదని, ఉండదానికీ పిల్లదని తానే ప్రశ్నించుకొని "అవును, నీళ్ళు చూడుగిల్లిల్లాగా చదువు సంస్కరణలో పడి నలుగురూ, హాస్టలు భోజనాలు చేస్తూ కాలం గడుపుకున్నారయ్యే. ఆ పిల్లయేమో ఇంటి పటువ నీడలో పెరిగిందయ్యే. లేదా ఉండదా?" అని తనకు తాను సమాధాన పరచుకొన్నాడు.

అతను సాయంత్రం ఇంటికి తిరిగివచ్చేసరికి అతని మనస్సులో వస్తువు యొక్క మనోహరమైన ఆకార మొకటి యాపు కట్టింది. అల్లాగా యాపుకట్టిన మనోహరాకారాన్నే మరలమరల తలచుకొంటూ మోహన్ విలాసంగా చెతులూపుతూ వైగా సన్నగా ఈల చేస్తూ మేడపైకి వెళ్ళిపోతుంటే చూచి మైమఠిమృగాదు సంగు నుమ్మంలో నిలబడి "ఇల్లా రావయ్యా ఒకపారి" అని పిలిచింది. అతను అటూ ఇటూ చూపడం గమనించి "ఆయన మధ్యాహ్నం కానీపు పడుకొని నాలుగంటలకు వెళ్ళాడు. ఆయిగు గంటలకు మళ్ళీ వచ్చి పళ్ళా అలి ఇచ్చి వెళ్ళాడు. నీకాబోయే మామగారి సొమ్ము అంతా వేసే పుచ్చేసుకోవడం ఏం బాగుంటుంది" అని అనుకుంటూ లోపలకు వెళ్లి ఓ చిన్ని వెండి పల్లెలో రెండు బట్టలు పెట్టి తెచ్చి అతిని కందించింది. మంచిపిళ్ళ పిల్లను తెమ్మని తాను కొన్ని చక్కకేళిలా, రెండు బల్లెయిపగ్గూ పట్టుకొని వచ్చింది.

"ఓ కుంఠ కూర్చో కాఫీ తెచ్చి ఇస్తాను." అని ఆయన మధ్యాహ్నం కాఫీ త్రాగడంలోని విశేషాలు చెబుతూ అతినికీ కాఫీగ్లాసు అందించింది. మోహన్ "అచ్చే ఎందుకంటే ఇప్పుడే ఒక అర్ధగంట త్రితమే నండి త్రాగుతా అప్పుడే మళ్ళీవా" అంటూనే అందుకొని వెమ్మడిగా అపొగ్గయంగా చప్పురిస్తూ కాఫీ త్రాగుతుండగా అవివ ప్రాద్దుల నుండి జరిగిన సంగతులూ, తనకు కలిగిన అభిప్రాయాలూ అన్నీ వివరంగా చెప్పింది. చెప్పి "ఆయన రెండోపారి వచ్చి జెల్లిపప్పుడు వాళ్ళొమ్మాయి భోలో ఒకటి ఇచ్చి వెళ్ళాడు." అని దాన్ని అతిని చేతికెత్తూ "ఆయన కూడా కాస్త నాగరికం నేర్చుకున్నాడయ్యాయ్!" అని నవ్విందావది.

“అల్లాగేం” అని అతనూ చిరువత్సవ వత్సవూ ఆ ఫోటో అంగుళాని ఖర్చీ చేతిమీద పెట్టి “మొత్తం మీద ముసలాయనకు వియ్యాలవారి మర్యాదలు జరిపారన్నమాట.” అన్నాడు మోహన్.

“నానికేం భాగ్యం కానీ. అసలు విషయం చెప్పలేను. రేపు మనం వెళ్ళి ఆ పిల్లను చూచిరావాలి. ఆమెను మరి మరీ చెప్పి సరేసంబానే కాని వెళ్ళాలా విన్నెల్లా అయినా ఒప్పించి వెంట తీసుకోని రమ్మని బ్రతిమలాడారు. చివరకు నేను, తిర్యాతి మీ అమ్మతో పల్లి చెప్పకోవచ్చునులే అని కైర్గం చేసి, వస్తావని వాగ్దానం చేశాడు. మరి నా మాట...” అని ఆమె అంటుండగా నే మోహన్ వత్సవూ “మీ మాట జనదాటడం కనుమే కాని అల్లా చేశారే? స్వతంత్రం చించామనగానూ ఇంటికిగ్గర తెలిస్తే?” అన్నాడు.

“ఊ—తెలియనిస్తానా, అయినా ఎందుకయ్యా అంతభయం నీకు. మత్స్య మంగు పిల్లనుమాడు. వచ్చితే అదేని భారమంతా నాది. నేను తీసుకోని వెళ్ళిమాపించాను. అని వ్రాస్తే మీ అమ్మగారీ, వాన్నా గారు కానీ ఏమీ అనుకోను. ఒక వేళ పిల్ల వచ్చినా ఇక్కడే తుంచేయవచ్చు వ్యవహారం. అయినా నేను మాత్రం పరాయి దాన్ని కాదుగా, నువ్వు సరేపను.” అన్నదానికే. మోహన్ బోసల కా ప్రి ధయంగా ఉన్నా, మరో ప్రక్క అమిత సంతోషంగా ఉన్నా నైకి “ఊ సరేకానివ్వండి.” అని మాత్రమే అని ఉద్ఘోషించాడు. ఒక్కక్షణం అల్లా ఊరికి నే కూర్చుని మరి నేను వెళ్ళవచ్చుగా” అన్నట్లు చూస్తూ లేచి నిల్చుని ఆ ఫోటో అంగుళాని తీశాడు.

“ఇంకాకటినుంచి ఫోటో చూడనే లేదే! ఓహో అర్థమయ్యిందిలే. కాని చూచా వచ్చాను చూ కోడలుకు భోజనం పద్దతులేనీ పలుబడదానికి బిలులేను. సుమా” అని పకపకా నవ్వేసింది.

అందుకేతనా వత్సవోంటూ మేడపైకి వెళ్ళాడు. అతను తన గదిలోకి వెళ్ళి అప్రయత్నంగా తిలుపులు వేడబోన్నాడు. టీటిలోనుంచి అప్రటికే కావలసి నంత వెల్లుగు వస్తున్నా లైటు వేశాడు. తాను తానీగా ఖర్చీలో కూర్చుని ఫోటో తీసుకోని పై ఉన్న ఉల్పరి కాగితం నెమ్మదిగా తొలగించాడు. అతని వొక్కసారి మిక్కిలిగా చికిరుడయ్యాడు.

అంతలో అతనివొక్కసారి అనందవరవసవయ్యాడు. తానా పగలంతా తోచాచేసిన రూపాన్ని ప్రతిష్ఠాంగా తిలకించాలను పదితెల్లు అధికంగా ప్రతిష్ఠాంగా చూచాడు. నూత్ని వస్తువు ప్రసవ దర్శనం చేశాడు.

అతను ఆ ఫోటో వంటి అల్లాగే చూస్తూ కొంత సేపు మానంగా ఉండిపోయాడు.

వెన్నెల కాంతులను వెలువై పుటా వెదిజులూ కలవలను తిట్టి నిద్రలేపుతూ అంతిలోనే ప్రపంచ మంతా తానే ప్రకాశిస్తూ దండ్రుకు వెలుగొందు మెప్పు సమయంలో విశుద్ధిభాలనుండి, పల్లవి తెల్లని అందమైన మేఘాలను దరించి క్రిందికి దిగి వస్తూ ఉన్న అప్పరపతల కన్నించినామె భూలోకంలో ఉన్న తన ప్రీయనికై తొలిచారిగా తానుగా అభివారికై యైవస్తూ ఉన్న ఏ గంభీరకవ్యతో చూచి పాల రాతిపై ప్రతిబింబాన్ని పటి చూపింట్లుగా ఉన్నదా చిత్రిం.

ఆమె రూపు రేఖలను అతను పరికిలం గాచూచాడు. అంతటి సౌందర్యాన్ని ఒక్కసారిగా చూడలేనూ పోయాడు. అంగుల్ల నే నెమ్మదిగా చూచాడు. తృప్తిగా మేలగా చూచాడు.

చూచి సంతోషించాడు. తనలో తను వత్సవోన్నాడు. సరిగ్గా తన మువ్వలలో ముద్రితమైన రూపానికి ఎగులు ఉన్న రూపానికి అతి సన్నిహితమైన బాధితులు ఉండడం గమనించి అతను మరింత సంతోషించాడు. మిక్కిలిగా సంబరపడ్డాడు.

ఇంత అందమైన పిల్లా!

వెంటనే నిశ్చయం చేసుకొంటే చావంతు.

మరొకతెవరూ చూడకముందే తామే వెళ్ళి సంబంధం భాయం చెసుకొని వస్తే చావంతు. అసలు సిన్నీ గారికంటే కూడా ముందుగా పిల్ల నోసారి చూచి వస్తే? అనుకోన్నాడు మోహన్.

“ఏబళ్ళోకో, ఏకదాశాలలోకో చదువుకున్న పిల్లయితే ఏనో బిలుచూచుకుని ఏకేలుదగ్గరో కలవడి చూడేయవచ్చును. కాని ఈపిల్ల విషయంలో అది ఖదరదుగా” అని ఎవరో తిమ్మ ఉడికిస్తూ సమాధానం చెప్పివెళ్ళియ్యింది.

తెలుతీయగా అతిన్ని చిరిస్తూ, ఉడికిస్తూ మధ్య మధ్య చక్కరింకింకిం పెడుతూ, సమాధానపరుస్తూ ఎన్నో అలోచనలు అతిని మనస్సులో మెదిలాయి. అని మెల్లగా గాలిసిల్లగా పాగాయి. అల్లరిచేశాయి. అతిన్ని కొంత అల్లరిపెట్టాయి. అతిను తన అమాయకత్వానికి తానే నవ్వుకున్నాడు. కాసేపు విసుక్కున్నాడు. కొంతసేపు తిర్వాతి ఆయన భోగిట్టా అంతే తెలుసుకుని నిరసంగా వేగంగా వ్యవహారం నడిపించని, నడిపించలేని తన తెలినితెక్కుతనానికి తానే సిగ్గుపడ్డాడు.

“అచ్చే అల్లా అన్నీ అడిగేస్తే నేనాయనకుదులకనెపోనూ! కాదు ఒకవేళ ఇంటిపిల్లలనీ, తెలిస్తే మాత్రం ఎవ్వరికీ తెలియకుండా ఈరాత్రికి రాత్రినెళ్ళి చూచిరావడం ప్రయత్నండా? ఇల్లాఅని వింటే నవ్విపోతాను.” అనుకొంటూ అతిను తిన్ను తాను కూడలేసుకొని సమాధానపడ్డాడు. చెప్పన పుస్తకాలు ముందేసుకుని కూర్చున్నాడు. తిలుపు చప్పుడయ్యేసరికి.

“ఎవరూలేవు, గారేదా, అనుకొని మళ్ళీ ఏగ్గా అలోచనలోపడ్డాడు. అంతలో క్రిందనుంచి హైమవతిమ్మగారి కీక వివసడింది. అతిను “ఏమిటండీ” అంటూ క్రిందకు వెళ్లాడు.

“ప్రార్థనలోయింది ఇప్పుడు హోటలుకేంపోతావు గాని ఈతూట ఇక్కడే భోజనంచేసి కాస్తపెంసరాశీ పడుకో.” అని అంటూ బలవంతపెట్టి అతినికి అన్నం పెట్టింది. తేపు పెందరాశీ నిద్రలేస్తే పిల్లలతోపాటు నీకూ వేడిపిల్చిస్తాను. చిలైతే తిలంటుకొందువుగాని, అన్నరానినీ. అతిను ఏమీ మాట్లాడక అన్నింటికీ ఊగొట్టి త్వరితగ్రూరంగా భోజనం పూర్తిచేసిపైకివచ్చాడు. అతిను పైకివచ్చంటే ఆమె మళ్ళీ ఒసారి హెచ్చరిక చేసింది “కాస్త పెందరాశీ నిద్రపోవడాగ్గా” అని. మోహమకు రాత్రినిపు తాగా ప్రార్థనలోయేదాకా చదువుకోడం ఆలవాటు. ఒక్కసారి ఒంటిగంటకుడా దాటవస్తున్నప్పుడు హైమవతి భర్త వచ్చి “పడుకో వయ్యా మోహన్ ఇంకా ఏం చదువుతావ్” అని కోప్పడిన సమయాలకూడా ఉన్నాయి. అల్లాగా మరి ప్రార్థనలోయి పడుకోన్నప్పుడు మరువాడు ఉదయమంతా సుధ్యాక్షుండాకా అతిను కొంచెం మువకొడిగా కనిపించేవాడు.

ఈవిషయాలన్నీ జ్ఞాపకంవచ్చే ఆనాడు అతిన్ని అల్లా హెచ్చరించింది. నెండోసారి అల్లా హెచ్చరిక చేసి బోపలకు వస్తూ ఆమె ముగ్ధాభావా అనుకున్నది. అల్లాఅనుకొని అంతలో పెదవికరచుకొని “కోడియతో ముందుగానే చెప్పాలి. అల్పాయికి అచ్చే నిద్రాధిగం కలిగించకమ్మా అని” అనికొని వత్తుకున్నది.

ఆరాత్రికి మోహనకు అంతలేల్లగా నిద్రపట్టింది కాదు. ఆలోచిస్తూనే, చిరికి కలలకంటూనో, కాలం వృధాచెయ్యాలని అతిను అనుకోలేదు. భోజనం చేసి పైకి వచ్చాక ఎంతో బుద్ధిమంతుడిలా పుస్తకాలు ముందేసుకొని కూర్చున్నాడు. చదువుకోవాలని ప్రయత్నించేవాడు. కాని తెరచిపెట్టిన లెక్కలపుస్తకం, వోల్క్సుపుస్తకం అల్లాగే ఉన్నాయి. చేతిలోఉన్న పెన్ను అల్లాగే ఉండిపోయింది. ఒక్క పెన్నుకూడా వెయ్యి లెకపాడయ్యాడు. విధానం తెలిసి ఉండికూడా చేద్దాయనుకొన్న లెక్కపాగలేదు. అతిను ముగ్ధాభావం తీసి చదివడం మొదలుపెట్టాడు. కాని అది పాగలేదు. ముందు బల్లమీద రికార్డు పుస్తకంలో దాచి ఉంచిన ఫోటో మీదకే పోతున్నది. ఇంక లాధింలేదని చదువు కట్టిపెట్టి, ప్రక్క పరచుకొని, ఇంకా దావరికం చేసికని ఆఫోటోనుబల్లమీద తన కనురుగా కనిపించేలాగున ఆమర్చి వసుం వాల్చుకు మోహను.

అతిను పదిగంటలు దాటాక ఆలోచనల ప్రవాహాలకు అడ్డుకట్టలు పెయ్యాలని ప్రయత్నాలు చేస్తూ చేస్తూ, తన ప్రయత్నాలు నెను పెంటనే సఫలం కాక దావడంతో ఆవిషయాన్ని మొదటినుంచి కొనదాకా ఒక్కసారి పింహాలోకనం చేసి తన అందదందాల విషయమై ప్రవీక్షించి, తన కుటుంబంలో జరిగిన వివాదాది సభికార్యాలలో వదిలలు, మరచివీపు, తేవెలియా తిన్నుచరించి పరిశీలన ప్రకంపా వాక్యాలక జ్ఞాపకం చేసుకొని, తృప్తిపడి, “ఇంక నిద్రపోవాలి, పిన్నిగాదు అన్నీ పాదు చెప్పింది,” అని అనుకొంటూ కూడా చాలాసేపు మేల్కొన్నే ఉండి చివరకు ఆ ప్రయత్నంగా నిద్రపోయాడు మోహన్. మంచినీద్ర పట్టింది అతినికి.

“తామిద్దరూ పిద్ది నుమ్మంలోనే అనిపోయాడు. అనిల్ల అవతల నుమ్మంలోనే అనిపోయింది. ఆ అమ్మాయి

తెల్లని గ్లాస్కో చీరకట్టకొవ్వది. గ్లాస్కో రవిక పాతపద్ధతిలో మట్టించినది తోడుకుప్పన్నది. పగటి పూట ఆయితే ఆమె కిరీరగతిమైన సర్వ సౌందర్యమూ కాస్త వరీక్షగా చూడకముందే కన్పించిపోను. అదే జరిగితే అతని గుండెల్లో దైక్యు పరుగెత్తి ఉండేది. తికమక పడి ఉండేవాడు. హైమవతిమ్మగారు “ఇదేం వస్త్రధారణమమ్మాయ్—మనకి తగువటమ్మాయ్” అని ముఖంమీదే ఉమ్మంలో నే అనేసి ఉండేది.

కొని ఎందువల్లనో ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. పైగా వారాభరిగమంతా పొగమంచు కమ్మకొవ్వట్లుగా ఉప్పది. అందువల్ల కాబోలు ఆమె ఏమీ అని లేదు. కొని మోహన్ ఆమె వంక ఆమె స్నిగ్ధతనూ లావణ్యాన్ని పరీక్షిస్తూ చూచిపం గమరించింది. అతనిని మందలిస్తామనుకుంటూ నే ఆమెకుడా ఆ పిల్ల వంక చూస్తూ ఉండిపోయింది. మంచులో మంచి ఎత్తిన తెల్లని కలుక పూపులా ఉన్న ఆమె ముఖంలో సౌందర్యం కోట్లవస్తూనే ఉప్పది. ఆమె పెదవులు లేత సురాచీ రేకలను చిక్కిరిస్తున్నాయి. స్నిగ్ధమూ కోమలమూ అయిన ఆమె చెక్కిరిపే, చెవులకున్న రాగి దిక్కుల ఎఱ్ఱరి కొంతులు సన్నగా ప్రసన్నంగా ప్రతి ఫలీస్తున్నాయి. అంతలోనే ఆ కొంతులను ప్రస్నని ఆమ్మకుకపోలాలు తోసివేస్తూ ఉన్నాయి.

ఎంతో ఆకర్షిస్తూనే ఉన్నదా అమ్మాయి. నేవతా కన్నలా మెరిసి పోతూనే ఉన్నదా పిల్ల బొడ్డు మల్లెలా అందాలు పోగేసుకొని కూర్చున్నట్లే ఉప్పది. తీగ సంపెంగలా చిలాసంగా నానాగానే కన్పిస్తున్నది. మనక మనక కొంతలో కూడా తికితీరే మెరిసిపోయే మంచి ముత్యాలాగా ఆ పిల్ల కళ్లు మిలమిల మెరుస్తూనే ఉన్నాయి. ఆ పిల్ల ముందుకువచ్చివచ్చకు ఆ నడకలో యౌవన వయోవిలాసవతి నడకలో సహజంగా ఉండే వలసిన మందగమనం, ఆ ఒడూర్గం, ఆ ఉలుక్కు, ఆ సొగనూ స్పష్టంగా కన్పడుతూనే ఉన్నది. అచ్చయూ అనాయకమూ అయిన ఆమె ముఖోల్పిలముచై ప్రేమ చంద్రుని, కొంతులు ప్రసరించి అందింగా ప్రతి ఫలీస్తూనే ఉన్నాయి. నవ వధువులా ఆమె సిగ్గు తెర అతిప్రయత్నం మీద తొలగించుకొని చూస్తున్నట్లుగా ఉన్నది.

కొని...కొని...

కొని ఆమె వల్ల ఒక్కసారి పరీక్షగా చూచే సరికే ఎందువల్లనో నిశ్చలంగా నిలచి పోయింది. మరికొన్ని ఊడాల తర్వాత నిల్చున్నట్లే ఉండి నిలుచున్న చోటకన్పించలేదు. అల్లాగని హైమవతిమ్మ గారికి ముందుగా అనిపించింది. ఆమెగారు విభ్రాంతి పడినీలిచింది. “అదేమమ్మాయ్” అని సందేహం లోపడి అతను అటూ ఇటూ చూచి చుట్టి ఎత్తుగా ఎదుగుగా ఉన్న ఫోటోవంక కన్నార్పకుండా చూస్తూ ఉండి పోయాడు. హైమవతిమ్మ గారు మోహన్ను “నీక్కామా చెప్పేదీ ఎందుకలా చూస్తావ్” అన్నట్లు ఉరిమి చూస్తూ మోచెత్తో పొడిచింది.

మోహనుకు దర్పణ మెలకువ వచ్చింది. ఒక్క అర్థక్షణం క్రితం తన్ను ఎవరో నిజంగానే మోచెత్తో పొడిచి హెచ్చరించి నట్లుగానే ఉన్నది. ఫరిగా అలానే అనిపించింది. కలపూర్తిగా కరిగిపోయింది. నిలువెత్తు సుందు విగ్రహం నిమిషంలో చూస్తుండగానే కదగిపోయి పట్టుగా అంత సౌందర్యమూ, అంతలోనే అదృశ్యమైపట్టుగా అతని ముక్కు కాస్త చెదిరింది. “ఏమిటి కలకే ఇలా వచ్చిందేమిటి?” అని పలుపాల్లు ప్రశ్నించుకొన్నాడొను కొంచెం చిరాకు పడ్డాడు. ఎంతటా సమాధానం దొరక్కపోయే సరికి అతను వెంటనే ప్రక్కమీదమంచి లేచివెళ్ళి గ్లాసుకు మంచి నీసూపు త్రాగి కానీపు కుర్చీలో ఊరికే కూర్చున్నాడు. ఇదేమిటి “ఇంత నిశ్చలవాణ్ణువున్నాను అని అనుకొని సమాధాన పండుకోవాలని ప్రయత్నిస్తూనే చాలా సేపు అల్లాగే ఉండిపోయాడు.

అంతలో బుదిపుట్టి తీసి ఆ ఫోటోవంకే చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఆ యౌవన వనవిలాసం పూలపాదలవైన కొవలు లేలుతూ మందిమంద పవనాలకు కూడా ఓర్వలేక ప్రక్కలకు ఒరిగిపోతూ ఒయ్యారాలుపోతూ కదులుతూ ఉన్న ఏలకీలతిలాగా ఉన్నది. తిమలపు తీసాగా చూచిన కొద్దీ వకవరలు వెదజల్లుతొన్నది. తన బాహువులను ఆ లావణ్యలతకు ఆధారంగా అందివ్వాలని అనిపించింది మోహనుకు. అల్లాగని అనుకొనే సరికే అతని ఒకలంతా ఒక్కసారి పులకరించింది.

“ఇప్పుడే ఇల్లా అనుకోవడం ధర్మం కాదు. ఎవరైనా చూస్తే బాసుండదు నుమా” అనుకొంటూ

మనమున సత్వము సత్వకొంటూ, లేచి వెళ్ళి లైటు అర్పి నెమ్మదిగా ప్రక్కమీదవకుండాల్సివచ్చును. “నీవల్లా అనుకోవడం తప్పుకాదా?” అని ఎవరో ప్రశ్నించి నట్లయి “అట్టే అంత తప్పుకాదు. ఆ పిల్ల నన్ను కలలో కన్పించింది. కనుక నేను ఇలా భావంతో సరసమాడాను. మరేంతప్పు కాదు.” అని సమాధానం చెప్పకొన్నాడు. అందువల్ల అతనికి తృప్తికలిగింది. తృప్తిగా ముఖంగా నిద్రపోయాడు.

అతనికి కొంచెం పెందరాళి మెలకువ వచ్చింది. మత్తెక్కించే గువాసనలు చెదజల్లే పూల పొదరిండ్ల ప్రక్కగా చాలాపేపు పడిచి వచ్చినట్లున్నది. అతనికింకా కొద్దిగా మత్తుగానే ఉన్నది. ఆ మత్తువలన కొంత చిత్రితంగా మధురంగా కన్పించింది. హృదయం తేలికగా ఉన్నట్లు కనిపించి.

ప్రభాత వాయువులు మందమందంగా ప్రవహిస్తున్నాయి. అవ్వడవ్వడే విడిపోతున్న పొంగమందు తెలగలో దోబూదు లాడుతున్నాయి. చెబరబురులను తాకుతూ పన్నుని సవ్యకులుచేస్తూ, ఆగాలులు ఉడుక్కులో ప్రకృతి కాంతి ప్రపంచానికై పాడుతున్న మేలుకొల్పలకు తామన్ను వంత పాటలు పాడుతున్నాయి. అది నెమ్మదిగా కఠినాన్ని తాకి నూతితోత్పిహాన్ని కలిగించుతున్నాయి. పులకరింపిలు కలుగజేస్తున్నాయి. రాత్రింతా వెన్నెలలో, నుంచులో నీటి అలలపై లేలుతూ ఒడ్యారాలు పోతూ, ఒళ్ళు విరుచుకొంటూ కదలు లాడుతూ ఉన్న కలువలు ప్రభాత వాయువులను మరింత పరిమళీకరించి చెప్తున్నాయి. తైత్తియాన్ని చేపూరుస్తున్నాయి.

మోహను లేచి కూర్చున్నాడు.

రాత్రి తనకు కలిగినవి చిత్రాసుధూతి ఏడో అప్పడంగా మృగరకు వచ్చింది. రాత్రి తా వాలోచించి విషయం మరింత మధురంగా అనిపిస్తూ జ్ఞాపకం వచ్చింది. అతను మంచవాసం చేశాడు. లోపల ఎంతో తృప్తిగా సంతోషంగా ఉన్నది.

మోహన్ గజగతా క్రిందకు వెళ్ళి త్వరత్వరగా కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని కాఫీకి వెళ్ళి వచ్చాడు.

మోహన్ కాఫీకి వెళ్ళి తిరిగి వచ్చేసరికి అవ్వడే ఎనిమిది గంటలయింది. అతను సరాసరి ఇంటికి రాక ఒక రిద్దగు ముగ్గులతో ఉల్లాసంగా పిచ్చాపాటి మాట్లాడి

అలస్యంగా వచ్చాడు. అతను ఇంటికి వచ్చేసరికి గుమ్మం ముందు నుజ్జుపుబండి ఒకటి ఆగిఉన్నది. అతను పైకి వెళ్ళుతోతుంటే అవివ వసారాలోనే ఎదురై “ఎక్కడికి వెళ్ళావయ్యా ప్రాద్దున్నే-కాఫీ ఇక్కడ ఇరవకపోయినానా—సరే సరే, ఆయన వచ్చి చాలా సేపయ్యింది. నువ్వు చేగం వచ్చేయాలి” అంటూ తొందరపెట్టింది. గెంతేసి మెల్లు ఒకేసారి ఎక్కుతూ మోహను ఒక్క నిమిషంలో గదిలోకి వెళ్ళాడు. మోహాలో నీళ్ళు వంచుకుని సబ్బుతో రెండుపాదు ముఖం కడుక్కొని లక్కీ శుభావ్యతో ఒత్తి శుశుదు కొని పొవలు రాసుకొని తల దువ్వుకొన్నాడు. అతను తల దువ్వుకొని బట్టలు మార్చుకొడానికి దాదాపు పది నిమిషాలు పట్టింది. “ఇంకా కాలేదులయ్యా నీ ముస్తాబూ” అని క్రింద నుంచి హైమవతిమ్మగారు రెండుపాదు కేలు పెట్టింది. అతను ముస్తాబు పూర్తి చేసుకొని గుమ్మందాకా వచ్చాక మళ్ళీ ఆ ఫోటో నొక సారి చూడాలని అనిపించి తిలుపు దిగ్గరగావేసి అల్లా మానూ నిలబడ్డాడు. అంతలో అరివ నెమ్మదిగా తిలుపు పెట్టకొని లోపలవచ్చి అతన్ని చూచి ఒక్కసారి పకాయి నవ్వేసింది. “ఇంకా ఇంత అలస్యం చెప్తా...సరే సరే బయలుదేరు” అన్న దానివ. అట్టే లేచిందీ నాదేం అలస్యంలేదు పంచండి” అంటూ మెల్లు దిగావితను. “చేతువలసిన అలస్యమంతా ఇండాకి చేశావులే—పద” అంటూ సత్వతూ అరివ అతన్ని అనుసరించి క్రిందనవచ్చి ప్రయాణపు ఏర్పాట్లు త్వర త్వరగా పూర్తిచేసింది. ఆఫీసు జహన్ను “ఇలాగైత్రీ నేను పది నిమిషాల్లో వచ్చేస్తాను” అంటూ హెచ్చరికలుచేసి, పెప్పర్లతో “ఎక్కడికి వెళ్ళకంటెయ్యా” అని చెప్పి, పళ్ళిబుట్ట ముందు బండిలో పెట్టి అరివ బండి ఎక్కింది. అరివ తర్వాతి ఆయన నెమ్మదిగా బండిలో ఎక్కి కూర్చున్నాడు. మోహన్ తనదుస్తులు సరిగిపోతాయని వాళ్ళిగోకొక వేరే రిక్నా చేయించుకొన్నాడు.

ఆయన బారి పాడుగూతా హైమవతిమ్మగారితో ఏడో చెలుతూనే ఉన్నాడు.

పిల్లను చాలా గారాబంగా పెంచాడట తను. తన భార్యఅయినా ఎక్కడైతా చిన్నప్పుడు కోపంతనే ఓ చెప్పిచేసి ఎరుగునలకాని తా నెన్నడూ పల్లెతు మాట కూడా అనలేదట. ఆసలు మాట అనిపించుకోనే పిల్ల కాదట ఆ పిల్ల. తన కోక్కలేపిల్ల కావడంచేత తన

కున్న ఆ సీసాక్షులన్నీ క్రమంగా ఆ పిల్లకే చెందుతవట. పిల్ల పైకికొస్తే వాళ్ళాగ్గా కనిపించినా అవసరమైతే ఎంత చాకిరీఅయినా వైసవేసుకొని నిర్వహించుకొని పోగలడు. మరీ, పెద్దపిల్ల అయినప్పటినుంచి ఇంటి బాధ్యతలన్నీ స్వయంగా చూడుకొంటున్నదట అల్లాగా ఆయన తన విద్వత్తునుండి వివరంగా ఎంతెక్కువగా చెప్పకొనిపోతూంటే మొదట కొంత కుటూహలం వల్లనూ, తిర్వాత కొంత క్రొత్తవామె అందులో పెద్ద వాడు—ఆయన వెలుతూ ఉండవలెననూ మైస వరిమృగాను సావధానంగానే విన్నది. చాలాసేపు ఓపిక వహించి ఈ కొడుతూ కూర్చున్నది. కాని పోన పోన ఆయన మాటలు మరీ విచ్చగా కనిపించేసరికి, ఆయన చెప్పిన విషయాలు మళ్ళీ మళ్ళీ చెప్పడం మొదలుపెట్టే సరికి, అవిడకు విజంగా వినునపుటింది. చివరకొచ్చి ఎందుకంటే బాలుగానూ మీరు ఇంత నివరంగా చెప్పాలా?— చూట్టానికే వస్తున్నాంగా మీరు కొన్ని విశ్రాంతిగా కూర్చోండి.” అని అనేసింది. మైసవరిమృగారా మాట అన్నాక ఆమెసలాయన దప్పున మాట్లాడం ఆపేసి ఇంక మళ్ళీ ఉటకనూ లేదు, పలుకనూ లేదు. వెలం కొట్టిన రాయిలా ఆలా కూర్చుండి పోయాడు. వైగా ఏదో దిగులుగా ఎటో చూస్తూ ఉండిపోయా డాయన. వాళ్ళి యింటి గుమ్మంముందు బండి ఆగాక కూడా ఆయన నోరు మెదపలేదు. ఆయన మాట్లాడి ఖండా బండిదిగాడు. అవిడ పెమ్మడిగా బండిదిగి బండినాడిచేరి వళ్ళెముట్ట దింపించింది. “మీరు పదిండి నేను బండినాడికి దిబ్బురిచ్చి వస్తాను” అని తూగ సజ్జలుచేసి చెప్పాడాయన. ఆ యింటి గుమ్మంముందు నిల్చుని అవిడ ఆయన ప్రకర్తవకు ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుకొన్నది.

ఆ యింటి ముందు ముత్యాలతో ముగ్గులు పెట్టి నట్లయ్యింది.

మోహన్ను కలుపుకొని “బండి అగిన వప్పుడు వినిపించినా ఇంటి వాళ్ళు బయటకు రాలేదామా” అను కొంటూ దగ్గరపాచేసి ఉన్న తిలపుపెట్టుకొని అవిడ లోపలకు వెళ్ళింది. కాని పోయి అంత భారీగా ఉన్నది. చాపలైనా పరచిలేవు. ఒక్క ఊణం వీరిద్దరూ అక్కడే ఆగిపోయారు. “ఎవరంటే వస్తా?” అంటూ అవతిల గదిలో నుంచి ముందుహాల్లోకి వచ్చి

దొక ముత్యైకున. నుంచి దిబ్బపండు చాయలో ఆమె అంత వణుములో కూడా ముద్దుటగానే ఉన్నది, అవిడ పెద్ద కుంభును చూట్ట పెట్టుకొన్నది. వంగపండు చీరకట్టుకొన్నది. పన్నుని జరీ అందుగల రివిక తోడుకున్నది. జుట్టు ముడి నేసుకొన్నది. ఆమె వికారమైన కళ్ళు ఎంతో ఆర్పిలిపి ప్రకటిస్తున్నాయి.

మోహన్ అవిడ ముందుగా కన్నీం చేసిరికి ఒక్క ఊణం నిరుత్సాహపడ్డాడు. ఎవరా వచ్చిందని పిండ్లి కూతురేవచ్చి తిన్నూ చాలి లోపలకు గుర్రుమంటుందని ఆతిమాహించాడు. వాళ్ళెకు తెలుసుగదా మనం వస్తున్నామని. అందువల్ల ముస్తాజైలోవలేదాగ్గొని ఉంటుంది,” అని అనుకొని సమాధానపడ్డాడు. విజంగా అదే బాగుంటుంది. ముందుగా కన్నీంచేస్తే పెళ్ళి చూపుల సాగనే ఉండదు, అని కూడా ఆమె కొన్నాడు మోహను. క్రిందటి వేసంగి వెలపుల్లో మిక్రుడొకడు. పెళ్ళిచూపులకు వెళుతూ ఆతిన్ని తోడుతీసికొని వెళ్ళాడు. అనాటి దృశ్యమంతా అతిని కొక్కపారి స్ఫురణకు వచ్చింది.

అంతక్కో అలంకారాలు చేసికొని వచ్చి తిల్లో, మేసల్లో చెయ్యిపుచ్చుకొని తీసికొని వచ్చి కూర్చోబెడితే ఎంతో సిగ్గు పడుతూ కూర్చుని, ఎన్నివిధాల మాట్లాడించినా మొదట్లో మాట్లాడిక పోవడం, తిర్వాత క్రమంగా మాట్లాడనూ, అతి బలవంతమీద ఒకటి రెండు పాటలుకూడా పాడవ మున్నూ ఇది సహజంగా జరిగేవిషయం. భూ విరులు - ఎవరూ తిమ్మచూడవచ్చుడు, పెద్దవాళ్ళు అప్రమత్తింగా కొన్నిసార్లు, ప్రయత్నితూర్వ కంగా మరికొన్నిసార్లు చూడుకొంటూ సిగ్గుపడడం, సిగ్గుపడుతూనే చూడుకోవడం. అతిను తివరం చూడ డిం లేదనుకొని భ్రమపడి పెండ్లికూతురు నైర్వణంచేసి పెండ్లికొడుకువరక చూడడం - చూపులు కలియడం - ఆపిల్ల నిలుపునా సిగ్గుపడి పోవడమున్నూ. ఇల్లాంటి సంఘటనలు ఎంత మధురమైన ఆనందానుభూతి నివ్వాయో, అనాడు కొంతగా తెలిసింది మోహన్కు. అప్పుడతిను తన మిక్రుటీ, మిక్రుటకు కౌబోయ్యే భార్యనూచూచి, వాళ్ళి ఆనందాన్నిచూసి తానూ సంబరపడుతూ తివర అట్టి అనుభూతి స్వవిష యంలో కావాలని రహస్యంగా కోరుకొన్నాడు.

ఆ విషయమంతా మన ముఖానికి ఒక్కసారి మెదిలేసరికి ఒక్కసారి అల్లా తిలపై ముద్రికా ప్రసవ సౌరభ భరితమైన పవనవీచికలు మంద మందంగా ప్రవరించి, క్రమంగా నీటి అల్లగా దూర దూరంగా కదిలి వెళ్ళివట్టయింది. చిరువత్సలతో అరిచి ముఖం వికసించింది.

“ఇంకా నిలబడే ఉన్నా రెమిటి? కూర్చోండి అమ్మాయి. కూర్చో నాననా” అని అవివ ఇన్వార్టర్ కూ అనినాల్సా చూసింది.

హైమవతిమ్మగారు మోహమ్మ కూర్చోమని అవివతో “అయితే ఇంతిహా మేం వస్తున్నట్లు బాబాయిగారు ముందుగా చెప్పనేలేదా ఏమిటి?” అన్నది.

అమాటకా ముత్తెడువ వెంటనే సమాధానం చెప్పలేదు.

మోహన్ అక్కడే ముంచికుర్చీలున్నా వెంటనే కూర్చోక ముసలాయన ఇంకాలోపలకు, రాలేదామా అని ముఖద్వారంపైపు దూన్మా ఒక్కక్షణం అల్లాగే ఉండిపోయాడు. అవివ ఆ మర్రివానివంకా, హైమ వతిమ్మగారి వంకా మామ్మా ఏదో ఆలోచనలో పడి ఓక్షణం తిర్యగి తెప్పరిల్లకొని కూడా ఏం చెప్పాలో తోచక, ఏమని చెబితే మర్రివరగా ఉంటుందో తెలియక తికమకపడ్డది. అసలు ఓళ్ళు తిలయింటికి ఎందుకు వచ్చాలో - వారెవరో కూడా వెంటనే ముగించ లేదావివకు.

అవివ అల్లాగా వెంటనే మాట్లాడకపోవడం చూచి హైమవతిమ్మగారు “ఈ వెటేబ్రానల మనిషి ఇంట్లో చెప్పకుండానే ఇంతి హడావిడి చేసిఉంటాడు” అన్న నిర్ణయానికి వచ్చి “పోనైండి - చెప్పడం మర చాలో ఏమో” అంటూ ముందుకువెళ్ళి “రండి పిన్ని గారూ లోపలకు వెళదాం” అన్నదావివతో.

తామిద్దికూ లోపలకువెళ్ళి అన్ని విషయాలూ వివ రంగామాట్లాడుకొని పిల్లను మూడు నిమిషాల్లో ము స్త్రాలుచేసి తీసుకొనివచ్చి మాపిదామనుకొన్నది హైమ వతిమ్మగారు. వాళ్ళు నిర్లక్ష్యం చెస్తూన్న రేమోనన్న భావం మోహనుకు ఎంతిమాత్రిమూ కలుగనీయ కూడా దని అవివ లోపల్లోపల ఎంతో తాపత్రయ పడ్డది.

అందువల్లనే దనువుగా అవివగారి చెయ్యి పుచ్చుకొని కాస్త త్వరత్వరగా లోపలకు అడుగులు వేసింది. సుమ్మం అవతలకు వచ్చాక నెమ్మదిగా “మాది మీ కాళ్ళేలెండి. ఆ అబ్బాయి లెండ్రీ మా వాడూ పెల్లెండ్రీ పినలెండ్రీ కొడుకులు. అతను మా యింట్లోనే ఉండి రనువుకొంటున్నాడు. చాలా బుద్ధిమంతుడు. విన్న బాబాయిగానువచ్చి అన్నీ విచారించి అతిన్ని చూచి వెళ్ళాడు. వాతో అన్ని విషయాలూ మాట్లాడారు లెండి. అయితే తెలియకనుకతాను మీకు అసలు చెప్పనేలేదా ఏమిటండీ?” అని అడిగింది హైమవతిమ్మ గారు. “ఏమిటి చెప్పలేదంటారూ?” అని అనలేక అనలేక అన్నదా ముసలాయన భార్య.

“అప్పుడే ఈ వియ్యపురారితో పరిచోనాలు కూడానా! అదేసందీ పిల్లని మాట్లాడితే మేం తిరి చివస్తున్నామని చెప్పలేదా అని అడిగాను. సరి పోనైండి. ఇప్పుడు మించిపోయిందేమోలేదు. ఒక్క విషయంలో ముస్త్రాలు చెయించేస్తాను. అది ఏదో లాంఛనం కనుక. అందులోనూ కొంత త్రివాళ్ళిం కనుకాన్నా. లేచానే ఇలా వచ్చి చూడాలా ఏమిటి! నుం నుం మాట్లాడుకొని నిర్ణయాలకు వచ్చే వాళ్ళిం. ఇంతిహా అమ్మాయి పేరేమిటన్నారూ? ఏదీ ఇంకా లోపలే దాక్కొన్నదా ఏమిటి! మరి అంత సిగ్గుయితే ఎల్లాగండీ” అంటూ హైమవతిమ్మగారు ఎంతో కలుపుగోలుగా ఏదో మాట్లాడేస్తునే ఉన్నది. కాని ఎగుటఉన్న మనిషి మొదట నిర్ణాంతివోయ— అంతలో కొద్ద్యివారివోయి అంతలో మహాసమ్మదపు పొంగులా ముందుకొనివచ్చిన ఆ జేగానికి తిట్టకోలేక జూలబడి పోవడం గమనించ నేలేదు. మరుక్షణంలో, గమనించినా ఎంతమాత్రిమూ అడ్డం పె కాలేదు. “అరెర అదేమిటండీ” అని హైమవతిమ్మగారు ఆశ్చర్యపడుతూ, ఖంగాను పడుతూ అడుగుతూనే ఉన్నది. కాని అవివ వినిపించుకోలేదు. పెద్దగా ఏమిటా “అయ్యో! నా తల్లీ! నీకు పెళ్ళి సంబంధం తెచ్చానే మీ నాన్న,” అని తలబాడుకొంటూ దుఃఖపు పొంగుతో మాటలురాక పొంగుబోయిన కంఠంతో “నాకంత భాగ్యమా! అమ్మాయి లేదమ్మ లేదు” అని మళ్ళి పెద్దగా విచ్చింది. చాతాత్రిగా ఏమి వినిపించేసరికి దండరా లోపలకువచ్చి సుమ్మంలోనుంచే ఆ దృశ్యంచూచి నిర్ణాంతిపడి పోయాడు మోహన్.

అతను వచ్చి చూడేసరికి ఆ ముషలానికి క్రింద నేలమీద కూలబడిఉన్నది. ప్రక్కగా హైను వతిమ్మగారు కూర్చుని అవిట్టి ఓదార్చాలని ప్రయత్నం చేస్తోంది. అతినికమీ అర్థంకాక "అదిమలుంటే పిన్ని గారూ... ఎందుకాచిటి" అని అగిహాయాడు. అతినికి మొనట అరివకు ఫిట్టురంటి వేరున్నా వచ్చే కారీరక దొర్చల్లమైమేనా ఉన్నదిమో అనుకోన్నాడు. హైనువతిమ్మగారికి క్రమంగా విషయం అర్థమైంది. అతినికను వెళ్ళిమని అతినికి సంజ్ఞ చేసింది. అతను అవివైపు చూచేసరికి వాళ్ళెవమక గోడమీద ఎత్తుగా ప్రేలాదిరీయబడి ఉన్న పెద్ద నైజా ఫోటో ఒకటి కనిపించింది. కించివ్యాక్రింకుడా ప్రయత్నం లేకుండా మోహా ఆ పిల్లను నెంటునె పోల్చుకోన్నాడు. ఒక్కనివిషయం కన్నార్పకుండా ఆఫోటో వంకే చూస్తూ నిల్చున్నాడు.

అవివాళ్ళిద్దరూ అతివలా చూడవం గమనించారు. అతిన్ని చూచి మళ్ళి పెద్దగా ఏడ్చిందాచిటి. అతిని మువ్వ ఒక్కసారి కలుక్కుమున్నది. అతివాముసలి ముత్రెగావ దుఃఖాన్ని చూడలేక, ఆ ముసలితిల్లి ఆక్రోశం విసిలేక ఆ పీఠిని చూచి తిట్టకొనే కత్తి లేక చప్పున అక్కట్లించి వీధిమమ్మంలోకి వచ్చేశాడు. వసుకనుంచి మాటలు వినిపకుతున్నాయి. చిన్నవాడు అల్పాయి మువ్వకుక్కడా కదం కలిగించానమ్మా దొర్చల్ల రాల్సి—ఇదంతో మాకర్త. దాన్ని మొదల్లో వారి బావమరిదికి ఇద్దామమకున్నాం. అది కృష్ణుడి పెండునె

అంటూ ఉండేవారాయన. కాని వాడు నీ అండానికి నేను తాను అని ఖచ్చితంగా చెప్పేసి ఓ సర్వను పెండ్లాడేశాడు. అలా అనుకోన్న సంబంధం కుదిరలేదు. అప్పటినుంచి సంబంధాలు ఇతరత్రా చూస్తున్నాం పెళ్ళిప్రయత్నాలు చేస్తుండగా చూతాత్తుగా జబ్బుచేసి పిల్ల వాడుక్కమ్మ..." అని వప్పలేక పెద్దగావీడ్చి ఎంతో కడుమీద దుఃఖాన్ని ఆపుకొని "అప్పటినుంచి ఆయనకు మతిస్థిమితంగా లేదు. మరి ఈ మగ్గి నీ ఎక్కువపుతున్నది. నిన్న దాని పుట్టివ రోజు పండక... అయిన..." అని ఇంక ఒక్కమాట కూడాచెప్పలేక విక్కివిక్కి ఏవ్వవం మొదలుపెట్టింది.

మోహా వీధి గుమ్మంలోనుంచే పిన్ని గారూ "మీరు కాస్త నెమ్మదిగా రండి, రిక్తాపంపిస్తాను సరే వాకి అని దిరచెరా ముందుకు వెళ్ళిపోయాడు. అవివ సకాధానం అయివా విసుండా. అతను అంతకంతకు వేగంగా నడిచాడు. అంత వేగంగా నడుచున్నా విరియ బూసె విత్తిమల్లలా అందంగా విత్తి నూతన వగు పులా ఆపిల్ల అతిని కళ్ళెముందు ప్రతిష్ఠిమాతూని ఉన్నది. ఆ ఫోటో ఇంకా మువ్వతో మెదిలతూ వే ఉన్నది. వీళ్ళు వండిన కళ్ళెనోసారి అప్రయత్నంగా తుకురుకోన్నాడు. ఒరిగిన విషయమంతో ఒక్కసారి వ్యాపకం వచ్చింది. నిజంగా జగీవ ఒక వాస్తవి విషయాన్ని అంగీకరించడానికి అతిని మువ్వ గట్టిగా నిరాకరించింది. అతిశేవో గొణుక్కుంటూ ముందుకు సాగిపోయాడు.

వాసనాప్రకృతి

సుప్రసన్న

ఈ గంధానిల వీచికల్ మృదులతా హేలాత్వరాయాతముల్
సాగన్ పల్లెలు, ఛాక్టరీల్, నగరముల్ సాధాలు పాథోనిధుల్
ఊగన్ సర్వజగత్తు ప్రత్యఙువులో నున్నాడ మాధుర్య పా
రాగోత్పాతము సాన్నజల్లువలె జారన్ ఎల్ల చేతములకా.

ఈ పుపుపువ్వు లేపెదవు లిందుక మెల్లన విప్పి, మాధురీ
కూఁములైన వాది ఎడకోసల ముళ్ళను విప్పి, భావ వి
ద్యా పరమార్థభూత సకలాధ్వముల స్వలయించుచున్న వా
యా! పదిలమ్ముగా చనుమ్మయోయి! దిగంతము లెల్ల చుట్టిరా!

పరికిణీ కట్టని పసిపిల్ల చిన్నని జడమల్లెపూవుల కడలనుండి
సుధ నిండుకుండయా శోభనపుం బెండ్లి కూతురు వాల్చడ కొనల నిండి
ప్రాతస్సమాయాత ప్రాధాంగనాముఖ తాంబూల రాగమ్ము తాకి కదలి
తిల్లి పూజోద్యాన తరులతాపాళిలో భక్తితో నంజలి పట్టిపట్టి
ఎడద ఎడద మొగ్గ ఎలపూవుగా చేసి
విడిదిచేసి నన్న నడులు చేసి
అఖిల లలితకళల కాదిమై వెలయు క
రీమళా! సుధా సరితరంగ!

ఓసీ వాసనలైనదాస ! ఇటురావో! వేడికాగిళ్లలో
ఈ సర్వమ్మును చుట్టివైచెదవు కానీ నీవు నా కాగిటన్
రాసక్రీడ యొనర్చగావలయునే రారమ్ము! ఆనంద ల
క్ష్మీ సామ్రాజ్యమునం జరించెదము కార్పిచ్చుల్ వలెన్ ప్రేయసీ.

ఎద ఎదవాసనల్ వెలువరించును, కన్నులు కన్నులందునన్
కదలు సువాసనానదులు, కామిని కైశికమందు వాసనల్

మెదలును నన్ననీలలయి, మీగడ లట్టుల తేలునవ్వలన్
ఇది ఇదియంచు నేల పరిమేశ్వరభావము కూడ వాసనే !

చేరెడు కన్నుల చెల్లెలి మాటల తీవిలో సంపెగల్ ప్రోవులగును
శారదాబ్జమువంటి చక్కనిశిశువు నవ్వుల మల్లెపూవులు జలదరించు
చంద్రబింబములూ సాగెడు చెలిపైట అంచులో చేతుంతు లాటలాడు
మహిమోలె వెలసిన మాతృమహాదేవి చూపులో కలువపూల్ శోభనోందు

పేహమన్నచోట శ్రీమృదుభావ ప
రీమళములు దిక్కుసిద్ధి నొందు
ఊహసేయవలయు 'సోహ'మృనన్వలె
జీవభ వమపుడు చివురులెత్తు.

ఆవి గాగ్గ వాసవలక్ష్మి వెదుకన్ వలెనా మనుష్యుడా !
ఈ పువులే పరీమళము లీయవు, సర్వ జగత్సరిస్తులో
పూవులు కానిదేదియును పుట్టదు, సర్వము పుచ్చుకాతియే,
ప్రోవులు ప్రోవులై విరియబూచిన నృప్తియె పంచభూతముల్.

ఈ విరు లేడ వోయినను ఈ సుమవాసన విశ్వవీధిలో
పోవదు, ఎప్పుడో తదనుభూత హృదంతరమందు క్రొత్త రూ
పై వివృతంబునొందు, తదనంతర మా పువు క్రొత్తదాదు, ది
త్రాసభులైన విశ్వ హృదయాబ్జము లిట్టులె పూవె తమ్ముడా !

చిత్రములైన వాసనలు చిత్రములైన పథాలవెంట లో
కత్రయముం జరించు, నకలాత్మలలో దనియించు, భావనా
మాత్రమునందె తోచు తనమాదిరి వాసన లచ్చజే జడ
త్వత్రుటన మొనర్చు సుఖవారియొ దుఃఖపువార్థియాయనన్.

ఎవడును వాతనా ప్రకృతియే యగు, వాసనలేని జీవితం
బవనరమా? జడత్వమున కావల నేమిటి యున్నదో ఎరుం
గవు మరి నీవు బానికొరకై వెదుకన్ వలెనేల? నీ ఎడం
ద విరిసికొన్న లోకమున తావులు ముంచును తేల్చు నొక్కడన్

సుకమే : దుఃఖమొ జీవి వెంబడిన వచ్చున్ వాసనా భావ వీ
చికలం దందె పరిభ్రమించు జగతిన్ జీవుండు యద్యద్విను
త్నకలాపంబున నైన వాసనలచేతన్ కృష్ణుడైపోవు మం
జులతా మార్గమునందు ద్వంద్వమున విచ్చున్ రేఖ లానందముల్.

తొలి యేదో ఒక పూవు విశ్వమున వర్తించెన్ తదంతర్విను
త్నలతా మార్గములందు నే ల్పువులు అంతా విచ్చుకొన్నాయి, పూ
వుల క్రాంత్రగోత్ర పరీమళాలు తొలి పూవుంబట్టి వర్ధిల్లె ని
శ్చల మానందమునుండి నర్వజగతి నర్గంబు కల్గించుటై.

ఏతాదృశ్యుడు వాసనానుగ మనోహేవాక సౌందర్యముల్
ఏతామెత్తగ రమ్ము! యాంత్రిక నరుం డీనాడు హృత్పీఠ సం
స్థా తాత్పర్యము గురైరుంగడు కవిత్వంబేలు కొన్నట్టి చాం
ద్రీ తీరంబుల చేరబోవు ధిషణారీఢత్ప్రమాణంబుగన్.

సుమనస్సీమల వాసనానదులలో సూర్యాంగరాగంబులో,
హిమభూభృచ్చిఖిరాగ్ర దేశములలో ఎచ్చోటనో విశ్వ మె
ల్ల మృదుజ్యోత్స్నల నివిపోయిన శివాలంకార కైశోర చం
ద్రము డేలున్ నను వాసనాస్పృహను, సౌందర్యప్రియా స్వాదునిన్.

పురుషకారపు బాధ్యత

శ్రీ రాక్షపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

పుణ్యము లేనివారికి కష్టావరణము, కష్టాదానము, వివాహము మొదలగు శుభకార్యములు జగువుటకు శుభముహూర్తములుకాని, కష్టకు శుభదినము కాని; లభించదని శాసకమహర్షి చాటిచెప్పినాడు.

“వరణ, ప్రదాన, పరిణామ
కన్య ప్రపూజా, భిక్షక, కరదానా!
సుకుశే, తిథా, మహూర్త
సభవంతి, కిలాల్పుత్రాద్యానాం!

ఇది గొప్ప అవ్యాధియుగా చూపట్టుచున్నది. పరిణామ విచారించితిమేని, నిర్దుష్టములైన చిక్కని మహూర్తములలో శుభకార్యములు జరుపవలసిన అవశ్యకత అల్పపుణ్యులకి హేయ్య. సమృద్ధిగా పుణ్యఫలము కల అద్విష్టకాలరకు సాధారణముగా కష్టములు రానేరవు. వచ్చినా, సులభముగా అవి తొలగి పోగలవు. కనుక, నిమగ్నమి వారి జీవితములు కాంతి యులేముగా, అనందకరముగా, సాగిపోవుచుండును. అట్టివారికి శుభలక్ష్యముల ఉపయోగమున్నచో, అతి అల్పమే. మరి, తమ జీవితములు కష్టములపాలు కాకుండునట్లుగా, జాగరూకతతో గమనించి తగిన సమపాదముల వాక్రయించవలసిన అవశ్యకత పుణ్య హీనులకే కదా? ఇట్లుండగా, శాసకమహర్షి పై విషయముగా శాపము పెట్టుచున్నాడేమి?

ఎవరికి మంచి మహూర్తములు అవసరము కలనో, వారికి అవి లభ్యముకానిచో, ఇక మహూర్త శాస్త్రమునకు ప్రయోజనమేమి? శుభకాలములలోనే వివాహములు జరుపవలయునని శాసించినవారు మహర్షులే కదా?

“తస్మాత్సమ్యక్సర్వేక్ష్యత,
కాలయోగం విచక్ష్యతైః,
ద్వితీయ జన్మకర్తవ్యం;
అస్యకాలో విధియతే.”

అని వారదమహర్షి పెలనిచ్చియున్నాడు. స్త్రీలకు వివాహము ద్వితీయ జన్మములుట ప్రాచీనుల సంప్రదాయము. అట్టి ద్వితీయజన్మమునకు భాగముగా విమర్శించి విచక్షణతో తగిన శుభకాలమును ఏర్పరచ వలయునని శాసించి, ఆసమయమున నూత్రిముల నిబంధించినా జీర్ణవర్తి. ఇతర మహర్షులునైతియు ఇట్లే చెప్పిరి. ఈ నియమములే మహూర్తశాస్త్రము. ఇట్లు శాసించిన శాస్త్రకర్తలే “మీరు అల్పపుణ్యులు; మీకు శుభకాలము దొరకదు.” అనుటలో అర్థమేమి? శోటితో లేదనుటకు బదులుగా చేతితో లేదనుటయేకదా!

కాని, లోకకళ్యాణదృష్టితో శాస్త్రమును రచించినవారు మహర్షులు. వివిధముగానైనా స్వప్రయోజనము వారికి దీనిలో కానరాదు. వారు యోగసిద్ధులు, త్రికాలజ్ఞులు. అట్టివారు శాస్త్ర రచనలో ప్రమాదముపాలై వారనికాని, పరస్పర విరుద్ధములైన నూత్రిముల నిబంధించివారనికాని, భావించుట సాహసము మాత్రమేకాక పూజ్యులపట్ల హింసకర్మము కాని అపచారముకూడ. ఎవరికాని, శాసకవాక్యమునకు సమన్వయ మెట్లు?

ఆచార్య వరాహమిహరుడు నైతియు ఒక విషయముగా శాసకమహర్షిమతిమునే నూచించినాడన వచ్చును.

“ఉద్వాహే నియతి ర్మయ త్యతిబలా వేలాం సమాప్రాక్యతైః” అని విధి ప్రబలముగానున్నచో పురాకృతఫలము సిద్ధించుటకు తగిన కాలమునే అది సంపాదించి తెచ్చిపెట్టగలదట! ఇది అతిని సిద్ధాంతము. అనగా, ప్రాచీన శుక్రుతియు పరిపక్వము కానున్న కాలములో శుభముహూర్తములు, ప్రాచీన దుష్కర్మ పరిపక్వతకు వచ్చుచేతలో దుర్మహూర్తములు, లభించగలవట! శుభముహూర్తములు సులభముగా లభించు పుణ్యాత్మకభ అట్లుండవలెను. అల్ప పుణ్యులకు వారి గతిఏమి? వారికి తిరుణోపాయమేలేదా? పురుష

ప్రయత్నము లేనిచో దైవమొకటి ఫలము నియ్యదనియు, పురుషకార మావశ్యకమనియు, పెద్దలు చెప్పి వారుగదా?

“తిథా పురుషకారేణ
వివా దైవం సస్యతి”
“స్యతి సర్వా ఆరంభాః,
సంయోగాత్ కర్మబోధ్యయోః,
దైవాత్పురుషకారా ద్వి;
సర్వేకస్మాత్కర్మగంధం” అని

మరి ప్రయత్నించినచో అల్పపుణ్యులకు నుంచి మహూర్తము జోయక పోవుట కేమి కారణము? శుభకాలము వచ్చునంతకు వారు కొదియుండుక ఆరిపడుదురనియా? లేదా, మహూర్తమును నిర్ణయించి ఇచ్చు దైవజ్ఞుడు ప్రమాదితమున గుణ్యమూర్తమును నిర్ణయించి ఇచ్చుననియా? కానిచో, తగిన యోగ్యతలేని ఏ వక్షత్ర ముచున్నచో మహూర్త నిర్ణయమునకై వారి పాలిక లభించి ఏ వ్యతిపాతలోనో, ఏ విప్లిలోనో, ఏ అక్షమలగ్నమునో, ఏర్పరచి యిచ్చుననియా? ఏమి దిని యర్థము? ఆలోచించిన కొలది ఇది చిక్కు సమస్య అగుచున్నది.

ఏది ఎట్లుండినా, మహూర్తములకు మాత్రము ఈ కొనకుని సూత్రము ఎంతో ఉపయోగకరముగా నున్నది. వహువగుట జాతకములను పరిశీలించక, నైయతైక విధులను గమనించక, గణితపద్ధతుల వాదిరించక, యంత్రాయుక్త విశేషన లేక, గడియ కొకటి అడిగిన వెంటనే “తిరవలగ్న”మని నిర్ణయించి ఇచ్చి, ఎవరైన ఆశ్చరించినచో “వారి వారి కర్మ ననుసరించి వారికి మహూర్తములు లభించగలవు. జ్యోతిష్కుడు విమర్శిమాత్రమే.” అని ప్రతి యిచ్చి మహూర్తములకు లెవ బాధ్యతను తప్పించుకొనుటకు ఇది చక్కని ఉపాయ మగుచున్నదికదా? మరియు, ‘కానున్నది కాకమానిదను యిచ్చివిషయ సంప్రదాయముల తిర్వితాలకు ఈ సూత్రము మంచి చేయూతి. కాని జ్యోతిష్కాస్త్ర సూత్రమును రచించిన మహర్షులకు సూత్రము ఈ సిద్ధాంతముపై ఆధిపత్యములేదు. దైవ పురుషకార శక్తుల పరస్పర సహకారముతోటి సంయోగమే ఫలప్రదముగా వారు నిర్వచించిరి. కావుననే, దైవము విషమముగా నుండు కాలములో సర్వారంభ

ములు మానుకొని ఊరక యుండువలయునని వారు కానించుట.

“యదా గ్రహాణాం వైచమ్యం
సర్వారంభం పరిత్యజ.”

అని భరద్వాజవాక్యము. ప్రాచీన కర్మపరిపాకరూపముల దైవము ఎత్తుకు హితకర మునో, ఎత్తుకు విషమఫలప్రదముగా నుండునో, గ్రహగతి తెలుపుననియు, దానిబాకడ జాతకదశాదులచే గుర్తించి తలచి పురుషకారము నెరపవలెననియు మహర్షుల సిద్ధాంతము.

వరాహమిహిరచార్యుని వాక్య మిది చిత్త గొంపుకు.

“యశ్చేద సంపాద్య మమద్యకారం,
యత్నాదకాశే పురుషో నిగుంధే,
ప్రతీక్షితే దైవ మతంద్రినో యః,
త మాపదో నాత్మకృతాః స్ఫులింధి.”

పురుషకారమును ప్రయత్నించుచో సంపాదించి బాగయాకరినో దైవానుకూల్యమును ప్రతీక్షించునానికే అత్యకృతములగు ఆపదలు రావట! అవకాశము లభించినదిని గుర్తించుకల కాలములో శుభకార్యములు చేయరాదనియు, దైవానుకూలము సమకూరిన దినములలోనే అట్టి కార్యములు జరుపవలెననియు మహూర్తకాస్త్రపు సిద్ధాంతము.

అకారణగమందు సందరించెడి గ్రహములకు మానవజీవితములతోగల సంబంధము ఆ గ్రహములనుండి నిరంతరము భూమిపై ప్రసరించుచుండు లేజరిమామ్న యుమవలననే కలుగుచున్నదిగదా! ఈ లేజస్సు దుర్నిరోధమగు వేగముగల మహాప్రవాహము. ఆ ప్రవేయ మైనది దానికై. దాని మార్గమునకు సన్నిహితముగ అందుబాటులోనుండు వస్తుజాలమును చూతూ తుగా లాగి తవనో తీసికొనిపోవుకై దానికే సహజ సిద్ధము. దానిని నిరోధించి నిలువగల్గుట కాని పని. గంటకు 60 మైళ్ళ వేగముతో ఇమప పట్టాలపై పరుగెత్తుచున్న పంజాబు మెయిలుబండి మార్గమునకు గజము దూరిములో నిలుచుకొన్న వ్యక్తి ఆ బండిని తాకకపోయినా దాని వేగమువలన నిలుకడ కొలుబోయి కాళ్ళ పట్టతిప్పి ముందుకు లాగబడుచు ప్రమాదము పాలగునుకదా? సులభముగా అర్థమగుటకై

ఈ రైలుబండి దృశ్యంతోను చెప్పలేకాని, వాడవ మునకు ఇది సీతోపమానము. గ్రహలేఖ ప్రవాహవేగ ముతో రైలువేగమును బోల్చుట మార్తాంధ్ర ప్రకాశ ముతో మిగులగురువుగురు బోల్చుటవంటిది. ఆ ప్రవాహవేగమునకు దొరకకుండు మానవుడు ఎంత దూరము నిలువాలిరిలే అంత క్షేమము.

కాని, ఈ ప్రవాహము దృగ్గోచరముకాదు. అది ఎప్పుడు ప్రవహించునో, ఏ మార్గములో వచ్చునో తెలియదు. ఇట్టి పరిస్థితులలో దానిదారికి చిక్కుకుండు తిప్పించుకొనుటకు? ఈ విషయమున మానవులకు తగిన ఉపదేశము లభించుకొరకే మహానీయులగు ప్రాచీన మహర్షులు జ్యోతిశాస్త్రమును రచించుట. ఈ ప్రవాహ మెప్పుడు దుష్టముగా పరిణమించునో, అది యే మార్గమున ప్రయాణము పోగించునో, ఎవరు దానికి సన్నిహితముగా నుండుట సంభవమున్నదో, మున్నగు అనేకాంశములు—ఆ శాస్త్రము నూచింప గలదు. కాని అవి తెలిసికొన గలిగినంత మాత్రముననే మనకు చరితార్థతలేదు, ఆ ప్రవాహమునకు అతివిచిత్రమైన శక్తియొకటి గలదు. తన కార్యమునకు అనుకూలించు వస్తుజాలమును, పరిస్థితులను, అది సిద్ధపరచుకొనియే వచ్చుచుండును. దూరమునుండి నూచింప అది యెంతో రమ్యముగా మాపటి మనల వారింపగలవు. వివేకమును కోలుబోయి వానిని ఉపయోగించుకొను అశోతో పరిపాలించితిమేని, అతిసులభముగా ఆ ప్రవాహ వేగము తిలాలన మనలను లాగి యీడ్చుకొని పోగలదు. తనవారి మనకు స్వాతంత్ర్యమే ఉండదు. ప్రతిక్రియ ఏమియు చేయజాలము. ఏ ప్రయత్నము చేసినా, దానికి సహాయమును. కదకు అపరాధాలేమే గరి.

సారాంశ మేమన, గ్రహవైషమ్యముకల, అనగా దైవశక్తి విషయముగానున్న కాలములో దాని వైషమ్య మును ఫలించజేయుగలవ్యక్తులు, సన్నివేశములు, మనల వాకర్షించుటకై మనమట్టును సిద్ధిచేయు. అన్నియు అనుకూలముగా ఎదిగివచ్చుట మాపట్ల గలదు. ఆ అవకాశములను ఉపయోగించుకొన్నచో భాగవదగల మనుభావము సాధారణముగా మనకు జనించుట స్యభావము. అట్లు ఉపయోగించుకొనుటకు ప్రయత్నము ఏకొంచెమయినా చేసినచో చాలు. ఆ ప్రవాహమునకు మనము దొరికినట్లే. అనగా, విషయ దైవశక్తితో సహకరించుటకు మన పురుషకారశక్తిని ఉపయోగించితి మనుట. ఆ మాత్రము అవకాశము లభించినచో, ఆ విషయశక్తి నిర్మికోధముగా మనలను ఈడ్చుకొనిపోయి గమ్యస్థానము చేర్చగలదు. అనగా, విషయఫలము మనలను అనుభవించజేయును.

కనుక నే, దుష్టదిశాకాలమున అభివృద్ధి కార్య ములు జరుపుటకై పురుష ప్రయత్నము చేయరాదనుట. ఉద్యోగమున కేళియు నూచించు దశలో ప్రయత్నించి నప్పుడు కూర్చుండేన అధికారికిందిన ఉద్యోగము జొరకును. గ్రహగతి భాగుగా లేనదిమనంచే పదిసిక్కికారము చేయవలసిన నిర్బంధము వచ్చును. వియోగ క్షేత్రమును నూచించు దశలో వివాహము జరిగినచో, అల్పాయురాయముగల కన్యకయో, వృధికరణ స్యభావ ముతో విడాకులు పంచుకొనుటకు దారితీయు విధివో, దాపురమగును. దుష్టలము నియ్యగల మహూర్తము కూడి రాగలదు. శుభకరమైన మహూర్తము నిర్ధారించి యుండినా, అనాటి కేవల అనుకూలము లేర్పడును. అల్లునకు పెలపు లేదనియో, అరుచిపై చెరసుమాసిని దివియో, మరి ఏ అల్పకారణముననో, సుమహూర్తములమార్చి తరువాత దుర్బుహూర్తములను ఉపయోగించుకొని చిక్కులపా లయిన దృష్టాంతము లేన్నియో గలవు.

లేదన జేమనగా, దుష్టకాలములో శుభకార్య ములు జరుపుటకు పురుషకారము ముపయోగించినచో దుష్టఫలమే తేల్చిపెట్టల మహూర్తములే జొరకు ననుట ప్రే మాత్రముల సారాంశము. ఇదెల్ల మహూర్త మనుట ఉపలక్షణము మాత్రమే. వ్యక్తులు, పరిస్థితులు సన్నివేశములు, అన్నియు లెదనుగుమైనచే లభింపగల వనుట.

విషయము సుబోధ మగుటకై ఒక ఉదాహరణ మును జూపుట ప్రయోజనకారి. ఒక యువకుని జాతక చక్రమును చిత్రింపుడు.

౪ 8 24 (వ)	1 ౪-40 దాంపత్య 27-51	వ 5-31	
	సాయనము		యను 25-11 శ 20-23
రా 20-23 X 7-8	పురుషజాతకము		పుణ్య 4-56 య 15-43 ర 16-8 భార్య 69-29
ర 11-24	కు 6-9 గు 14-40		ఇ 18-16 కు 21-29

మేమలగును. లగ్నాధిపతి కుజుడు స్వక్షేత్రములో ప్రబలుడై అష్టమభావములో మన్నాడు. ముందునెవక లాలోచించక తాత్కాలిక భావోద్వేగముతో, అహంభావముతో, భిల్లకపు పట్టుతో ప్రవర్తించుట స్వభావము. పైగా ఈ కుజునికు వరుణుని సమస్తప్రకారే. ఉన్నకే క్రింది లవ కొఱకయినా, ఇతరుల కొరకయినా పద్వినియోగపరమ కొనియని వ్యధికరణ చిత్రికృతి. బుద్ధి విపరీతపంథలో నడుచును. చాలదరిగియు బుగులకు పరస్పర కేంద్రప్రే. వివేకము మట్టము. గర్భస్థానమువలె చంద్రునికి మాయావి ఇంద్రుని ప్రూర కేంద్రదృష్టి. ఆలవికొని ఉపహలు. అందరాని ఆదిర్పములు, పనికిరాని కార్యారంభములు, దివి ఫలము. దశమాధిపతి కిని వ్యతిరేకస్థానములో పడియున్నాడు. ప్రయత్నించుట పదిపాళ్ళు సార్వత్రిక విఘాతమునకే ఉపయోగపడగలవు. కళిత్ర (వప్రమ) స్థానాధిపతి కుక్రుడు కుజుని ఆర్థకేంద్రములో, వరుణుని సార్థ కేంద్రంలో మండుట. సుఖభావమును క్షేత్రమును తెలుపు యోగమిది. విషయసుఖస్థానములో (V) మన్న పుణ్య సహమయో, లగ్నాధిపతి కుజుని కేంద్రప్రేకు బోవుచున్నది దుర్యోగసహమలవ గుఃప్రప్రప్తి ఫలము. జాతికుని సామాన్య స్వభావమిది. ఇట్టి వ్యక్తికి 21 సంవత్సరములు శతవయస్సులోనే ప్రబలకేకల దశలు వచ్చినవి. దేహాన దశాపద్ధిలో చరితరవిక లగ్నాధిపతి కుజుని ఆర్థకోణ దృష్టి, వరుణుని కొణదృష్టి సహా, సమకూడినవి. ఉత్సాహముతో జాతికుడు ఉగ్రులెల్లగానాడు. తాను పట్టినదే పట్టు. ఇతరుల మాట చెవికొక్కరు. చరిత కుజుడు చరిత కుక్రుని ఆర్థకోణ మైత్రి సంపాదించుకొని సయ్యాలలాడగలబు చెతము అప్పుడే విద్యమండి విషయ సుఖము దైపునకు దృష్టిమరిలినది. కళిత్రము లేనికే కథ జరుగదను గట్టి భావము వచ్చినది. కన్యావరణములో యుక్తాయుక్త వివేచనకొఱకు కాలయాపన చేయు సహనములేదు. ఎవరెన చేయి, భార్యస్థానము నలంకరించుటకు కన్యక ఒకతే కావలసియున్నది. వివాహము జరిగినా జరుగక పోయినా భార్యవచ్చుట ప్రధానము. దాంపత్యసహమము చరించి కుక్రుని కొణ దృష్టినందుకొని నాట్యమాడుచున్న కాలమిది-ఇంతే కాదు-చరిత భార్యసహమము వరుణుని కొణదృష్టికి వచ్చి చిందులు త్రొక్కుచుండెను. భార్యకావలయునని ప్రబలమైన ఉత్క్రింఠ ఆయువకునకు కలుగుతేమి అనుదు? తిగినివి వేకమా లేదు; ప్రపంచానుభవమాచాలదు. సంస్కారమా కూన్యము. పెద్దలు ఎంతహితము బోధించినా ఫలము కావరా లేదు. జాతికునిది మకరిపటు. విద్య వచ్చినా, లేకపోయినా, వివాహము చేయనితో అస్థి సంఘటనలకు దారితీయునేమో అని పెద్దలు భయపడినారు. వెంటనే కన్యకలను వెదుకుటకు గట్టి ప్రయత్నించు చేయ నారంభించినారు వారు.

వివాహమునకు అనుకూలించు దశాపకర్మములు జాతికునకు వచ్చియున్న మాట వాస్తవమే. కాని వివాహమైనతో అహితమే ఫలించునని నూచించు గుప్తదశలు సహా వానితో మిళిలిమై వచ్చియుండుట విషాదకరము. చరిత రవి చరితకేనియొక్క సమస్తప్రకారే సంగుకొనుచున్నాడు. చరిత భార్య సహమము త్వరలోనే ఆ కిని ప్రేరేపించును. చరిత దశమ కేంద్రమునకు యముడు ఎగుగు చుక్క అయినాను. ఇట్టి కాలములో వివాహప్రయత్నించు చేసినో, దుష్టచైతన్యమునకు పురుషకారము సహాయ ముటల కావలెను?

ఎంతో ప్రయోసపక పెద్దలు చక్కని కన్యక నొకరై మదిర్చినారు. కాని ఇంతలో పుట్టిన దొక్క ముసలము! తమ కూతుగు నిలిచి కిచ్చి పెండ్లి చేయాలెనని ఎంకల్పించి ఒకనొక కన్యక తిరిచింద్రులు విడాదిగా ఎంతో సన్నాహము చేసి నానికొరక ఫలించి యుండ లేదు. జాతికుని పెద్దలకు ఆ పడుచు, ఆ సంబంధము, గుచించినది కాదు. కాని, ఇతనిచే పెండ్లి యాచనలెనని ఆ కన్యక గట్టిపట్టపట్టినది. ఇతనికి కన్యక నిచ్చుటకు సమ్మతించిన వాగు వెనుకంజ చేయునట్లుగా ఏదో కొన్ని చాన్యకరింతములు రహస్యముగా జరుపబడినవి! సమయము దాచి వచ్చి జాతికుని వలలో చేసికొన్నది ఆ చతుగురాలు. "అవధికారణం వాస్తవ" అని ప్రార్థించి ప్రాధేయపడి ఆరిని సమ్మతించి సంపాదించినది. విధిలేక, ఆమెతోనే జాతికునకు వివాహముజరిపినారు పెద్దలు. మరి ఇంకేమి చేయగలగు?

ఇది ఇట్లుంచి ఆ వధువు జాతకమును ఒకతొలి పరికిలించెను. ఇది ఆమె జాతక చక్రము :—

	1 1-1		
గు0-89 (వ)	శని 18-0 దాంపత్య 21-48	శ 17-25 క 28-25	చ 11-80
పుణ్య 12-10	వధువు జాతకము (సాయనము)		య 29-45
X 0-45			ర 0-11 కు 0-30 బు 26-2
	ధర్త 12-45 రా 28-25		కు 10-14 ఇ 19-7

ఈమెది సహా మేడలగ్న మే. అందులో మేమంకి, బగ్గోత్తిమము. మాటికి మారుపాళ్ళు కుజగర్భము. లగ్నాధిపతి కుజుడు ప్రబలమైన సింహ రదితో ఆర్థ్యం తిక సంయోగములో నుండుట గమనింపదగినది. రది కుజ సంయోగమునకు,

“ఓ జన్మే, సాహసికః,
మూగో, బలసత్త్వసంయుతో, వృత్తివాన్,
పాపమతి, రవ్యనిపుణో,
రది కుజయో స్సాగ్ధ్యో, ప్రపంచశ్చే.”

అని ‘సారావరి’ వర్ణించిన ఫలము స్వభావములో నుండేనేని, అట్టి స్త్రీ యుద్ధిరంగమునకు ముఖ్యముగా తిగియుండు సేమో కాని, సాధారణముగా కాంతియులే ముగ సంపాదగర్భ నిర్వహణమునకు తిగియుండు ననుట సంభవము—ఇదియే యోగమునకు యము జోక్యము తోడు. దాదాగ్నికి జంఝామాయతము తోడైపట్ట—ఈ త్రిమూర్తుల కోగవృద్ధి లగ్నముపై నున్నది. ధైర్యము, సాహసము, ప్రపంచత్వము, కార్యకూరత, శోధము, కాశ్యము, నిర్ణయత, కార్యము మున్నగు గుణములు జాతికురారి స్వభావములో చూపట్టినచో వింతలేదు. లగ్నము వగులుచి ఆర్థికేంద్రమునే ఆధిపత్యించుచున్నది. ప్రపంచములో ‘మూరారి మార్గము.’ సప్త మాధిపతి కుక్రుడు యదబల వైరియు ఆరింటనే ఉండుట వైవాహిక జీవితము కాంతియులేముగా ముఖప్రదముగా వడచుట కది కొంత ప్రతిబంధకము—ఇంతిచాలక, విశువచంద్రునితో ఈ కుక్రునికి నిండుగా కేంద్రవేగ! బుగ్గు గుణపులకు సమసప్తక వేగ యుండుకరియున వివేకము మృగ్యులని చెప్ప నవసరములేను.

ఇది ఇట్లుంచి వీరికిగల ఆన్యోవ్యుగ్రహయోగములను పరికింపుడు. విరుని రదికి కన్యవగులుడు కేంద్రము? ఆతని యమునకు ఒకవైపున ఆమె కుక్రుడు, మురియొకవైపున ఆమె చంద్రుడు. అతని కుక్రునితో ఆమె కుక్రుడు నిండుకేంద్రము. వైవాహిక జీవితవిషయమున ఇది నిస్సంకేయముగా క్షేణీసూచకములు. దాగా. వీరిరువురు ఒకేలగ్నములో జనించిన వారే—ఇట్టిజాతికులు సమాన ప్రభావము కలవారగుటచే, ‘భార్య ధర్మవ్యక్తి’ వ్యవహారముల సమంజసముగా నిర్వహించుటకు కష్టము. అందులో స్త్రీ లగ్నమునకు తిరువారి నున్నది పురుషలగ్నము. స్త్రీ

లగ్ననక్షత్రము. ఉత్తరాభాద్ర - పురుషలగ్న నక్షత్రము చెరితి.

“ఏకరాకా పృథగ్విష్టే |
పుంకారా ప్రథమధివేత్ |
అతీవ శోధివాహిత్రా;
స్త్రీ తారా చే వశోధివా” — గర్భకు.

ఇట్టియోగమును పెదతల లగ్నముందురు. పురుషుడు నిస్తేజస్కుడెవననుట? భార్యయుందర అతని అటలు పాగవు. వీరి జన్మచంద్రులు నికరముగా పరస్పర సమ సప్తకములో నుండుటచే వీరు ఒకరి పోకగు ప్రబలముగా వాక్రించుకొన్నాడు. సామాన్యపరిస్థితులలో ఇది వివాహమునకు రమ్యమగు యోగముని పెగు. కాని ఇతర విషయయోగములు లేకుండినచో వీరి దాంపత్యము హితకరముగ నే గపచియుండెడిదేమో? కూటములు శోధింపగా వీరికి దాంపత్యము లలో 30 టికి 24 గుణములు వచ్చిరి. విషమ గ్రహయోగములవలన అది దుర్గుణములుగా మారింది కావోయ!

వానిత్రిము: వీరి జాతకముల పరస్పర సామరస్య మిట్లున్నది కదా! వివాహము జరిగిన వయస్సునకు కన్యక జాతకములో చలిలిరిది వాణునితో కేంద్ర వేగలో నుండెను. సంబంధభాంగ్యములకు కొరగాని విషయవిక ఇది. చలితి దశమును కని కేంద్ర వేగకు పోయి పురుషకారమునకు దుష్ఫలమే కలుగునని మూచించినది. చలితి ధర్మ సహాయము వృద్ధికాంతిపు హూరగంప సంధిని చేగుకొన్నకాలమని. చలితి కుజుడు ధర్మ సహాయమునకు వచ్చియుండెను. ఇది వివాహమునకు తగని కాలమని ఈ దుష్ఫలిం చాటుచున్నది కదా!

జాతకములో పరస్పరానుకూల్యమును చూపుచిన సంపత్తిలేని ఈ కన్యవగులకు విషయదశలు నడుచుచున్నకాలములో వివాహమహోత్సవము జరుగట! వీరితిగా మంచివా, వీరు ఒరికొకరు తగని వారు—కాని ఒకవిధముగా ఆలోచించితమేని వీరు ఆన్యోవ్యుగముగా తిగినవారే కావోయ నని వచ్చుచేమో? దుష్టదశావాగ్ధానము వసుసరించి ఆన్యోవ్యుగముగా విషమఫలప్రాప్తికి తగినవారే అనుచున్నాడు కదా? దశి (దైవశక్తి) దుష్టముగానున్న కాలములో పురుషకారము దానికి తోడుపడెనేని దుష్ఫలమును సమ

కూర్చుటకు పనికివచ్చు వ్యక్తులు, పరిస్థితులు, ముహూర్తములు దాపుర మగువనిగదా వరాహమి హురుని సిద్ధాంతము? పెద్దలు వేరుకన్నను నిర్ధరించివా అది త్రోసిరాజు చేయబడినది. దశలతో అతనికి కన్నక తిప్పిపోయి, అతని వధువువచ్చినది. వరుని చరిత్ర లగ్నమును ఈ వధువుయొక్క ఇంద్రుడు సార్వకేంద్ర దృష్టితో లాగి మంత్రించి మధ్యబూడిచి చర్చివాడు. అతనిభార్యాపరామర్శపై ఆమెచరిత్ర శని తిడు చేసియుండెను. శని పట్టు వదలునట్టిదికాదు. అది ఆమె వరుణునికి కేంద్రస్థానము. శని ఆకర్షణమంత్రము జపింపగా, వరుణుడు ఉచ్చాటన మంత్రమును పఠింప గలడు. ఆమె చరిత్ర లగ్నాధిపతి మజాడు అతని చంద్రునికి నిండు కోణమునకే వచ్చియుండుట. కాక అతని చరిత్ర పుక్కుడు ఆమె ఇంద్రునిపైనున్న కాలము అది. ఇంద్రులని విద్యతో ఆమె జాతికుని హ్యాన్సినపర ముతో గలిసింది. పెద్దల ఉపదేశమును వారి నిర్ణయ మును త్రోసిపెట్టిచినా దా మూర్ఖుడు. ఎన్ని ప్రతిబంధ కములు కలిగినా ఆ ప్రపంచమనిన కష్టకు తిష ప్రతిష్ఠ ఏమో తెరవేయకొ గల్గెను.

వరాహమిహిరాచాన్యుని మతము ననుసరించి ఈ విధూవనులకు తిగివ ముహూర్త మే లభింపవలయును గదా! వరునికి భార్యకొఱకై ఆత్రయ. వధువునకో ప్రతిష్ఠా పరిపాలనముకొఱకు ఉత్కింప. కాలయా పనమును ఎవరట్ల గురు? ముహూర్తముకొఱకు కాచినచో, ఏ ప్రతిబంధక సామగ్రి ఏర్పడునో అని వారిధియును. ఏ మహానభావుడో వారి కొక్క ముహూర్తమును ఏర్పరిచిఇచ్చి పుణ్యము కట్టు కొన్నాడు.

ఆ ముహూర్త చక్ర మిది:—

	X 18.0		బు 2.0 (వ) శే 8.3 ర 9.37
కు 28.12 చ 20.48	వివాహముహూర్తము — పాయనము		కు 9.0 1 20.80 వ 29.32
			ను 24.14 య 26.14
రా 8.8	శ 28.45 (వ)	ఇ 28.1 (వ)	

ఈ ముహూర్తము ఎంత కోభాణుసానముగా నున్నదో చిత్తింతురుగాక! లగ్నము పువర్వము నక్షత్రపు విషవాడిలోనున్న శుభక్షణమందే మంగళి నూత్రము మూడుమళ్ళు పడుట.

“వివాహ క్రతయాదాను
గృహారంధ్ర ప్రవేశయోః
యాత్రాది శుభకార్యేషు
విఘ్నదాః విషవాడికాః.” జ్యోతిఃపారము.

ఇది మహా విఘ్నప్రదముల యోగము. శుక్రవ రుణుల పరివళును లగ్నమున్నది. ఆ వాహనమునకు వెనువెంటనే ఉద్వాసన వానుటే ఇది. వివాహకాల ములో చంద్రు డెద్దమభావములో నుండుట మహా దోషములలో నొకటి. అందులో చంద్రుడే లగ్నాధి పతి. అటుల మరొక దోషమునకు ప్రాబల్యము. ఆ చంద్రునికు సమసిప్రకములో నును, యముజంకులచే చంద్రబామిత్ర శుద్ధిలేను.

“దేవగురు ర్భంధ్యం తం
పశ్యర్థిహింస దుర్భాగాం కురుతే.”

అని ప్రాచీననూత్రము. బంధు వైషమ్యము, ధర్మద్రోహము, దుర్భాగ్యము, చంద్రబామిత్ర నుగుపుమండి కలుగుననుట. ఇక, యమునిఫలము మన వారు చెప్పలేను. మజానిఫలము వంటిదీకాని అంత కంటే గొప్పది. అని మనమూహింప వచ్చును. మరియు మజాని సంయోగము వే చంద్రుడు అభిలషించు మండుట. అవగా సగకా చంద్రదోషము. ఈ మజా నకో నిండు కేంద్రవేళలో శని, 24 గంటలు వనమ లోపలనే చంద్రునికి నురుయముల సమసిప్రక వేళ, శని కేంద్రదృష్టి, మజాని సంయోగము సహా వీడ్చించు చున్నది. ఎన్ని స్పర్శలో, ఎన్ని అనర్థములో, ఆవాడే కల్గియుండుట అసంభవము కాదు. మజానముల స్పర్శకు దిగినచోట కేశాకేరి, బాహాబాహి వ్యవహారముల పరమ రావచ్చును. సప్రమాధిపతి శని గండారములో నున్నాడు. భర్తపాతికి ఈ వివాహ మొక గండము వంటి దనుట. భవిష్యవక్షాత్రములో వివా హము. ఈ వక్షాత్రము వివాహ విషయమున దుష్టమయినది. శుభసూచనలు చాలవా?

ఆవాడు వరునికి జన్మకేతువుపైన దైనిక సప్రమ కేంద్రమండెను. ఆత్మగౌరవ ధింకారముల భార్యా

సంపాదన మని దీనినూచన. వనమనకన్ననో, దైవిక పరమ కేంద్రములో తాత్కాలిక వనమ మహాశయముగా ప్రత్యక్షము. విమోగమునో, విపరీతపంక్తిలో చూపుటకు వీల మచటనే వాటబడినది. ఏమి విధి దుర్విలసితి మిది ?

వివాహమైన కొన్ని గంటలలోనే ముహూర్తపు ఫలము చూర్ణిభవించినది. ఇరుపక్షముల నారికి పరస్పరముగా ఘర్షణములు, స్పర్షలు యశేచ్ఛముగా జరిగినవట. ఆ మరుదినముండి వధువు తన ప్రతాపమును బాహులముగా చూపినది. కుబ, రవి, యను సంయోగముగల వ్యక్తి ఈమె.

“నా ప్రతిజ్ఞ పెరజేగ్గుకొంటిని. ఇంతవరకు వివాహియించినాను. ఇకవివాద నీవు నన్ను ఆశ్రయించ వలసివచ్చి” అని భర్తకు, కాదు వరులకు తెలిసి వెంటనే తనవారితోడి బతుకుచేరి యల్లగా ప్రజ్ఞినిల్లు చేసుకున్నది. ఆమె కోరినది మంగళనూత్రము; అది లభించినది. అతనియింటికి వచ్చుటకాని, అతని పెండ్ల ననుకరించుటకాని, తనకు సాధ్యముకాదని ఖండితముగా మొగసూటయు లేక ఆమె వరులకు జెప్పిపోయెనట ! ఆమెను నిలుపుటకు, కనకు సహధావనముల కయినా, పాపము, ఆ నీచిప్రులయ్యకు సాగ్రియకాలేను. వివాహపు శాస్త్రము అయినది కాని భార్య స్యాధీనము కాలేను. ఆశి ఎంతో అంత నిరాశి. అతని పరిస్థితి విషాదకరము.

పెద్దల హిందోపదేశమును విని ఈ జాతికుడు వివాహమును మానుకొని యుండిననో, అప్పుడు ఈ దిశలు ఎట్టిఫలము నిచ్చియుండును? అనవచ్చును. వివాహము కాలేదేమను క్షేత్రము; ఏదైనా స్త్రీ వ్యవసము నకు లోబడి ఉండేయి ఫలించక దుఃఖపడుట, ఇంతటిలో కథ జరిగియుండగలదు. ఇప్పుడో, వివాహమై ఏమి సాధించినట్లు ? భార్య ఇంటికి రాలేదు. సరిగదా, మరల వివాహమూ సాధ్యముకాదు. కన్యక నిచ్చువారే ఉండెను. ఉండినా, కానన నిషేధము. ఆమార్గ

ప్రవర్తనమో, దుర్మార్గ ప్రవర్తనమో, వచ్చువని భయపడి పెద్దలు వివాహమునకు ప్రయత్నించిరి. మంచి ఉద్దేశ్యమే. కాని ఈ పురుషకారమువలన ఫలించినదేమి ? భవవ్యయము, ప్రయాస, మనఃక్షేత్రము గారవహాని, బంధువ్యవహార ఇంతే కదా? పోగా జాతికుడు నీతిమార్గ మతిక్రమించుటకు మునుపటి కంటె ఇప్పుడే అవకాశము తెక్కువగా నున్నవటల సత్య దూరముకాదు. ముల్లతీనీ కొట్టినయట అప్పుచామెత అయినది.

పోవలెను. ఇప్పటికి ఫలము ఇంతే. భావిపరిణామము దైవాధీనము. దానినినటల ధర్మముల ఆప్రకృత మును. ప్రపంచానాధీనము చాలని పధావగులు తిను కథను న్యామిప్రాపమున కెక్కించి రచ్చపాలుచేయ వుండువట్లుగా వివేకము కరవి వారిని రక్షింపురుని సర్వేశ్వరుని ప్రార్థింపడు గాక !

దుష్టదైవమునకు పురుషకారము సహాయపడి ఎప్పుడు ఫలమెట్లు విడపరిణామమునకు వారీతీయునో, మనోకథ బోధించుచున్నది. శౌచవరాహమహినుల నూత్రములు ముదికెప్పుడు సమవ్యయములగుచున్నవి కదా?

దైవానుకూలమును గలుగించియే పురుషకారమును జరుపవలెనని మహాభారతమునది ఈ క్రింది ఉపదేశము ఎంత స్పష్టముగా నున్ననో చూడుడు.

“సర్వహం పూర్వహరంభాత్
చింతితోన్నయ పూర్వకం,
ఆత్మశక్తి, మహాయాంశ్చ,
దేహికాలేన, యుక్తతా,
కరణాని, ప్రయాణం,
ప్రత్యేపంద, ఫలాదానం,
ఏవమాదిని సంఘింకి,
ద్విష్టా దైవానుకూలతాం,
అతఃపరం సమానంభేత్,
యాత్రాత్మహిత విహితం...”

—అధ్యాయ 215 ఆనందాసనక పరమము.

మంటలు

శ్రీ మంథా వెంకట రమణారావు

* గత సంచిక తరువాయి *

రంగం: 3

* * రామోహోటలు-న మయం - రాత్రి
12 గంటల హోటల్ గదిలో రెండు పెట్రో
మాక్యులు వెలుగుతూ ఉంటాయి -
పొయ్యలు మండుతూ ఉంటాయి -
ప్రక్కనే ఉన్న సినిమా హాల్ నుండి
విడి రికార్డులు తక్కువ స్థాయిలో విన
వస్తూ ఉంటాయి మనుష్యులు వచ్చి,
పోతూ ఉంటారు - ఒక పెనమ్మిద
దోసెలు కాలుతూ ఉంటాయి... ఒక పని
వాడు దోసెలు వేస్తూ ఉండగా, రామో,
ప్రక్కని నిల్చుంటాడు, ఒక్కొక్కరిని
చిరునవ్వుతో పలుకరిస్తూ; వచ్చిన
జనం గందరగోళంగా మాట్లాడుతూ
ఉంటారు.

1 : రెండు లైట్ టీ పాహా!

2 : రెండు రోస్టు దోసెమాడా.

1 : నవ్వు తీసుకో... నాకోర్డు...

2 : ఈయే రొక్క రోజుకీ తినవయ్యా...

1 : యింటర్ వెల్ అయిందికదా - యింక యాసుకో
వయ్యా, కళ్ళ ఎలా రంజకడతాదో...

పాహు: (దోసెలు పెడుతూ) దోసె...

1 : టీ కూడా లే...

2 : రామో భయ్య ... యేటయ్యా యింత
అవ్వాయం చేసేస్తున్నావు...

రామో: (చిరునవ్వు వచ్చి ఉరుకుంటాడు).

3 : ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా...

రామో: ఎక్కడికి పోతాను... మళ్ళీ కలుసుకోమ...

3 : ఆపాటి భయ్యమిస్తావా ... నెల కాపాడే
రెండైలు... మల్లా కలుసుకుంటే... పచ్చిపోహ
లేకపోతే...

రామో: ఏదో ఆభిమానంకొద్దీ అలా అవడం- నాకన్న
పెద్దలు ఉంటూ ఉన్నా...

4 : అల్లికూ నీకూ పాటేటయ్యా రామో... నీ వేలి
రుచి తిఫ్ఫుచేసినా ఒస్తుందిటయ్యా...

పాహు: టీ... లైట్ టీ...

[టీ ముగియడంకూ ఉంచి పోతాడు]

1 : తెల్లారకట్ల వారీ ఎక్కేస్తావటగా...

రామో: ఔను...

4 : నాకెందుకో యిచారంయేస్తుందయ్యా...

1 : ఎయ్యికదా... మరి ఆ ఇడ్డీ అవీ దొరుకుతాయా...

4 : అదికావేన ... దిగ్గరిసుట్టం ఒదిలిపోతున్నట్టుం
దయ్యా... ఎంతెన్నా యిచారం ఎయ్యికదా...

2 : నీ శిష్యుల సంకేటపుతాది రామో... మా యేడు
స్తానే నా కొండెలు...

3 : మనసంగలే యిదయితే ముప్పియోధవలు ఆళ్ళ
మాటడిగేవ...

4 : ఓసారెడు పేడిచి మల్లా రోడ్డునైదు ముప్పికి
పోతారే...

రామో: వాళ్ళగురించే నాకు మనసులో ఎంతో ఇదిగా
ఉంది...

2 : కాస్తే... తేరగా తినమరిగేక ఆళ్ళకేడుపాస్తారే
... రోజల్లా ముప్పైత్రుకున్నా పావలాడబ్బులు
దొంగవ...

5 : (కోసకూ) ఆ కోస రెంచీమీద కూకుండాం
పద...

6 : ఆ యెడరుకుండా బాగుంటుందయ్యా...

7 : యెక్కడో ఓ కోట... యాడికి మందెక్కు వయ
పోయింది...

1 : రాగా యెక్కువోచ్చేను—యీ తానూకోవోళ్లని
రానిస్తావేటి రామా...

5 : (తిరిగి) యెక్కడా... ఏటా పేల్చున్నాడు... దయ
రగ్గమయిన మొగాదెవడో ముందుకు రండ్రా...
యేటంటావు రామా... నిజవేవా?

రామా : నిజవే... అక్కడ కూచో అన్నా...

1 : ఒరయి... తేగి ఉన్నావని కొని... పల్లిరగ
దందుమ వాళింజే...

5 : (లాల్చి చేతులు మెచి చుట్టూ చూస్తూ) అ...
యెక్కడా వాయివా ఆ దమ్ములున్నాడు...
పల్లిరగదంతా... పళ్లు... ముందుకి రాజేం
మీస వున్న మొగాడు...

6 : ఆ యెక్కడుంటా బాసుంటుందావూ...

7 : యెక్కడో ఓ కోట... యాడికి మందెక్కు వయ
పోయింది—

రామా : కోపం చెమటోకన్నా... నీ కోర్కెపయెస్తే
అగ్గలవా... అక్కడ కూచో... మీం కొవాలో
చెప్ప...

5 : (రామా భుజం పట్టుకుని) వా కోపం ఒడ్డు రామా
అన్నా... నిన్ను నూర్చాని కోచ్చేను... నూసేను
...యిగను వారేను...

రామా : నేనంటే ఎంత అభిమానిమన్నా నీకు...
మీలాటి వాళ్ల అందరి ఆదరం ఉండవల్లేకదా
ఇక్కడ నిలబడనిగే నిన్ను...
5 : నేను తగేవా... నేడన్నా తగనేరు... యివార
నున్నా యివారం... నూ అన్నెలిపోతున్నావే
అని యివారం—సాయింత్రిమల్లా యివారమే
—ఆ సాండ్లోడు యిది తాను... యివారం
పోతుంది అన్నాడు... ఒడ్డయ్య అంటూంటే
గ బ గ బ గ బ గ బ గ పట్టేనేడు... యివారం
పోయిందా... ఉక... పోలేదు... రామా
అన్నా యెలిపోతున్నావా...!

రామా : వాకు మాత్రం విచారంకొదా అన్నా...
అందరం మల్లా కల్లుకోమా... అప్పుడు ఎప్పుడూ
విడిపోబుండా ఉందా...

5 : అయితే యెలిపోతావా... వావారీ యెక్కవా...
వావారీ తెచ్చిదా... యివారమయ్య యివారం

...దుక్కం అక్కండా ఉందయ్య... నిజం
...ఎమ్మా... నూడు... ఏడుస్తున్నానో నేనో
నెప్ప...

రామా : రా... రా... కూచో... నువ్వంటే వా
కెప్పుడూ యిష్టమే...

1 : సాండ్లోడు మరో అరగంటకి దుకాణం కట్టే
స్తాడు... (చప్పుతాను)

6 : యేటి... మేం చేతుంటానా...

5 : ఘాట్... కటిస్తే కట్టినీ... మా అన్నకన్నానా...
(చెంచి పేల్చుకుంటూ అగి) యెక్కడుంటలేను...
ఉండలేనన్నా... యివారం పోకపోలే మర్చి
రమ్మన్నాడు... (బతుకటి 6, 7 లతో పోతూ)
ఘాట్. కట్టే కట్టినీ... రామా అన్నా... నీ
వాకే చెప్పు మర్చి కల్లుకున్నప్పుడిప్పుకుం
టాను... కీరావంత్రిమల్లా సాక్షి... తిమ్మడివారి
కోపం నెక్కక...

రామా : నువ్వంటే వాకు వాకే లేవ... అది అప్పుడే
తీర్చేనే...

5 : యిచ్చినా... గేవకం నేను... యివారం వల్ల
మర్చిపోయేను... ఆసాండ్లోడు...

[5, 6, 7 పోతారు]

1 : తాను ముచ్చయెడవలు...

రామా : వాళ్ళ కహలు వాళ్ళకే ఉన్నాయి...

8 : బావానేడింటాయి—ఆ పాడుగాడి పెళ్ళిం
అన్నీ చిరికిరింపా...

2 : ఏటి?

3 : రక్తం ఒచ్చేటటు తింతాది... కోస్తీగాళ్ళరి తీసు
కలే అళ్ళినీ తింతాది... సాంబకు నెప్పల...

2 : యేటి నెప్పకు సాంబకు...

3 : పూలు తెచ్చుకున్నావా అంటాది... లేదే
అంటాడు... పీర తెచ్చుకున్నావా అంటాది...
లేదే అంటాడు... మీసం గొరిగించుకున్నావా
అంటాది... యాడికి పాడుమం ఒచ్చి దాన్ని
తింతాడు... దానికి రోపంవచ్చి, అడోకంటిస్తే
యిది ఏడంటిస్తాది... కాళ్ళపొడ పడి అలాగే
తెస్తానే వా అమ్మ రేపు అంటాడు... ఆ రేపు
...లేవే... రోజూ అంటే...

2 : మీసం ఉండి యేం వాధం... పొడవం లే నెగవ
..... నేనైతేవా దాన్ని రకతాలు కక్కించి

(తేదీలు గుర్తి) కాండుకాండుమనిపించేట్టు
చేసి మెడపట్టుక గంటేద్దను...

8 : అయిందా... యాడి కిప్పుకు కాన్నేత తన్నిం
చుకుంటే కొని నిద్దరరాదు... యాడ్ని తంలేనే
కొని వానికి నిద్దరరాదు... యిప్పుడింక తాగి...
ముగ్గురూ ఆడింటి కదితారు...!

1 : యీళ్ళి సంగతి వా కప్పుడే ఎరిక... యీళ్ళి
ముగ్గుర్ని తంతుందిరా వాయివా శోజా...

8 : అది వాకూ ఎరికే... యిది నీకరికా? యీళ్లంతా
కల్పి మాంచి కొరడా ఒకటి కొనియిచ్చేరి
వానికి...

1 : మొదలెట్టిస్తే దోయి... రామా యేడీ... వాకే
స్వరావువాచ్చిస్తాడా బాబూ...

సాహు : డబ్బు లక్కల్లే దల్లిండ్రి... సుమాగారం
పుచ్చుకోవద్దన్నాను.

2 : ఓ హో... ఆక (శోజవా?)... మొదటే సెప్టే
మహో దొసెరింగు నే...

4 : అడిగేవని సెప్టెయ్యోయి రామోని...

1 : పనిన... పనిన... యిక్కడే మంచి రమ్మ...
అంతా ఆప్పుడే యోహాయేరు...

[హోలలుకాళి అవుతుంది ఈసరికి... రామా
గదిలోనుంచి వస్తాడు వాడివాయివ ముఖంతో
...వచ్చి కుర్చీలో కూలబడితాడు... తిలరెండు
చేతులూనూ పట్టుకుని ఆలోచిస్తాడు...]

రామా : సాహు!... లాభోళ్ళో!...

[ఇద్దరూ వస్తారు]

సాహు : ఏం సుమాజీ...

రామా : (ఆలోచిస్తూ) మీకు తెలుసుకదా...?

లాభోళ్ళో : ఏంఏంటి తెలిడం...

రామా : వా ప్రయాణం...

[ముగ్గురూ మానం]

ఏం సాహు...

[మానం]

మీ కిష్టం లేదుకదా...

ఏం... సాహు?

లాభోళ్ళో : అంత మాటవగలమా... మీమనస్సు
మారిపోతే మేమేం చెయ్యగలం...

సాహు : రామా గురూ... ఇన్నేళ్ళు లేదు గదా...
ఒక్కసారిలా మనస్సిరిగిపోయింది మీకు...
వాకివాళి మనస్సు భరాలయిపోయింది. పని
పోతావని కాదు... చేముక్కటాడు... మీ మన
స్సుకేం కష్టం బచ్చింది... ఎందు కొక్కసారి
మనస్సిరిగి పోయింది...

రామా : మాడు సాహు... మనసు చిరిగిపోవడంకాదు
మనస్సిలానే ఉంది. వాకు కొంచెం మాన్సు
కొవాలి... ఎన్నేళ్ళయింది సాహు... జ్ఞాపకం
ఉందా నువ్వే ఒక్కేవ్ మొదట...

సాహు : గెవకం ఉంది. ఒక సాయింత్రం... ఏక
ధారగా వర్షం... ఒక్కతేలిని జ్వరంతో పంతులు
గారి గదిపూది పడి ఉన్నాను... మీరు దియ
యాపెట్టి...

రామా : ఆరోజు సంగతి వదలు... నువ్వే దొరకడం
వా అద్దపం... నాకుడి భుజంగా ఉంది
ఇదంతా వదిపిస్తున్నా చెబు...?

సాహు : అలా అవకండి... అంతా మీరే...

రామా : తక్కిన శోజాలు... తిక్కిన శోజాలు...

సాహు : అసలొచ్చేరు లాభోళ్ళో... కారీహాయే
కప్పుతో హోలలు... విను నెలలు హోరా
హోరిగా వర్షం... ఉళో కలరా... యొక్కడ
దానివా సావు బాబాయి... ప్రతి గంటకీ
హోలల్ పక్కనించే... ఆ యెదురుగానే
కొల్పడం...

రామా : టిక్కు టిక్కుమంటూ ఆరోజులు... ఆకల
రాలో పోయి ఉంటేనే బాగుండువని పిస్తుంది
ఒకో అవుడు...

లాభోళ్ళో : వాకన్నో సార్లలా అనిపించింది
గురూజీ... దిమిందండి... మీలాటి మంచోళ్ళ
శోజాలుకొనియి...

రామా : నీకు ఆవేళిం ఎక్కువ లాభోళ్ళో... ఉత్తి
అమాయకుడు... ఒక్కడిపి ఎలా పెళ్ళికొస్తావా.

లాభోళ్ళో : వాకు బయంలేదు... నన్నెవ్వరూ
ఏమీ చెయ్యలేదు... ఆస్వాదించేస్తే ఉరు
కోను...

సాహు : ఇప్పుడీలాంటి... (డ్రయివర్లు... మొదట
కొన్నేళ్ళు ఎట్లెళ్ళు... రాత్రి మూడుకల్లా
హోలలుముందాగేది బస్... మనపట్టు... టీ...
ఈరంతే...

రామా : బండినడిచే రహీమ్ గుర్తున్నాడా ?

సాహు : అడ్మినిస్ట్రేటరుంటే గుండె పడుస్తాది... ఏం దయ్యర్యం... యేంబలం... ఖూ యాశ్చు మడుగులా... ఫులితో చెయ్యికి చెయ్యి కలిపి నిలచెట్టి మొలకున్న బాకు అందించండిరా అంటే డబ్బు మంది మడుగులా ఒక్క అడుగు ముందుకెళ్ళి లేకపోయేను... యింక లాబం లేదని బాకుకోసం ఒక చెయ్యి ఒదిరిపిరికి చెప్పి తీసింది—అయినా దాన్ని సరి అనునచ్చేదు... ఖూ..... యెదవ మడుగులు...

రామా : ఆరోజులు... ఆ మనుష్యులు... ఆ వర్షాలు... రోగాలు... చావులు... కొండలమంచి లేలుతూ లేలుతూ వచ్చే మేఘాలు... మంచి చెడూ తెలియని కొండవాళ్ళు... తోరిని ఏలేరాజా...

సాహు : ఆ రామాగురూ...

రామా : బ్రాహ్మ... ఆ రామా... అందరూ... అన్నీ వేరు... ఇచ్చుదూ వర్షాలు, మనుష్యులు, మేఘాలూ అన్నీ అందరూ ఉన్నారు... ఇవన్నీ వేరు—ఆ నిర్మలత్వం లేదప్పుడు... చావులో కూడా ఏదో నిర్మలత్వం ఉండేదప్పుడు... కట్టేవేరు...

అంబోగ్నో : శృంగారంలో యిల్లి

రామా : (నిట్టూర్చి) మరచిపో... అన్నీ మరచిపో... రామాని... రామాతో గడిపిన రోజుల్ని మరచిపో... కొత్తగా మొదలెట్టె...

సాహు : మీగొంతు కేటికలా మారిపోయింది... మీమాట లింటూ ఉంటే బతుకూతున్నది.

రామా : ఏ ఏకాగ్రతనడకు— నేను హాయిగా ఉంటాను. స్వేచ్ఛగా... ఒక మాట వివరించండి... ఆ వాడు రగిలేయి ఈ మంటలు... ఆలా మందుకునే ఉన్నాయి... వాటిని ఆర్పలేం... వాటిని ఆర్పలేం... నే వెళ్ళేక ఎప్పుడూనే మీరు వదులుకోండి... ఇది మీది... ఇంక... ఆ వెర్రివాల్లిని ఎప్పుడూ కనిపెట్టి ఉండండి—ఈరోజులలో ఎదురుచూడకు వాళ్ళకి ధర్మం... ఉపోమాలుండి పోతారు... మన్నే వమ్ముకున్నారు...

సాహు : (రామా చెయ్యిపట్టుకుని) రామాగురూ... వెళ్ళండి... మేం ఉండలేం మీరు లేకపోలే... మీరేం చెయ్యవచ్చులేదు... మాదగ్గరుంటే చాలు దయ్యర్యమంటాది...

రామా : ఎప్పుడూ మీ పక్కనే ఉంటాను... నా మనస్సెప్పుడూ మీ దగ్గరే ఉంటుంది...

అంబోగ్నో : ఆలాగంటే పనికిరాదు గురూజీ...

రామా : ఒక్క మాటకీ జవాబు చెప్పండి... నేను సంతోషంగా ఉండడం మీ కిష్టమేనా ?

సాహు : అదేంమ్మాట...

రామా : అయితే నే చెప్పివట్టు చెయ్యండి—బలవంతం చెయ్యకండి... ఇంక వెళ్ళండి...

సాహు : మిమ్మల్ని బండి ఎక్కిందకుండా వదిలేమా...

రామా : ఉదయంవరకు ఉంటా నిక్కడే... మీ రొచ్చే నా ప్రయాణానికి అన్ని ఏర్పాట్లూ చేయబడినవి... ఇంక వెళ్ళండి నిద్రపోండి...

[ఇద్దరూ వెడతారు... రామా హోటలు పొయ్యలకేసి చూస్తూ కూచుంటాడు... ఒక స్త్రీ దుకాణంలోకి వస్తుంది... రేగిన జాతు... చాడి పోయిన కళ్ళు... పొలిపోయిన పెదవులు—రబ్బరు గాజులు... నరిగిపోయిన పచ్చటి చీర... మాసిన తెలటి వాళ్ళు]

స్త్రీ : రామా బావా...

రామా : (ఉలికిపడి చూసి) నువ్వు శోశి... ఏం ఇంత ఆలశ్యం చేసేవ్ టీకీ ఇవారీ...

స్త్రీ : ఏం చెయ్యమన్నావ్... తీరుబాటవులేవా...

రామా : తక్కినవాళ్ళే...

శోశి : (ఓర్చి) ఆళ్ళి కూపితే అడ్డంలేదు—

రామా : (చిరునవ్వుతో) ఏమిటివాళి విశేషం...

శోశి : ఏటుంది... బొంబాయినించి యిజివారం యెదురున్నాయి కొత్తకార్లు... యిరవయ్యో... పాతికో... యిక్కడ రాత్రికాపేరు... అవి కార్లయితే మరి డయివర్లు మడుగులుకొరా? (నవ్వుతుంది)

రామా : ఆరోగ్యం జాగ్రత్త... రోజు రోజుకీ నీరసమన్నావ్...

శోశి : వాళ్ళటయింది బావా... రాణీలాగున్నాను—

రామా : నిజమే... నిజమే... ఎంత ధైర్యం నీది... ప్రతిగిమించు దుఃఖాన్ని ఎదుర్కొంటూ నవ్వుతూ బతుకుతున్నావ్...

శోశి : దుక్కమెందుకు బావా... నా పెద్ద కష్టమొస్తే చస్తాం... అంతేనా... చెప్ప... అంతకన్న

పెద్దకప్పుం నాలాటిదానికి ఏటానుంది...చావ
దానికి నాకు బతుంలేదు...మరింక దుక్క
మేటి...హాయిగా నవ్వుతూ ఉండక...

రామా : నీ మనసే నాకుంటే నా బతు కింకోలా
ఉండును...

శోశి : యివాళి గొప్ప యిసారంగా అగబతుకున్నావ్.

రామా : విచారమే శోశి ... నా వంటి పిరికివాళ్ళకి
బతుకులో విచారంకొక ఇంకేముంటుందే...

శోశి : మా రాజులా ఉన్నావ్...నీకేటయింది.

రామా : నాకిది ఇలా కావాలి... నే ఇలా ఉంటాను
అని బతుకునుండి అడిగేందుకు ధైర్యంలేక ఏదో
బలహీనతలకి లొంగి, పొరపాట్లు ... నేరాలు
చేసినవాడు మారాజులా కనిపిస్తే మాత్రం
ఎందుకు...

శోశి : నాకేం బోధకాదు... నువ్వెందుకో యివాళి
అదోలా గున్నావ్...

రామా : అనుట్లో నీ గ్లాసుంది తెచ్చుకో... టీచేసి
పోస్తాను.

శోశి : నీకేందుకులే కప్పుం యిప్పుడు...

రామా : తెచ్చుకో శోశి...నిమిషం పట్టదు... టీ
లేండి నిద్రపోలేనని నువ్వే అన్నావ్ ఎన్నో
సార్లు—సుఖంగా నిద్ర కూడా లేకపోలే ఇం
కెందుకు?

శోశి : (గ్లాసు తెచ్చుకుంటూ) నే చెప్పివట్టుండు
బావా ... హాయిగా ఉంటావు ... సావంటే
బతుకూ...?

రామా : ఆ ఒక్క భయమేలేదు...

శోశి : మరింకేం...హాయిగా నవ్వుతూ ఉండు...

లేక్కిన వన్నీ ఏం కష్టాలు...అలో చిందకు...

రామా : గ్లాసు పట్టు...

[టీ పోస్తాడు]

అలానే కానీ ... రెపట్నించి అలానే
ఉంటాను...ఎప్పుడూనవ్వుతూనే ఉంటాను...

శోశి : (తాగుతూ) నిన్ను చూస్తే నాకెప్పుడూ
యెందుకో జాలేస్తాది... రామా! నవ్వు పనికి
రానోడివా...నవ్వు అమాయకుడిలా గుం
టావ్...ఎవరో నిన్ను సులబంగా మోసం
చేస్తారు... అలా చూడకు నే నిన్ను జం
చెప్తున్నాను...

రామా : (మంటలకేసి చూస్తూ) మనిషిలోని పకుత్యా
నికి కోజా తెలవంచి, దయ, జాలి ఎరగని నవ్వు
నామీద చూపెట్టే జాలి ఎంత విలువయినదో
నాకు తెలుసు ..ఈ...అభుగ్రోహం అంతకన్న
ఏం కావాలి?

శోశి : అభుగ్రోహేటి బావా...

రామా : తీర్చి యాత్రలకి పోతున్నాను ... ఎన్నో
పాపాలు చేసేను...నాటికి ప్రాయశ్చిత్తం...
దుక్కొం ఉంటుందే ... పాపం నడుపు
తాడు...టీకి ఒత్తా ఉండు...

శోశి : అదా సంగతి...అందుకే అలా ఉన్నావ్...
పూరి యెత్తే పుత్తి ప్రసాదం పట్టా...యీచి
పోక...దరిద్రగొట్టొల్లిం... ఎన్నో పాపాలు
చేసేం...దేముడి దర్శనం మార్కొరు...
ప్రసాదమన్నా దొరికే—

రామా : ఎప్పుడూ నవ్వుతూ ధైర్యంగాబరికే నీకేం
దుకు భయం...దేవుకు మీవేవే ఉంటాడే...
ఏదో మునుష్యుత్తిప్తికి మేంచేస్తాం తీర్చియాత్రలు.
...నవ్వు నమ్మివట్టు మేం నమ్మగలమానేపుత్తి.

శోశి : యెదితా బావా...మరిచిపోమాక...

రామా : లేదు...మరిచిపోను...

[శోశి వెళ్లిపోతుంది...రామా విధిగది చూసే
స్తాడు...ఒంటరిగా పచాదుచేస్తాడు, గది ఈ
కోసనుండి ఆ కోసకి- ముందుతూఉండే పొయ్యి
లని పరిశీలనగా చూస్తాడు-బల్బ్స్ లెంచీలనూ
ఒకసారి తిడిచిచూస్తాడు...కారద (పవేళిస్తుంది
సడిలేకుండా...రామా ఆమెచేపు తిరిగి నిదా
నంగా ఆమెను చూస్తాడు...)]

రామా : రా...కారదా—కూహో...

కారద : కోరి అహ్వనిస్తున్నారు...

రామా : నీతో మాటాడాలి కారదా...కూహో...

కారద : (కూహోని) ఏమిటో...?

రామా : (రె తిరపడుతూ) కారదా...ఇన్నాట్లా లేక
పోయింది నాకు ఆ శక్తి...శక్తికాదు...ధైర్యం
...నిజా నిజాలని ఎదుర్కొనే ధైర్యం...

కారద : ఇదివరకు లేని శక్తివంటిది...ఇప్పుడు వచ్చిందే
దేనింటి?

రామా : నిజా నిజాల్ని ఎదుర్కొనేందుకు నాకిప్పుడు
భయంలేదు...

కారద : (చిరునవ్వు నవ్వుకుని) అదేనా చెప్పరట్లు
కున్నది...

రామ : అదే...అదే...కాదు...అదికాదు...అన్ని
సంగతులూ ఉన్నవన్నట్లు నీతో మాటాడాలని
ఉంది...

కారద : వాకు తెలిసినా?

రామ : కాదు...

కారద : నేనుచేసిన పొరపాట్లగురించా...

రామ : కాదు...

కారద : నీ నేతన్నా పొరపాట్లచేసేవి మీకుచేసిన
అనుమానాల గురించేమో...

రామ : అవును...కాదు...అని చెప్పలేను...అన్ని
సంగతులూ...

కారద : అవును...కాదు అని చెప్పలేను...బావా,
తెలుసు...తెలుసు...ఏ విషయంమీద ఇంత అను
మాన పడుతున్నారో...

రామ : కాదు...కారదా...కాదు...

కారద : ఎన్నెప్పుడు దాచుకున్నా రీ అనుమానాన్ని...

ఎంగుళ తీర్చుకుంటే బాదుకు.

రామ : ఏ అనుమానం కారదా...ఏ అనుమానం.

కారద : ఏం అనుమానం? అదే...అదే...గోపీ చావు!
నేను కారణమే నేమిటని మీ అనుమానం...
బావా...బావా...(నవ్వి బావా...ఒప్పు
కుంటారా? బావా...అదుగో మీ ముఖం
చెల్లతోంది...మీ కళ్ళు చెల్లన్నాయి.

రామ : (పిడుగుపడ్డట్లు) కారదా...కారదా...ఎంత
కష్టమేనో...ఎంత నీరుదీరిన జమ కట్టే
వన్న!

కారద : ఊమించలేదు కదూ...మీరంతా పూజలు
ఉదార స్వభావులు...నేను పనికిమాలినదాన్ని...
దయ ఉంచి మీ భార్యగావన్నీ గౌరవహోదా
లోకి తెచ్చేరు...అందుకు నా చర్మం మీకు
చెప్పలు కుట్టిఇవ్వడం బోయ మిమ్మల్ని నీద
పరుస్తున్నాను...మీకు కాంతి లేకుండా చేస్తు
న్నాను...నేను రాక్షసిని...

రామ : (పిచ్చివాడులా ఇటూ ఆటూ తిరుగుతూ)
భగవాన్...భగవాన్...ఎందుకు వాకీ పలికి...
కారదా...కాదుకో...కాదుకో...నేను దీనికి
తట్టుకోలేను...నీకు పూజ్యం ఉంటుంది...

కారద : తట్టుకోలేనూ...(లేచి) అయితే దీనికి తట్టు
కోండి...గోపీ చావు! నేనే కారణం...
విన్నారా?

రామ : నువ్వా...నువ్వా...నువ్వు కాదు...నేను
నమ్మును...నమ్మును.

కారద : నమ్మునా? ఎంత బలవ...నమ్మేను...అదేమీ
అనుమానం...ఇన్నాళ్ళూ...మిమ్మల్ని కేధి
స్తామి అనుమానం...

రామ : కాదు...కాదు...ఎప్పటికీ నేను నమ్మును.
ఎంత నేవచేసేవ్. రాత్రినక పగలనక ఎంత
ప్రేమగా చూసేవ్!

కారద : నేవచేసేను...ప్రేమగా నే చూసేను...కాని
నేనే కారణం...విన్నావా...నీ నే.

రామ : నువ్వు ఎంతన్నా నేను నమ్మును...

కారద : నమ్ముతావు...నిన్ను నమ్ముతాను...ఇప్పుడు
ఎన్నోక పీకానంలా ఎలానూ చూస్తున్నావ్...
మరింత బాధపడు...బ్రహ్మరాక్షసిలా చూడి
పుడు...

రామ : నీకు మతిపోతోంది కారదా...

కారద : ఏం? నా కన్నులకుకా గోపీ ... ఎందుకు
నేను చూడాలి ప్రేమగా...నీకు ప్రేమ ఉంది
కామోసు పెంచుకున్నావ్...నా కందుకు...
ఎక్కడించి ఎగువు తెచ్చుకు నేడ ప్రేమ...
అది ఆ వాడే ఇగిరి పోయింది...ఇంకించేసేయి
మంటలు...

రామ : గోపీ అంటే ప్రేమగా చూసేవ్...తిరిగి
పెంచేవ్ నాలుగేళ్ళు. ఆనక ఆ జబ్బు నచ్చి...

కారద : ఉంటే ఉంది ప్రేమ...అందరికీ పంచిపెట్టాలని
ఉందా...(పిచ్చివాడలాఅయి) దాచుకున్నాను.
బాగర్తగా తాళించేసి దాచుకున్నాను. నా
రక్త మాంసాలు పండుకో నేవారి కోసం...
గుండె లోతులలో పాతేసి దాచుకున్నాను...
కాని...నువ్వు రగిల్చేవ్...చిచ్చు...మంట...
జీవితాంతం ఒకే ఒక మంటగా మండేమంట...
ప్రేమ, గుండెలోతులలో, ఉన్న నున్నట్లు ఇగిరి
పోయింది...ఇంకిపోయింది...మోసం...దోపిడి
ఇల్లు అంటించి...మంటలంటించి...దోపిడి...

రామ : (కారద భుజాలు పట్టుకుని హఠాత్తు పెట్టి ఆమె
తల గుండెల కొనించి) కారదా...కారదా...

నాకు తెల్పు నీ బాధ...నీ ఆవేదన...మధ్య
క్షమించవు...క్షమించలేవని నాకు తెల్పు...
కాని...కాని.

(మౌనము)

కారద: పంచిపెట్టాలని ఉందా...నేడేనేనే...కాత్ర
పకా పగలపకా...

రామ: ఎవరు కొదవ్వురు...కన్నతల్లికూడా చూప
లేని ప్రేమకదా నీది కారదా...

కారద: లేదు...నాకేం ప్రేమలేదు...ఇంకేమియింది...
ఈమహాక చేసేను నేన...ఈమహావాళా?...
ఈమహావాళా ఒద్దా...ఏం? చెప్పు...

రామ: (తల నిమిగ్నముగా) ఔను...కారదా...ఔను.

కారద: (గబుక్కున లేచి) ఏద్రాహారాలు మాని...
(ముఖం తిప్పకుని మౌనంగా) నేనూ మనిషి
నేనా?... (మౌనంగా) నాకూ తిండి ఏద్రా
కావాలా?...ఆహారా ఏద్రాహారాలు...ఆలా
మందింతుండు...దాక్షిణ్య మరీమరీ చెప్పిపోనా
నిద్ర ఎన్నెలా ఆకరించింది?...ఏనా నిద్రపో
యేను!...మందు ఇవ్వకపోవడం వాదితిప్పా?...
నిద్ర నాకెందుకు రావాలి... నేనూ మనిషి
నేనా...నాకూ తిండి ఏద్రాకావాలా? వెయ్యరు
ఏళ్ళ తిరుబడి అనుమానాలు...

రామ: (లేచి) కారదా...నీకు చేసిన అన్యాయానికీ
నేనేం చేసినా ఆలోచించు తూర్తికాదు...నే
నెప్పుడూ ఏ అనుమానమూ పడలేదు. ఇప్పుడు
కూడా ఏ అనుమానంలేదు...లేదు కారదా...

కారద: (ముదటిలో నే) అనుమానాలు...ఏళ్ళతిరుబడి;
నిజమేనండీ...నేనే కారణం... ఎందుకు
కాకుండా?...నేను కన్నవిద్వా? కోరి నిద్ర
పోయేను...నిద్రపోవాలనే... నిద్రపోవాలనే
నిద్రపోయేను... ఎందుకు భారపోయాల్సి నా
సర్వస్వం... నా నాకుకాని వాడికి...

రామ: ఒక మాట వినుకారదా... ఎంత సేరజేసివా
ఎన్ని మందులీచ్చివా గోపీ బరిక్కపోను...
ఎందుకలా బాధపడతావ?

కారద: అయితే మధ్య వెయ్యరున్నావన్నమాట...
నేను అక్రమంగా నిద్రపోయేనని వెయ్యరున్నా
వన్నమాట... అయ్యో! అయ్యో! దిగ్గిందరికి
నామీద ఏం హక్కుంది... నా ప్రేమని చల

వంతన పుంజుకు నేందుకు వీళ్ళకేం హక్కుంది.
వలలో చేపని పట్టిపట్టవట్టి... ఒళ్లు... మనస్సు
కెత్తి... (ప్రేమ... అన్నీ వెలికి వోమకుం
టారా?... పంతుకుంటారా? ఓయి దేవుడా!

[చెంచినాడ కూలబడి లేచిపోయిన ముఖం పెట్టి
కళ్లు మూసుకుంటుంది.]

రామ: (ప్రస్తుతం నిల్చుంటాడు...మందుకు ఆకుకు
చేసేందుకు దైర్యంలేక... కారద చలనం
లేకుండా ఉంటుంది... దిగ్గిరికి వెళ్లి కారదని
తట్టి) కారదా... కారదా...

(కారదలో చలనంలేదు...) కారదా... (అమె
నాచిమాసి చెంచినాడ పడుకో పెట్టి అమె
వేపు ఆందోళనగా చూస్తూ నిల్చుంటాడు...
వీధి తలపు చప్పుకు... రామ తిలుపుతీస్తాడు.
రామ్యూర్తిపంతులు వస్తాడు...)

రామ్యూర్తి: (కారదను చూసి గాలరాపడి) ఏమి
టయింది... ఏమిటయింది రామా?

రామ: గాలరాపడినాండీ... ఆ చేతం ఎక్కువయిన
ప్పుడు నీట్టులా ఒస్తుంది... కొద్ది సేపట్లో
పోతుంది... రండి... కూదండి...

రామ్యూర్తి: ఇదింతా చూస్తూఉంటే రామా...
నీ ప్రయాణం కొద్దికోసం వాయిదా వేయకూ
డదా అనిపిస్తున్నది...

రామ: మీరే ఆలా వెలివిస్తున్నారా పంతులు
గారూ?

రామ్యూర్తి: అది చెప్పేందుకు వచ్చేనురామా...
ఏనో ఆవేదన పట్టకుంది నిన్నుతదిరి వెళ్లి
వచ్చుటమంచి...

రామ: సర్వం మీకు తెలుసుకదా...

రామ్యూర్తి: తెల్పు... తెల్పు... మధ్యలేకుండా
ఉండడం అంటే ఈహిందుకోలేకుండా ఉన్నా
వయ్యో...

రామ: హోటలుంటుంది పంతులుగారూ...సామానా
వాళ్ళు వదులుకుంటారు... వాళ్లని కాస్తకని
పెట్టి ఉంచండి...

రామ్యూర్తి: ఇది మానేక కొద్దికోసం ఆగమని నొక్క
చెప్పాలని ఉంది రామా...అందరికీ మంచిది...

రామ: ఒక్క నిమిషమన్నా ఓర్వడం కష్టం పంతులు
గారూ...నా మనస్సు ఏ స్థితిలో ఉందో భగ
వంతుడికి తెల్పు...

రామ్యూరి: ఒత్తిడి చెయ్యడం లేదు నేను... బాగుంటుందేమో అన్నాను...

రామో: ఓమిందండి పంతులు గారూ... ఇంకోలా అనుకోండి...

రామ్యూరి: (నిట్టూర్పు) సరే... అది నుంచిదే... ప్రయోగం తూడు గంటలకేవా...?

రామో: తెల్లవారేక... మీరంతా రానిదీవా... పంతులు గారూ ఒక ముఖ్యమయిన మాట చెప్తామని మిమ్మల్ని రమ్మన్నాను—మీవల్ల వా కోక పోయింది కావాలి....

రామ్యూరి: తప్పకుండా... రామో... తప్పకుండా...

రామో: వాకు తిండిలుంటేవాడు... కారదని మీకు ఒప్పు చెప్తున్నాను... ఆమె భారం అంతా మీది...

రామ్యూరి: (ఆశ్చర్యపోయి) రామో... చాలా పెద్ద భారం చేసేవ్...

రామో: కాదండీ...

రామ్యూరి: వా కళ్ళింకిరం లేదు... కాని ఆమె...

రామో: కారదకి మీ మీది గౌరవం లేదనుకోడం పొరపాటు... గ్రహించేరా పంతులు గారూ...

రామ్యూరి: (కౌపిన్లు తల ఊపుతాడు.)

రామో: కొత్త ఇంటికి మార్చించండి. మనసాప్తక ఇదే ఇల్లు చెసుకున్నా విన్నాళ్ళూ... డబ్బు మీ పేర ఉంచెను...

రామ్యూరి: ఇదేం విద్వారమయ్య రామో...

రామో: అట్లు చెప్పండి పంతులు గారూ... మీరున్నా వ్వాళ్ళూ ఆ భారం అంతా మీదే... ఆవక భతగదేర్చు... ఆమెకి ఏలోలు రానియకండి...

రామ్యూరి: రామో... పెద్ద భారం చేసేవ్... వివన్నా సరే నువ్వో మాత్రం విచారం పెట్టుకోకు... నే నంతా చూసుకుంటాను... నిర్విచారంగా ఉండు...

రామో: మీ మేలు ఏవాటికీ మరిచిపోలేను... నన్ను జ్ఞానవంతుడిగా చేసింది మీరే... మిమ్మల్ని వదిలడం మంటే ఎంతో బాధగా ఉంది—

రామ్యూరి: మరోవిధంగా ఆలోచిస్తే, నేనే నీ బతుకులో అడుగు పెట్టకపోయిఉంటే నీ మానసిక పరిణామం ఇలా ఉండకపోవ్... అప్పుడు నీ జీవితం మరో మాదిరిగా ప్రకాశించేది ఉంది ఉండు నేమో...

రామో: మీరలా అవడం ధర్మం కాదు... వాకు చాలా బాధ కలుగుతోంది...

రామ్యూరి: వా మాటలు పట్టించుకోకు... నే నెప్పుడూ నీ శ్రేయోధిలానీ నే...

[కారద కదులుంది]

రామో: (లేచి) ఆవిడ్ని చూడు... నే నెడతాను... ఉదయం ఉంటావుకదా... కలుస్తాను...

[కారద లేస్తూ ఉంటుంది... రామ్యూరి పంతులు వెడతాడు.]

కారద: (లేస్తుంది—లేచి వాలుగు చేతులా కలియ వాస్తుంది)

రామో: (లేచి దగ్గరగా వెళ్ళి చెయ్యివుచ్చుకుని) ఎలా ఉంది కారదా.

కారద: (అతని చేతులాసి పూసుకుంటుంది.)

రామో: ఉత్తినే ఆ చేతి పడ్డావ్... వెళ్లు... పనుకో... రెండు దిగ్గరకున్నది...

కారద: (అడ్డుగా తలఊపుతుంది)

రామో: నామాట వివ? ... చిత్రాంతి అవసరం నీకు... వెళ్ళు...

కారద: వెళ్ళును...

రామో: ఇంకిరాత్రివరకూ మేలుకోడం నుంచి కాదు...

కారద: ఇదీ కాదు మొదటిరాత్రి మేలుకుందుకో...

రామో: బతుకులో ఎన్నో పొరపాట్లు జరుగుతూ ఉంటాయి... నేను నేరం చేసేను... కాని సరిదిద్దుకో నేందుకు అవకాశం లేదు... ఎన్ని పార్లన్నా నిన్ను కుచుతాను ఓమించమని...

కారద: అడగకండి... ఆడరాన్నీ...

రామో: నువ్వామాట అన్నంత వరకూ వాకు కాంతి లేదు... ప్రతికోవా... ప్రతినిమిషం... రాత్రి... పగలూ... ఇచ్చేళ్ళూ నామనస్సు నన్ను కట్టి న్నూ నే ఉంది... కారదా... మరాలాధా ఓర్పుకో లేను...

కారద: నేనే ఆమంటని... కాలుస్తున్నాను... జ్ఞానా?

రామో: ఏదో ఆవేశంలో అన్నమాటని అలా అర్థం చేసుకోకు కారదా...

కారద: మరలా అర్థం చేసుకోమంటారు...

రామో: నీలోలేనిది అసంతృప్తికి... ఆకాంతికి కారణం నేనన్న బాధ నన్ను దహిస్తోంది... కారదా...

రామోమనస్సు: (తెట్టరంగు చూడుతుంది పచ్చగా)
ప్రపంచాన్ని దాని అందాన్ని గ్రహించి ఆనందించాల్సి...జ్ఞానం సంపాదించి అది పెదజల్లు గలిగే... నేను అంతమయ్యాక వారూపాన్నీ... నా ఉనికినీ తనలో ఇసుక్కుప్పకువి నన్ను తనలో పువర్ణీకమనిగా చేసుకోగలిగే...నా ఆశీర్వాదం... ఆవేశాల...ఆకంక్షల ప్రతిరూపం...వెనుక వదిలి వెళ్ళేందుకు చిత్రం...సృష్టించే కత్తి లేదని ప్రతినియమం నాకు జ్ఞాపకంచేస్తూ... మత్స్య...నామనసునీ...ఎన్నూ ఏగొస్తూ...

(తెట్టు మామూలు రంగుకి వస్తాయి)

కారద: తెలివిలేవిదాన్ని...నాకన్నీ ఆర్థాలు తెలియవ్...

రామో: ఎలాగైనా అర్థం చేసుకో కారదా...కొవి కొంత సానుభూతి చూపు...

కారద: అప్పుడు మీకు ముగ్ధాంతి దొరుకుతుందా.

రామో: దొరుకుతుంది.... దొరుకుతుంది....

కారద: దొరుకుతుంది...అప్పుడు ఆహా ... ఇంక ఏం అడ్డున్నాయి. ఇంక అంతా కాంతి, స్వేచ్ఛ అని గెక్కలు పట...పట అడించి ... కూతకూస్తూ ఎగిరిపోతారు.

రామో: కారదా మళ్ళీ అడేవరసా.

కారద: స్వేచ్ఛగా ఎగిరిపోతారు. నాకుమ దొరికి దొయిందికదూ...ఇంక నేను ఈ మంటలలో పడి కాలి...కాలి బూడిదయితా...నా గెక్కడిది సానుభూతి ... ఎన్నెవరు ఓదార్చేది ... వారోదన ఎవరు విన్నేది...జోను ... నాకేం నాక్కుంది... నేరమా పారపాటా...కారు... కారు, అడదాన్ని...చావినని.

[లేచి నిల్చుంటుంది]

రామో: కారదా...కారదా...ఆవేశపడకు...నామాట విను...కూర్చో.

[కూర్చుండ బెడుతూ]

ఆవేశపడకుండా విను ... నామనస్సులోనిది చెప్పనీ ఈ ఆఖ్రోజానం...

కారద: ఆఖ్రోజా ... ఏ ఆఖ్రోజా ... ఎవరికొఖ్రోజా...

రామో: ఇక్కడి నా ఆఖ్రోజా...

కారద: అదుగో...అదుగో...మరి నేను తమించడం ఎందుకు ... నాపీదార్పు తెందుకు ... అంతా

నిశ్చయించేక ... నేను కొడవ్వా జోనవ్వా వెళ్ళేందుకు రయ్యాయగా ఉన్నాక...

రామో: నువ్వు తమిస్తావని తెలుసు కారదా...

కారద: (ఉక్రేకంతోలేచి) నువ్వు మనిషి వే?...తమిస్తావని నీకు తెల్సా?... తెలుసు...తమిస్తావా?...తమించేను...ఇంక వెళ్ళు...వెళ్ళిపో!

రామో: కారదా...ఆవేశపడకు నామాటవిను...

కారద: వెళ్ళు... వెళ్ళిపోఇంక నీకు స్వేచ్ఛ ... బంధాలన్నీ తెగిపోయేయి...వెళ్ళు...నామందునుంచి వెళ్ళు... ఒక్క నిమిషమవున్నా ఉండవలసి...

రామో: (తల దిందుకుని) నీకొళ్ళు పట్టుకుంటాను...

వచ్చులా ఒకడోషిలా చూడకు...అలాచూడకు

కారద: ఒద్దు ... ఏమీఒద్దు ... తమించేసంలే నీకు తృప్తికదూ... సరే ... అన్నాను ... వందసార్లంటాను...వెళ్ళిపో...వెళ్ళి వేం...

రామో: నన్నెందు కంటి హీనంగా చూస్తావ్...?

కారద: ఆ నేరంకూడానా ... ఆ నేరంకూడానా...?

రామో: ఆ ఒక్క పొరపాటుకీ...వన్ను దోషిగా చూడడం న్యాయంకాదు కారదా...మనలాటి వాళ్ళు ఎందరు లేరు...ప్రపంచంలో...నీ కన్నీ విధాలా తృప్తి కలిగేందుకు ప్రయత్నించేను... లేదనగలవా?

కారద: వెళ్ళండి...వెళ్ళండి బాబూ! వెళ్ళండి...! స్వేచ్ఛ వెతుక్కుంటూ పొండి.

రామో: ఆసాధ్యమైన కోరికను మనసులో పెట్టుకుని వన్ను ఇమ్మెళ్ళూ ద్వేషించావ్. వన్ను దోషిగా చూసేవ్ ...జోను...జోను... నేను కారణం. నిజమే. నామట్టుకు నేను పశ్చాత్తాపపడి బాధ పడ్డాను. నీ బాధ...నీ ద్వేషం చూసి అనుభవించి మరెంత బాధపడ్డాను. కొవి కారదా... దీనికి ఒక కొన...అంతం అంటూ లేదా? జీవితాంతం ఇంలేనా? బూడిదయ్యాక కాంతి దొరకాలా?...

కారద: ఎంత సులభంగా విడమర్చి నీవు...వన్ను కొలుస్తున్న ఈ పెగ చల్లారించా?

రామో: అన్యాయంగా మాట్లాడకు కారదా...ఇన్నేళ్ళయి ఎందుకు భరిస్తున్నా నీ మంటలవేడి... ఎందుకు ఓరుస్తున్నా నీ బాధ...

కారద: (పిడికిలి విసిరించి) అందుకు నేను తమించాలి, సానుభూతి చూపాలి...ఎందుకు పడుతున్నాను బాధ? కేవలం మీ కోరికలకి లొంగి తెచ్చి తెచ్చి

వచ్చు ఈ కొరిమిలో! తోనేను కాబట్టి...అది
మీరే...మీరే అందుకు కారణం...అన్యాయం
మీరే చేసిందని చూపుతూ...వాటికి
ఒక అభ్యర్థన...మీరి కం పంచుకోని ఒక
జీవి ఇప్పుడు తృప్తిగా ఉన్నాడు కాబట్టి...
అందుకు పదునూర్లు బాధ...మీకు రిప్పించు
కుండుకీ చేతులారం లేదుకాబట్టి...

రామ: (తల రెండు చేతులలోనూ కొట్టుకుని)
అమ్మా!!...

[ఒక్క సారిగా కారద పాదాల మీదపడి]

నీమడ్డి! పాపాత్ముడ్డి! స్వార్థపరుడ్డి! బనా
మనిషిని! పాదారణమైన మనిషిని...శ్రమించు
మాతృమూర్తి!...శ్రమించు...

కారద: (వెక్కి అడుగులు వేసి) ఛీ!...ఛీ!

రామ: (అలానే ఉండి) ఈ ఆఖరు ఘడియ...ఈ
ఆఖరు ఘడియలో నాకొమరం కాంతినియ్యి.
శ్రమించు!

కారద: (గట్టిగా ఆఖరు ఘడియ...ఆఖరు ఘడియ...
ఏక్కడికి పోతావ్...స్వేచ్ఛా...స్వేచ్ఛా?
నీకు స్వేచ్ఛ కావాలా... (కీయగా) స్వేచ్ఛ
కానారెం...కాళి నమకున్నావా కాళిమీద
పడేందుకు...శక్తి నమకున్నావా?...

[రామ లేస్తాడు...ఆరివీరిల రెండు చేతుల
తోనూ పట్టుకుని కళ్ళు పెద్దవిచేసి] బోను...
శక్తివే...శక్తివే...నిన్ను వెన్నంటే ఉంటాను.
నా శక్తి...నా మనసు...నిన్ను వెన్నంటే ఉం
టుంది...వాటి మంటలు నిన్ను దహిస్తూనే
ఉంటాయి. ముక్తి కావాలా? ఏక్కడ దొంగకు
తుంది...నాకు కావాలి స్వేచ్ఛ...ఇవ్వగలరా.
ఇవ్వగలరా...ఈ రిపోమ్మలో మనస్సు
పాసుకోబోయింది...దానికి దారి చూపండి...
(జుత్తు మరింతి దింట్లోనుకుని) శక్తిని...కాలు
ప్రాసు...మనిజేప్రాసు...బూడిద చేసాను...

[ఆమె తొనుకూ లోనికి పోతుంది...రామ
కళ్ళంట నీరు కారుతూ ఉంటుంది...నీచి
వాడిలా నాలుగు దిక్కులా చూస్తాడు. చోటలు
నాలుగు మూలలా తిరుగుతాడు. మంటలమందు
ఆగుతాడు...మండే మంటల్లోకి చెయ్యిపెట్టి
ఉంచేందుకు ప్రయత్నించి చెయ్యి వెనుకకు
లాక్కుంటాడు...]

రామ: ...మంట...కాల్చదా?...[వెళ్ళి కుర్చీలో
కూచుంటాడు తలపట్టుకుని]
మంట...కాల్చదా...

[తేలులో చెయ్యిపెట్టి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు.
గబుక్కున చిన్న సీసాతీసి మూతవిప్పి నోట్లో
ఒంపుకుని పే దిశ మీద పడిపోతాడు...
దూరాన వినిపిస్తూ ఉంటుంది మూడు గంటల
కబ్బం...నీధి కుక్కలు వెలుగుతూ ఉంటాయి.
అంతా నిశ్శబ్దం...సర్వం నిశ్శబ్దం...కొంత
సేపటికి...కారద ప్రవేశించింది...దాని దీపాలు
ఆరిపోతాయి...రామో పక్కకివచ్చి నిల్వ
టుంది...చెయ్యివేసి కడుపుతుంది...చలవం
ఉండదు...మరింతి గట్టిగా కడుపుతుంది...
చలవం ఉండదు...ఆమె ఆ ప్రక్కని కూల
బడుతుంది...క్రిందపడ్డ సీసాతీసి చూస్తోంది...
కళ్ళు కప్పకుంటుంది...]

కారద: ఇదా...ఇదా...స్వేచ్ఛ...ఎగిరిపోయేవ్...
ఎగిరిపోయేవ్. లేదు...నీకు స్వేచ్ఛలేదు...
లేదు...

[రివ్వు గారిచేస్తూ తిలుపు చర్మవస్తూ ఉం
టుంది]

కారద మనస్సు: (లైట రంగులు మారతాయి)
నాలో పుటి...పొంగి...పార... (పేమ ...
వాత్సల్యం... ప్రకాంతికి లోనుండి... నా
మనసు అందాల ప్రతిరూపం—ఆ అనాయ
కత్వం...ఆ అందాలలో ఏకమే బాహ్యన్ని
మనవారికి చిత్రిం—నాకు లేకుండా చేసిన
నవ్వు...నా మనసులో చిచ్చులుంటులు రిగిల్చి
నవ్వు...]

[లైట్లు మామూలు కాంతికి వచ్చాయి...
కారద సీసా నోట్లోదగ్గర పెట్టుకుని పడిపోతుంది
పేదీర మీద... లైట్లు ఆరిపోతాయి...చిన్న
కాంతి తిప్పివే... గాలి ఉప్పురింగా వస్తూ
ఉంటుంది...]

పురుషకంఠం: పన్నుగా నాజాగ్గా ఒక కుర్రవాడు...
దబ్బు పండులా మిసమిసలాడుతూ... మరుకైన
కళ్ళు...మంచితనం అడవున ..దయ...నిజం..
ఆ మనిషి రక్తంగాని పాశు...

స్త్రీకంఠం: చల్లగా...హాయిగా పట్టాలా ఎగిరిపోతావ్
కదూ... రెక్కలున్నా ఎగిరిలేని పక్షి...
తృప్తిగా కేకకా... మెరుస్తూ... పకపకా
నవ్వుతూ అపంజరిలో ఉంటుంది కదూ...
చెప్ప...పక్షిలలో ఆలా జరుగుతుందా?

మరొక పురుషకంఠం: ఓడిపోయే నోడిపోయేను...
స్వేచ్ఛ బానిసత్వాల మధ్యవెలిగి...

[తె ర]

దూత మత్తైభము

కళాదాన

* గత సంవత్సరమునాటి *

భవదాప్యాయన సంఘటిక పులక లెత్తన్ ప్రాధపుష్పవన
న్నముల నీవము లొప్పు 'నీచగిరి' నేదల్ తీర్పుకొమ్మందు లో
యలనేశ్వరసుఖతల్ప గుంఫిత సుగంధంబుల్ గుబాళించు, త
న్నగరీవాసుల యావనాభిరత భోగోద్ధత్యముల్ తెల్పుచున్.

తమ చెక్కిళ్ళు చెమర్చినన్ తునువ కన్డేందీవరచ్చేదముల్
కమలెక్ పువ్వుల నమ్ముకొమ్మలకు, ఛాయాదాతవై తన్మృఖ
క్షణమైతిన్ సుఖమందిపామ్ము; వనకుల్యావాటికన్ మొల్ల మొ
గ్గొ ప్రాశీంపుము క్రొత్తనీటిదినురల్ వైజల్లి విశాంతికా.

పెడగా పోవును గాక యీవధ ముదీచీగామి వాసీకు, ఉ
జ్జయినీ పౌధసుఖానుభూతులకు మార్మో మీకుమీ! జన్మమే
విధింపాను, నటత్ తటిత్ చకిత లోలాపాంగ మంగల్య మా
ల్యములౌ పొరినితంబిని నయనసాంగత్యం బుపేషించినన్.

తరగల్ శ్రుల్లగ కూజితంబులగు హంసల్ మేఖలామాలగా,
సుడిబాడేర్చిక జాటుచున్ సుభగయై 'నిర్వింధ్య' నీ దారిలో
కలియనీవచ్చు, రమింపు మింపుగ రిసాంతిర్భోగివై,—చేష్టితం
బులెగా నెచ్చెలు లిప్తవల్లభులవల్ల చూపు భావార్థముల్—

జవహాపొందిన అంతరాళ తను ధారావారితోడగ, తటి
తరులక జాతెడి యెందుటాకుల వివర్ణచ్ఛాయతో దీర్ఘదు
ర్విరహోవస్థను వెల్లడించెడి నహా నీ భాగ్య! మేతల్ తను
జ్వర సంశోషణ మెట్లుతీటు? నది నీవైకూడి తీర్చందగుక.

అటుపై చేరుము వత్సరాజ కథనార్థాభిజ్ఞులౌ గ్రామ వృ
ద్ధు లధిష్ఠించు అవంతిమండల విశాలగ శ్రీ విశాలాపురిక—
అది యొక్కం డలరుక—పురాసుకృతముల్ ఖీణించిపో—స్వర్గ
సులు దోతెచ్చిన పుణ్య కేషమన భూమిక కాంతిమథందమై.

దివసోపన్సుల విచ్చు తామరల పుష్పశృంగ సుగంధంబులై
కలహంసీమదమంజు కూడితములగ దూరంబు గొంపోవుచుక,
రతులగ సాక్కిన భామినీ సుధగ శోభాంగనుకూలంబులై—
ప్రియ యాచా చతురోక్తులట్టు—లోలయుక శిశు సరిద్యాతముల్.

విహగ్ శేషుల రాసులై మెఱయు నచ్చంబైన ముత్యాల చి
ప్పలు—శంఖంబులు—మధ్యరత్నమయ ముక్తామాలికల్—నీలి ప
చ్చిక నిగ్గుల్ వెదజల్లు పచ్చలు—ప్రవాళచ్చేదముల్—చూడ తో
యాధులగ చిక్కిన శేష మొక్క జలమంచుక సందియం బయ్యెడిక.

ఇట ప్రద్యోతుని ముద్దుబిడ్డను హరించెక వత్సరా జందె యా
తని బంగారపు తాటితోట పెరిగెక, దేవేంద్ర దత్తేభ మి
చ్చటనే స్తంభము పెల్లగించి తిరిగెక దర్పంబుతో, నంచు వే
త్తలు గాథల్ వినిపింతు చుట్టములు నాగంతుల్ వినోదింపగక.

అచలోత్తుంగము లాడ యేనుగులు దానాసారముల్ నీవలెక,
రవిగుఱ్ఱాలను మచ్చరించు హరితచ్చాయాహయంబుల్, దళా
స్యని యుద్ధంబున మాటుకొన్న మగ లేతత్ చంద్రహాస క్షత
ప్రణముల్ కాయలుగాయ నాభరణ లీల దాల్తు రవ్వీటిలోక.

కిటికీ లూదెడి కేశభూషముల పుష్పింజెంది— చుట్టంపు విం
దుగ పుట్టింటి నెమిల్లనలెడి నవర్యానాట్యముల్ చూచి—సా
రభముల్ నిండిన సుందరీచరణలాతాచిహ్నహర్యాభి ను
జ్జయిన నజ్జిత శోభలగ తనియు మధ్వక్షేతముల్ తితెడిక—

శివకంఠద్యుతిగా భ్రమించి ప్రమథుల్ నిక జూతు రత్యాదృతిక,
త్రిజగత్పూజ్యని—చండికాధపుని—పుణ్యస్థానముక చేర పా
మ్మట—కల్వారరజోభరంబయి జుక్రిడావతీ స్నాన గం
ధిలమా 'గంధవతీ' నమీరము కదల్చుక మందిరోద్యానముక.

ఎపుడీ పచ్చట చేరితేనియు మహాకాశంబునందే పయో
ధర! నిర్భృపుము ప్రాద్దుకానబడుదాకన్, కూలిసాయంత నీ
బలివేళక నమయోచిత స్తనిత, మామంద్రంబుగానన్వి, తత్
పటహావాద్య నమర్పణాఫలము పొందన్ పచ్చ పూర్ణంబుగన్.

చరణన్యాసముతోడ మేఖలలు మ్రోగన్, క్లాంత హస్తాలతో
రతనంపుంబిడికట్ల చామరము లొయ్యారంబుగా వీచు వే
శ్యలు వక్షోనఖరక్షతంబుల సుఖస్వర్సంబుగా వాన చి
న్ములు సోకన్ వినుచూడ చాచెద రభీమాలాయతాపాంగముల్.

అటుపై తాండవవేళ కొప్పిన జపారక్త ప్రసూతచ్ఛిదా
దుగ సంధ్యావరణంబు దాల్చి, భుజశాఖారణ్యమున్ మండలా
కృతిగాచుట్టి గజాన్యగార్ద్ర) వననేచ్ఛక్ శూలిక్ తీర్పు ని
న్నరయుగ గౌరియు, దృష్ట భక్తుని, ప్రసాద ప్రీతినేత్రంబులన్.

ప్రియవాసంబుల కేగు కాంతలకు రేల తత్పురీ రాజమా
ర్గము కన్పట్టదు—సూదిసందిడని పెంజీకట్లు కన్నాప నీ
కనకస్నిగ్ధ తటిత్ ప్రభాకలల దారిక జూపుమి! కుండపో
తల గర్జింపకు మాకృశోదరలు శాలినత్రపాభీరువుల్,

చిరదీప్తంబయి ప్రాలుమాలిన తటిత్తస్వంగితో—పాపురం
బులు నిద్రించెడి మేడ యుప్పరిగ నెంచే—రేయి పోబుచ్చి, సూ
ర్యునితో లేచి ప్రయాణశేషమును సాగింపందగున్—మిత్రకా
ర్యమూకై యొప్పినమాన్యు లెయ్యెడను మందారోహకుల్ కాదుగా!

ఘనుడా! ఖండితలైన నాయకల నోదార్పణవలె ప్రాద్దు ప్రా
ద్దుల తన్నేత్ర జలంబులన్ తుడిచి, కానన్ వేగమే వీచుమీ
రవిరధ్యన్, నలిసిముఖాంచల తుషారాశుల్ ప్రమార్జింప క్ర
మృరి రా భానుడు నీ కరంబు లెదురొడ్డన్ క్రుద్ధుడా నీసునన్.

అల “గంభీరకు” లభ్యమా నవల నీ యాప్తప్రవేశంబు స్వీ
యపయోధారను—తేటలారు హృదయంబందున్ వలె—ధాయగా
నయినన్, కాన తిరస్కరింపకుము ధూర్తస్ఫూర్తి, శుక్లోత్పలా
యిత మీ నేక్షణమాలయై తదనురాగోత్కంఠ వ్యంజించెడిన్.

నఖుడా! ఇంచుక జాటు నా తటకటీ నీలాంశుచేలంబు వే
తనశాఖాకర మూది పట్టుకొన, దానికపట్టి వైద్రోచి, వై
బడి వ్రేలాడుచునున్న, నీ పయన మెట్లో సాగులే! త్రావనే
ర్చినవా డెవ్వ డనావృతాంబర నితంబన్ వీడిపో నోపెనో!

కదలక బో లటుమీద 'దేవగిరి', కీ వందందు వర్షింప పో
క్కిన భూగంధముతో ప్రియంబులయి—యేనుల్ తొండముల్ లేపి వీ
ల్పు కిలారంబుల నింపులై—అడవి మేల్గన్ పెల్లు పండించు—శ్రీ
తల వాతంబులు వీచు నీ జగమిహాభిజ్ఞానుకూలంబులై.

కల డా 'దేవగిరి' నదాశ్రయుడు—స్కందస్వామి—పుష్పా మే
ఘుడవై దివ్యసరిత్ జలార్ధి కుసుమాసారాభిషేకంబు న
ల్పు, మతం డుద్భవ మందె నగ్నిముఖమం దాదిత్య తేజండు—ఇం
ద్రచమూనంచయ రక్షణార్థము మహా దేవాత్మనొకల్పుడై.

పలువన్నెల్ గిరికొన్న యే నెమిలితెక్క, జాటగా, గారి లా
లెను కర్ణంబున కల్వచెంగట కుమారప్రీతి—అడింపు మా
తరుణస్వామి మయూరముక్—హరిశిరశ్చంద్ర ప్రభాపాంగముక్
విదళ తగ్గిరి మాఱుమోతలను ఘూర్జిల్లంగ గర్జింపుమీ

శరజన్ముండగు దేవునిగొలిచి, సిద్ధద్వంద్యముల్ వీణెల
చినుకుల్ రాలను భీతితో ననసరిల్లక, మార్గమున్ దాటి గో
తనయాలంధ విసిత పుణ్యపరిపాకభ్యాత నారంతి దే
వుని కీర్తి ప్రసృత ప్రపంతిని—నమారాధింపగా నాగుమీ!

హరి మైచాయల నాచికొన్న భవదీయాకారముక్ పంచి యే
టిజలంబానగ చూచి భేదరులు సంప్రేక్షింతు నీరూపు—భూ
సతి కై నేసిన మధ్యనీలమణి ముక్తామాలికాభాతి—నా
వృధుకూలంకషయుక్—సుదూరగతి—కన్యాకుల్యగా కానరా—

అది దాటక, "దశ వత్సనం"బున నెలంతల్ నిన్ను దర్శింతు భూ
లత లంకింపగ కల్పిచేష్టలను—కుల్కుక్ చారుశారప్రభల్—
కనుతెప్పల్ పయికెత్త—మల్లికల నయ్యాడించు ఇందిందీర
ద్యుతులన్ దోచిన వారి చూపుతమికిన్ పాత్రంబవై పోవుమీ!

చొరనా పిమ్మట ఛాయమాత్రముగ 'బ్రహ్మవర్త' దేశంబు, సం
దు కురుక్షేత్రతలన్ భజంపు మది యైతామోధనాభ్యం కితం—
బట గాండివి నహస్రశాతశరముల్ వర్షించె రాజన్య రా
జముఖశ్రేణిని—పద్మపంక్తిపయి ధారాపాతమున్ నీవలెన్—

కురుకాంతేయుల బాంధవంబున నమికత్యాగమున్ జేసి—రే
వతి కన్సన్నలతో ప్రియంబగు సురన్ వర్జించి—సారస్వతి
రసనంసేవనమున్ వరించె హలి; నీవున్ బాహ్యమాత్రాసితం
డవు—తత్తీర్థ నిషేవణంబున నిజాంతశ్శుద్ధిని బొందుమా!

వినతిం బోదగు నావలన్ కనఖలోపాంతాది రాజావతీ
ర్ణకు—జహ్నుప్రియకన్య—కానగరపుత్ర స్వర్గపాపాన—; కా
యమ గౌరీవదన భుభంగికి నురుంగుల్ పొంగగా నవ్వీ ధూ
ర్జటికేశంబులు చుట్టిపట్టె శశినంవృత్తోర్మికాహస్తయై.

అవరాంగంబు సగంబు చేవగజమట్టల్ మింట వ్రేలాడ, త
ద్విమలస్ఫాటికనీర, మడ్డముగ, త్రావన్ నీవు చింతింపగా;
అపుడా తెల్లనియేట నీ నలుపునీడల్ ప్రాకుటల్ శోభిలున్;
యమునాగంగల సంగమోత్సవము అస్థానంబునందైనటుల్.

తుహినాచ్ఛాదవితానధౌతమయి—శయ్యానుష్ఠసారంగ నా
భిమదామోద శిలామనోజ్ఞమయి—గంగాజాతకా పావనం
బగు శైలంబున నెత్తమెక్కి అలతల్ తీరింగ కూర్చున్న ని
న్ను పమింపందగు శూలిశుక్లవృషభోత్థాతార్ద్ర పంకంబుతోన్—

సరళస్కంధ నికర్షణన్ వివినవాలక్షుబ్ధమైపుట్టి, తత్
చమరీవాలములన్ దహించు గిరివీడగాధ దావాగున్నులన్
పెనుధారల్ దిగబోసి తాపమడగింపన్ యుక్తమా నీకు—ఉ
త్తమనంపన్నుల కార్తలోకశమనంబే నత్ఫలంబయ్యెడిన్—,

కటియేనుంగను భ్రాంతితో సరభసోద్యేగంబునన్ నీవయిన్
శరభంబుల్ దుముకన్ తొలంగుము పథంబున్ శీఘ్ర మా జంతువుల్
చరణంబుల్ తెగకూలు—నంత వడగండన్ కార్చి పోద్రోలు—మె
వ్వ రశక్తోద్యమ ధూర్తులై పరిభవంబున్ పొందకే దక్కిరో!

కల దధేందువతంసు దివ్యచరణ న్యాసాంకమై ఒక్క ప్ర
స్థర మా శీతగిరిన్—ప్రదక్షిణము పొమ్మా నమ్రతన్—దాని సి
ద్ధులు పాసింతు నతంబు—దర్శనము మాత్రన్ పాపముల్ పాయ భ
క్తులు ప్రాపింతురు ముక్తదేహులయి కైలాసోర్ధ్వలోకంబులన్.

మధురస్యానము నింప వేణువులు గాలిన్ నిండి నిబంబుగా,
అనురక్తిన్ త్రిపురీ జయాంకపద మాలాపింపగా కిన్నరుల్,

వరులన్ నీస్తనితప్రతిధ్వని మృదంగావర్తమై యెప్పినన్;
శివపూజా రచనాసమగ్ర మగు సంగీతార్థ మానునలిన్.

హిమవత్ప్రాంత మతిక్రమించి కనుచున్ తత్తత్ దర్శనీయంబులన్,
భృగురామప్రథమైన క్రౌంచబిలహంసద్వారమున్ జొచ్చి వె
ల్వడు; మడ్డంబుగ సాగు నీమెడ బలిత్యక్త స్వరాకాంతి క
త్తిన శ్రీ వామన విష్ణుపాదమన శ్యామాయామమై శోభిలున్.

అల పాలస్త్య భుజచ్చిదా శిథిల సంధిప్రస్థముల్ కాసరాన్,
త్రిదశస్త్రీలకు మించుటద్ద మగు శుద్ధస్నిగ్ధ శైలాస మం
దతిథి న్వామివి కమ్ము; తత్ కుముద ధాతోచ్చైశ్చిర శృంగముల్
చదలన్ బ్రాకు శివాట్టహాసములు గుబ్బల్కట్టినా నిత్యమున్.

నునుపుం గాటుకవంటి నీవు గిరిసానూత్సంగమం దుండగా,
అపుడే చీల్చిన దంతిదంతముల చాయల్ తేలు నా శైల రా
జము శోభల్ వహియించు సుస్తమిత చక్షుః ప్రేక్షణీయంబుగా,
అతనీ శ్యామలచేల మంసములపై జీరాడు నీరిన్ బలెన్.

వలయవ్యాళము లుజ్జగించి విభు డంసాలంబనంబీయ, కా
ల్పడ, క్రీడాద్రిపయిన్ చరించు ఉమకున్—ముందేగి—నేవింపుమీ;
భవదంత స్ఫులిలంబు పేరి నమసాపానంబుగాన్ ఆమెకుర్
మణిసానుప్రకరాధిరోహణ సుఖోపాయంబు సిద్ధించెడిన్.

తమవజ్రాల కడానిగాజ మొనలన్ గీతాడి, పైకుబ్బు జ
ల్లులతో కూర్చురు నిన్ సురాంగనలు ధారాయంత్రోహంబుగా;
తపనావశ్యముగాగ చిక్కిన నినున్ పోవీడలేనిన్; భయం
పడ గర్జింపుము—వారు కేళివళలా వేళన్ కతోరంబుగన్.

కనకాబ్జంబులు పుట్టు మానసములో నీరాను, చైరావతం
బునకున్ ప్రీతిగ నెమ్మొగంబువయి ధాయాచ్ఛత్రముకబట్టి, క
ల్పకశాఖా కిసలాంశుకంబుల చెఱంగుల్ తూలగా వీచి, మి
త్రమ! భోగింపుము తన్నగేంద్రమున నానాసర్వచేష్టారతిక
విమలోదాత్త విమానయైన - విచలద్దంగాదుకూలాంచలక
అలకక-గుర్తిడలేకపోవు నఖ! శైలాస ప్రయోత్సంగమం;
దది మీరాకల శోభిలున్ జలకణంబుల్ చిమ్ము మేఘాలతో—
తెలి ముత్యాలుపెనంగు ముంగురుల ముద్దుంగుమ్మ చందంబునక

ఇది పూర్వమేఘము

మన్వంతరం

శ్రీ యస్వీ జోగరావు

1957 డిసెంబరు 81

అర్చనా

ఏకాంతంలో —

అనూంతంగా

ఆకాశ చాయన వీధుల్లో

ఆకాశ స్వప్న సమాధుల్లో

విరహాగ్ని మహిమ శృంగారాల్లో

శృంగారధను తరంగాల్లో

లేవిదాని ఊహావిహారాలు చేసి చేసి

విసుగైతి, ఇబ్బందిలే కాస్త

చిత్తం ప్రేమితపడ్డ

భావకవి అంతర్వాణి కర్ణ

అంతర్మథుడై

దివిసుండి దిగివచ్చి

భువి భవిష్యత్తు చిత్రిస్తున్నాడు —

దృష్టి తీవ్రంగా సారించాడు

ముచ్చైయేళ్లు ముందుకే లగలేడు.

*

*

*

అతను వైలా పట్టిసులో కేవలం భావకవిగానే

ఉన్నప్పుడు దేనిని దర్శనం అప్పగించగా వున్నా

ధూతం ధూతంలా, భావి లేవలేలా కనిపించేది.

ఆ భావకవి కట్టివ ఊహాకలాపంలో

భామవేష మెప్పటికీ తెర వెళ్ళకపోవడంతో

ఈమధ్య కాస్త ప్రేమితపడ్డాడు.

క్రాంతిదర్శనమహుడా అయ్యేడు

అతని కిష్ట దిష్టతే

ఉత్తుతి ఊహావాహులు తగ్గి

ఉన్నదన్నట్లు కన్నులకు బోవగతుతోంది లోకం.

తెలుపుచి ఆమధూతిలో పుటంపెట్టి స్ఫుటంచేశాడు.

అవశ్యం భావిజగత్పరిణామ స్వభావం కూడా

అతని కిష్ట దిష్టతే

లీలగా గోచరిస్తోంది.

లీలగా కాదు అవలీలగా —

పరిణామ స్వభావమే కాదు

పరిణామ పరమార్థం

పరమార్థ పరిణామం

పరిణామ పరిమాణం

పరకొటి ముట్టివ పరిస్థితికూడా గోచరించేసింది.

అతను పరమాణువు పుల్లంపని,

‘మహాప్రళయం జరిగిందా ప్రకల్పిస్తుంది’దని

ఎప్పుడో జోష్యం చెప్పేవాడు.

సృష్టికి

సుఖముష్టికి

ఆనందముష్టి తనయన్నీకి

పాపిన్నీకి

పరమేష్టికి

తిగిలించట

వికటభ్రమటి ప్రకట

విరూపాక్ష రూక్షదృష్టి!

రగిలించట

ప్రళయకాండ రసహసంతి!

పగిలించట పరమాణువు!

పగిలించట పరమాణువు!

అణువణువున వణికిందట

కుడియెడమల నడిమింటను

మృత్యుంజయు మంజేశమ్మ!

హాలాహల కోలాహల

మదిగదిగో!

అవి గరిగో!

శృంగధ్వజ భుజకీర్తుల

విషవాంకులు —

శివుని పదిమొదలుకు పై

శివునికే సివిమెత్తెను

తిప్పులుడుకు తాంబూలమె

భక్తిల భక్తిల తిథిగిలతోం

లయపడ్డది

నవప్రహ్మ నడిమిద —

ధియపడదీ
ధవతాండవ రవభైరవ
లయభ్రాంతిమై లోకము
ఆ లోకాలోకార్థము
ఆకస్మిక వికస్వరతి
నవరీంచె భివుని మా
దవ శ్రేణిము—

ఎటుచూచిన నిబాలాక్షి
పాతాళపుటప్పటప్పటలు!
పటాపంచలైపోయెను!
పంచ ధూతి సంచారము!
ధూతావని ధూతిధ్వజము
ధూతేశ్వర ప్రతిబింబ
ద్యోతికమై
పడె నివురై ఛాలాక్షికు!
నివురు నివురు నిబాలాక్షి!

అని ఆరోజులో అనుపద పల్లవితో ప్రళయలయ
లంపట యుటితిన్సూర్తితో గీతాలాపం చేశాడు.
అటంబాంబులు హైద్రాబాదు బాంబులు
పరీక్షాపాళికలలో ప్రాణప్రతిష్ఠలూ,
రాబట్టు, రాణాట్టు, రాకెట్టు
ఫ్లయింగ్ సాఫ్టు, స్పూట్ నిక్టూ
మొదలైన వాటన్నిటినుండి కలలు క నేశాడు,
జాంబవంతుని స్వప్నాలు!
అయితే అన్నిటినుండి ఆలాపనలు చెయ్యలేదు—
'గుండె గొంతుకలో కొట్టాడుతూ' వుండిపోయింది.

* * *
ఈనాడు మళ్ళా అంతరిక్షంలోకి
రిన యురని రాకెట్ లా వదిలేసి
బుద్ధి ధూతిధ్వజంలాంచి
ధూతికౌల వైతిరణిని చాటి
ధూలోకం ధివ్యక్షుని
తిణిభి చేస్తున్నాడు.

ఇటీవల అతిమ దీనినుండి ఆలోచించినా జగ
గణోయేదంతా అతిస్పృహగా గోచరించేది. అంత
దృఢభక్తివం వహించి అతిని మనస్సులో అన్ని సంగ
తులూ వరదగా—

ప్రీడి నీనీమాలో ఫిల్మురీలు తిరిగివట్టు తిరిగేవి.
కాని యివారే—

అసలే మనాలు చేసిన మునిమాపు వేళ
అదివిలో దూరంగా తాటిగోపు మలుపుల్లో
బొమ్మచెముడు దొంకలను పెనవేసుకున్న
కోరింతి జీబులు
గుడి పెళ్లా కనిపించివట్టు
అంతా మనక మనక గా వుంది
ధూలోకం ధివ్యక్షు అతిని కళ్ళకి.
అతిని ఆత్మగంతిరాశింలాంచి చూస్తే
ధూగోళం
కొస్త బల్ల పరపుగా కనిపిస్తోంది.

* * *
ఇర్వ దిరిని! ముప్పయ్యేళ్ళు—ఇంక ముప్పై.
అప్పటి కిదికి ఉపేక్షా రత్నకుంది.
కాని పాపం కవే గాని సన్మానం కొదు
సరికదా రిటైరు అవుతాడు
ఉద్యోగంనుంచి కొదు
లోకంనుంచే!

* * *
1987 డిసెంబరు 31
రాత్రి పన్నెండు గంటలు.
తెల్లవారితే - ఆ
కొడు—
ఆ గంట గడిస్తే
1988 జనవరి ఘడు!
కాని తెల్లవారదు.
ఆ పన్నెండు గంటలు చాటి గడియారం,
చిన్న ముల్లు పరేసరి,
పెద్దములు కూడా
అరసకండు అవతలికి జరగదు.
అంతే!
అప్పుడే అక్కడే
అంతిర్యాణి తిర్మ భావనాది
తక్కువ అగిపోయింది.

అది 1987 వ సంవత్సరానికి కొడు
ఈ లోకానికి ఆఖరి కోణ!
మానవ కౌలమానానికి పురిష్టాపు!
కాదు కొడు
ఆనాడు మానవుడు
మృత్యువును చాటివేళాడు!

అవాడే లోకాంతరంలోకి మావపుని మహాప్రస్థానం!
 అవాటిమండే ధూడేదికి మాదుమమపు
 అదిగో! ఆ 1987 డిసెంబరు 31 లేదీ అర్ధరాత్రే
 ఈ ధూలోకం తీరంలానే
 సముద్రాడి బొడ్డులానున్న ఆ దీవిలోనే
 ఆ బొడ్డుమీద పాటమరించిన పుండులానున్న
 ఆ కొండమీదే
 అటూ ఇటూ అణుళిక్కి పరిశోధనా గారాలు
 ఆ ఆవరణలోనే
 ఆ ధూలోకపు పైతూలే
 నలుచైపులా
 అస్థిపంజరాటూ,
 కుహనామానవ మ సిహెక్కులూ,
 కృత్రిక శిశువిశిష్టశోధన వారికటా
 చిందిర వందిరగా పడివున్న
 ఒక గదిలో
 ఒంటరిగా ఒక పైంటిస్టు!
 పృష్టి సంకల్పంతో సమాధిగతుడైన పర మేష్టిలా
 ప్రాణాయామం పట్టి మృత్యుంజయమూర్తిలా
 వెలిగిపోతున్నాడు.
 ఆరినిముందు క్రమం గా దిగబారిపోతున్న దీపశిఖ
 ఒక్కపరి అరివి ఊపిరికి రెపరెపలాడి
 ఉజ్జ్వలంగా ఒక జ్వాలగా లేచింది.
 ఉన్నట్టుండి మాతాత్మగా
 ఏదో పాధించిన నాడిలా లేచా డరిను.
 లేచి కళ్ళెరుటను ముందు పెట్టె తిలుపు తెరిచాడు.
 తెరిచి దీప్త నిద్రామండితమైన ప్రియురాలి ముఖంనైపు
 తడేక దీక్షగా చూశాడు.
 చూచి సన్నగా నిలుకడగా వెలుగుతూ వున్న
 దీప్తజ్వాలమీద ఏదో పొడిచల్లి బాగ ఆణగా రేక
 ఆవిర్భవించిన ఆవిరిని
 ఆమె ముకుపుటాలవ్వారా ముహూర్త
 ఊపిరితిత్తులలోపలికి ఊదేను.
 క్రమక్రమంగా
 ఆమె ఉద్భవించింది.
 నిశ్చయించింది
 దీపం రెపరెప లాడింది.
 ఆమె రెప్ప లల్లార్చింది
 తెప్పరింది.
 కన్నులర విచ్చింది

ఆమె పాల బుగ్గలమీద వత్సవ పక్కుమంది.
 బుగ్గలు లోర్తిలు పడ్డాయి.
 ఆ లోర్తిల్లో సవతేవకలావణ్యపు లోతులు స్ఫురిం
 చాయి.
 మగత వదిలి మంత్రితవత లేచినట్లు లేచింది.
 మృతి చెందిన ప్రియురాలు బ్రతికిందన్న సంతోషం
 తోటో
 అసలు మృత్యువునే పాధించానన్న సంతోషంతోటో
 ఆ రెండు సంతోషాల ఏకాంతపు మైకంతోటో
 సరిగా అజేవేకే ఆ ప్రక్కనుంచి రిపున వచ్చిన ఆటో
 మిక్ మిక్ తోటో
 అతను ఉక్కిరిబిక్కి రయ్యాడు
 విక్కివచ్చిపోయాడు
 వచ్చిపోయాడు.
 ఆమె బ్రతికిందికాని పాపం?
 అతను వచ్చిపోయాడు!
 అరిచి ప్రాణశోధి
 ఆమె చూస్తూ వుండగానే
 అణుళిక్కి పరిశోధనా గారాభిముఖంగా
 పయనించింది.
 ఆందులో ప్రవేశించింది.
 ఆ ఏకాంతంలో
 ఎవరినో ఆవేశించింది.
 అంతే
 మల్లా మసక మసక.
 మరుక్షణంలో—
 ఏదో మీటనొక్కిన సవ్వడి.
 కర్ణకళోరమా, హృదయ విరేధకమా అయిన
 ఒక భయంకరస్వరి!
 పరమాణు గర్భంలోంచి ప్రాదుర్భవించిన
 ప్రళయార్పణి!
 ప్రళయకాలాభిల పర్జ్వగర్జ!
 'యమవి మహిమపు లోహ ఘంటలు
 మబ్బుచాటువ ఖణ్ణేల్మన్నాయ్!
 ధూగోళం అంతా రెండు చివులుగా విడిపోయి
 ఆ చివు లొకదాన్నొకటి ఢిక్కొన్నాయి
 ప్రళయ ట్రాడ్రుడిచిందితాండవంతి
 పృష్టి చెసి చెసి విసుగర్చిన విరించనుడే
 తాళం వేస్తున్నట్లుంది.
 అహో! కన్నులు మిరుమిట్లుగొల్పే

దుర్నిరీక్షమహాజ్వలజ్వలములించాలు!
 లయకాలుని అభయహస్త శుభముదలు!
 కాదు కాదు అది
 చెప్పినమాధిలోంచి లేచి
 చెదామదా శివుడిల్లిన చపేటలు తిన్న
 నీసృష్టమృత్యువు బ్రహ్మనివుడి దివసాపులు!
 అహో కుంభవృద్ధి!
 అహో ప్రళయరూపంగా ప్రభంజనస్వామి విజృంభము!
 చెలియలికటచెంచున లంఘించి
 నిరవధిక మై నీరవిర్భరమై
 ఘూర్చిల్లుతొవున్న
 అర్ధవపు ప్రమదిలో
 లయకాగుడికి కాలపురుషుడు పెట్టిన
 అఖండ దీపవర్తి
 ప్రళయకాల కరాళవదనావలజ్వాలా శుభవృద్ధం!
 ఎటుమానినా
 పంపిధూతాల ప్రళయావేశం!
 విలయలేవతా విఃకటాత్మహం!
 ఉరుములు! మెరుపులు!
 పొగలు! పెగలు!
 ఆవిరులు! కావిరులు!
 ఏవో సుందరివిహారం మార్గం మార్తమైపోయి
 ఆమార్గం ఆకాశాన్ని మలామాచేసింది.
 మళ్ళా ముసక ముసక—
 అంతర్వాణి కిర్రు సున్ను మిడికిరించాడు.
 చుట్టూ విశేషంగా పరికిరించాడు
 కనపడింది ఏమీలేదు.
 ఎక్కడా కించిత్ప్రళయప్రచారంలేదు;
 అంతా నిశ్చేతనం!
 కనీసం ఒక బండలాంటి మూర్తపదార్థమన్నా
 మూలంగా కనిపించలేదు!
 అలవోక గా గలగలమును
 ఒక సెలయేటి పాడుదల పాలకువలేదు!
 ఒక గాలిరివట పీచిన బాదలేదు!
 ఒక కాంతిరేఖ ప్రసరించినవైసం కావరాదు!
 ఆకారం - కాంతి - శబ్దం అంతా మిథ్య!
 అంతా గాఢాంధకార బంధురం?
 నిశ్శబ్దనీరవం!
 అసలింత ధూగోళ మంతా ఏమైపోయింది!

దాని గోళాకృతి అంచులగులైవా కనిపించవే!
 పర్యవసా పర్యవసా మైపోయింది!
 సైంటిస్టుచిల్లంగి పెట్టేశాడు!
 అతను మృత్యువును పాధించడానికి ముందే
 పరమాణువును వేదించాడు!
 ప్రళయరహస్యం కనుగొన్నాడు
 అంతులేని అకాంతిత్ బాధపడే
 ధూప్రపంచాని కింక కాశీకమైన కాంతి!

* * *

అదిగో మళ్ళా
 ఏవో ఎర్రనిగోళం
 గిరును తిరుగుతొవుంది
 జేవురించిన కాంధికాంబకంలా
 అదే తిరుగుతొవుందో!
 అంతర్వాణి కిర్రు శేత్రిగోళాలే తిరుగుతున్నాయో!
 ఆ గోళం గాజు తెల్లలోంచి
 ఏవో రెండు చిన్నగోళాలు,
 ఒక మానవుడి శేత్రాల్లా వున్నాయి.
 శూన్యంలోకి చూస్తున్నట్లాన్నాడు.
 ఏమిటా గోళం?
 అది ధూగోళమేనా?
 కాదు కాదు
 అది ఆ వేళ
 పరమాణుకైక్రి ప్రళోప పరమావధిని
 పరీక్షించిన సైంటిస్టు
 తన ప్రాణరక్షణకోసం
 శూన్యం ప్రాకారంలో గిరిగీసి నిర్మించుకొన్న
 ఏకాంత హర్యుగం!
 అమాంతం లోకాంతికమైన
 అణుకైక్రి నిర్విణ్ణరిప్తం!
 ధూతజగత్తు జగత్తంతా భగభగమండి
 భస్మీధూతమై పోయింది!
 ఎంపైరుస్టేటు విల్లింగ్సు శేక మేడల్లా పడిపోయాయి!
 ఎవరెడ్డులు కరిగినిరై అవిరు లైపోయాయి!
 కాని ఏకాంత హర్యుగం మాత్రం
 తెమ్మ చెదరలేదు.
 అందులో
 భీతావనా ధూతావిష్టుడై
 అర్ధరాత్రి

సౌత్రికపర్యం నిర్వహించిన అశ్వత్థామలా
ప్రళయకాల విశ్వ విశ్వంధరాచేరి
గర్భసావ జీవసార నిర్భర మహాప్రవాహంలో
తటప్రతికాయలూ
తీంద్ర జగద్గుప్తాకలేప వాల్మీరి
ముద్రాయితమూర్తి ప్రళయదుద్రుడిలా
పరమాణుకాస్త్రీ!
ఒక్కసారి లోకంమీద తవఒక్కసంఘాతీయకున్నాడు
కాదుకాదు పాపం, ఎందుకీనా మంచిదని అలాంటి
ఏకాంతకర్మశ్ర్యం నిర్మించుకున్నాడుగాని ముందుగా-
ఇంతముప్పు మూడుతుందన్న చూట
అతని ఊహాశీ ఆందలేదేమో—
పాపం పాపగాడికి ప్రయోగం తెలిసింది కాని
ఉపసంహారం తెలీలేదు.
తెలీకేం! లోకోపసంహారం!

* * *

మంటలూ చప్పలూ
క్రమక్రమంగా
ఉపశమిల్లుకున్నాయి.
అణుకాస్త్రీ పరిస్థితి గమనించాడు.
అతని కిష్కణం చెయ్యడానికి రోచలేదు.
ఋణికి రావడమా?
వచ్చి ఏం చెయ్యాలి?
అని తలపటాయిస్తున్నాడు.

* * *

ఇంతలో సమీపంలో
కోవలూపిరితోవున్న భూదేవత
మూలిగివట్టు
సన్నగా ఒక చిన్న పవ్వడి.
అణుకాస్త్రీ నిలుచుంకలా కలయజూచేడు.
సమీపంలో ఒకమూల
ముచ్చముడిగి మూలుగుతున్న ఒక స్త్రీయూర్తి!
తాను మనహా ఎక్కడా
ఒక్కసప్రాణ పరమాణువు
కనిపించని వేరి
ఎవరామనిషి!
బహుశా బలవద్ధురణం పాలైం
భూలోకం ఎత్తిపి పికాచావతారమా!
అలోకో త్తరసాందర్యం చూస్తే

ఆమె పికాచి యివిపించడు.

ఆమె కాస్తకదిలింది, మెదిలింది
మైకం వదిలింది.
కళ్ళుతెరిచి గేరిపారజూచింది.
వణుకుతూ, తవబకుతూ
ఎలాగో గొంతు సవరించుకుని
'ఎవరునువ్వు పికాచివా?'
అని గొణిగేగా దణుకాస్త్రీ.
ఆమె బల్లనానుకుని లేచింది.
ముందుకో అడుగు వేసింది.
అణుకాస్త్రీకి ముఖాముఖిగా నిల్చింది—
'నీకు నిజంగా పికాచాన్ని చూడాలనివుంటే
అదిగో ఆ అద్దంలోకి చూడుకో!
నేనెవరినా?...ఆ వ్హ వ్హ!...
నీ ప్రియురాలిని—

మృత్యువును.
మృత్యుంజయుని ముద్దు చెప్పును
ఆ! నేనింకా బరికేవున్నావా!
అవును నేనెందుకు బరికేవుండను!
నేనే మృత్యువును
నాకు చా వేమిటి!
అయినా నిన్ను చంపకుండా వస్తావా!
అని మెలలోంచి చిన్న పిప్తలు తీసింది.
అణుకాస్త్రీ గజగజ బణికిపోతున్నాడు.
అతనికి పరిస్థితి ఏమీ అర్థంకాకుండావుంది.
గాభరాపడిపోతున్నాడు.
'ఎవరు నువ్వు? ఎలా వచ్చావిక్కడికి?'
అని యింకా ఏదో అనబోతున్నాడు.
'ఒక్క క్షణం ఆలస్యమైపోయింది!
లేకపోలే అమీబ సొక్కేరాకా
నిన్నుంపనిచ్చేరావా?
నేను చచ్చిపోయాననుకున్నా
నువ్వు చచ్చిపోయాననుకున్నా'

అణుకాస్త్రీ తాను నిజంగా చచ్చిపోయి మరేదో
లోకంలో ఎవరితోకో మాట్లాడుకున్నా వేమో అను
కున్నాడు.

ఎదురుగావున్న అద్దంలోకి ఎగాదిగా చూసుకున్నాడు.
ఓపారి గట్టిగా ఒప్పు తడుముకున్నాడు.
ధైర్యం కాస్త చిక్కిబట్టుకున్నాడు. కాని

'చేసేంచేశాను!... చేసేంచేశాను' అని నీళ్ళు నలులుకున్నాడు.

'ధీ హంతకుడా! కాదు కాదు నిన్నులా పిలవడానికి ఆ మాటకి అర్థం చాలదు. ఒక సరేవలో కానికి లోకాన్ని కుంపనాశనంచేశావు. ప్రకృతి సమీరిమండి నీకు కావలసి నంత విభావ స్వయం చుంజుకొని తిరిగి రామేమీ గ్రహిస్తేవు. ఆమె ప్రాణాలావాళినిం పట్టేవు.'

'ఇంతలా జరుగుతుందని నేనెవరో లేదు'

'అనుకొని వుండకపోతే ఇంత గట్టి లోకాంతికమైన ఏకాంతహర్యుధం ఎందుకు నిర్మించుకున్నావు? ఆమె గద్దరించింది.

'ఎందుకేనా మంచిదిని. అయినా అవంతి బ్రహ్మాండకోటిలో ఎంత ప్రయత్నించినా ఎప్పటికీ ముఖసముగంకాని ఆకాంతిమయమైన యీ భూగ్రహం ఒక్కటి వశిస్తేనేం?'

అప్పుడే కొంచెం తెగించి శాస్త్రవాదం మొదలెట్టేశా.

'అంతగా ఈలోకపు బలాంతి నీ హృదయంలో పానుగూరిని ప్రకోపింపజేస్తే, నిజంగా ఆ ఆకాంతిని చూడలేని దియాకుడివైతే ఆత్మహత్య చేసుకోవలిసింది నువ్వు. అంతేకాని లోకాన్నంతా ధ్వంసం చెయ్యడానికి నీకేం కావచ్చుంది?'

'లోకంలో అందరికీ పిల్లలను కవడానికి యోగ్యత వుందా? యోగ్యత లేకపోయినా పిల్లలను కవడానికి వాళ్ళింకా హక్కు వ్వరిచ్చాను? పిల్లల తినునా కవమని తిరిదండ్రులకు దరిభాను పెట్టారా?'

'అలాచిస్తే ఆత్మహత్యలానా మానవుడికి ఏ హక్కులేదు. అదొక్కటే ఆరని జన్మహక్కు. ఎవరూ తిను హక్కుగదా అని పుట్టడు, పుట్టిందడు. తిరిదండ్రులు మాత్రం పిల్లలను పుట్టమని బలిహారేరా? బలవంతించేశారా? ఆ పిల్లలు సహజమైన సృష్టికర్మలో యాదృచ్ఛికంగా సంభవించే ఫలితాలు. చావు పుట్టుకలు సర్వప్రాణికోటికి స్వాభావికాలు.'

'పుట్టకపున్నదానికి చావు తప్పదుగదా! మరి...'

'ఎంత చచ్చుమాటన్నావు! నేనసలు చచ్చినదాన్నే ఇప్పుడే మళ్ళా బ్రతికాను. నువ్వు పరమాణుకై పరిశోధకాశ్రమమిది. గొప్ప నైటిస్టువి. కాని మానంటి పాములు హృదయాలను తిట్టే వ్రాహులు

నీ మెదికుకి తట్టవు. తట్టినా పట్టించుకోదు మీరు. నువ్వు తిలుచుకోంటే లోకాన్నంతా ఏకరాటిగా వాళిం చేసేయ్యగలవు. చెబావుకూడా. కావరిస్తే చావకుండా వుండగలవు. చచ్చినవాళ్ళను బలికింద దావిగూడా ప్రయత్నిం చేయ్యగలవు. సృష్టిలోని యాదృచ్ఛిక సంభవాలను అరికట్టగలవు. కాని నీకుం తిలు నువ్వు స్వతంత్రంగా ఒక్క చిన్నక్రిమిని సృష్టించగలవా?'

అడుకాస్త్రీ కాస్తేవు మానంబహించి ఆలోచనలో పడ్డా ఆరనిలో ఏదో కుతూహలం చెలరేగుతూ వుంది.

'ఏమిటి! నువ్వు చచ్చిబలికిందానినా? మా మిత్రుడు విడమన్న ప్రేయసి ఇవనోవానా నువ్వు!'

'అవును. పరమాణుకై పరిశోధకాశ్రమిదేనా పరవకుడివైపోయిన పరమశివుడిని నీకు నెంబనే గుర్తెలా వస్తుంది!'

చిరం! ఇద్దరూ ఇక్కడే ప్రక్కప్రక్కలనే పరస్పర విరుద్ధాలు, అత్యంత విశేషాలు అయిన రెండు అపూర్వ విజ్ఞానశాస్త్ర ప్రక్రియల్లో పరిశోధన ప్రారంభించారు. అతిరిది ప్రవృత్తిహర్షం. నీది నివృత్తిహరం! పాపం అతిను వన్నెంత గాఢంగా ప్రేమించాడో గాని చచ్చిపోయిన వాకోసం తన ప్రాణపారం ధారపోసి బలికించాడు. ఈకాలపు నైటిస్టులు తమకేవో ప్రత్యేకం యిలాంటి వ్యక్తిగత సమస్యలుంటే నే కాని అందరికీ పనికివచ్చే సంగతుల గురించి ఆలోచించరమో!

ఏమైతే నేం ఆయన మృత్యువును జయించాడు నన్ను బలికించాడు. కాని మృత్యువు తన రహస్యం లోకాని కంటటికీ తెలియకూడదని కాలోలు అతిన్నే బలికోరింది.

ఆయన చచ్చిపోయినా మృత్యుజయంతే. జగత్తంతా చచ్చి నువ్వొక్కడినే మిగిలివున్నా జీవవృత్తు దిని నువ్వు. మానవుడు మృత్యువును జయించిన మరుక్షణంలో ప్రపంచానికే ప్రళయం వస్తుందని నువ్వు అనుకోకుండా రుజువుచేశావు. బహుశా కారణం మానవుడు పుట్టక గుట్టగూర్చి ఎరుక సంపాదించడానికి ముందే చావును సాధించడానికి వ్రాసుకోవడం, మృత్యువును జయించడానికి ముందే ప్రపంచాన్నంతా

ప్రళయంలో ముంచెత్తగల శక్తిని సంపాదించి వుండడమే అనుకుంటాను. ఈ దృష్టితోదూస్తే మృత్యువును సాధించడంలో నీదే ముందంజ అని చెప్పాలి!

‘ఒక్కమాట. సృష్ట్యాది ముండి మానవుడు ప్రకృతి రహస్యం తెలుసుకోవాలని నిరంతరం ప్రయత్నిస్తూనే వున్నాడు. ఆ ప్రకృతి రత్నవైష్ణవకృగాంధీర్యం, చైచిత్రి, రామణీయతం చూసి భయనిష్ట యానందాలు పొందేడు మానవుడు. ఆ ఆనుభూతుల మంచే అతని మనస్వరూపం క్రమవిక్రమైంది. భగవంతుడు జగత్తును సృష్టించడం కాదు ఆ ప్రాక్తన మానవుడి ప్రకృతి గంభీరత్వ ప్రధూతాలైన భయ భ్రాంతులే భగవంతుడిని సృష్టించాయి. ఆవాటి అతని ఆనందమే కవిత్వంగా పరిణమించి వానాధూత కల్పనలతో సృష్టి రహస్యపరిజ్ఞానం మరింత క్లిష్ట సమస్య అయిపోయింది.

అతని విషయములలే తిర్క్కుసమామైన తత్త్వ మీమాంసకు ప్రస్తావన అయింది. తిరితిరల శశిచేతల తత్త్వకు లెండిగో ఎన్నో తర్జనభరినలు చేశాడు. దృశ్య మాన పదార్థ ప్రపంచ యథార్థస్వరూపం గురించి ఆయాంజ్ఞాన కాస్త్రవేత్త లెండిగో మహర్షి పరిశోధనలు జరిపాడు. ఎవరూ సృష్టిరహస్యం ఇదిమిర్చిమని లేల్పలేక పోయారు. అది ఎవరికీ అంతుపట్టలేదు.

‘నువ్వు లేల్పవుగా ఇప్పుడు. ఇప్పటికంతు పట్టిందిగా.’

‘ఇదింత తీవ్రమయ్యేటటు చాలామంది తత్త్వ మీమాంసకు లమ్మలు ఈశ్వరస్మయే అయితే, అయిన ఎలా పూడిపడ్డావని నేను ప్రశ్నించి లాభం లేదు గనక ఆ ప్రశ్న అధిగమకాని, మరి ఆయన తన పృథ్వి అంతా ఇలాగ ఒక మానవవాక్రుడిచేరి వాకిమైకొనూ వుంటే చూడూ పూగుకుంటావే? అరి నే వుంటే వాకిమం కొవటం అతిరికి యిచ్చమే నేమో! నేను నిమిత్తవాక్రుడిని.’

ఆమె కిమి జవాబు చెప్పడానికి తోచలేదు. తీగుంసేపు మానం వహించింది.

‘ఇదేనా నీ మరణ వాక్కులం! ఇదిగో ఈశ్వర సంకల్పం నెం చేర్చి మాపిస్తాను! అంటూ పిస్తోంటిది,

‘ఎప్పటికీ ముగ్గుటిసంఖ్య పెరగకుండా, తిరగకుండా వుండిదానికి మనం దేవతలం కాము కష్ట

ముఖాలూ, మంచీ చెడ్డా, చాపూ పుట్టుకా ఇంకా అపీయిబీ గల మానవులం. మన లోకానికా పరిమితి ఉంది. ఏ సైంటిస్టా ఆ పరిమితిని పెంచలేడు. మనకి పుట్టుకమాత్రమే వుండి చావు లేకపోతే మన ఉనికికి ఎన్ని లోకాలన్నా చాలవు. నువ్వన్నట్లు పుట్టుకవున్న దానికి చావుతిప్పకు గదా మరి నేను ఒకవారి చచ్చి పరికిందాన్ని, మళ్ళా ఇప్పుడు చావగలనో లేనో తెలియకాని విషు చంపగలను. తిప్పకుండా చచ్చవు నువ్వు. చంపేస్తా! అని హుంకరించింది.

ఇంతలో ఏదో పెద్ద చప్పుడు. పెద్ద చప్పుడే గాని క్రమకేయంగా వుంది. అల్లంతి దూరాన అభిముఖంగా ప్రచండ వేగంతో పయనిస్తూ కన్నులు మిరుమిట్లు గొల్చే ఒక కాంతిచక్రం

తీగుంలో అణుకాస్త్రీ హర్యన్తం వాకిటే దిగింది. ఇద్దరూ ఖం గారుపడ్డారు. చక్రాకారం తోమంచి గుడ్లు మిటకరిస్తున్న గోళాకారాలు తొన్ని అతిరిక్తున్నాయి. ఆ గోళాకారాలు పొడివుగా దొన్నెలొస్తున్న తమ కాస్త్రీ చేతులూ అణుకాస్త్రీ హర్యన్తంవేపు వావు తున్నాయి.

దాని గోడల నామకున్నాయి. ఎవరూ తిలుపు లేవకుండానే లోపలప్రవేశించాయి. ఆమె నిశ్చేద అయినా నిర్భయంగా ఆ వింతను గమనిస్తోంది.

అణుకాస్త్రీ వోడికిపోతున్నారు.

‘భజనచక్రంకి మేము మీ సోదగులమే. కిన్న ఉలం. కుజగ్రహవాస్తవ్యులం. గంగర్కవగరంలో ఏదో ఉత్సవం జరుగుతూ వుంటే వెళ్లొం. ఇంతలో ధూగో శంఖో ఏదో ప్రళయం సంభవించిందని మాకు తెలిసింది. ఇప్పుడు ఒక్కడమంటే మీ లోకా న్నొకవారి పరామర్శిద్దామని బయటేరి వచ్చున్నాం! అని ఆ విచ్చిం గోళాల్లో ఒక పెద్దగోళం మాట్లాడిటం మొదలు పెట్టింది.

‘చాలాకాలంబట్టి మిమ్మల్ని మేం పరిశీలిస్తూనే వున్నాం. దిళిదిళాల మా చక్రవాహనాలతో మీ లోకంమీద విహరించాం. వింత వింత యంత్రాల ద్వారా ఎప్పటికప్పుడు మీ నడతలు కనిపెడుతూ నే

వున్నాం. అయితే యింత మాడిన తిరవారినాని ఇక్కడికి రావడం పదిలేదు. మీరూ గ్రహాంతర ప్రయాణాలకి ప్రయత్నించారు. కాని మీ గ్రహ చారం మరోలా మారింది.

మిమటలా తెల్లబోయి మాస్తాడు. మా వాలకం వింతగా వుందనా! ఆవును మాకు పనిచేసే ఉపకరణాలు కాస్తా చేతులూ, ఆలోచించే బుర్ర మాత్రమే వున్నాయి. కడుపులేదు. మా బుర్ర లింతింత వుండడానికి కొరగం ఒక పెద్ద మెదడు, ఆ పెద్ద మెదడు పక్కనే ఒక విశాల హృదయమూ అమర్చబడి వున్నాయి. మేము మీతో అసరి కువలయంనుంచే విడిపోయి చాలా కాలమైంది. అప్పటినుంచీ మీలాగే అనేక విషయాల్లో పరిశోధనలు చేశాం. చేస్తున్నాం బాహిరమైన ఏ విషయంనుంచి ఎంత పరిశోధన చేస్తున్నా ఎప్పటికప్పుడే అంతరంగ శోధన కూడా చెసుకుంటూ వుంటాం. కొబటి అసలు మేము మీకు అనుజాలమే అయినా పొందిన అభివృద్ధి విషయంలో మాత్రం అగ్రజలమనే చెప్పాలి. ఇదింతో స్వాతంత్ర్య అనుకోకండి. యధార్థాన్ని ఉద్ఘాటించడం మాత్రమే మా ఉద్దేశం.

మా ఎదుకనూ, అమధివాన్నీ పురస్కరించుకొని మేమే కోరి కొన్ని సలహా లివ్వదలిచాం మీకు. ఇంత మూడిందిగదా అని—మీరు పాటించినా పాటించక పోయినా—మించండి మా మాటలు గాని కలుపుగా వుంటే.

నైతికబలంలేని వట్టి పోరాంబోకు నాగరికత మీది. ఆత్మవిశ్వాసమూ ఆపారనైతిక బలమూ, సర్వి నిష్ఠాగల నాగరికత మీది. మీరు బతుకు చివరిభాగమైన చావును పొందినదానికి మాస్తాడుగాని ముందుగా దాని కుదురుపట్టిన పుట్టుక గుట్టు తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నించరు.

అహంకార మనుకొరావేళాభివేళాలతో మీ జీవయాత్ర ముగుస్తోంది. సృష్ట్యాది మూలమాత్ర రహస్యజిజ్ఞాస మా చోపిరి. ఇచ్చాశక్తి సాగని మా జీవితం. అదేదో ఇంత దాకా మాకు అంతుపట్టక పోయినా అద్భుత ఫలితాల నిచ్చింది. మాకు ఆ జ్ఞాన సాగన, శక్తిసాగన తప్ప మరీ సమస్యలు లేవు. మేము ఏది ఆలోచించినా, పనిచేసినా మెదడుతో పాటే హృదయాన్ని గూడా వినియోగిస్తాం.

మీలో కొందరు ఈశ్వరు డెక్కడో ఉన్నాడనుకుంటారు. అసలు కొందరు లేనేలేడంటారు. మేముతా ఏకగ్రీవంగా ఈశ్వరుడు మాలోనే వున్నాడనుకుంటాం. అలా గమనించేవాళ్లు మీలోనూ కొద్ది మంది వున్నారంటే. కాని ఒక్క ముఖ్యమైన సద్భావంలోనైనా లోకంలో వున్నవారంతా ఏకీభవించకపోతే లాభంలేదు. అలాంటి ఏకీభావం ఏ వొక్క విషయంలోనూ, ఏ కాలంలోనూ మీలో కుదరలేదు.

కోరికలకోసం మీరు దేవుణ్ణి ధ్యానిస్తారు. దేవత్వం పొందాలన్నదొక్కటే నాకోరిక మీ ఊహకీ, చెప్పకీ, అమధివానికీ

చాలా లేదంటాయి మా కన్నీట్లోనూ ఏకనాకృతి వుంటుంది.

మీకు ఆకలి వేస్తుంటే తినాలని బుద్ధి పుడుతుంది. మాకు తినాలని సరదా వుట్టినప్పుడే ఆకలి వేస్తుంది. ఈమాటలు మీకు వింతగా కనిపిస్తాయి. అర్థంకావు. మీబుద్ధి చాలా పరిమితమైనది. అది యీ మాటల అర్థం ఊహించలేదు. మేం చెప్పినా మీకిప్పుడప్పుడే బోధపడదు.

వాలములూడి వానరులే నరులైవారని విన్నాం. తొకలూడినా మీ కా గుణాలు మాత్రం పూర్తిగా పోయినట్లు లేదు. కొన్ని విషయాల్లో కోతులుకూడా మీకన్నా చాలా నయమనిపిస్తాయి. వాటిలో ఎంత చక్కని సంఘభావం ఏర్పడివుందని! మీరు గమనించాకో లేదో కాని తొటి జీవి ఒక్కడు కాస్త కనిపడుతూ వున్నట్లు అవి కాని గుర్తించడం లేటన్వితే పాపం ఎంతగానో విలవిలలాడిపోతాయి. కత్తులతోటి కావేషీలతోటి ఒకరి నొకరు నరుక్కొడానికి కూడా చెసుకొచ్చిన మీమానవులు. ఒకజాతికి చెందిన జంతువులు కూడా మీలాగ తమని తాము చంపుకోవడం ఎరగం. అగవా అలాంటి దేమన్నా జరిగివున్నా మీ మానవుల్లో కొందరిలాగ రాక్షసులు కూడా తమజాతి మాంసం తాము తినివుండరు. ఆమృత అంటే నేటికీ సరిగా ముచ్చెయ్యే శక్తి క్రితం 1957 సం॥ నవంబరు ప్రాంతంలో మీలోకం లోకమంతా ఆతి-నాగరిక దేశం అని అనుకోనే ఒక గొప్ప దేశంలో ఒక పెద్ద విశ్వవిద్యాలయంవున్న పట్టణంలో నరమాంసభిక్షకులందేవారని విన్నాం. ఇంకా ఎన్నెన్ని అఘాయిత్యాలు చేశారని మీ మానవులు!

మ స్వం త రం

మీలోకం సుఖసముగం కావలసికి అవకాశాలు తక్కువే. కాని అవకాశాలన్నవి కొన్ని అవశేషకపోలేదు. ఉన్నంతలో వాటిని సద్వినియోగం చేసుకోలేకపోయాడు. దానికి కారణం మీలో చాలా మందిలో గూఢకట్టకొని వున్న స్వార్థం, ఆశ, అపహాసం, అసంతృప్తి. సుఖానుభూతికి వానికే తోచి నిమగ్నంలేదు. కొత్తిగా సౌకర్యాలు పరిశోధన చేసి కనిపెట్టవలసినదే. సంత్రిప్తి వుంటే శాంతి, సౌఖ్యం అన్నీ వున్నట్లే. మీకన్నీ సమస్యలే. అందులో ఆశకం మీరు కోరితెచ్చిపెట్టకొన్నవే. మీ మానవసంఘం మంతా దురత్వియాలైన ఆర్థిక నూత్రాలపై ఆంధ్రవిశ్వాసాలపై, చాతిమత భావాదిక బహుళవైవిధ్యంపై ఆధారపడివుంది. మీలోకంలో చాలా మందికి ప్రపంచపరిణామం, జీవిత వైఖరుల శుభించి ఆలోచించే శక్తిలేదు. శక్తివున్న వాళ్ళకి ఆ ఆలవాటు లేదు. అందులోనూ ఈ యిరవయ్యో శతాబ్దిలో మరీ విరివిరి పోయింది మీలోకం. ఏ విషయంలోనూ మీ జీవితాల్లో ఒక విమర్శ, విలన, విశ్వాసం, ప్రమాణం లేకుండా పోయాయి.

ఇంకా ఏమని చెప్పను! ఎంతని చెప్పను మీలోకం వింతలగుంచి! ఇంతకి అణుకాస్త్రీ, ఈలోకం లోకమంతటికీ ఒక్క మాటతో చెరిమిడుగా చక్క చెట్టి అసాధ్యుడిని నీకు మేం చెప్పేదేముంది! పాపం నువ్వు ఏదో సదుద్దేశంతోటే యీ పుణ్యం కట్టుకున్నా నంటావు కాబో! పొనలే ఇది ఒకందుకు మంచికే వచ్చిందేమో! అశేకవిధాల ఆశాంతిమయమైన లోకానికి ఎప్పటికీ ఓగర్వంతరం కనిపించక అది నీ బాధ్యతే అనుకున్నట్లుగా ఒక పరిష్కార మార్గం చూపించావు. అయితే ఆ మీట నొక్కడంతో నీ పరిష్కార ప్రక్రియకంటే సాంతమై పోయిందనుకోకు. ఒక వ్యక్తిమార్గంలో పునఃస్పృహ సంగల్పించు.

సువ్రత మహామేధావిని. ఈ మేలోకోర్త సౌందర్యవతి- ఈ సవ్యస్పృహ మహాయోగంలో మీ ఉభయాలూ ప్రధాన భాగస్వాములయితే ఒక అఖండ మేధావి, పరమశాంతుడు, ధీరోదాతుడు, అనుక్రమ మనస్వి, మహాశేషస్వి అయినపుత్రుడు పుడతాడు. ఇది నూ ఆశి

యం. కాస్త్రీయమైన విశ్వాసం. మాకు అనుభూతి పూర్వమైన విషయం. అతిని అవతారం ధూలోకానికి మరో సరి క్రొత్తి, మహాజ్వలమైన, అస్పృశ్య మవ్వం తరం—కాగలదు.

కావలిన మీలోకంలో మీరు రాకపోక లేర్పరచుకోవచ్చు. సంబంధభాంధవ్యాలుకూడా పెట్టుకోవచ్చు. ఆ సవయనువుకి ప్రియమైన వస్తువును మీలోకం నుండి తీసుకువస్తాం ఒక క్రొత్తిలోకం, క్రొత్తివారి, అంతా సరి క్రొత్తి అయిన ఆ ఉదాత్తి వ్యవస్థ ప్రపాపిస్తాం. ఇతర లోకాలలో రాకపోకలు, ఇతర భాంధవాలూ ఏమీ చేసుకోని అందరం కలిసి కట్టుగా చేపర్వం పొధిద్దాం. ఈ మహాద్యయంలో మేమూ హృదియపూర్వకంగా మీతో సహకరించగలమని హామీ యిస్తున్నాం. ఇదే మీ ఉభయాలకీ మా ఆహ్వానం. మీలోకం ఎంతో మధురంగా, ప్రశాంతంగా, ఉల్లాసంగా వుంటుందో స్వయంగా చూద్దరుగాని, ఒక పారిదయ చెయ్యండి. అక్కడే అర్థసాక్షికంగా మీ వివాహం అతి వైభవోపేతంగా జరిగిస్తాం. సిద్ధిచారణ గంధర్వ విద్యార్థులూ లంతా అతిథులుగావచ్చి కుభాశిస్సు లిస్తారు. పదండి! అని గోళస్వామి ఉపన్యాసం ముగించాడు.

ఇవనోవా, అణుకాస్త్రీ—ఇద్దరూ ఒకరి ముఖాలొకరు చూచుకున్నారు. ఇవనోవా నీళ్ళలో పరమాణుకాస్త్రీ చిరునవ్వు విస్మయ ప్రతిఫలించింది. ఇద్దరి హృదిమాలూ పరస్పరం పలకరించుకునిస్పందించాయి.

ఇద్దరూ హృదియపూర్వకంగా కుజగ్రహవాస్తవ్యుల సమసరించి చక్రవాహవాలోహణం చేశారు.

చక్రవాహవం గంధర్వ వగరం మీరుగా పయనిస్తూ అంతరిస్తావమైంది.

ఆశేక ధూలోకంఖాళీ అయిపోయింది పూర్తిగా. ఒక మహా మవ్వంతరం గడిచింది.

అనంతర యుగభావనలో అంతర్వాణి శిర్మకు మగత పట్టింది. మగతలోనూ ఏదో మంచి మంచి కలలే కన్నాడు, కలకల వచ్చేడు, కలవరించాడు. పలపల తెల్లవారింది. పంచాంగం మారింది. ప్రపంచం మారుగాక!

మధ్యధరాప్రాంత బలాబలాలు

శ్రీ పి. వి. ప్రసాదరావు

మానవ చరిత్ర మొత్తంమీద, మన్యూరా
సముద్రం వలె మరో సముద్రం ఏదీ అంత
ప్రాధాన్యత వహించలేదు. పైగా ప్రపంచ వ్యవహారాలలో మన్యూరా సముద్రతీరాన గల రాజ్యాలు చరిత్ర
ప్రసిద్ధమైన పాత్ర వహించినవి. ఈ నాడు అది అటు
రమ్యమై, ఇటు పాశ్చాత్యరాజ్యాలకు చాలా ప్రధాన
మైన స్థానంలో ఉన్నది. అందుకే వాటి విషయంలో
ఈ అగ్రరాజ్యాలు ఆసక్తిని గవలగుతున్నవి. మానవ
ప్రపంచయంద్రమే వస్తే, ఈ అగ్రరాజ్యాలలో ఏదైనా
సరి కానిదొక ఆధారపవిత్రమైనా అనేది ఈ నాటి
పైన విమన్యాలలో ఒకటి.

ఈనాడు ఆంధ్ర కారణాలవల్ల మృత్యువాద్య
రాజకీయాలకు ఎంతో ప్రాధాన్యత ఉన్నది.

రెండవ ప్రపంచయుద్ధం జరుగక పూర్వం ఆమె
రికా మగ్యురరాసముద్రంలో రాజకీయ, వర్తక
వ్యాపార కాండాలవలన ఒక సైనికదళాన్ని నిర్మించి.
కాని క్రమేణా ద్విలును, ఆమెరికాలు రెండూ—
ప్రార్థనతో సహా—మగ్యురరాసముద్ర రాజ్యాలలో ఒక
టిగా జేరిపోయింది. రమ్యకు వ్యతిరేకంగా లక్ష్మీకి
మద్దతు ఇచ్చి మగ్యురరాసముద్ర ప్రాంతంలో ఒక బల
వంతమైన రాజ్యంవలె లక్ష్మీని నిలబెడింది. ఇక
స్పెయిన్, ఇటలీ, ఆస్ట్రీయా హంగరీలు ప్లానికంగా
దూరికే పోరాడటంపొందింది.

మొత్తం మీద, గెండు ప్రపంచయుద్ధాలలో
మధ్య:రాత్రులలో అనేక సంఘటనలు జరిగినవి.
ప్రాప్త సిరియానుండి వైదొలిగింది. ఉత్తర అఫ్రి
కాలో అది ఆపరిత్యక్తి సురక్షయివది. బ్రిటను-ఇప్పు
టికి జిబ్రాల్టర్, మాల్టా, సైప్రస్, ఏడెన్ మొదలైన
ప్రాంతాలలో కీలక స్థానాలను నిల్వకోగలిగినా-మూర
మూరంగా ఉన్న భారతదేశంవంటి రాజ్యాలునుండి
తప్పుకోని యుద్ధపడినది. ఈ విధంగా ఏర్పడిన ఒక

రకమైన భాషలో రమ్య, అమెరికాను ప్రవేశించ
టానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను.

ఇది ఇలా ఉండగా మన్యోరాసముద్రతీరం వెంబడి ఉన్న రాజ్యాలు వస్తుతః బలవత్తరమైనవిగాల గనుక, స్వకైవీది నిలబడలేదనిగనుక అటు (విటసు అమెరికొలవైచో, లేక ఇటు రహ్యవైచో (మొగ్గు రున్నవి.

పేకే బ్రహ్మ, ఆమెకొక రెండూ ఒకటిగానే కనిపించినా, 20 శతాబ్ది ఆరంభించినరకంగాక ఈవాటి వరుసగానూ, ముగ్ధిరా సముద్రమీద ఒకరిని మించి ఒకరు, ఆధిపత్యం, సంపాదించుకోవాలని కృషి చేస్తున్నాను. అలా చేస్తున్నా రహస్య విషయం వచ్చేటప్పటికి అవి రెండూ తమ కక్షలను కట్టిపెట్టి ఒక ప్రాతివిధ వస్తువువి. లేవాలే ముగ్ధిరా సముద్రమీద రహస్య ఆధిపత్యం సంపాదించుందని భయం. ఈభయమే గనుక లేవాలే ఈ రెండూ ఏ నాడో ఒకదాన్ని ఒకటి వాడం చేసికొనేటి.

కాని చిత్రం ఏమిటి అంటే, మధ్యనగానము ప్రం వంటూ ఆమెకోరికన్న రాజ్యాల ఏమటం ఎలా ఉన్నా ఎక్కడో వేలకొలది మైళ్ళదూరాన ఉన్న బ్రిటను, అమెరికా, రష్యలు, ఈ పనులందరినీ పెత్తనం సంపాదించుకోవాలని తృప్తి నుపేక్షలున్నది. ఈ ఒక్క అంశాన్నిబట్టి, మన భౌతికప్రధాని నెహ్రూ ప్రవచించిన సహజీవం సిద్ధాంతానికి అక్కడ ఎట్టి అవకాశమూ, ఎన్నడూలేదని చాలా ములభంగా అర్థమయిపోతున్నది. అందుకే అక్కడ అశాంతి. ఈ అగ్నిపర్యటం ఎప్పుడో ఒకప్పుడు బ్రహ్మలయి తీగుతుంది. తిప్పదు.

ఇక ముగ్గురొకముద్రం చూపావు. రాజ్యాల విషయం తెలుసుకోవడము. నీలానికి ఆ రాజ్యాలు ఆ సముద్రం చుట్టూ గమక లేకపోలే కానికి ప్రపంచ

రాజకీయచరిత్రలో చెప్పకోదగిన స్థానం ఉండే గారు.

కాగా ఆ రాజ్యాలు ఏమిటి?

అవి: స్పెయిన్, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ, ఆర్జెంటీనా, యూగోస్లావియా, గ్రీస్, టర్కీ, సిరియా, ఆరేబియా, లెబనాన్, ఇబ్రాయిల్, ఈజిప్టు, లిబియా, ఆస్ట్రీయా, మొరాకో, టునీషియాలు. ఈ రాజ్యాలు మధ్యధరా సముద్రం ఆనుకొని దానిమట్లా ఉన్నవి.

వివిధ మొదటి ఏకరాజ్యాలు మధ్యధరా సముద్రానికి ఉద్భవించి ఉన్నవి. ఇక తరువాత నాలుగురాజ్యాలు తొక్కుకున్నాయి గలవు. ఇవి చాలా బలహీనమైనవి. మిగిలినవి దక్షిణముఖంగా ఉన్నవి. ఈ మొత్తం ఆఫ్రికా రాజ్యాలలోకి 25 కోట్ల జనాభా ఉన్నది.

ఈ రాజ్యాల భద్రతమీద, మధ్యధరా సముద్ర రక్షణ ఆధారపడి ఉన్నది. కాగా ఈ రాజ్యాలలో ఏది లిబన్, అమెరికాలకు అనుకూలంగా ఉన్నవి, ఏవిలేవు అని విషయాలనుకూర్చి తెలిసికొంటే మధ్యధరా సముద్ర రక్షణ ఎవరిచేతుల్లో ఉన్నది తెలిసిపోతుంది.

ఈ ప్రెజెంట్ రాజ్యాలలో ఒక్క ఆర్జెంటీనా పూర్తిగా రహస్య ఆధీనంలో ఉన్నది. సిరియాలో రహస్య ప్రాబల్యం ఉన్నది. అలాగే ఈజిప్టుకు కొంత ఐరకు రహస్య పక్షమే. లిబన్ అమెరికాలకు ఈజిప్టు పూర్తిగా వ్యతిరేకం. మొరాకోలో మొరాకో సైనికులకు స్పెయిన్ సైనికులకు పోరాటం తగ్గలేదు.

ఆర్జీరియాలో ఫ్రెంచి ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా విప్లవం జరుగుతున్నది. టునీషియాకు నామమాత్రంగా స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రసాదించింది ఫ్రాన్సు.

ఇది అలా ఉండగా ప్రెజెంట్ దివిషయంలో లిబన్, గ్రీస్, టర్కీలకు ఘర్షణ ఉంది వేరు ఉన్నది. సిరియాలో రహస్య ప్రాబల్యం ఉన్నది.

యూగోస్లావియా రహస్యతో సంబంధం లేంపు కున్నది. టర్కీలో అమెరికా ప్రాబల్యం ఉన్నది. గ్రీస్ లో విప్లవాన్ని చల్లార్చటం జరిగింది. లిబియా స్వాతంత్ర్యం పొందింది.

ఈవిధంగా ఏర్పడిన ఒకరకపు అంచనావలన, మధ్యధరా సముద్రంలో గల రాజ్యాల భద్రతకు గానీ, లేక

ఆసముద్ర పరిరక్షణకు గానీ, అటు లిబన్ అమెరికాల పూర్తి ఇటు రహస్య పూర్తి ఎలా ఉన్నదో సులభంగా అర్థం చేసికోవచ్చు.

ఆయా రాజ్యాల భద్రత అనేది ఆయా రాజ్యాల అంతరంగిక వ్యవహారాలమీద ఆధారపడి ఉన్నది. ఈ అంతరంగిక వ్యవహారాలలో ఏదోవిధాన లిబన్, అమెరికా, రహస్యలు వర్తకవాద పారసంబంధాల ద్వారా గానీ, లేక మిలిటరీ, ఆర్థిక సహాయం ద్వారా గానీ తోకర్తం గలుగజేసికోవటానికి ఒకదాన్నిమించి ఒకటి ప్రయత్నం చేస్తుంటుంది స్వతంత్రత కోరడం కా, ఆ రాజ్యాలు ఎవరో పెద్ద రాజ్యంమీద ఆధారపడి ఉన్నాయి. కనుక ఆవిధంగా వాటంతట అవే పెద్ద రాజ్యాల ప్రవేశానికి అవకాశం ఇవ్వచ్చు. అవి అర్థం అవుతున్నది. కాగా పెద్ద రాజ్యాలే మధ్యధరా సముద్ర పరిరక్షణ విషయంలో శ్రద్ధ వహిస్తున్నవని సులభంగా తేలిపోతున్నది. ఇక వారే మధ్యధరా సముద్రం ప్రధాన్యం ఎలాంటిది అనే విషయం తెలిసికొందము.

ఈ ప్రాధాన్యం మూడుకొరజాలమీద ఆధారపడి ఉన్నది.

1. అటు హిందూ సుహాసముద్రంలోకి పోదలచినా లేక దక్షిణ ఆసియా రాజ్యాలలో వర్తకవాద పారాదులు జరుపుకోదలచినా ఈ పాశ్చాత్య ప్రపంచ రాజ్యాలు మధ్యధరా సముద్ర దుర్గాన్నే పోవాలి. ఇదీ దగ్గరదారి. చాలా తక్కువకాలంలో ప్రయాణం జరగటంవలన రాకపోకల ఖర్చులు తక్కువ అవుతవి. కొని షర్యదా ఇది సురక్షితమైన దారిమాత్రంగాదు. ఈమధ్య ఈజిప్టు మూడుకొరవను మూసివేయటంతో పాశ్చాత్య రాజ్యాల ఓపెలు ఆఫ్రికానుట్టా తిరిగి రావలసివచ్చినది. ఇది చాలా దూరప్రయాణం. ఎంతో ప్రమాదం అంటూ ఉంటే తప్ప ఓపెలు ఆ దుర్గాన వెళ్లివు. మొత్తంమీద ఈమధ్యధరా సముద్ర దుర్గామే వాంఛనీయం.

2. మధ్యప్రాచ్య రాజ్యాలయిన ఇరాన్, ఇరాక్ ఆరేబియాలలో నూతనము లిబన్, అమెరికా చేకూలవారికి ఎంతో ఆర్థికంగా లాభాలు సంపాదించి పెనుకున్నవి. అలాంటి వాటిమీద రహస్య ఎప్పుడైనా వాడిచేస్తే అదాదీని ఎదుర్కోవటానికి మధ్యధరా సముద్రదుర్గాం ఒకటే ఈ పశ్చిమ రాజ్యాలకు దగ్గరదారి.

3. రహ్యకు చెందిన కాక్స్ (ప్రాంతాలలోని మానె గనులను గాని, యూరల్ ప్రాంతాలలోని బ్రహ్మాండమైన పారిశ్రామిక స్థావరాలను గాని ధ్వంసం చెయ్యాలంటే యోగ్య మగ్గ్యరాసముద్రంలోని ఆయానాకొ, విమాన ఆశ్రయాలనుంచి నులభించగల బిటన్, అమెరికాలు వాడి చేయగలవు.

ఉదాహరణకు ఒక సంగతి: కెనడాలోని అలాస్కాలోగల విమానాశ్రయం నుంచి మాస్కో మీదకు వాడి చేయాలి అంటే బాంబులు సుమారు 5 వేల మైళ్ళు దైగా ప్రయాణం చెయ్యాలి. కానీ ఏ ఒక్కోలోని విమానాశ్రయం నుంచో, ఏ ప్రెజెంట్ లోని విమానాశ్రయం నుంచో మాస్కో మీదకు వాడి చేయాలంటే బాంబులు సుమారు 1500 మైళ్ళు ప్రయాణం చేస్తే చాలు. కనుక ఈ మగ్గ్యరాసముద్రం ప్రాధాన్యం ఈ విషయం చలన మరీదాగా అర్థం అవుతున్నది, ఈ మార్గంగానీ, ఈ మార్గంలోగల ఆయానాకొ, విమానాశ్రయాల గాని పశ్చిమ రాజ్యాలకు చాలా లాభవాయికం. అందుకే మగ్గ్యరాసముద్ర రాజ్యాల మోగజ్జీదాల పట్ల అచ్చటి రాజకీయాలపట్ల పశ్చిమ రాజ్యాల ఆత్మీయత శ్రద్ధాసక్తులు గవలగుతున్నవి. వాని భవిష్యత్తు విషయంలో శ్రద్ధి వహిస్తున్నది అంటే మగ్గ్యరాసముద్ర రక్షణ విషయంలో శ్రద్ధి గవలగుతున్నది అని తార్కికం. ఈ ప్రధానాంశం మాత్రం ఎన్నటికీ విస్మరించరాదు.

ఈ ప్రధానాంశం ఒక్క పాశ్చాత్య రాజ్యాల విషయంలోనే కాక రహ్య విషయంలోనూ వర్తిస్తుంది. ఆ రాజ్యాలు మగ్గ్యరాసముద్ర తీరంలోగల రాజ్యాల రాజకీయాలపట్ల, మగ్గ్యరాసముద్ర రక్షణపట్ల ఏ ఆసక్తితో, ఏ దృష్టితో ఆసక్తి గవలగుతున్నవో, రహ్య గూడా అదే ఆసక్తితో, అదే దృష్టితో ఆయా రాజ్యాల రాజకీయాలపట్ల, మగ్గ్యరాసముద్ర పరిరక్షణపట్ల ఆసక్తిని గవలగుతున్నది.

ఎక్కడో దూరావగల అలాస్కా మీదకి గాని, వాషింగ్టన్, న్యూయార్క్ వగలల మీదకి గాని వాడి చేయాలంటే మాస్కో లెనిన్ గ్రాడ్ ల నుంచి కన్నా, ఆర్మేనియా, సిరియా, ఈజిప్టు నుంచి తిక్కున వ్యయం తో తిక్కున కష్టంతో, తిక్కున కాలంలో ఆపని పూర్తి చేయవచ్చు.

కనుక రహ్య ఒక వైపు, బిటను అమెరికాలు చేకూర్చిన మగ్గ్యరాసముద్రం మీద ఆధిపత్యం వహించటానికి నిరంతరం కృషి చేస్తున్నవని నులభించగల ప్రాధాన్యం అవుతున్నది.

కాగా మగ్గ్యరాసముద్ర రక్షణకు పాశ్చాత్య రాజ్యాలకు అనుకూలంగా ఉన్న రాజ్యాల బలాబలాలు ఎలా ఉన్నవి. మిగతా రాజ్యాల బలాబలాలు ఎలా ఉన్నవి, ఆనే విషయం గమనించాలి.

పాశ్చాత్య రాజ్యాలకు అనుకూలంగా ఉన్న రాజ్యాల విషయం ఆలోచిద్దాం.

వాటికి స్పెయిన్, ఇటలీ, టర్కీ, గ్రీస్, ఇజ్రాయిల్-ఇది ముఖ్యంగా అనుకూలంగా ఉన్న రాజ్యాలు. స్పెయిన్ 1958 సెప్టెంబరులో అమెరికాతో చేతికొని ఒప్పందం కరణంగా చాలా వరకు పునఃగమిస్తున్నది. పశ్చిమ యూరపు మీద గానీ, ఇటలీ సింధు శాఖ మీద గానీ మగ్గ్యరాసముద్రంలో ఏ ప్రాంతం మీద గానీ రచ్యమలు వాడి జరిపితే, స్పెయిన్ కోస్తా తీరమందిరి విమాన, వాతావరణాలనుంచి ఆ దాడిని పాశ్చాత్య రాజ్యాలు నులభించగల ఎదుర్కొనగలవు.

పశ్చిమ దిక్కు గా మగ్గ్యరాసముద్రంలోకి రావాలి అంటే ముమ్మందు స్పెయిన్ దేశాన్ని దాటాలి. ఇంతకూ అది ఆత్మీయత కీలక స్థానంలో ఉన్న రాజ్యం.

స్పెయిన్ సైన్యం చెప్పకోదగినంత బలవంతై మైవది కొడు. వారిలో గొరిల్లాలు అధికం.

ఇక ఇటలీ విషయం. మగ్గ్యరాసముద్ర తీరమందిరి అన్ని రాజ్యాలలో కన్నా ఇటలీలో జవాభా అధికం. ప్రాస్తు తిరువాత పారిశ్రామికంగా ఉన్నది హిందీ రాజ్యం ఇటలీ ఒక్కటే. అమెరికా మిలిటరీ నిపుణులు ఇక్కడ సైనికులకు శిక్షణ ఇస్తుంటారు. పాశ్చాత్య రాజ్యాలకు ఇది అనుకూలంగా ఉన్నా, ఇక్కడ కమ్యూనిస్టుల ప్రాబల్యం గూడా ఉన్నది. తత్కారణంగా పాశ్చాత్య రాజ్యాలకు దీనివలన రాగల సాయం అనుమానాస్పదంగానే ఉన్నది కొంతవరకు.

ఇక, టర్కీ సంగతి: టర్కీ జనాభా 2 కోట్లు. సైన్యం 300,000. అమెరికా సహాయంతో, దేశం ఎంతో ముందంజ వేసింది. మంచి మిలిటరీ బలం గల

జేకం, టర్క్కి నూదా మంచి కీలకస్థానం ఉన్న రాజ్యం.

గ్రీస్, టర్క్కి కన్నా చిన్నదే అయినా దానికి ఆరిలేరేవ మిలిటరీ బలం మాత్రం ఉన్నది. దీనికి నూదా అమెరికా ఆండదంపలు ఉన్నవి.

ఇజ్రాయిల్ నూదా అమెరికా సాయం మీద ఆధారపడిన రాజ్యం. పాలస్తీనా పోయి దాని స్థానంలో ఇటీవలగా ఇది ఏర్పడింది. ఇది పూర్తిగా పాశ్చాత్య రాజ్యాలకు అనుకూలం.

పాశ్చాత్యరాజ్యాలకు కొంత వరకు అనుకూలంగా ఉన్న రాజ్యాలలో యుగోస్లావియా ఒకటి. దీనికిగల మిలిటరీబలం చెప్పుకోదగినది. ఈ బహుమతి కారణం అమెరికా సాయమే అని చెప్పాలి.

కాని ఇది కమ్యూనిస్టుజేకం. అంతమాత్రం చేరి రష్యా ఆండదంపల మీదనే ఆధారపడిన జేకం గాను. రష్యా విదేశాంగ విధానం అంటే మార్షల్ టిటోకు ఇచ్చుంటేను. టిటో స్వతంత్రభావాలు గల ర్యై.

ఈమధ్య ప్రపంచంలోని కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలన్నీ ఏకంగావారి అని రష్యా, మిగతా 11 కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలు ఒక కరపత్రాన్ని ప్రకటించింది. దానిమీద అన్నీ కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలు సంతకం పెట్టినవి గాని యుగోస్లావియా మాత్రం సంతకం పెట్టలేదు. కనుక దీనినిబట్టి రష్యాపట్ల టిటోవైఖరి ఎలాంటిదో స్పష్టం అవుతున్నది. ఇక వేరొకవిషయం. పోనీ పాశ్చాత్య రాజ్యాలకే పూర్తిగా అనుకూలంగా ఉంటుందా అంటే, అది సంతకయాప్సనిమే, దానికి ఒకనిదర్శనం కనిపిస్తున్నది.

10.12.57 నాటి వార్తప్రకారం, అమెరికా ఇస్తున్న మిలిటరీ సహాయాన్ని ఇక ఆపినేయమని యుగోస్లావియా కోరికపట్ల తెలుస్తున్నది. కనుక దీనిని బట్టి యుగోస్లావియా ధిరదృష్ట్యులూ పాశ్చాత్య రాజ్యాల పట్ల ఎలాంటివైఖరి అవలంబించనున్నది అవగతిం అవుతున్నది. నిహానికి, అది యుగోస్లావియా మీద మధ్యధరాసముద్ర రక్షణకు ఆధారపడి ఉండటం మారాలోచనతో కూడినట్టి పనిగాదు.

ఇక ఫ్రాన్సు సంగతి. ఫ్రాన్సు చిక్కుకు మిలిటరీ బలం గలదేమే అయినా రాజకీయంగా స్తీమితంలేని రాజ్యం.

ఇది అలా ఉండగా బ్రిటను, అమెరికాలతో గల సంబంధాలు ఇటీవల చెడిపోయినవి. అవి ఇప్పుట్లో బాగుపడలేవనే నిమ్మకం నూదా ఏమంత కనపడటం లేదు.

మొన్న మొన్నటివరకు ఫ్రాన్సు అధీనంకొంద ఉండి ఈనాడు నామమాత్రంగా స్వాతంత్ర్యం అనుభవిస్తున్న టునీషియాకు బ్రిటను అమెరికాలు ఆయుధాలు సప్లయచేసినవి.

లివోక్కలే ఆయుధాలు టునీషియాకు సప్లయ చేయాలని ఫ్రాన్సు అభిమతం. అంతేగాక, బ్రిటను, అమెరికాలు టునీషియాకు పంపిన ఆయుధాలు టునీషియా ప్రక్కనే ఉన్న అల్జీరియాలోని విప్లవకారుల చేతులలో బహిరంగ ఫ్రాన్సు ధియం.

ఫ్రాన్సు ధియం ఇది అయితే, బ్రిటను, అమెరికాలకు మరోధియం ఉన్నది. తాము గనుక టునీషియాకు ఆయుధాలను సప్లయచేయకపోతే రష్యా టునీషియాకు ఆయుధసామగ్రిని అందిస్తేస్తుందనీ, అప్పుడు రష్యా మధ్యధరాసముద్రం మీద ఉత్తర ఆఫ్రికామీద ప్రాబల్యం సంపాదించు కొంటుందని బ్రిటను అమెరికాల ధియం.

ఈ పరిస్థితులలో ఫ్రాన్సు మధ్యధరా సముద్ర రక్షణకు ఏర్పాటుగా బ్రిటను, అమెరికాలకు తోడ్పడుతుంది అనేది చెప్పలేం.

పైగా బ్రిటను, అమెరికాల దర్యలపట్ల ఫ్రాన్సుకు ఒకప్రక్క అనుమానం, వేరొకప్రక్క ఆందోళన ఏర్పడినది.

ఉత్తర ఆట్లాంటిక్ రక్షణవ్యవస్థలోగల సభ్యత్వ రాజ్యాలన్నింటికన్నా—అమెరికా తిరువారి తనదే పైచెయ్యి అనిపించుకోవాలని బ్రిటను అభిప్రాయపడినది, అంతేగాక అల్జీరియాలో శ్రేంచించారు పాగిస్తున్న పోరాటంపట్ల బ్రిటను తన పూర్వపు వైఖరిని మాన్పుకొన్నదిని ఫ్రాన్సు అనుమానపడుతున్నది. అంతేగాక ఉత్తరఆఫ్రికాలోగల టునీషియా, మొరాకో, అల్జీరియాలో బ్రిటను, అమెరికాలు క్రమేణ తమ పెత్తనం తెలాయించాలని చూస్తున్నవని నూదా ఫ్రాన్సు ఆందోళన పడుతున్నది.

ఇలాంటి పరిస్థితిలో, మధ్యధరాసముద్ర రక్షణ విషయంలో పాశ్చాత్యరాజ్యాలతో ఫ్రాన్సు ఎంత వరకు తోడ్పడుతుంది అనేది సందేహస్పదం.

ఇక బ్రతుకు ఆమెరికాల సంగతి ఏటి గండిం
టికిల బలం, ముగ్యురాసముద్ర పరిరక్షణకు, బండ్
బక్తుకు చాలావరకు తోడ్పడుతుంది. ఏ క్షణంలో ఏ
దూరప్రదేశానికి తమ సేవలను తెలియచాలన్నా, అది
సులభంగా, త్వరితంగా ఆపని చేయగలవు. ప్యూర్క,
గ్రీన్, బర్క్, ఇటలీ, అరేబియా, ఇరాక్, లిబియా,
జోర్డాన్ ఈ ప్రాంతాలన్నింటిలో వాటికి నాకా,
విమానాగ్రయాలు గలవు.

కాని ప్రస్తుతి పరిస్థితులలో, రష్యా బ్రతుకు,
ఆమెరికాలకన్నా ప్రైవేయ్యగా ఉన్నది. ఈ ముగ్యు
రష్యాలో బయలుదేరిన రాకెట్ల ఫలితంగా, బ్రహ్మాండ
మైన శాస్త్రోద్భావ పరిశోధనల ఫలితంగా, బ్రతుకు,
ఆమెరికాలు గెండ్లా కలవరపడినవి. ఈ కలవరపాటు
ఇంకా కొంతకాలంవరకు ఉంటుందనే చెప్పాలి.
దానికి కారణం ఆమెరికా, రష్యాకలి ఇప్పట్లో అటు
అలాంటి రాకెట్లనుగాని, ఇటు బ్రహ్మాండమైన ఇతర
ఆయుధాలను అంత అధికంగా బాంబర్లు, జెట్ పైలర్లను
తయారుచేయలేదని తేలిపోయింది.

కనుక ఇలాంటి పరిస్థితులలో ముగ్యురాసముద్ర
తీరావల రాజ్యాలలో చాలావాటికి రష్యాతో స్నేహం
చేయాలనే ఆభిలాషవున్నది. ఈ సంగతి ఇప్పుడిప్పుడే
బాగా అవగతిం అవుతున్నది. ఈ ప్రధానాంశాన్ని
బ్రతుకు ఆమెరికాలు తెలిసికొని రేచదురుగా వ్యవహరిస్తున్నది. అది అలా తెలిసికొన్నట్లు అటు రష్యా,

రష్యాతో పాటు పిరియా, ఈజిప్టు, ఉత్తరఆఫ్రికాలో
కొన్ని రాజ్యాలు తెలిసికొని రేచదురుమైన విధంగా
వాటి ధరిమ్యతార్థక్రమానికి యాభుక్తలను దిద్దు
కొంటున్నవి.

ఏది ఎలా జరిగివా అటు బ్రతుకు, ఆమెరికాలు
గాని, ఇటు రష్యాగాని తొందరపడి ఎలాంటి తెలివి
తక్కువపని చేయవు. సామాన్యానికి దారితీసే ఎలాంటి
నిర్ణయాలను చేయవు.

నిజానికి ఇందుమించుగా గెండుపక్షాలు సమాన
ఉజ్జీలుగా ఉన్నవి. తిలక్రగంగానే పైకి ఎన్ని అవా
కులు చెవాకులు పలికినా, తీరా కార్యరూపంలోకి
వచ్చేటప్పటికి వనుకంజవేస్తున్నవి. ఇన్వారిలో ఏ ఒకరు
అధికంగా బాగా ప్రైవేయ్యాయినా, ఈ వాడు
ప్రచ్ఛన్నయుద్ధం అంటూ ఉండేదేగాదు. ముగ్యురా
సముద్రతీరావల రాజ్యాల రాజకీయ వాతావరణం
సంక్లిష్టతంగా ఉండేదేగాదు.

ఏది ఎలా జరిగివా మానవ ప్రపంచయుద్ధంవస్తే
మాత్రం ఈవారి ముగ్యురాసముద్ర రక్షణ ఎవరి చేతు
ల్లోకి పోయేది తేలికపోగా సర్వవాళివం సంప్రప్తియ
తుంది. పైదిడుకులను సరిగా అవతరిం చేసుకుంటే,
భారతదేశం ప్రతిపాదించుతున్న సహజీవనిధానితిప్ప
అగ్రరాజ్యాలకు గొంతిరంలేదని సులభంగా బోధ
పడుతుంది.

రాత్రించరులు

శ్రీ అంగర సూర్యరావు

పాత్రలు: అవతారం, భద్రం,
భూషణం, రామస్వామి, రంగయ్య,
చంద్రం, తార.

* * ధర్మసత్రం; హాలు మధ్య సిమెంటు
అరుగు ఒకటి వుంది. అరుగుకు ఎడమ
వైపున ఒక పొడవైన బల్ల వుంది.
దూరాన్నుంచి ఎలక్ట్రిక్ దీపపుకాంతి
హాలులోకి ప్రసరిస్తోంది. ఎడమవైపు
గదిద్వారం మూయబడివుంది. కుడి
వైపు వీధిలోకి పెళ్లే ద్వారం తెరిచి
వుంది. కుడివైపు నుంచి బెడ్డింగు భుజం
మీద వేసుకొని అవతారం ప్రవేశిస్తాడు. చుట్టూ పరికించి చూస్తాడు. అరుగుమీద బెడ్డింగు పరుస్తాడు. ఒక నిట్టూర్పు విడిచి అరుగుమీద కూర్చుంటాడు. ఈసారి ఎలక్ట్రిక్ దీపపు కాంతి అతని ముఖంమీద పడుతుంది. అతను కట్టుకున్న షరాయి, లాల్సీ మాసిపోయివున్నాయి. ముఖంలో నిరాశ కనిపిస్తోంది. వయస్సు 35 సంవత్సరాలు. కుడివైపునుంచి తొందరగా భద్రం వస్తాడు. బొమ్మలు వున్న అమెరికన్ జాకెట్, ఫుల్ ఫాంట్ వేసుకున్నాడు. షోగ్గ తల వెనుకకు దువ్వాడు. వయస్సు సుమారు 28 సంవత్సరాలు.

భద్రం: (ప్రవేశిస్తూ) అహహ, చలి, చలి, ఏమిచలిం బాబూయిది. ఇంగ్లండుదేశం కంటే అవ్వ యంగా వుంది. (అవతారాన్ని పరీక్షించి) ఒక సిగరెట్ యిలా పారెయ్యరా! రామస్వామి!

అవతారం: నేను రామస్వామిని కాను.

భద్రం: (విసుగా) రామస్వామిని కాకపోతే రంగయ్యవు. చలికి ప్రాణం పోతోంది. ముందు సిగరెట్ యిచ్చి చూద్దాడు.

అవ: (తేబులోనుంచి సిగరెట్టు పట్టే తీసి భద్రానికి యిస్తూ) నేను రంగయ్యనుకూడా కాను.

భద్రం: (సిగరెట్టు పరిగించి గట్టిగా పీచి ఆత్మ ర్యంత్) అరే! నువ్వు రామస్వామిని కాక రంగయ్యనికాక మరి ఎవరవయ్యా? మహానుభావా! [యీ పారి అవతారంకేసి తేరిపార చూస్తాడు]

అవ: నేను అవతారాన్ని.

భద్రం: (నితృప్తహంగా) దగా! దగా! రంగయ్య గాను రామస్వామిగాను ఏమీ నిలుపునా దగాచేసి పారేశాడు. పరిగ్గా రాత్రి పదికొండు గంటలకు రమ్మన్నాగు. అలాగే తిరులడ్డాను. అందులోను పరిగొత్తి పేక కొడుకొచ్చిని మరి వచ్చాను. (తేబులోనుంచి పేక తీస్తూ) మరెం చేస్తాం! పాములేవి పాములాకు బురదపాము పట్టుకున్నాడట! రండి అవతారంగాను! మనం ఒక ఆటపేటాం (పేక కలుపుతాడు.)

అవ: నాకు పేకాల చేతికాదు.

భద్రం: (ఆశ్చర్యంతో) అరే! పేకాలే చేతికాదు? ఏ ప్రారయ్యా నీది?

అవ: (నిప్పిహతో) ఏ వూరైతే నేమి? నావూరినుంచి నేను గంటివేయబడ్డాను.

భద్రం: కారిడోవిడిలో ఏమైనా భుజం వేశావా?

అవ: లేదు.

భద్రం: అయితే నీకు ఓచిన్న ఉపాయం చెబుతాను.
విను. నువ్వే కాదీరంగయ్యవున్నాను మాకామో?

అవ: నాకు తెలియదు.

భద్రం: నీకు తెలియదులే నాకు యిప్పుడే వస్తాడు.
వాడి చేతిలో ఒక పదిరూపాయలు కాగితం
పెట్టు, అంతే. నిన్ను నీ వూరినుంచి గంటేపిరి
వాళ్ళిం పచ్చడిచేసి వదిలేస్తాడు.

అవ: నన్ను మనుషులు గంటేపియ్యలేదు. పరిస్థితులు
నన్ను బేరేడియ్యరించి చేసివై.

భద్రం: (తేపిగా అతిపి ప్రక్కను కూర్చుని) ఎందు
కయ్యాయీ జోంకెరుచుకు సమాధానం!
అసలు సంగతేమిటో చెప్పకూడదా?

అవ: నాకు చిన్నప్పుటినుంచి బొమ్మలు వెయ్యడం
అంటే ఎంతోయిష్టం.

భద్రం: నాకు చిన్నప్పుటినుంచీ పేకాట అంటే
ఎంతోయిష్టం ఏం చేస్తాం? ఎవడి యిష్టానిష్టాలు
వాడివి. ఊ! తిరవారి.....

అవ: మా వాన్నా గారు బడిపంతులుగా పనిచేసి రిటైర్
అయ్యారు.

భద్రం: మా వాన్నా గారు బతికివున్నారోజాలో పర్కెర్
ఇన్ స్పెక్టర్ అర్థ పోలీసు. అందుకే నువ్వే మొదటి
నుంచి కేడీలతోను, కాడీలతోను నోస్తే ఎక్కువ.
ఊ! ఆ తిరవారి.....

అవ: నన్ను కూడా బడిపంతులుగా పని చెయ్యి
మన్నాడు. అప్పటికే చిత్రలేఖనంలో నాకు
కొంచెం చెయ్యిలికింది.

భద్రం: నాకు చిన్నప్పుడే పేకాటలో చెయ్యి తిరిగి
పట్టు—నువ్వే యిద్దరి జీవితకథలకూ దగ్గరి పోలిక
లున్నాయి. నీకథ వింటుంటే నాకథ అంత
బాధకం వస్తోంది. ఊ! ఆ తిరవారి...

అవ: మా వాన్నా గారి కోరికను నేను మన్నించలేదు.
అయినా ఆయన వూరుకున్నాడు.

భద్రం: పాపం! ఆయన ఎవరో మహానుభావుడు!
అదే మా వాన్నా గారయితేనా? ఆయనపూట
మన్నించకపోతే నిన్ను తిన్నేవారు.

అవ: మా వాన్నా గారు, రిటైరయిన ఒక సంవత్సరం
లోనే, జీవితం చాలించారు. ఆయన మిగిలించిన
కొద్ది ఆస్తి నేను చిత్రలేఖనంకోసం ఖర్చు పెట్టే
కాను.

[ఈ సమయంలో మండిచెవునుంచి భూషణం
వస్తాడు. చావుగా, పొడవుగా వున్నాడు.
వయస్సు 80 సంవత్సరాలు. జరి అందులపం చె,
సిల్క్ చొక్కా వేసుకున్నాడు. గడ్డం మాపి
వుంది. ముఖంలో విషాదం కనిపిస్తుంది. చేతిలో
లెదర్ మోల్డేజ్ వుంది.]

భూషణం: (అవతారాన్ని భద్రాన్ని సమీపించి)
మాకు ఎవరైనా అందిమైన ఒక అమ్మాయి కని
పించిందా? ఆమె నన్నుంగా, తెల్లగా, పొడుగు
వుంటుంది వయస్సు...

భద్రం: (మృగ్మణి అందుకొని) ఒకరే అమ్మయి
యేమిటయ్యా మహానుభావా? కొన్ని వందల
మంది అమ్మాయిలు కనిపించారు. చూడాలని
ఇరదాగా వుంటే నీకు చిన్న ఉపాయం చెబు
తాను. విను.—తిన్నగా నీచి కోర్టున వడిచి
వెళ్లి. అందిమైన అమ్మాయిలు, రికరెకోల నుంచి
రాంగులు, పొడవుపెట్టవాలి, అసలు పయిలే
లేనివాలి, చిరువత్సలవాలి, చిరిపిచేపవాలి,
చాలుధూవులవాలి, వంకర ఎడకలవాలి—
అమ్మాయిలు వందలు, వేలు కనిపిస్తారు. ఎవ
వాగరికతి అంతా నీచికోర్టునే తొంపివటాడు
తోంది.

భూష: (నిప్పుహతో) నేను వెతుకుతున్నది ఒక్క
అమ్మాయికొసేమే. ఆమె నా జీవితానికి వెలుగు.

భద్రం: అయితే నలుగురు ధైర్యంకూ యిక్కడేకూర్చో,
యీ అర్థరాత్రివే తిరిగివంటే ముంబంధువులు.
అనగా పోలీసులు—నిన్ను మర్యాదగా తీసుకు
పోయి అతిథ్యం యిస్తారు.

[భూషణం అరుగుప్రక్కవున్న బల్లమీద జాగ్ర
త్తిగా లెదర్ మోల్డేజ్ పెట్టి తినుకూడా
కూర్చుంటాడు.]

అవ: (తినకథను కొనపొగిస్తూ)వున్న కొద్దిపెట్టు చిత్ర
లేఖనానికి ఖర్చుయిపోయిందని చెప్పానుకదా?

భద్రం: (దిగ్గరగా వత్తుతూ) అమా! నునం యిద్దరం
ఒకేగారిలో ఎదుసున్నాం. నువ్వు వున్న
డబ్బంతో ఖర్చు పెట్టేసి బొమ్మలుగీకావు. నేను
నాయకుడనైతే—అనగా స్థిరదరాసులను—
రూపాయలలోకి కలిగించి రెండుచేతులతోను
పేకాడేకాను.

అవ: వ్యవసంగోసం దెబ్బు ఖర్చుపెట్టడం అథమం.
సువ్ర్యచేసింది మంచివికాదు.

ధీద్రం: (కోపంతో) ఏమయ్యాదు కొంచెం సుర్య
దగా మాట్లాడు. పేకాల అదృష్టిమైన గొప్ప
కలి! కాదనీవా దెబ్బదావుంటే ముందుకు
రమ్మను. 'రవ్వమోర్' అటగాదు మిస్టర్.
ధీద్రంఅంటే యీ పట్టణం మొత్తంయిది పేరు.

ధూమ: (తేలులువెలికి చూసుకొని) తేలులో ఒక సిగ
రెట్టోబాడా లేదు. (ధీద్రంతో) ధీద్రంగాయా!
చీట్లపేక కలిగిందా?—ఏదీగా చేరు
తుందో తెలిస్తేదా?

ధీద్రం: (ఉత్సాహంతో) ఓ యస్! అలా అడుగు
చెబుతాను. సువ్ర్య సిరిహమాస్తావు. నాటకం
చూస్తావు. దాన్ని చూస్తావు. ఎందుకు
చూస్తావు?

ధూమ: కొంతసేపైనా ఆనందించడంకోసం.

ధీద్రం: అవునా?—కొట్టి లేవడమిలయ్యా అంటే
ఆనందాన్ని కలిగించడమే కలిగి, ఆదు! చెబులు
నొప్పిపెట్టేవరకూ పేక ఆడు. అటలోఒకపారి
పడ్డావా—నిన్ను సువ్ర్య మరిచిపోయేవన్న
వాటే! చీట్లపేక, విడకీ షర్మకీ, స్వకీ
దాన్ని—యీ మూడూవుంటే చాలు యిక
జీవితంలో—ఏమీ ఆక్కంలేదు.

ధూమ: ప్రణయరంగంలో ఆనందంలేక సువ్ర్యలా
మాట్లాడుకున్నావ్. స్త్రీ:వలపులో స్వర్ణసీమ
దాగివుంది. సుందరించల చూపులలో నిజమైన
ఆనందిం యిమిడివుంది.

ధీద్రం: (సిగరెట్టోపాగ గట్టిగా పీచీ—తాపీగా ఒక
క్షణం ఆలోచించి) నీపేరేమిటి?

ధూమ: ధూమణం అంటారు.

ధీద్రం: (నూటిగా) మిస్టర్ ధూమణం, నీ ఆభిప్రాయం
కుద్దరివ్వ. స్త్రీ:ల ప్రేమలో ఆనందిం ఎంత
మాత్రంలేదు. వలపువల్ల చివరకుమిగిలేది విలాపం
ఒక్కటే. మహానుభావు ధీర్మహరివంటివాళ్లే
వలపువలలో చిక్కుకొని నిలుపువాదిగాపడి
తోనలూ లైరానలూ అయిపోయారు.

అవ: ఇంతిహా మనదేవురు ధీద్రంగాయా?

ధీద్రం: (విచారంతో) ఏమనిచెప్పను? నేను పుట్టడం
కర్మాలలో పుట్టాను. నుంటారులో పెరిగాను.

హైదరాబాద్ లో వదులుకున్నాను. దిబ్బంతో
విశ్రాంతిపట్టడంలో ఖర్చుపెట్టేకాదు. ఒక ప్రాశ్నా
నాకు వోటువేసి చాటుకు లేదు. నాకు
ఒక ప్రాశ్నలేదు. ఒక వోటులేదు.

ధూమ: నీకేమీ ఉద్యోగంలేదా?

ధీద్రం: మన ప్రార్థికులు ఉద్యోగం పునరుద్ధరణం
అన్నాడు. ఆరోజులు వచ్చిపోయాయి. ఇప్పుడు
ఆవవాళ్ళు వేలకొద్దీ ఉద్యోగాలకోసం ఎగబడు
తున్నాడు. ప్రభుత్వంకొక్కే. యీ పరిస్థితు
లలో నాలంటి పోషకులకుడైన మొగవాడు
చెయ్యవలసింది యేమిటయ్యా అంటే ఖచ్చిత
కోడమిది తిండి.

అవ: సువ్ర్య నిరుద్యోగివేనా?

ధీద్రం: కోన ఒక్కంటికే అటలో పాతికరుపాతులు
సంపాదించగలను. ఖర్చుపెట్టగలను. కొట్టి
నిరుద్యోగిని అపదానికి పీల్చేను.

ధూమ: నీకు యీ ప్రాశ్నా ఎవరైనా బంధువు
లున్నారా?

ధీద్రం: లేదు.

అవ: ఉద్యోగమాలేను. బంధువులూ లేదు. మరి యీ
ప్రాశ్న సువ్ర్య ఎందుకు వుంటున్నావు?

ధీద్రం: ఈ ప్రాశ్నకి దక్షిణాన్ని దాల్చివ్వనోనవుంది.

అవ: అంటే?

ధీద్రం: అనగా ఒకపర్యంతం—దట్టమైన వల్లకీమబ్బులు
అందమైన మెరుపుతీగలు ఆ కొండకిభరం
మీద ఆకుకొంటూవుంటాయి. జీవితంలో
ఆనందాన్నంతో అనుభవించి తిరవాది
ఒకపారి ఆ కొండ యెక్కియాడు.
యీ మహాపట్నం అంతో చిన్న బొమ్మరిల్లులా
కనిపిస్తుంది. ఆ సమయంలో యీ సంపదిత
ప్రపంచంతో నీకు బాణానుబంధం తీరేపోయిం
దనుకో. మరికొంత ముందుకు వెళ్లి. అలా—
అలా పడిచి కొండకిసరి వెళ్ళు. అక్కడ నిల
బడి ముందుకు చూడు. కొండయెట్లా మహా
సముద్రం విలయతాండవం చెస్తూ కనిపిస్తుంది.
నీకు దూరంగా కనిపిస్తున్న సంపదిత ప్రపంచ
చానికి దిక్కులు చెప్తూ. ఒక్కపారి కెళ్ళు
మానుకొని ముందుకుచూసు. దానితో నీజీవితం
సుఖాంతం అవుతుంది.

అవ : (అశ్చిర్యంతో) అశ్చిర్యమేమిట? చేసుకోవడం కోసమే నువ్వు యిక్కడ వుంటున్నది?

భూష : అబ్బాయ్ భద్రం నువ్వొక చిన్నవాడివు. అలాంటి ఘోషానికి ఒడిగట్టకు.

భద్రం : (వత్సమి) అహహ, మాటవరస కన్నాను. అంతి తేలిగ్గా చివ్రానటయ్య! మగోపది నిమ మలు మీగు యిక్కడ వుంటేచాలు. వాకు యీ పూలో ఎంతపలుకుబడివున్నది మీకు తెలిసి పోతుంది.

భూష : నువ్వు వాణ్ణి చిన్న ఉపకారం చేసిపెట్టాలి.

భద్రం : (తేలికగా) ఓ! అదెంతపని! తప్పకుండా చేస్తాను.

భూష : (బాగ్ లిగా చెదర్ నూట్ కన్ తెరిచి పోల్టోతీసి) చూడు. యీమె ప్రస్తుతిం యీ పూలోనే వున్నట్లు తెలిసింది. నీకు ఎక్కడైవాకనిపిస్తే వాకు చెప్పాలి నీకు బహుమతి యిస్తాను.

భద్రం : (పూటోను పరిశీలించిచూస్తూ) అందమైన ముఖం, పోగకళ్ళు. పెదవులమీద చిరునవ్వు— యీమె నిస్సందేహంగా అందమైన స్త్రీ— యింతమా యీమె నీకేమాటుంది?

భూష : (గతాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటూ) ఆమెను తొలిసారి చూడగానే నా మనసు చలించింది. చివరకు పెళ్లి చెసుకున్నాను; ఈ బాహ్య ప్రపంచాన్ని మరిచి స్వర్గంలో విహరించాను.

భద్రం : స్వర్గాన్ని విడిచిపెట్టి యిలా ఎందుకు వచ్చి నట్లు?

భూష : నా ప్రేయసరానిని విడిచేఅందుకు.

భద్రం : (విగ్గరగా నవ్వుతూ) అహహ! ఆమె పలా యనం చిల్లించిందన్నమాట! అలాగ చెప్పు!— ఇదుగో ఒకమాట చెబుతాను విను ఆదదాని ప్రేమ ఆకాశం. నేను నేటికీ బ్రహ్మచారిగా వుండిపోవడానికి కారణం అది!— నీకు కాశ్యపిమైన ఆనందాన్ని యిచ్చేది (కేబులోంచి పేకతీసి చూపిస్తూ) యిది యీ చీట్లపేక— ఒక్కటే. యిల్లుపోనియ్, యిల్లు పోనియ్, నీ ఆస్తి నిర్వహించానియ్. (పేక చూపిస్తూ) యిది మాత్రం నిన్ను వదిలదు. యింతకంటే విశ్వాస పాత్రమైనది ప్రపంచంలో మరొకటిలేదు. (పేక

కలవుతూ) రండి భూషణంగానూ, ఒక అట కేదాం.

భూష : (నిస్పృహతో) అదేలేను. నా మనసు వికలమై పోయింది.

భద్రం : (నిరాశతో పేక కేబులో పెట్టకొని) ఏమి రాత్రురా భగవాన్ యిది? పేకాడ్డానికి ఒక మానవప్రాణి అయినా గొరికలేదు. (తేచి) ఆ! జ్ఞాపకం వచ్చింది. రాజయ్యగారి యింటికి పోతాను. అక్కడ యిప్పుడు మాంచి అట పాసుమోపుంటుంది.

[తొందరగా కుడిచేతు విడుదలమిస్తాడు.]

అవ : చిత్రిమైన కుర్రవాడు.

భూష : నువ్వు యీ పూకు ఎందుకువచ్చావు?

అవ : ఏం చెప్పను భూషణంగానూ? ఈపూకేకాదు, అన్ని పూసూతరిగాను. వాకు తగిన ఉద్యోగం యొక్కదా గొరికలేదు.

భూష : ఉద్యోగంకోసం తిరుగుకున్నావా? ఏం చదువు కున్నావ?

అవ : వాకు వచ్చిన విద్య చిత్రిలేఖనం ఒక్కటే. తెలుగుభాషలోవున్న ఉత్తమ కావ్యాలన్నీ చది వాను. భరితం ప్రపంచజ్ఞానంతోపాటు నిష్పృహ కూడా పెరిగింది. ఉన్న డబ్బు ఖర్చయి పోయింది. దేశంమీదికి బయలుదేరాను.

భూష : యీ నోజలలో కవిత్వం, చిత్రిలేఖనం విన్ను పోషించలేవు.

అవ : కళాకారుడు కళాకారుడుగా బ్రతికలేదన్న విషయం తెలుసుకున్నాను. ఒక కంపెనీలో సుమాస్తాగా చేరాను.

భూష : అది తెలివైనపని.

అవ : నామంగు రాసులుగావడివున్న కాగితాలు నన్ను వెక్కిరించేది. నా మనసును నెర్రెత్తించేది. రకరకాల ప్రకృతి దృశ్యాలు, చిత్రాలు నా ముక్తిమండంలో చలిస్తూ నన్ను కలవరపరిచేది కాగితంమీద కలం నడిచేదికాదు.

భూష : సుమాస్తాకు వుండవలసిన లక్షణాలుకావని.

అవ : నన్ను నా ఆధికారి గొంగలి పురుగుడు చూచి నట్లు చూచేవాడు.

భూష : అది సహజమే.

అవ : నా హృదయం నాపై తిరుగుబాటు చేసింది.

‘నిన్ను జంతువుగానూ, యంత్రంగానూ మార్చే

యా ఉద్యోగాన్ని విడిచిపెట్టి అని నన్ను ఆనుకొని పోవ్వరించబోగింది.

ధూప : వెంటనే ఉద్యోగం విడిచిపెట్టి రోడ్డు యెక్కేవా?

[కుడివైపు నుంచి రామస్వామి భజనకీర్తన పాడుకుంటూ — చిరికి వణుకుతూ — వస్తాడు. వయస్సు 40 సంవత్సరాలు. పైకిలపంజెట్టు, గళ్ళిచోక్కా, పన్నుని మీసం, తలపాగ — చేతిలోకర్ర వుంది.]

రామస్వామి : రామానామమే రామనామమే రమ్యమైనది రామానామమే —

[పాట ఆపుచేసి అవతారాన్ని, ధూపణాన్ని చూసి] మనది యేమైనాసామా? ముందు వా మామూలు వాకు పారెయ్యండి. తిరవారే మట్లాడుకుందాం.

ధూప : ఎవరు నువ్వ?

రామ : నీను యీ సత్రానికి కాపలామనిషివండి. నిన్ను రామపామంటారు.

అత : నువ్వు రామధిక్తుకేలావున్నావ్!

రామ : ఏదో మీలాంటి ప్రభువుల్ని పశ్చాత్తుకుని 'రామా కృష్ణా' అని బతుకుతున్నాను. (అవతారాన్ని చూసి ఏదో ఆకస్మికంగా జ్ఞాపకం వచ్చివెళ్లు) ఏవండోయ్ బాబూ! ఇది రంగయ్యగారిసోటు. ఆదొచ్చేసంటే తిన్నవైపుమిషికొడు. అవతల కేసి బల్లమీద పడుకొండి.

అత : అతను వచ్చివెరిచారే లేస్తానులే.

రామ : నా మామాయిమాటేం చెప్పేదికొడు.

అత : రామస్వామీ, నువ్వు రామధిక్తువవు. నిన్ను అట్టే బాగా పెట్టకు. నాదిగ్గర రాగిపెట్టుకూడా లేదు.

రామ : (కోపంతో) ఒకటోహో! అలాంటి యక చోరం ముదిగ్గర పొందింది. నా పెట్టులు వాకివ్వకపోతే ఏమారు మరోసోటు మాకుకో వచ్చు.

అత : (జాలిగా) ఈ అర్ధరాత్రివేళ యెక్కడికి పోగలను?

రామ : నిన్ను యెండుగురు సంప్రతా? పోయి యే అరుగుమీదేవా పడుకో!

అత : ఈ మరోపట్నంలో యిప్పుడు అరుగులు లేవు. యిప్పుడు నేనుపోయి యే 'షేప్ మెంటు' మీదా పడుకోవాలి.

రామ : డబ్బు లేనోడే ముందు బోటుయెక్కండంట, (కోపంతో) దిద్దగా యెత్తిరుగెక్కి మరీ పడుకున్నావ్. దిగు, దిగు.

ధూప : రామస్వామీ, ముందు యిలారా, ఆయన పెట్టులు కూడా నీను యిస్తాను. ఆయన్ని కదపకు.

రామ : (ధూపణాన్ని పరీక్షించి) బాబ్బాబు, మీలాంటి మంచి బాబులు లేకపోతే మాలాంటిక్కం ఎలా బతగ్గలం బాబూ?

ధూప : (బతుకు పొయ్యల నోటుతీసి రామస్వామిని యిచ్చి) నా దిగ్గర చిల్లరలేదు. ఒక కేప్సల్ సిగరెట్టుపెట్టి కొని చిల్లర మార్చుకురా.

రామ : ఓ! అలాగే వస్తానుబాబూ, మీలాంటిమామాయిలుంటే మాకేం బోటు ఒకో బాబున్నాడంటే కళ్ళు మూసుకుని అన్ని కన్నులూ పీస్తాడు. కాపలా మనిషికి పాతలాపెట్టు లివ్వడానికి కొట్టకుంటాడు. అందులోను యిలాంటి సత్రం కావాలంటే వారుకుతారా? — పాయిన్ డిగ్గర ఆకు మడిలాగ — గైలు లేచుద్ది తిన్న గాల్తున్న సత్రం. యిక్కడ సుకంగా పడుకుని బండి లేచమోకి వచ్చి ఆగిం తిరవారి ఒచ్చికిగా యెళ్ళి యెక్కొచ్చు. తస్తాను బాబూ! (కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు.)

అత : ధూపణం గారూ! యివేళే మీరు నా మర్యాద నిలబెట్టారు.

ధూప : ఆ! దానికే ముంది!

అత : ఈ రోజుల్లో పెట్టులేని మనిషి బ్రతికి వుండే వచ్చివవాడికొంద జను. పెట్టువున్నవాడికే గౌరవం, అధికారం అన్నీ వుంటాయి. అందుకే "...ఎర్రయినా కాంచనమా క్రయవే" అన్నాడు మహాకవి.

ధూప : (రిక్తువాచీ మానుకొని) అప్పుడే పనికొందున్న రయ్యింది.

అత : దూరపు ప్రయాణంచేసి అరిసిపోయివెళ్లువాడు. నిద్రపోండి.

ధూప : కలరిలూ, కహాలూ లేనివాడికి యిట్టే నిద్ర వస్తుంది. నాకు అటువంటి అద్విధం కలగలేదు.

కన్ను మూసివా తెగించినా ఆమె రూపం
వా కనుల ముందు కనిపిస్తోంది

[కుడిచేతు మంచి ముందు 'చంద్రం', వెనుక
'తార' వస్తూను చంద్రం పన్నంగా, పొడివుగా
వున్నాడు. కనుస్సు 80 పంచర్పిరాల లోపు.
ఫుల్ ఫాంట్, ట్యూడ్ కోటు, డెరిగ్ లెవర్
షేర్ — గౌరవమైన కుటుంబానికి చెందిన మని
షిలా కనిపిస్తాడు. తార ముఖం సుంద్రంగా
అందింగా వుంది. ఆమె కళ్ళలో ఆకర్షణతో పాటు
విషాదం కూడా కనిపిస్తోంది. తెల్లటి ఆమె కిరీరా
నికి ఆకు పచ్చ చెక్కెర చాకోర్, బాగెట్ చీర
మరింత సోయగాన్ని కలిపిస్తున్నాయి. చంద్రం
ముఖం ధుమధుమలాడుతూ వుంది.]

చంద్రం : (బిచ్చానే కోపంతో) నీతో నాకు ఎక్కడి
లేని చిక్కా వచ్చిపడింది. నన్ను ఒక్క క్షణం
మానింగా వెళ్ళివిధ్యవు. చివరకు యేమయ్యిందో
చూడు, ట్రైక్ కాస్తా చాటిపోయింది. తెల్ల
వారిన చాకో యిక్కడ తిరులదారి.

తార : (విషాదంతో) నేనెం చేశానండీ? ట్రైన్
బయలుదేరేముందు కాఫీకోసం వెళ్ళాను
అలస్యమయ్యింది. ట్రైక్ వెళ్ళిపోయింది.

చంద్రం : (నిందించి) అలస్యం ఎందుకయ్యింది? నీ
సురించి? అవునా? కాదా? (దుట్టాచూస్తూ)
యిదితో డెయ్యాల సరింలా వుంది. (ధూష
ణాన్ని సురించి ఆక్సీజంతో) హలో, మీరు
కూడా యిక్కడే వున్నారే!

ధూష : (యింతివంకూ మైమరచి తారకేసి చూస్తూ
వున్నవాడు ఒక్కసారి తేనెకొని చంద్రంతో)
ట్రైక్ చాటి పోయిందా?

చంద్రం : అవునండీ. ఈ సత్రానికి మేనేజరు ఎవరూ
లేరా? ఈ రోజుకి యిక్కడ వుండిపోవడం
కంటే యిక చేసేదేమో లేదు.

ధూష : కాపలా మనిషి వున్నాడు. అలా వెళ్ళాను.
ఇప్పుడే వస్తాడు.

చంద్రం : (తారతో) చూడు తారా! ఏమి నీకు
జ్ఞాపకం వుందా?

తార : (ధూషగం కేసి చూస్తూ) ఎక్కడో చూసి
నట్లుంది.

చంద్రం : ఉదయం మన కంపార్టుమెంటులో ప్రయా
ణం చెయ్యలేమా?

తార : అవును, చ్ఛాపకం వచ్చింది.

చంద్రం : మీ పేరు ధూషగం అన్నాను కదూ?

ధూష : అవును. (నిగోరవంగా) మీరు నిలబడి
పోయాను. ఈ బల్లమీద కూర్చుండి.

[అవతారం ఒకసారి తారకేసి చంద్రం కేసి
చూసి కళ్ళుమూసుకుని పడుకొంటాడు.]

చంద్ర : (బల్లమీద కూర్చుంటూ) శంకేయూ!
(తారను ధూషణానికి పరిచయం చేస్తూ) ఈమె
మిస్. తార. (చారిత్రాటు దిద్దుకుంటూ) క్రిమరి
తారాగేరి. ఈమెకు కొన్ని ఆధునిక పద్ధతుల
మీద గౌరవం లేదు.

తార : (కోపాన్ని అభివయ్యస్తూ) లేకపోతే అడవాల్సి
కూడా క్షమ్యులలో తిరిగివంటారా? (బల్ల
మీద కూర్చుంటుంది.)

చంద్ర : (ధూషగంతో) అనుకో! చెప్పామకాదూ?
ధూష : మనం అడవాళ్ళి అభిప్రాయాలను కూడా
మన్నించాలి.

చంద్రం : అంతికంటే మనం ఏమచెయ్యాలం గనక!
అలాగే మన్నిస్తాం. — ఇక యెటొచ్చి వివరీత
మైన అభిప్రాయాల దగ్గరే చిక్కువస్తుంది.

ధూష : మీరేమో అనుకోకపోతే ఒకసారి ఆడుకు
తాను.

చంద్ర : అచ్చెచ్చె! దానికేముంది! అవగండి.

ధూష : మీకు పెల్లెఅయి ఎంతికాం అవుతుంది?

చంద్రం : ఈమగ్యనే, పూర్తిగా అరునెలలు కూడా
ఆవరు.

ధూష : అలా చెప్పండి. అందుకే అభిప్రాయాలదిగ్గత
పుర్వక వస్తోంది. సురికొంతికాలం గడిస్తే అంతా
కుదులుపడుతుంది. అప్పుడు ఒకరి అభిప్రాయా
లతో మరొకరు తేలికగా పద్ధతుపోగలుగు.

చంద్రం : (వత్సవూ) బాగా చెప్పాను.

తార : (కుడిచేతుమంచి వస్తూ—తారచంద్రులను
చూచగానే ఆకస్మికంగా) ఒహోహో! పెద్ద
మారాణ లేవకో దినుసీకారు. నీకట్లో కూర్చు
న్నాను. లైటేస్తాను. (ఎదమచేతువెళ్ళి 'స్విచ్'
వొక్కుతాడు, మెక్కురీదీపం ఒక్కసారిగా
హాయిను నీలికొంతిలో ముంచుతుంది.)

భూష : (రామస్వామితో) ఏదీనిగెట్లు పెట్టితెచ్చేవా?
 రామ : అమ్మ! ఎంతమాట! లేకుండా వస్తావా?
 [నిగెట్లు పెట్టి, చిల్లర భూషణానికి యిస్తాడు.]
 భూష : (యాపాయిసోటు రామస్వామికి యిస్తా)
 యిదిగో! నీ మామూలు.
 రామ : (విషయంతో) బాబూ! (సోటు భద్రం గా
 మొలలో చాచుకుంటాడు.)
 తార : తలనొప్పి వస్తోంది.
 చంద్రం : అసలు దూరపు ప్రయాణమే పెద్దతలనొప్పి.
 పడుకోని హాయిగా నిద్రిపోలే అదే పోతుంది.
 రామ : బాబూ! యిదిగో! యిది శుభ్రమైనది.
 ఈ రాత్రి మిరిక్కుడ కుకం గా నిద్రించు.
 [మొలలోంచి తాళించి తీసి ఎడమవైపు
 కదిపిస్తున్న గదితలుపులు తెలుస్తాడు.]
 చంద్రం : (తారలో) తారా! నువ్వు గదిలోకి వెళ్లి
 పడుకో. నాకు యింకా నిద్రరావడం లేదు.
 [తార ఒకసారి చంద్రంకేసి దీపంగా చూసి—
 అతని చేతిలోని తేగ్ తీసుకొని—గదిలోకి వెళ్లి
 పోతుంది. చంద్రం కోపంతో ఆమె వెనుకను
 వైపు చూస్తాడు. ఇది అంతా భూషణం గమ
 నిస్తాడు.]
 రామ : (చంద్రానికి తిన్నగా నిలబడి చేతులు నలు
 వుతూ) బాబూ! మరి నామాటేం చెప్పేరు
 కాదు.
 చంద్రం : (కేబుల్లోంచి పరుగిడి చూసి) వంద
 రూపాయల నోట్లేనోయ్. చిల్లరలేదు.
 రామ : (నిగత్యాహంతో) ఒకో కోణ అలాంటిది.
 వచ్చిన మారాజులందరి దగ్గిరా నిల్లకుండదు.
 మార్పిరి తిర్పాతి ఇవ్వండి బాబూ! ఈ గదిలో
 వుంటాడు. (కుడివైపు వెళ్లిపోతాడు.)
 భూష : మీ ఉద్యోగం సురించి విమిట ఉదయం
 చెప్పాను. మరిచిపోయాను.
 చంద్రం : మీరు వుండెట్టి ఉదయం ప్రమాణం
 హాయిగా పోగిపోయింది. మనం చాలా విష
 యాలు మాట్లాడుకున్నాం. మీరు చిక్కులలో
 వున్నాను గనుక అవన్నీ అప్పుడే మరిచిపోయి
 పట్టున్నాను.
 భూష : కొందరు—తెలియక—దబ్బున్నవాడికి అన్ని
 సుఖాలు వుంటాయి అనుకుంటాడు. నేను కోరి

వెల్ల చేసుకున్న స్త్రీ వన్ను విడిచిపెట్టి వెళ్లి
 పోయింది.
 చంద్రం : ఆమెకు మరిభ్రమించి వెళ్లిపోయిందని మీరు
 ఉదయం చెప్పాను.
 భూష : అవును.
 చంద్రం : ఇల్లు వివరకపూర్వం ఆమె నడకలో మీ
 కేమైనా మార్పు కనిపించిందా?
 భూష : చెప్పకోతగిన మార్పుమీ కనిపించలేదు. నా
 స్నేహితుడితో ఎక్కువగా చదువుగా వుండేది.
 చంద్రం : ఇప్పుడా స్నేహితుడు ఎక్కడ వున్నాడు?
 భూష : ఆమె మాయమైన తరువాతి నాలుగు రోజుల
 వరకూ అతను నాకు ధైర్యం చెప్పాడు. ఆ తర
 వారి ఆమె జాడ తెలుసుకునేవరకూ ఇంటికి
 తిరిగి రావని ప్రమాణం చేసి వెళ్లిపోయాడు.
 చంద్రం : మీకు ఇటువంటి విషయాలలో అనుభవం
 వున్నట్లు కనిపించడంలేదు. చూడండి, భూషణం
 గారూ! నేను ఒక ఫారెన్ కంపెనీకి ఏకైకం
 వనీ—నెలకు ఐదువందలు రూపాయల జీతమనీ
 మీకు ఉదయం చెప్పాను.
 భూష : అవును. మీ నేతుకూడా ఏదో చెప్పాను.
 మరిచిపోయాను.
 చంద్రం : నా పూర్తిపేరు చంద్రశేఖరం. అందరూ
 నన్ను చంద్రం అంటారు లేండి. యిప్పుడు నేను
 చెప్పకోతున్న జేమిటి? (ఒక టీణం ఆలో
 చించి) నేను దేశం నాలుగుమూలలూ తిరిగాను.
 రకరకాల మనఃపుర్ణి చూశాను.
 తార : ఎడమవైపు గదిలోనుంచి వచ్చి చంద్రాన్ని
 చూసి) హాయియ్య వున్నారా?
 చంద్రం : (కోపంతో ఏం? ఎక్కడికై నా పారిపోయా
 నను కున్నావా?
 తార : (విషయంతో) లేదండీ పైకి ఎక్కడికో వెళ్లె
 రను కున్నాను.
 చంద్రం : (చిరాకుతో) అబ్బబ్బ అంత అనుమానం
 అయితే ఎలా తారా?
 తార : అనుమానం కాదండీ. నాకు తలనొప్పి ఎక్కు
 వగా వుంది, మీకు చెబువారుని వచ్చాను.
 చంద్రం : నన్ను చంపక—హాయిగా నిద్రిపో, అదే
 పోతుంది.
 తార : నిద్ర పట్టడం లేదండీ.

చంద్రుడు : (తేలి) పూజోకి వెళ్ళి మందు తెస్తాను. పాపంఁతెలిసి భోజనం చేయగలండా తొందరగా బయలుదేరాలి. నీకు ఆకలిగా వుంది కూడా. ఎక్కడైతా కాఫీతాగి నీకు మందు తీసుకు వస్తాను.

తార : (అక్రమంగా అతనిని సమీపించి) వద్దు. వద్దు. మీరు ఎక్కడికి పైకి వెళ్ళకండి. ఈ అర్ధరాత్రి వేళే మందు ఎక్కడ తొలుకుతుంది? మీరు తిరిగొచ్చేవరకూ వాగుండెలు ధయంతో కొట్టుకుంటూ వుంటాయి.

చంద్రుడు : (నిష్ప్రసాదంతో తిరిగి బల్లమీద కూలబడి) ఓసరి భంగవంతుడా! ఇదెక్కడి గొడవ, నన్ను బయటకు పొనివ్వవు. నీకు మందు తేనివ్వవు. నన్ను కాఫీ తాగనివ్వవు. నువ్వు ప్రతికవు. నన్ను ప్రతిః నివ్వవు.

తార : అంత చిరాకయితే ఎలాగండి, నిద్రపోవడానికి ప్రయత్నిస్తాను (తిరిగి గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది.)

చంద్రుడు : (భూషణంతో) చూశాను కదూ! వదుల్తావుంది. సంస్కారం వుంది. అన్నీ వున్నాయి కాని ఏం బాధిం? వటి అనుకూలం మనిషి.

భూష : అటువంటి భార్య దొరకడం నిజంగా మీ అదృష్టం చంద్రుడాయా.

చంద్రుడు : ఏమి అదృష్టమో! వాకర్మ! యిటువంటి ఆనందాన్ని కుట్టుకున్నవాడికి కాళ్ళిరు సంకల్ప తిరిగి రించుకున్నచేత వుంటుంది.

[కుడినైపునుంచి రంగయ్యభూకుడుగా వస్తాడు. వయస్సు మూడు తిరి సంవత్సరాలు, బలమైన దండెలు పెద్ద బుట్టతల, పైకి మెలితిరిగిన మీసం లంగీ, పొట్టిచేతుల చొక్కా, చేతిలో కర్ర-మాడిగానే దుర్మారుడిలా కనిపిస్తాడు.]

రంగయ్య : (వస్తూనే అనునమీద పడుకున్న అవతారాన్ని చూసి కోపంతో) యెవడ్రా ఆక్కడ? ఆ అనునమీద పడుకున్నోడెవరు? ఒరేయే రంసామి ఎక్కడ ఉన్నావో?

రామ : (తొందరగా కుడినైపునుంచి వస్తాడు) ఏరా రంగయ్య ఇంత అల్పంగా వచ్చావో?

రంగ : ముందు జవాబు పెప్పురా యెదవా—యీ అనునమీద పడుకున్నోడెవరు? యిది రంగయ్య

గాడి సాంతిపోయి. ఆమాట పడుకున్నోడికి తెలకపోలే నువు చెప్పావా?

రామ : బాబ్బాయి, పూరుకో నేను తేస్తానులే (అవతారాన్ని తేవుతూ) లేవవయ్య బాబూ! నేను ముందు వెదిలే యిన్నావో?

రంగ : (బిగ్గరగా) ఒరేయే! మరియూదగా తేస్తావో లేకపోలే తొలకురకొడ బాగ బయటికి యిది రెయ్య మంటాడో కనుక్కోరా!

రామ : (రంగయ్యను ప్రతిమాలుతూ) వావావూ! పూరుకో! నేంపింపుతాను.

అవ : (కళ్ళింపుకుంటూ తేచిమాలుచి) ఎవయ్యానన్ను తేపింది?

రంగ : (కోపంతో ముందుకొచ్చి) నేంపే నే నే. యింకా కదిలేకపోతావా వేం? (అవతారాన్ని రెండు భుజాలు పట్టుకొని కిందికి దించెస్తాడు)

రామ : (అవతారంతో) ఇప్పుడైతా యెల్లి అవతారకేసి పడుకోవయ్య సామీ!

భూష : (రంగయ్యతో) ఏరా రంగయ్య? ఏమిటి వేపం?

రంగ : (భూషణాన్ని చూచి) బాబ్బాయి! నువ్వు భూషణం బాబూ! యీసదిరాత్రికొడ యిక్కడెందుకున్నావో?

భూష : వాకర్మం కొద్దీ యిక్కడ కొచ్చాను. అసలు నువ్వు పూజో ఏం చేస్తున్నావో?

రంగ : నేనా? ఇక్కడా? యేం చేస్తావా వంటావా ((బిగ్గరగా నవ్వుతూ) హాహాహా! బుర్రలు కొట్టుకు బతుకుతున్నావు (మీసం నువ్వుతూ) యీబస్తీ మొత్తించివ రంగయ్యగాడి పేరు నెత్తే చావితే!

రామ : మన రంగయ్యగాడి అవసరం పెద్ద పెద్ద చూరాజులికే వస్తావుంటాది. నీన్నా పెద్దా, సన్నాసులు బైరాలులు, పారంటలు, పోలీసులూ—ఒకే క్షేమిటి అందరికీ రంగయ్యగాడితో పనివుంటాది.

రంగ : ఇంతెందుకు? మన పూరు యెప్పుడైతే వదిలేసి నో అప్పుడే నా పింఠం యిరిగడే పోయింది.

భూష : ఇప్పుడు నువ్వు గడుపుతున్నదే మర్యాదైన బ్రతు కంటావా?

రంగ : ఒకటోరకంగా అంటాను. వాస్తూలో నేను పెద్దాం బిల్లిల్ని పోగొట్టుకున్నాను. కష్టపడ్డాను. పోల్సించాను. పనివేశాను. పూట తిండికి తికావా లేకపోయింది.

భూష : నువ్వు కష్టపడిన మాట నిజమే...

రంగ : (మ్యూజ్ అందుకోని) 'ఏం న్యూస్ లి?' అని అలోపించాను. కళ్ళెరపేసి మట్టా నూళాను. యెంబనే బరితెగి పట్నం మీద పడ్డాను. ఇయ్యేళ్ళి యీ రంగయ్య - యీ బస్తీకి - కిట్టకం లేనిరాజు.

భూష : ఇలా బ్రతకడమే నీకు దర్జాగా వుందంటావా?

రంగ : ఒకటో రకంగా అంటాను. ఇలాంటి బతుకు పక్షికొరకడు. పోకలంతా దర్జాగా వీక్షితాను. రాత్రి ఎనిమిదింటికి లేస్తాను. రాత్రింతా ఒక యెలుగు యెరిగించేస్తాను.

రామ : ఈ బాబుడి నీదీ ఒక వూరే నేటి రా రంగయ్య?

రంగ : భూషణం బాబంటే మావూరి మొత్తంమీద పెద్దరైతు - ఒకేయే రాంసామి - యీ బాబు కేంలాటరా కుండా నూడు. నేను బ్రదయ్యని లాక్కొన్నాను. (భూషణంతో) బాబూ! యీ అరుచమీద మకం గా పడుకో. అసలేయింది పట్నం. యెవడివి నమ్మితే అదే గోతిలో దించేస్తాడు.

[కుడివైపు తిరిగి వెళ్లి పోతాడు]

చంద్ర : వాడు యెవడో నిశాచరుడిలా వున్నాడు. మీకు పరిచయ ముందన్నమాట.

భూష : ఒక గౌరవ మైన రైతుకుటుంబానికి చెందిన వాడు, యీ రంగయ్య. చివరకు యీలా తియారయ్యాడు.

రామ : (భూషణంతో ఆతివిషయంగా) బాబూ! మీకీయరుమీద పక్కప్రాను. యింకేమన్నా కావాలంటే నెప్పండి.

ఆద : (యింతో నేలమీద కూర్చునే వున్నాడు) దాహం దాహం.

రామ : (విమరుగో) పూజకోవయ్యా! దిక్కుమారి దాహకం నువ్వును.

భూష : (రామస్వామితో) ముందు ఆవతారం గారికి మంచినీళ్ళు యిచ్చిరా.

రామ : (ఆవతారంతో చిగామగా) రావయ్యా బాబూ! సంతోషమే. (ముందు రామస్వామి వెంక ఆవతారం కుడి వైపు వెళ్ళిపోతాడు)

చంద్రం : ట్రైన్ లేటయితే చిరాగా వుంటుంది. ఇక రైలుబండి తిప్పిపోయినపుడు కిరిగే చిరాకు యింత అంతాకాదు.

భూష : హైదరాబాద్ కు పోయేబండి మళ్ళీ ఎన్ని గంటలకు వుంది?

చంద్రం : ఉదయం తొమ్మిదింటలకు.

భూష : అంతవంకూ మీరు యిక్కడి వుండిపోవరిసించేవా?

చంద్రం : మంచి లాడ్జింగ్ హోటలుపోలే నట్టు ఖర్చు యినా పోయినా వుండేది. అర్థరాత్రివేళి యిక్కడి వృధాగా చిక్కుకుపోయాం.

భూష : ఇలాంటి సమయంలో మనకంటే ఆదవాళ్ళకు మరి యిబ్బాదిగా వుంటుంది.

చంద్రం : మీరు చెప్పింది నిజం. అందులోను సాపంతారకు—యిలాంటి అనుభవం యెప్పుడూ కలగలేదు. ఆమె యీ గోళంతో భోజనం చెయ్యలేదు. ఒకసారి పూజోకిపోయి వస్తామంటే వెళ్ళి నివ్వను.

భూష : పూజోకి వెళ్ళడం అంటే మైలు దూరం పోయి రావాలి.

చంద్రం : నిజమే. ఆవసరమైనపుడు వెళ్ళక యేం చేస్తాం. మీరు చిన్న ఉపకారంచేసి పెట్టారి భూషణంగాయారు.

భూష : ఏమిటో నెప్పండి.

చంద్రం : తార యీసరికి నిద్రపోయివుంటుంది. నేను ఒకసారి పూజోకిపోయి యేమైనా పట్టా, తిప్పట్లా తీసుకువస్తాను. నేను వచ్చేలోగా ఆమె లేస్తే మీరు కొంచెం నిద్రించాలి.

భూష : చెబుతానులేండి. తొని మీరు పూజోకివెళ్ళకంటే నీవునుదగ్గరవున్న స్టాల్ లో యేమైనా తీసుకోకూడదా?

చంద్రం : అక్కడ అంతా నిలువనగలే వుంటుంది. పోనీ యెవోవిగంగా శ్రమపడిదామనుకున్నాను. ఈ చరికి తిట్టుకోలేక వాళ్ళు స్టాల్ వూసే

కాదు. తెల్లవారేవరకూ మీరు యిక్కడే వుంటారుగా—యిప్పుడే వస్తాను. ఎందుకో యివేళ నాకు మరి విపరీతమైన ఆకలి వేస్తోంది.

భూష : వెళ్ళిరండి. నాకు నిద్రరావడంలేదు. మీరు వచ్చేవరకూ మెలకువగానే వుంటాను.

చంద్రం : మీకు శ్రమకలిగించినందుకు చిచారిస్తున్నాను. ఇప్పుడే వస్తాను. యిది మర్యాదస్తులు తిరిగే చోటులా లేదు, భద్రం.

[ఒక ఆకును ముందుకు వేస్తాడు. ఆకస్మికంగా భద్రం కుడివైపునుంచి వస్తాడు.]

భద్రం : (చంద్రంతో) ఎందుకయ్యా పిలిచావ్ ? నా కీర్తి నీదాకా వచ్చిపట్టుందీ!

చంద్రం : (చిరాగ్గా) నిన్నెవరు పిలిచారు పోవోయ్. [కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు.]

భద్రం : (చంద్రం పోతున్నవైపు చూస్తూ) ఇరగా దేవుడు చెప్పాడు, నేనే అనుకుంటే నా తాలలా వున్నాడు.

భూష : ఆయన ఒక ఉద్యోగి. కుటుంబంతో ప్రయాణం చెస్తున్నాడు. రైలు దాటిపోయింది.

భద్రం : ఓహో! రైలు దాటిపోయిన ప్రయాణీకుడా? ఆలా చెప్పాడు. (ద్విగ్ధంగా నవ్వుతాడు.)

భూష : ఉహ! అరిచెయ్యకు. అక్కడ ఆయన భార్య నిద్రపోతోంది.

భద్రం : సుఖంగా నిద్రపోయేవాళ్ళకు భంకా బజాయించి వచ్చుకునేవివా మెలకువరాదు. ఉదాహరణకు మన రంగయ్యగారిని చూడు. వాడు కలియక కుంభకర్తుడు.

భూష : నీతో ఆడదానికి యింకా మనిషి దొరకలేదా?

భద్రం : ఒకడేమిటి? అరవజనుమంది ఒకేసారి దొరికాడు. ఒకే ఒక అటవేశాం. (కేబులు గలగలలాడిస్తూ ద్వైగంగా) మాకావా? బయంమనదీ, (తారతొందరగా ఎదవవైపునుంచి వస్తుంది. భయంగా చూస్తుంది. భద్రం ఆమెను నఖశిఖ పర్యంతం చూస్తాడు.)

తార : (భూషణంతో) ఏకీ? చంద్రం ఎక్కడికి వెళ్ళారు?

భూష : ఆయనకు ఆకలిగావుంటుంది. ప్రాశ్నోకివెళ్ళారు. యిప్పుడే వస్తారు.

తార : (భయంతో) ప్రాశ్నోకా?

భూష : యిక్కడ మీకేమీ భయంలేదు. నాతో చెప్పి మరి వెళ్ళాను. నేను మెలకువగా వుంటాను లెండి. మీరు వెళ్ళి పడుకోండి.

తార : (చిచారంతో) చివరకు నేను అనుమానించి సంతా అయ్యింది.

భూష : ప్రాశ్నోకి వెళ్ళివంతమా (తానికి మీరు ఇంత భయపడ్డంతేనీ?)

తార : (వస్తున్న దుఃఖాన్ని అవుకొంటూ) మా సంగతి మీకు తెలియదు. ఏం చెప్పకోవడానికి వీలేదు. [కుడివైపునుంచి తిరిగి రానున్నామి, అవతారం వస్తారు. వాళ్ళొకటి ఒకసారిచూసి తార గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది.]

రామ : (వస్తూనే అవతారాన్ని ఉద్దేశించి) అక్కడ పడుకోవయ్యా నామీ అంటే మళ్ళీ యిక్కడికి వస్తున్నాడు.

అవ : (వణుకుతూ) యీ దిలికి రక్తం గడ్డ కట్టుకు పోతోంది. భూషణం నాదూ! ఒక సిగరెట్ యిచ్చి పుణ్యం కట్టుకుంటారా?

[భూషణం అవతారానికి సిగరెట్ యిస్తాడు.]

భద్రం : (వెంటనే వెయ్యిచూపి) పనిలో పని, నాకు కూడా ఆ చేతితోనే ఒక సిగరెట్ పారయ్.

భూష : (భద్రానికి సిగరెట్ యిస్తూ) చూడు! అసవసరంగా కేకలువేసి తారాదేవి నిద్ర పోతు చేశావు.

భద్రం : (సిగరెట్ పొగ గట్టిగా పీల్చి) అమె చేయ తారా? ఆకాశంనుంచి తెగపడిన చుక్కలాగే వుంది.

రామ : (భూషణంతో) బాబూ తమరికి పక్క యొక్క డెయ్యినున్నారో-వెలవిచ్చారు కాదు.

భూష : (బల్లమీద చేరబడి దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ) ఏమీ అక్కరలేదు. నీ పనిచూసుకో. (సిగరెట్ వెలిగించి తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్న వాడిలా కూర్చున్నాడు. రామస్వామి కుడివైపు నిద్ర మిస్తాడు. అవతారం తిరిగి అరుగు యొక్క కూర్చున్నాడు.)

భద్రం : (అరుగును చేరబడి తారవున్న గదికిని చూస్తూ పొడతాడు.)

చిలుక చిలుకా రామచిలుకా పలుక సంఘంనీ!

అత్తతెచ్చిన కొత్త మీ

కట్ట నంటుంది!

అవ : అబ్బాయి! పాడుగంటివా లేమన్నా కో తెలుసా?

భద్రం : ఆయన పేక అడవలో గొప్పవాడా?

అవ : కాదు. సుప్రసిద్ధ తెలుగు నాటక కర్త.

భద్రం : ఏమన్నా లేమిటి?

అవ : పద్దెనిమిది పురాణాలూ రాసిన వ్యాసమహర్షి

అంతటివాడే పరశ్రామి మానీ పశ్చిమింరావడ!

భద్రం : (విగ్గరగా నవ్వుతూ) ఒహోహో! చాలా గొప్ప మాట! అక్షర లక్షలు!

అవ : భూషణం గారూ! మీరు స్థిరపరులు, గొప్ప వాళ్లు అని తెలిసినప్పటినుంచీ నేను ఆనందిం పట్టలేకుండా వున్నాను.

భద్రం : మరేకటి అస్త్రేయానీ మనం ఆచేక పడడం ఆర్యాగ్య లక్షణం కాదు అవతారంగారూ!

అవ : (భద్రాన్ని వారినైతూ) నవ్వుతు కో వ య్యో బాబూ! ఒక క్షణం. (భూషణంతో) మీరు నిరాడంబరులు, ఉదార స్వభావులు అని తెలిసి పోయింది.

భద్రం : 'బాయరా నా రాజా!' అన్నాడు.

అవ : (భద్రంతో) పెద్ద వాళ్ళి మాటలతో నవ్వు కలగ చేసుకో కూడదు. (తిరిగి భూషణంతో) మన దేశంలో కళలునమస్తం నేను శిథిలావశేషమైలా వున్నాయి.

భద్రం : కాలా చెయ్యి విరిగిపోయిన శిల్పముందరిలా అనా మీ భావం?

అవ : (కోపంతో) అవును. (భూషణంతో ప్రాధేయ పూర్వకంగా) గనకూ సంస్కారమూ వున్న మీరుంటేనారు ఉదాసీనంగా వుండవలసి నమయం కాదని.

భూష : ఏం చెయ్యాలి?

అవ : మీ పేరుమీద ఒక చిత్రకళాశాల స్థాపించండి. మీ కీర్తి చిరస్థాయిగా నిలిచిపోతుంది. నాతోటి దుర్విద్ర కళాకారులకు బ్రతుకు తెలుపు దొరుకు తుంది.

భద్రం : అదీ అసలు సంగతి.

భూష : అవతారంగారూ! మీ ఆభిప్రాయం మంచిదే. కాని యిది యంత్రాయుగం. కళలగురించి ఆలో చించే తీరికకేవలమేలేదు.

భద్రం : (మగ్గులో అందుకుని) ఆమాట నేనెంత మాత్రం ఒప్పుకోను. పేకాటవంటి ఉల్లేఖకళలు ఈ నాటివరకూ నిలిచివుండడానికి కారణం యెవరు? రంగయ్యలాంటి కాడిలు లేకపోతే యాకళలన్నీ యేమైపోయేవి?

అవ : (నిగురుతో) హో భగవాన్! యిదెక్కడిగొడవ.

భూష : (లేవ ప్రసంగాన్ని కొనసాగిస్తూ) అయ్యో మాలు పడుకున్న ప్రజలు కళలమీద ఆసక్తి చూపిస్తా రనుకోవడం సగ్గరితనం.

అవ : తెలువంటివాను మావంటివాళ్ళను యీ విధంగా నిలుతానూరుచూడవు. కళలమీద ప్రజలకు ఆధిగుచి కలిగేట్లు కృషి చేయాలి.

భద్రం : (పేకతీసి కలుపుతూ) యిప్పుడు మేం చేస్తున్న పని అదే.

భూష : ఈ పరిస్థితులలో చేరినండా నమ్ము వున్న వాడు చెయ్యవలసినపని ఒకటి. హాయిగా తిను. తాగు. ఖుసాసాగా తిరుగు. ప్రియురాలి వాలు మాపులలో సమస్తం ముంచిపో. చివరకు సుఖంగా నవ్వుతూ చచ్చిపో. అప్పుడు జన్మ తిరి మ్నంది.

భద్రం : (ఉత్సాహంతో) హాయిహాయి! అక్షరలక్షలు ఈ ఆభిప్రాయంతో నేను ప్రార్థిగా ఏకీభవిం న్నాను.

అవ : (నిగుత్సాహంతో) హోభగవాన్! నాది అరణ్య తోదనం. నా మొర విశేషాని ఒకటిలేదు.

[నిరాశితో కుడివైపు వెలిపోతాడు.]

భద్రం : (అవతారం చెకుకున్న వైపుమాస్తూ) పాపం! మానవుడు నిగుత్సాహంతో నీరైపోయాడు. మెట్టమీద పడుకుంటున్నాడు.

రంగయ్య : (నేపథ్యంలో నుంచి విగ్గరగా) ఒకేయ. కదిలే కా లింగ్గడతాను. అక్కడే కూర్చో. (కుడి వైపునుంచి ప్రవేశించి నేపథ్యంలోకి మాస్తూ) దొంగబతు కెండుకురా యెదవా. పాదమం వుంటే పల్లిగా ఆడు, గెల్చుకో. తలకరేమకు తిరుగు.

భద్రం : (నవ్వుతూ) అహహా! యేం మాట చెప్పా వురా నా పామి రంగా! (రంగయ్య భుజం తట్టుతాడు.)

రంగ : (భద్రం కేసి తిరిగి కోపంతో) రాజయ్యగాణ్ని దగా పేకావంట. అడుగో ఆడొచ్చి కూర్చు న్నాడు ఏం నెలుతావో నెప్పు.

ధిద్రుం: (కోపంతో) తెలుపు తెలుచే! నలుపు నలుచే!
మొక్క చూపించి మరి పబ్బుపుచ్చుకున్నాను.
దీని అంటే దివసం యింగితాను. యేదీ?
[త్రోవరిగా ముందుకు అడుగుచేస్తాను.
రంగయ్య అరిచిని రెక్క పట్టుకొని నిల
చెడితాడు.]

రంగ: ముందు నీ దిగ్గూళ్ళు దిబ్బు చూపించు.

ధిద్రుం: (చూపించకుండా) ధరివా లేదు. అటకు లోటు
రాదు.

[రామస్వామి కుడివైపు నుంచి హుమారుగా
పాడుకుంటూ వస్తాడు.]

రామ: రాల్తేరి వచ్చివాడు,

బాబుడమ్మా గోపాలదమ్మా!

ధిద్రుం: (యూలేసి హుమారుగా) అద్దీ! వెయ్యిరా!
ఒక అడుగు వెయ్యు.

ధూష: (కోపంతో) గోలచెయ్యెద్యెంటే వినిపించవం
లేదూ?

ధిద్రుం: గోలచెయ్యకపోతే హుమారు లేదు. హుమారు
లేకపోతే బ్రతుకే లేదు.

రంగ: (కోపంతో ముందుకువచ్చి) ఆయన మాట
తెలుసుకొనే వైకుంఠలలితా పోలేస్తాను. జాగర!
(ధూషగలతో) బూషగం బాబూ! మేం ఆ
కోప గదిలోకిపోయి ఆడుకుంటాంలే. మళ్ళీ
మకంగా వుండో.

ధిద్రుం: (రంగయ్యను, రామస్వామినీ, తననూ రెక్క
పెట్టి) ఒకటి, రెండూ, మూడూ—రాజయ్య
గాడిలో చాలును. పరిపోయేం. పదిందిరా!
బాబా పదింది.

[రంగయ్య, రామస్వామి, ధిద్రుం కుడివైపు
విష్కృమిస్తారు - ధూషగం దిర్ఘాలోచనలో
మునిగివుంటాడు. తీగం నిశ్చిబ్బం—ఎడమవైపు
నుంచి తార వస్తుంది.]

తార: (అశుభితో) ఇంకా రాలేదా?

ధూష: లేదు.

తార: (కుడి చివరకువెళ్ళి బిధిలేసి దీపంగా చూస్తుంది.
నిప్పుచాతో దిర్ఘమైన నిట్టూర్పు విడిచి)
ఎక్కడా వస్తున్న బాబులేదు. (అరుగును అను
కొని నిలబడుతుంది.)

ధూష: మీ రేమీ అనుకోకపోతే ఒక మాట అడుగు
తాను.

తార: (అనుమానంగా చూస్తూ) ఏమిటి?

ధూష: మీరు చంద్రుని గారిని ఎందుకు అనుమా
నిస్తున్నాను.

తార: (కలవరపాటుతో) దీనిచేసి ఆ నిషణ్ణం మాత్రం
అపొక్కండి.

ధూష: మీ ముందుకు కేవల పెట్టివస్తుకు మీమించండి.

తార: (విచారంతో) నా (బుగుకు—దారం తెగిన
గాలిపటంలా వుంది. ఎవో నిష్కృమైన ఒక
దారిలో—నా జీవితం పాగిపోతుందని ఆశ
పడ్డాను. చివరకు నా ఆశ నిరాశ...

ధూష: (చలించి) ఎంత ఆలోచించినా మీ పరిస్థితి
నాకు బోధపడవంలేదు. నేను తెయ్యగల
సహాయం యేమైనా వుంటే చెప్పండి తప్ప
కుండా చేస్తాను.

తార: (కళ్ళు కుదురుకొని) ఆయన వెళ్లి గంట ఆవు
తుంది కదండి?

ధూష: ఆశ్రురేవల్ల మీకు అలా అనిపిస్తోంది. అర
గంటకు ఎక్కువకాదు.

తార: పోనీ అరగంటే అనుకోండి. పూర్వోక్తి వెళ్లి
రావడానికి ఇంకా ప్రయత్నించు?

ధూష: ఒక పదినిమిషాలు ఆలస్యం కావచ్చు. అంతే
కాని పూర్వోక్తి వెళ్లివచ్చాన్ని రాకుండా ఏమాత్రం?

తార: (పరధ్యాసంగా) ఈ కోణ ఉదయంనుంచి
నన్ను రప్పించుకు పోవడానికి ప్రయత్నిస్తు
న్నాను. (ఆలోచిస్తూ) ఆవును! ఇప్పుడు బాపకం
వస్తోంది. మధ్యాహ్నం వెయిటింగ్ రూమ్లో
విడిచిపెట్టి పోవడానికి చూశారు. నేను ఒప్పుకో
లేదు. పాపం మాత్రం లాజింగ్ హోం లో విడిచి
వెళ్ళడానికి ప్రయత్నించారు. అదీ సాగనివ్వ
లేదు నేను. తెయ్యడిగా ఆలస్యంచేసి ట్రైన్
దాటిపోయేలా చేశారు. వైగా నా మూలాన్ని
రైలు దాటిపోయిందిన్నాను. ఎంత ప్రయత్నిస్తే
ఏమి లాభం? చివరకు రప్పించుకుపోయాను.
(విచారితూరింది.)

ధూష: మీరంటే చక్కని భార్యను విడిచిపెట్టి పోవ
డానికి ప్రయత్నిస్తున్నారంటే—నేను వచ్చు
లేకుండా వున్నాను.

తార: మా సంగతి తెలియక—మమ్మల్ని చూసిన
వాళ్ళంతా—అలాగే అనుకుంటారు.

భూష : పోనీ పెళ్ళాం విద్యలను పోషించలేక వెళ్ళి పోయా రనుకోవడానికి వీలేదు. విద్యలు లేనే లేదు. తీరిం చూస్తే సెలకు బదులవదిలు! ఇద్దరు మనుషులు. ఎంత భుక్తి పెట్టివా తరగవి తీరిం.

తార : అందుకూ అతివి మాటలను యిటే నమ్ముతాడు? చెనుకూడా అదే విధంగా మోసిపోయాను.

భూష : (ఆశ్చర్యంతో) తీరిం సెలకు బదులవదిలు కాదా?

తార : బాగా వదువుకున్నాడు. దేశమంతా తిరిగాడు. ఉద్యోగంమాత్రం దొరకలేదు. ఉద్యోగంలేదని చెప్పడానికి పిగ్గుపడి అలా అబద్ధం చెబుతాడు.

భూష : చాలా వింతగావుంది. మనిషి వేషభాషలు చూపి నేను నిజమనే నమ్మాను.

తార : నేనూ అలాగే నమ్మాను. చివరకు నా జీవితం సర్వవాలనం అయ్యింది.

భూష : ప్రయత్నించేస్తే ఉద్యోగం దొరకకపోదు— కేవలం దబ్బులేని కారణంవల్ల భార్యను విడిచి పెట్టిపోతాడని నమ్ములేకుండా వున్నాను.

తార : కట్టకున్న భార్యను విడిచిపెట్టి పోవడానికి ప్రతిమనిషీ భయపడతాడు. అది నిజమే. (కోపంతో) కాని నమ్మించి నూయచేసి తీసుకు వచ్చిం అమాయకురాలిని విడిచిపెట్టి పోవడానికి మగవాడు. ఎంతమాత్రం జంకడు.

భూష : (మతివీరిన ఆశ్చర్యంతో, నూ మాటలు చాలా వింతగా వున్నాయి.

తార : (హాస్యంతో) అయ్యయ్యా! ఎంత పొర బాటు జరిగింది! ఆ జేకెంగ్ చెప్పరాని సంకతులు చెప్పాను.

[కలవరపాటుతో ఎడమవైపు వెళ్లిపోతుంది. భూషుని ఆశ్చర్యంతో ఆమె వెనుకనున్నవైపు చూస్తూవుంటాడు. కుడివైపునుంచి అవతారం వికలమనస్కుడై ప్రవేశిస్తాడు.]

అవ : (చిన్నానీ) ఉన్నతి శిఖరంమీదనుంచి తిల కిందులుగా జారిపడ్డాను. ముచ్చెమటలు పోకాయి. గంతు అరిపోయింది.

భూష : నువ్వు చెబుతున్నా. దెమిలో వాకు కోధ పడితందేదు.

అవ : (మైమరచి) ఒకగొప్ప ఉద్యాపనం కనిపించింది. అక్కడ స్త్రీలు, పురుషులు, పిన్నులు,

పెద్దలు — ఉత్సాహంతో తిరుగుతున్నారు. ఉద్యాపనవాని! మగ్గు రమణీయమైన కళా మండపం ఒకటివుంది. జనం తిండోప తిండాలుగా మండపంలోనికి వెళుతున్నాడు. నేనూ వారితోపాటు వెళ్ళాను. రంగు రంగుచిత్రాలు, రకరకాల చిత్రాలు కన్నులపండువగా అలంకరించబడివున్నాయి. అహోరాత్రులు కప్పపడి నేను చిలింపించి చిత్రాలమీదా అక్కడి వున్నాయి.

భూష : (విమరుతో) ఏమిటి పోడి?

అవ : (తన ప్రసంగాన్ని కొనసాగిస్తూ) కళా మండపానికి సమీపంలో ఒక మహా మ్మతి శిఖరం కనిపించింది. మరింత ఉత్సాహంతో — శిఖరంమీదికి ఎగ్రబాకాను. అక్కడినుంచి ప్రజలలోని మాతనోత్సాహాన్ని, చైతన్యాన్ని తిలకించసాగాను. ఇంతలో కాళ్లు తేలిపోయినై. ఆకాశాన్ని అంటే ఆ శిఖరంనుంచి తిలకిందులుగా నేల మీద పడ్డాను. భయంతో కెత్తున అరిచి లేచాను. ఇంకా నుండేటా కట్టకుంటున్నాయి.

భూష : గాలిలో మేడలు కట్టేవాళ్ళకు యిటువంటి కలలే వస్తాయి.

అవ : ఇది పీడకల కొదంబారా భూషణంగానూ?

భూష : (సముదాయస్తూ) అవధిసరంగా మనసు పొడు చేసుకోకు. హాయిగా నిద్రపో.

అవ : నా జీవితంలో కలరాని రాత్రి అంటూ ఒకటి లేదు. ఈనా తెలిసివ తరవాత ఒక రాత్రి నేను ప్రళాంతంగా నిద్రపోలేదు.

భూష : (విమరుతో) యిప్పుడు నీతో మాట్లాడే ఓరిక వాకు లేదు.

అవ : (నిప్పుహతో) వాస్తవిక జగత్తులో కళల ప్వరూపం మారిపోతోంది. జూదం, మోసం, దగా — యివన్నీ కళలుగా మారిపోతున్నై. ఈ స్థితిలో నావంటి నిర్భాగ్యులు ప్వష్ట జగత్తులో నే అవండాన్ని అనుభవించాల్సి. [అవతారం కుడివైపు నిష్క్రమిస్తాడు. ఒక ఊణం నిక్కిలం — తార ఎడమవైపునుంచి వస్తుంది. ఆమె కన్ను అక్రమారితాలై వున్నాయి. ముఖం ఎర్రబడివుంది.]

తార: (వీధిపై పురూచి నిట్టూర్చి) ఇక నాకు దిక్కులేదు?
భూష: మీరు భయపడకండి. నన్ను నమ్మి నిజం చెప్పండి. నాకు చేతివైస పహాయం తప్పక చేస్తాను.

తార: (ద్రుఘభారంతో) నా కవనూ పహాయం చెయ్యలేదు. మా కుటుంబ ప్రతిష్ఠ కాపాడాలంటే అర్హులార్హుల చెబుకోవడంకంటే — నాకు — మరొక దారిలేదు. (చెక్కి చెక్కి యేగుతుంది.)

భూష: (నానుభూతితో) పాపం! మీ స్థితిమానే నాది కలుగుతోంది. ఏమి చెయ్యడానికి తోచడం లేదు. మీరు కూడా జీవితంలో నాలా దగాపడి పట్టు కనిపిస్తున్నారు. ఇటువంటి సమయంలో నిజం దాచిపెంచువల్ల ప్రయోజనం లేదు.

తార: (గాదిదికంగా) ఎంతో ప్రేమతో — పెంచి — నామీది ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్న మా నాన్న గారు — ఇప్పుడు నిన్ను ఎంతగా ద్వేషిస్తూ వుంటారో!

భూష: మీరు యింట్లో ఎవరికీ చెప్పకుండా పరారీ అయివచ్చారా?

తార: నేను ఎంతో తెలివైనదానినని నాకు దృఢమైన నమ్మకం వుండేది. చివరకు జీవితంలో మొదటి సారిగా తీరమైన మోసానికి నురి అయ్యాను.

భూష: స్త్రీ యింటినుంచి లేచిపోవడం పమాజం దృష్టిలో ఘోరమైన నేరం.

తార: ఇట్లు విడిచిపెంచువల్ల నా స్థితి యెన్నో నెట్లు బాగుపడుతుందనుకున్నాను. ముఖప్రదమైన — ప్రళాంతమైన సంసార జీవితం గడపవచ్చుననుకున్నాను.

భూష: మీరు తొందరపడకుండా వుంటే మీ తల్లి దండ్రులే మిమ్మల్ని చక్కని మార్గంలో పెట్టి వుండేవారు.

తార: మా కుటుంబంవరించి మీకు తెలియదు. మేం విదురురం అక్కచెల్లెళ్లం. మాలో ఒక్కరికీ పెళ్లికాలేదు. నిత్యజీవితం గడవడమే దుర్లభంగా వుండేది. మా నాన్నగారిని చూస్తుంటే నాకు ఎంతో బాలికలిగేది. నేనే మగవాణ్ణయితే మా కుటుంబాన్ని బాషించగలిగివుండేదాన్ని కదా అని వూహించుకునేదాన్ని.

భూష: మీరైనా ఉద్యోగం చెయ్యవచ్చుకదా!

తార: అదీ ప్రయత్నించాను. మా నాన్న గారు అందుకు అంగీకరించలేదు. ఆయనకు నమ్మకం లేకుంటుంటే ప్రతిష్ఠ ముఖ్యం. (బాగతో) చివరకు మా కుటుంబానికి నానల్ల కళంకం...

[విచారభారంతో మాట్లాడలేదు.]

భూష: చంద్రాన్ని మీరు చిన్నప్పటినుంచీ ఎదురు చూరా?

తార: అటువలెలక్రితం వరకూ అతడెవరో నాకు తెలియదు. (అహోబగర్తులో విహరిస్తున్న దానిలా) నాకు మొదటిసారి సరళియింట్లో కనిపించాడు. ధంపతుకు, పెళ్లికాదీనామీ అనుకున్నాను. అతనిని చూచిన తొలిమాపులో నీ నా హృదయంలో ఆకాశం మెరిసింది — ఆరోజు మొదలు అతను నన్ను అనుక్షణం వెంటాడుతూనే వున్నాడు. మొదటిసారి — అతని మాటకు బలాలు చెప్పడానికి — నేను నిరాకరించాను. ఎన్ని అనుకుంటే యేదు లాభం? చివరకు అతను పన్నిన వలలో చిక్కుకున్నాను. నన్ను నడి సముద్రంలో నుంచి పోయాడు. (వెలు వెలుతో ముఖం కప్పకుంటుంది.)

భూష: (కోపంతో) గుర్తుకును! నాతో ఎంత తియ్యటి కబుర్లు చెప్పాను! అతని మాటలలో ఒకనాటకూడా నాకు అబద్ధమని తోచలేదు. పెళ్లి అయి అటువలెలయ్యిందనికూడా చెప్పాడు. పాపం! మీరు కొత్త దింపతులు అనుకున్నాను.

తార: నేను కట్టుకున్న గారిమేడలు నిలువునా కూలి పోయాయి (ముఖం గెంతు చేతులతో కప్పుకొని) ఇక యీ లోకంలో ఏ ముఖం పెట్టుకుంటాను?

భూష: (ఓహూహూ) విచారించకండి. మీకేమీ భయంలేదు. అతిదెక్కడికీ రిప్పించుకుపోలేదు. (ఆమెకేసి పరికిలనగా చూస్తూ) మీ ఇంటి అందమైన యువరిని అతను లేటికగా విడిచిపోతాడని నమ్మలేకుండా వున్నాను.

తార: దుర్మార్గులు ఎంతటి దుర్మార్గానికైనా వెనుదియ్యదు.

భూష: నమ్మికచివ్వు స్త్రీని అర్థరాత్రి ఒంటరిగా విడిచిపోవడంకంటే ఘోరంమరొకటి వుండదు.

తార: (ద్రుఘభారంతో) నా జీవితం సర్వనాశనమయ్యింది. ఎటుచూచినా కటికచీకటి. ఎటు

పోవడానికి దారి కనిపించడంలేదు. కష్టమంటే యేమిటో తెలియకుండా పెరిగిన నేను—యీ పదిరేయి—ఒంటరిగా—యిక్కడ (తిల రెండు చేతులతో పట్టుకొని) అబ్బ! తిలనొప్పి!

భూష : (సహించి చాలితో) మీరు వచ్చినప్పటి నుంచీ — పాపం — తిలనొప్పితో బాధపడుతున్నాను. ఏమైనా కావాలంటే — సంతోషించకండి.

తార : మీరు నా కష్టాలకు పానుభూతి చూపించారు. నాకు అదే పదివేలు. నాకోసం మీరు కృపగా (శివునివలె) నా విచారాన్ని మీకుకూడా పంచి—మీకు విక్రాంతిలేకుండా చేస్తున్నాను. దయచేసి మీరు ప్రకారంలా నిద్రపోండి. నేను లోనికి వెళ్లిపోతాను. (గదిలోకి వెళ్లిపోతుంది. భూషుని ఆమె పోతున్నచెప్పు చూసి ఒక నిమిషాన్ని విడుదాడు — మిడినెత్తునుంచి తొందరగా భద్రం వస్తాడు.)

భద్రం : (వస్తూనే భూషునితో) భూషం ఆయిపోయిందంటే నమ్మకం. రంగయ్యగారు నన్ను నిలుపునా దొంగిలించి పదివేలాడు.

భూష : ఆ చెప్పేదో కొంచెం నమ్మకంగా చెప్పకూడదా?

భద్రం : నా కేబుల్‌న్నీ ఖాళీఅయిపోలే — యింకెం నమ్మకం—నా పిండాకూడు.

భూష : నువ్వు చెప్పేదేమిటి?

భద్రం : అలా అడుగు. అంతా పూసగుచ్చివట్లు చెబుతాను. అంతా విను. తిప్పలుంటే చెప్పతీసుకుంటాను. ఒప్పుకుంటాను. కొలుపు రాజయ్యగారిది. అంతలాకా బాగానేవుంది. (హుషారుగా) అతిరహస్య చూసుకో నా సామిరంగా—రాజయ్యగారు ఇప్పటికీ మాడు చేశాడు. రంగయ్యరాజు చేశాడు. నేను మరణం చేశాను. మళ్ళీ రంగయ్యగారు కళాకర్త నాలుగేశాడు. నేను మళ్ళీ మరణం చేశాను. నాకు లకీన్ రెండు చేశాడు. నేను ఇప్పటికీ.....

భూష : (విసుగుతో రెండు చెవులూ మూసుకొని) అబ్బబ్బ! నన్ను చంపకు. నా కడం తెలియదు.

భద్రం : (విసుక్కుంటూ) ఏం మనిషియ్యా? యింత ఆశ్చర్యమైన అటవరించి చెబుతుంటే వివాదానికి బాధపడుతున్నావ్.

భూష : నామాటవిని—ఆ అటలో (శివత్వన్నా క్లెవరికో అదింతా చెప్ప.

భద్రం : చెప్పడం, తిరగడం — అదంతా జానానా. అటకు అటనయ్యడం—చెప్పు మెలేసి నమ్మకం ఉన్నాడని.

భూష : అలాగే చెయ్యి.

భద్రం : (హుషారుగా) ఓయిస్, అదేచేస్తాను. ఒక్క విడుదాపాడాలనోటు యిలా పారెయ్యి. విడుదాపాడాలలో అసలీఫాయదాలతో నీ నమ్మకం కచ్చేస్తాను.

భూష : (విసుక్కుంటూ) నా దిగ్గజమీ నమ్మలేదు. పోవయ్యా!

భద్రం : (బతిమాలుతూ) అమ్మమ్మ! అలా అంటే ఎలాగ! నీలాంటి పోదరమానపు దొంగకు పరువు పోనోటు కంటూవుంటే చూస్తూ పూకుంటావా?

భూష : పూకుకోవోలేవు రిపెట్టుకు తారమంటావా? నాదిగ్గర నమ్మలేదని చెబితే వినిపించడంలేదా?

భద్రం : చూడకపోలే నీమాట నమ్మేవాణ్ణి. కాని చూసినతరవాత నమ్మేదా? చూడు—కేవలం—వినింటే విడు—కృపగా (నూట్ కేస్ చూపిస్తూ) నీ పెట్టెలో నమ్మకంచేస్తే—నిల్లల్ని పెడుతుందా? నా చెలిలో ఒక్క విడుదాపాడాలనోటు పెట్టిచూడు. క్షణంలో విడు అలా అలా పెరిగి వందలుగా మారిపోతుంది.

భూష : (ఆశ్చర్యంతో) నా నూట్ కేస్ లో నమ్మకం ఉన్నట్లు నీ కెలా తెలుసు?

భద్రం : నా గొప్ప నేను చెప్పకొకూడదు గాని—నమ్మకం దగ్గర నేను చాగమ్య పెరిగిపోయింది. అది ఎంతమాత్రంలో వున్నా యిట్టే పనికి నమ్మకం ఉంది.

భూష : (కోపంతో) సంతోషించాగాని దయచేయ.

భద్రం : అదియిప్పుడేగా చెప్పనియ్. నువ్వు వచ్చినదిగ్గరనుంచీ ఆ నూట్ కేసును పట్టుకొని వదిలకుండా కూర్చున్నావ్. కనక అందులో నమ్మకం ఉంది తీగారి అది మొదట నిశ్చయించుకున్నాను.—తిరహాతి నువ్వు నూట్ కేసు తెరిచి నీ ప్రయోగాలి ఫోటో చూపించావు చూడు, అప్పుడు నేను కొంచెం లోతుగా చూశా

నులే.—అన్ని జోట్లకట్టలు మూటగట్టుకొని—
ఒక్క విదురూపాయలు అప్పుయివ్వడానికి—
ఏమిటయ్యా మహా యిదవుతున్నావ్!

ధూమ : (మధ్యలో అందుకొని చిరాగ్గా) అబ్బబ్బ!
గొడవచెయ్యకు. (జేబులోంచి ఒక రూపాయి
తీసి భద్రానికి యిచ్చి) యిక నన్ను ఆశ్చే
చంపక—వెళ్ళిపో.

భద్రం : (రూపాయ కాసును జోబవ వేరినో పైకిమీటి
అందుకొని హుషారుగా) ఒక్క రూపాయితో
ఎలాంటి గారిడీ చెప్తానో చూడుకో.

[తిరిగి కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు. ధూమణం
తీవ్రంగా ఆలోచిస్తూ వుంటాడు. ఎడమవైపు
నుంచి తార వస్తుంది.]

తార : (బాధతో) యీ తిల నొప్పి భరించలేకుండా
వున్నాను.

ధూమ : విపరీతమైన ఆలోచనలతో మీకు తిలనొప్పి
మీరి ఎక్కువైతోంది.

తార : ఇటువంటి తిలనొప్పి యెన్నడూ ఎరుగను. అన్ని
కష్టాలు ఒకేసారి నా ప్రాణానికి చుటు
కున్నాయి. నేనేం పాపం చేశాను భగవంతుడా!
(కన్నీటిని ఆపుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.)

ధూమ : కొంచెం కాఫీ తాగితే తిగుతుందిమా.

తార : తెల్లవారేవరకూ నేను బాధపడడం ఎలాగూ
తప్పదు. మీరైనా కొంతసేపు విద్రాహించి.

ధూమ : ఒక ప్రాణి కళ్ళిముందు బాధపడతామో వుంటే
చూస్తూ ఎలా విద్రాహిగలను చెప్పండి! భగ
వంతుడు నా హృదయాన్ని పాపాణంగా
తియ్యగల చెయ్యలేదు. గ్లాసువుంటే యివ్వండి
రానున్నాయి వదితాడు. కాఫీ తాగిన తిరవతి
కొంచసేపు విక్రాంతి తీసుకుంటే ముందు తిల
నొప్పిపోతుంది. తిరవతి మీ భరిత్యపు నుంచి
ఆలోచిస్తాం.

తార : అసలే చిక్కులలోవున్న మిమ్మల్ని కష్టపెట్ట
వలసి వస్తోంది.

ధూమ : నా కళ్ళిముందు మీకు కలిగిన ఆపద చూడ
గానే—నా చిక్కులన్నీ మరిచిపోయాను.
పాపం! నేను చూస్తూ వుండగా మీ జీరితిం—
కొన్ని క్షణాలలో—తారా పథంలోని ఎక్క
రింటా ఒక మెరుపు మెరిసి పతనమయింది.

తార : (అతిని కళ్ళిలోకి ఆకాశ చూస్తూ) మీరే లేక
పోతే యీ సమయంలో నా బతుకేమయ్యేదో!
[గదిలోకి వెళ్లి వెండిగ్లాసు తీసుకువచ్చి ధూమ
జానికి యిస్తుంది. ధూమణం గ్లాసు తీసుకొని
కుడివైపు వదితాడు. తార అతను నడుగున్న
వైపు చూస్తూ అనుసరిస్తూ కూర్చుంటుంది. తిరిగి
ధూమణం భాగీగ్లాసుతో వస్తాడు.]

ధూమ : వాళ్ళంతా ఆటలో మునిగివున్నారు. పిలిచినా
పలికేటట్లు లేదు. నేనే స్వయంగా వెళ్ళి
వస్తాను.

తార : (భయంతో) ఆ పని మాత్రం చెయ్యకండి.
మీకు పుణ్యం వుంటుంది.

ధూమ : (ఎవ్వరూ) నేను కూడా పారిపోతానని
భయంగా వుందా?

తార : మీకు క్రమకఠిగించడం యిష్టంలేదు. అదీకాక
నేను ఒక్క తెనూ వుండడం కష్టం.

ధూమ : ఫరవాలేదు. క్షణంలో వస్తాను. వెళ్ళే
బప్పుకు—మీ గదికేసి చూస్తూ వుండమని—
రంగయ్యతో చెబుతాను.

తార : (భయంతో) దయచేసి ఆ పని మాత్రం చెయ్య
కండి. వాళ్ళను చూస్తేనే నాకు భయం
వస్తోంది. మీకు వచ్చేవరకూ తిలుపులు వేసుకు
కూర్చుంటాను. నేను యిక్కడ ఒంటరిగా
వున్నట్లు వాళ్ళకు తెలియ నిర్వకండి.

ధూమ : (అమె మాటకు అంగీకరిస్తూ) సరే! అలాగే
చెప్తాను. (తిల మూట్ కేస్ అమెకు యిస్తూ)
యీ మూట్ కేస్ లో తిలువై వచ్చువులు వున్నాయి,
దీనిని బాగ్ లిగా గదిలో వుంచండి. ఇప్పుడే
విరు నిమిషాలలో వస్తాను.

[గ్లాసు తీసుకొని తొందరగా కుడివైపు వెళ్ళి
పోతాడు. తార తిల చేతిలోని మూట్ కేస్ కేసి
ఒకసారి చూస్తుంది. కుడివైపు ఆగ్రతుగా
చూస్తూ వుంటుంది. క్షణం నిశ్చలం. మూట్ కేస్
చేత్తోపట్టుకొని తిల గదివైపు ఎదుర్కొనుంటుంది—
కుడి చివర చంద్రం కనిపించి సన్నగా యీల
వస్తాడు.]

తార : (వెక్కి తిరిగి చిరువెళ్ళుతో) ఓ! నిర్భయంగా
రావచ్చు.

చంద్రం : (హాహుగా తారను సమావించి ఆమె భుజం తిట్టగా) వంపర పుల్! అర్ధిదున్నరమైన ఎటు ప్రదిర్పించావు. ఇంతిక్కు పడిన శ్రమకు యేమైనా గిట్టుబాటు అవుతుందా?

తార : భయంతో నా గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయ్.

చంద్రం : (తేలిగ్గా) ఫరవాలేదు. మొటిసారీ అలా అనిపిస్తుందిలే! — పాపం! విచ్చిరాదు. నీ కథ విని నిలుపునా చరించబోయివచ్చిన్నాను. చెక్కి చూడకుండా తొందరగా పోతున్నాడు.

తార : అతిమ ఎంతిదూరం పోవలసి వుంటుంది?

చంద్రం : కాఫీ కావాలంటే ఏవో ఒక థియేటర్ దగ్గరకు వెళ్ళాలి. కనీసం మెలు దూరమైనా పోనాలి. ముకు ఆరగంట పైముంది. ముందు నూట్ కేసు తెచ్చి చూడాలియ్.

[నూట్ కేసు అరుగుదూర పెగుతుంది తార. యిద్దరూ దానికి చెరిగివెళ్ళినా కూర్చుంటారు తార జనున్న యిరువైపులా చూస్తూ వుంటుంది. చంద్రం తేలులోంచి తాళం చెల్లెలగుత్తిస్తాడు, తాళం తిప్పి నూట్ కేసు తెలుస్తాడు.]

చంద్రం : (నింతోమంతో) పడిన శ్రమ మాటికి నూరు పొళ్ళు దక్కింది. (నోట్ కేసుల తీసి తారకు చూపించి తిరిగి నూట్ కేసులో పెడతాడు.)

తార : (నూట్ కేసులోకి చూస్తూ) ఏవో చిన్న పెట్టె వుంది. (చిన్న అందమైన పెట్టె తీస్తుంది. చూసి తెచ్చి అశ్చర్యంతో) ఎంత అందంగా వుందో యీహారం.

చంద్రం : (హారం చెత్తో పట్టుకుని చూస్తూ) యిది చాలా విలువైనది. (హేళదగా) పాపం! పారి పోయిన ప్రేమనికోసం చెయించివుంటాను.

తార : ఇక ఆలస్యం చెయ్యకు. ఎవరైనా వస్తారు. (యింతలో ట్రైన్ కూత దిగ్గరగా వినిపిస్తుంది.)

చంద్రం : (ఉత్సాహంతో) రైల్వ్. ఆడుగో! ట్రైన్ కూడా వచ్చింది.

తార : అది యెటుపోయే బండి?

చంద్రం : (అతులిగా) ఎటుపోయే బందైనా ఒకటే మనకు. దో! త్వరగా కానియ్.

చంద్రం తొందరగా నూట్ కేసు పరేస్తాడు.

తార గదిలోకి వెళ్ళి హేండ్ బేగ్ తీసుకువస్తుంది

చంద్రం నూట్ కేసు, తార హేండ్ బేగ్ పట్టు

కుని కుడివైపు రెండు అడుగులు వేస్తాడు. రామ స్వామి ఎదురువస్తాడు. అతనిని చూడగానే యిద్దరూ కొంచెం తొందరపడి తిరిగి పరుగుంటారు.)

రామ : బాబూ! యెళ్ళిపోతున్నారా? నా మామూలు మాటేం పెట్టానుకాదు.

చంద్రం : (నిగ్గుతుంగా) మేం పోయేబండి వచ్చింది. యిదిగో నీ మామూలు. (తేలులోంచి రెండు రూపాయలనోటుతీసి రామస్వామికి యిస్తాడు. తార వాలచూపులతో యిద్దరికీనీ చూస్తుంది.)

రామ : (నోటు అంగుళాని సంతోషంతో నమస్కారం చేటి) దింపెంబాబూ! మీలాంటి ధర్మ ప్రభువులు మారేళ్ళు బరికాలి. ఎప్పుడు ఎళ్ళింది బాబూ! బండి కదిలిపోతాది.

(తార చంద్రు నిద్దరూ తేలిగా కుడివైపు నిడ్కొనిస్తారు. రామస్వామి హాలుమధ్యకు వచ్చి సైమిడి పంచెతో బల్ల గులుపుతూ వుంటాడు.)

రంగ : (శేషస్థంలో దిగ్గరగా) ఒరేయ్! అడుగు ముందుకే నీ తలకాయ తీసేస్తాను.

భద్రం : (కుడివైపునుంచి ఒక్క గంతుగంతి ప్రవేశించి) ఒరేయ్! రామస్వామి. నువ్వే వ్యాయం చెప్పరా! వాడికి నేను ఎన్నిసార్లు అరుపు ఒప్పుకోలేదు.

రంగ : (కుడివైపునుంచి కోపంతో ప్రవేశించి) ఆ యేమిట నాదగ్గర పాగవ్. ముందు రెండు రూపాయలు అక్కడి పెట్టి కదులు.

భద్రం : లేదురాబాబూ అంటే — సమ్యక్ పోలే రావనా?

రంగం : లేనోడువు లేదని మేడవక ఎందుకాడేవ?

రామ : డబ్బు లేదని ముందే పెప్పలేక పోయేవం బాబూ.

భద్రం : నాస్సెప్ప, డబ్బు లేకపోవడమేమిట్రా? నా డబ్బు వందలకువందలు పూరిమిడ వుంది. (తేలు లోనుంచి కాగితం తీసి) చూడు, నాకు బాకీ వున్న వాల్లిందరి పేర్లూ ఉదువుతాను విను.

రంగ : అలాంటివారు నుందగ్గరా? డబ్బుక్కడ పెట్టక పోలే పిక నులిపేస్తాను.

భద్రం : తెల్లవారేసరికి నీ డబ్బు అణాపెసలతో తెచ్చి నీ ముఖంమిడ పారెయ్యకపోలే నాకేదు...

రంగ: (కోపంతో) లాబం లేదన్నప్పుడు లాబం లేదు అంటే. నా బియ్యం నిమిషాలమీద అక్కడ పెట్టా. అప్పుడు కరుణ. బియ్యం వరూలు చెయ్యకుండా నిన్నొదిలేస్తా ననుకోకు.

ధీద్రం: వెళ్ళవద్దన్నకోసం మన స్నేహం పొగుచేసుకుంటావటరా?

రంగ: (విగ్రహా నమ్రోసా) అహహ! యేం మాట పెట్టావ్ యెదవస్నేహం, యీ రాత్రిపోజే—తెలు రాత్రి కలుస్తాది.

రామ: (ధీద్రంతో) ఎక్కడో చూసి ఆడినట్లు ఆడి కెచ్చెయ్యవయ్యా. ఎందుగ్గదవ.

ధీద్రం: నవ్వు ఆటాటే చెబుతావేరా? (అనుకున్నట్లు విర్రాగా కూర్చుని) ఒరేయ్, ఇచ్చిరింగా చెప్పేస్తున్నాను. తిన్నకుందచ్చివా—నాదగర పైపా కూడా లేదు.

రంగ: ఆకలు మాట చెబున్నాను. చెప్పివ్వకపోతే నీ పొక్కయిప్పించేస్తాను నిన్ను పంపేదిలేదు.

ధీద్రం: ఆనాడు హరిష్చంద్ర మహారాజంతటివాడే—తిన్న తాను ఆమృతమన్నాడు. కాలం, ఇర్థం కలిసిరానప్పుడు ఏమైనా చెయ్యాలి.

రంగ: (అనుకున్నట్లు నుంచి ఎగిరి గంతు వేసి కిందికిదూకి) అలాంటి పరువతప్పున పని నేను ధస్తీ చెయ్యను. (రామస్వామిని సమీపించి) ఒరేయి రామస్వామి, బియ్యం యివ్వకపోతే బోయావు. నాకు గంతు రూపాయలకు జామీను వుండరా.

రంగ: (గడ్డించి) ముందు నీ కేబులు చూపిస్తావా—లేదా?

ధీద్రం: ఒరేయి, బాబ్బాయి, జామీను వుండరా రామ స్వామి.

రామ: (కోపంతో) పాలు పొల్లేవయ్యా, నవ్వు బాగానే వుంటావు. మద్దిరి రంగయ్య గాడూ నేనూ వీలకొ వీలకొ పట్టకోవాలి.

ధీద్రం: ఔరా! కాలమహిమ! రామలొడ్డి రూపాయలు కల్గేముందు చూచిన—యీ మాజీ జమీందారు మిస్టర్ ధీద్రం—కేవలం గంతు రూపాయలకోసం—యీనాడు పరువు పొగొట్టుకోవలసి వచ్చింది కదా!

రంగ: (కత్తెరతేసి) కేబులు చూపిస్తావా మల్లీరి చెయ్యకుంటావా?

రంగయ్య కోపావేశంతో ధీద్రం మెదపట్టుకుంటాడు. చరిగా ఆ సమయంలో నిడివెత్తు నుంచి గ్లాసుతో కాఫీ తీసుకొని భూషణం వస్తాడు.)

భూష: (నవ్వానే విగ్రహం) అను. (రంగయ్య ధీరాన్ని విడిచి వెళ్ళి చూస్తాడు.) ఏమిటిది? (మట్టా చూసి) తారయేది?

రామ: అయ్యగారిమాటేనా బాబూ మీరకురుతున్నాది?

భూష: అవును. కనుపించలేం?

రామ: ఆ బాబు గాకొచ్చి తీసుకుపోయేను.

ధీద్రం: అమ్మగారిని బాబు గారు తీసుకుపోయారు! వారెవర?

భూష: (అశ్చర్యంతో) ఎవరూ? దండ్రం వచ్చాడా?

రామ: ఆ అమ్మగారితోవచ్చి నాయన! అయిన నేను నాకు తెలిసింది.

భూష: సంగోషం. వాల్లిద్రూ కలిసిపోతే మనకు కావలసిందేముంది! (ఒక్కసారి ఏకా న్నకు వచ్చివచ్చి) నా మాటోకేసు నీకు యిచ్చారా?

రామ: నాకేమీ యివ్వలేదండి.

భూష: గదిలో విడిచిపెట్టి వెల్లింజేమో!

[బలవరపాటుతో గదిలోకి వెళతాడు. తిరిగి రిక్తహస్తాలతో వస్తాడు.]

రంగ: అసలంగకేటో వెప్పవయ్యా నాకు.

భూష: యేం చెప్పకు? నా సర్వస్వం అందులో వుంది.

రామ: యెల్లి పోయిటప్పుడు అయ్యగారి నేతిలో తోలుపెట్టి వుండడం చేసు నూకాను బాబూ!

భూష: (విచారంతో) అయితే యింకేముంది! నా సర్వస్వం పోయింది. వినువేల రూపాయలు! ఒకటి రెండుకాదు. అన్నిటికంటే ముఖ్యమైన ఫోటో, కొన్ని ఉత్తరాలు కూడా దానిలోనే వుండిపోయాయి.

ధీద్రం: విదురూపాయలు అప్పు యివ్వవయ్యా అని కాల్లా వేల్చాపది బలిహరితే—నాలోలక్ష్మిజా అని గొలపెలావు. చూడు నా దెబ్బకో మహానుభావుకు పెట్టకు పెట్టే కొట్టేరాడు.

రంగ : (అశ్చర్యంతో) పెట్టి యెత్తుకుపోయాడా ?
(కోపంతో బిగరగా) యెవడాడు? నాకు
మామించు. మీపినికి యీదిలో కిసిరేస్తాను.

ధీద్రం : (భూషణంతో) మరేం ఫరవాలేదు. మన
రంగయ్య గాడితో చెప్ప. అంత వాడే చూసు
కుంటాడులే.

భూష : (నిచారంతో అనునమిద మాటలకి) ఎంత
మోసం.

ధీద్రం : ఆ! నా కిప్పుకు జ్ఞాపకం వస్తోంది. పెట్టె
యెత్తుకు పోయిందాడు రైలు తిప్పి ప్రయాణికు
డేనా?

రంగ : ఇంకాక నీ పక్కని మామిళ్ళు వాడేవా?

భూష : అరిసే

రంగ : ఆడు నాకు గురుతున్నాడులే. (కోపంతో)
పూళ్ళో యే మామిళ్ళు అట్టి పట్టుకొని రిలకాయ
తీసేస్తాను. (ముందుకు అడుగు వేస్తాడు)

రామ : (రంగయ్యకు అత్తచేసి) పూళ్ళో యెక్కడున్నా
రా బాబూ? రైలు బండెక్కేసి యెల్లిపో
యారు.

ధీద్రం : తార తారాపథంలోకి, చంద్రుడు చంద్ర
మండలంలోకి నిష్క్రమించారు. వహ్య!

రంగ : (కోపంతో) యెంతి పశ్చేనాదురా యోష,
(రామప్పామిలో) నువ్వు మాదిగానే నాతో
యెందుకు పెప్పలెదురా? ఆది రిం అప్పుడే
తీసేద్దాను.

రామ : దొంగతనం చేశాడని యెవడి? తెల్పుకురా
బాబూ!

ధీద్రం : వాడు దర్జాగా—ఒక వయ్యారి భామను
పక్కను పెట్టుకొని చక్కపోయాడు.

రంగ : బూషణం బాబూ! మన సేతిలో యింకేంలేదు.
అడ్డపెన్నోట్టి వమ్మొద్దియ్యో అని నేను పెప్పనే
పెప్పాను. నామాట యింటేనా?

భూష : దిబ్బకంటే విలువైన వస్తువులు దానిలో

వున్నాయి. హరి భగవాన్! ఇప్పుడు నే నేం
చెబ్బాను!

[కలవరపాటుతో కుడిచేతు వెళ్ళిపోతాడు. అతని
చెతుక రామప్పామి బారిగా వదిలెత్తాడు.]

ధీద్రం : (నిష్క్రమిస్తున్న భూషణంతో) ముందు,
మీది నేపథుకు ఫోను చెయ్యి. (మీదం ఆలో
చించి) ఒక పోలిక మావపుకు కడ్డవకుతూ
వుంటే యాస్తూ దొంగతనం భూరం. నా చేత
నైన పహాతుం నేను చేసినీరాలి. (కుడిచేతు
చూస్తూ) ఆర! అప్పుడే మెల్లదిగి పోయాడు.
ఏమయ్యాయో! నేనూ వస్తున్నాను. ఆరు! ఆరు!
(బిగరగా పిలుస్తూ) రెండు అమెరులు ముందుకు
వేస్తాడు.)

రంగ : (అహంతంగా ధీద్రం భుజంపట్టుకొని) ఒకలో,
యెవమే వస్తావ్, యెవం! ముందు నా రెండు
యాపాయలు అక్కడిపెట్టి కదులు.

ధీద్రం : (విసుగ్గా) లేదురా బాబూ అంటే వక్రత్రుడి
లాగ—పట్టుకొని వదలకుండా వున్నావ్!

రంగ : జేబులు చూపించు.

ధీద్రం : (జేబులోనుంచి దిబ్బలు తీసి) బేదార్జనా! కప్ప
కాఫీ కోసం రా బాబూ యిది—నీ కో చిన్న
ఉపాయం చెబుతాను. రిఫ్. ను వేస్తే చెయ్యిస్తు.
నా చెతుక నిలబడి మీసం మెరయ్యి అంటే. నా
పాతిబాకీలన్నీ విమిహలమిద వనూలు
చేసేస్తాను. నీ దిబ్బలు నువ్వు పట్టుకుపోయవు
గాని నా దిబ్బలు నేను పట్టుకుపోతాను.

రంగ : రైట్! పది! ఇందులో ఏమైనా దగావుండా—
నీ పది నిధా సేసేస్తాను.

ధీద్రం : ఏం మాట చెప్పావురా నా రామిరంగా! రా!
రా! అలా దారికిరా!—ఒరేయి! రాత్రి అంటే
ఇదిరా రాత్రి. ఇలాంటి రాత్రిని నువ్వు చిన్న
నుల్లి మాడిలేవు.

రంగ : దిబ్బిచ్చేవాకా నిన్ను చిన్న వాడిచెబ్బాను.
[ఇద్దరూ కుడిచేతు నిష్క్రమిస్తారు—తెర.]

స మా నా ం త ర రే ఖ లు

శ్రీ ఆర్. యం. చిదంబరం

టైరిఫాన్ గణానమంది—

ఓ నీరీతునకేన్ దూతాక పది నిమిషాలక్రిత మే తిరిగి వచ్చాను. విషంగా రిపేరుకు అందుకున్నాను.

అవలంబమంది కేవలరావు పరిచితకంఠం వివ పడింది.

‘హలో! దాక్షిణ్యగామా! ప్రకాంతంగావున్న పనులందలా హతాత్మకంగా ముసాను పిచిపట్టు—నిశ్చల జలంలో మట్టి తెచ్చి విసిరివట్టు అయింది నాపరి ప్రితి—’

ఆ మాటల్ని తీర్చిందిమాకోటానికి కాల వ్యవధి యిస్తున్నట్లు కొంతసేపు నిశ్చలం—కేవలరావు తిరిగి మే అంతి. మొదట్నుంచి అతనికి కవిత్వమంటే కొంత పిచ్చి వుంది. నిశ్చలంపై వున్న పుష్పమాలు జతచేసి వున్న విష యాన్ని తొంక తిరుగుకు గా చెప్తాడు.

‘నుందరం నిన్న సాయంత్రం వచ్చాను. అతను వెంటరిగా వచ్చి బాగానే వుండును. జ్వరంతో వచ్చి ముమ్మల్ని వెళ్ళిపోయాడు. మీకు తెలుసుకున్నందుకు తీసుకుంది. వెంటనే బయలుదేరింది. మీకోసం ఎదురుచూస్తుంటాను.’

సవలగో మాదిరిగా, తీవ్రతలో పన్నుకు వుంటేనే కానీ రక్షితబడు. నుందరం ఎందుకు వచ్చాడు? అతిరి మన ప్రత్యేకంలో ఎలాంటి మార్పులు వచ్చాయి? ఇలాంటి ప్రశ్నలు బుసలు కొడుకున్న నాకుల్లా తలెత్తాయి. నాటికి సమాధానం వెంటనే లభిస్తే పొంతుకున్న పాలవిదా నీళ్ళు జల్లిపట్టు ఉత్సాహం, ఆపత్తి సకలించితాయి. మెడిసిన్ ఛెట్టు పర్యవది అరుగువీధికోచ్చాను. ఈహాగానంలో మునిగి వున్న డ్రైవరు కాలక్షున్న నీడీ దూరంగా విసిరివేసి గబగబా వచ్చి డోర్ ఓపెన్ చేశాడు. సుజాత తలుపు వేసుకోటం—నెమ బయలుదేరటం—ఒక్కసారే జరి గాయి. కాయ దిపాల్లో కళికళలాడుతూన్న పిగ్గు లన్నీ చాటి చీకటినుండా దూసుకుపోయి కేవలరావుగారి ఇంటిముందు ఆగింది.

తిన్నగా హాల్లోకి వెళ్ళాం. నుందరం ఇంకా వెలుగుతూనే వున్నాడు. టెంపరేచర్ 102° వుంది. దుక్కిటి వేడినీళ్ళు తీసుకోచ్చింది. ఇంజక్షన్ వచ్చాను.

ఎన్నో అనుమానాలు—ప్రశ్నలూ పనులుపందిగా లకు తలవంచి ఆగిపోయాయి. తిన్నగా ప్రదాయింగ్ రూంకి వచ్చి కూర్చున్నాను గోవెగడినూరం చేతున్న దప్పుడు తిప్పిస్తే గందంకా నిశ్చలంగావుంది. కేవలరావు నాకేసి వోహాలు తీక్షణంగా చూసి ఎవ్వారు.

‘నిన్న సాయంత్రం వచ్చాను. తిన్నగా రాజ మండ్రీనుంచి వస్తున్నావట—మిమ్మల్ని నిన్న నే పిలు ర్తామనుకున్నాను. కానీ అతిసే వద్దని వారించాడు. ఎందుకో మిమ్మల్ని చూడడానికి భయపడుతున్నాడు—’ ఎదురుగా వున్న గోవెగడి చూశాను. శ్రీ కృష్ణుడు విజ యుడికి గీతారహస్యం బోధిస్తున్న ఘటం చిత్రంపలడి వుంది. అదేదీతిలో నుందరానికి హితోపదేశాను.

కొమాక్స్ గాసునిండా చిక్కటి కాఫీ తీసు కొచ్చి నా ముందర వుంచింది. కళ్ళిమ నమ్మలేక పోయాను.

‘ఆ!... కొమాక్స్ ఎప్పుడు వచ్చింది?’

‘నెలరోజులు చాలునుంది. మీకు మొదటి ఆ విషయం చెబుదామనుకున్నాను. కానీ గవేసె కాలపు సంఘటనలతో మీకు వృధాగా బాధపడతానని భావించుకున్నాను, మీరేమి అనుకోండి.’

అతిని కంఠంలో తూహన గ్వరించింది.

దుక్కిటి అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయింది. ఆమెలో రేగుకున్న అకాంతిని నెమ అర్థం చేసుకోగలను.

‘నుందరం వున్న వుద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి బ్రావెరింగ్ విజన్స్ తీసుకున్నావట—కారా నికోహాలు ఇంటిముఖం చూసేవావట—కొమాక్స్ కి విరక్తి వుటేంది గాబోలు — ఇక్కడకు వస్తానంది. దుక్కిటి కూడా రమ్మని వు తిరం రాయమంది—ఆమె యిక్కడకువచ్చాక అతినికి రెండుమూడు త్రిరాలు రాశాను. అవన్నీ నాకే తిరిగివచ్చాయి. అతినిబాది వివ తెలియదు. విజన్స్ పనివిదాన పూర్వమృత్యుపడి తిర గటంకలప ఆరోగ్యం చెడిపోయిందిన్నాడు—’

‘తిన్నపుద్యోగం ఎందుకు వదిలకున్నాడు?’

చేతిలో కమ్మవుండుకుని నెయ్యికోసం పూరం తా తిరిగివెలు నుందరాన్ని బాగా తెలిసివుండినాడా ఆ ప్రశ్ని వేయటం తెలివితక్కువ—

‘అదే సమాధానం రానిద్రు—అతికి, మేనే జరుగూ ఏవో మనస్సులు వచ్చాయట—తప్పని పరైందట—’

‘సరే!...తరువాత మాగురువారిం. కామాక్షిని పంపండి. మందిస్తాను. రేపు వుదయానికి తిన్నముఖం పడుతుంది.’

కామాక్షి వెనకాలపీల్చో కూర్చుంది. కాగా బతులునేరింది. చీకట్లునుంచి వెలుగులోకి గాబోలు! ఆమెను ఎన్నో అడగాలమకు నే రమ్యమైనను. కొని నాలుకదాకా వచ్చిందటలు జన్మభావాన్ని విరుక్కుంటూ తిరిగిపోయాను. ఏవో అగ్ని జ్వాలలుండు నిలబడినట్లు భయం.

పావుగంటలో ఇల్లు చేరుకున్నాం. దిప్పెప్పటి తెలిచి ముందు కలిసివ్వాడు.

‘కామాక్షి!...చాలా చిక్కిపోయావు సుమా! అసలు నువ్వువూరు వచ్చినట్లే తెలియదు. మాధానికి వచ్చేవాన్ని...ఈమధ్య జబ్బుపడ్డావా ఏం? అని కుళిల్ల పక్కల రీతిలో పాగించింది మూత—ఆమెకేసి యాకాను, జ్యోతుల్లో వెలుగుతిగింది. చందమామ చేలవంగా వచ్చాడు. ఎర్రగావున్న పువ్వులు మాగురుగొన్న కొద్దయి వాడిపోతున్నాయి. ఇద్దరినీ ఏకాంతంగా మాట్లాడుకొనిచ్చి మేడయాదికి వెళ్ళిపోయాను. వాళ్ళు ఏం మాట్లాడుకున్నది వాకు తెలియదు. పది నిమిషాలు గడిచాక కామాక్షి సన్నగా ఏవేవలు వినిపించింది. ఏవో తిప్పడంచేసింట్లు బాంపడ్డాను—ఓనాగుద్దామని నాలుగైదుసార్లు చివరి మెట్టవంకా వచ్చి తిరిగి వెళ్ళిపోయాను.

వాళ్ళు గానూ!...కామాక్షి వెరుతుందిట—అవరించింది మూత.

‘కాక్రోవళ్ళు—రేపుదయం ఎలావున్నది ఛాన్ చెయ్యమను. అవసరమైతే వస్తాను’ అన్నాను. ఆమె సమస్యరేంచి కదిలిపోయింది.

‘అమ్మాయి! కామాక్షి ఎందుకేమిస్తోంది?’

‘అంతా, తన సంతారపు గొడవలు చెప్పకునే—ప్రతి సుదీక్ష కొన్ని కలలు కంటాడుట—అది యధార్థం కాకపోతే ఏమిటి మిగులుతుంది ... అయినా నాన్నా గానూ! ఈ విషయంలో మీ రెండుకు తల దూర్చానా? ఎవరి ప్రాప్తం వారిదివి వూరుకొవలసింది. తలవంచుకున్నాను. మూతికూడా వన్ను నిలదీసి అడిగింది.

స్త్రీలకూ, రహస్యాలకూ క్రతుత్వం వుంది. కామాక్షి తన దృఢలు మూతితో చెప్పకుండుంటే ఆశ్చర్యంలేదు. కొని నేనే అడిగివుంటే సరైన జవాబు

రాకపోయేదేమో!...అద్దంలో ముఖం కనిపించింది. కళ్ళల్లో రెండు నీటి చుక్కలు. అవును. అవనిందంతా వాతలమీది చేసుకున్నాను.

అయినాను సంతర్పణల శ్రమం నుండరం ది. ఏ. సినియర్ చదివేవాడు. ఇంటి కెదురుగా వుండటంవలన అతన్ని పరికిరించే అవకాశం దొరికింది. భవిష్యత్తులోకి తొంగిమాసే కి కి వుండేమో కొని మురుహండు—టైప్ రైటింగ్ నేర్పుకోటం మొదలుపెట్టాడు. కేవలం ది. ఏ. చదవటం చేతిరీతి కామలాంటిదివి ఉపమానాలలో వర్తించి చెప్పేవాడు. అంతవరకూ బాగానే వుంది. కొని నెలకు పట్టుయని పదికోలానైవా క్రాసుకు వెళ్ళేవాడుకాడు. కొరగా మేలిబలి ప్రశ్నిస్తే చిత్రమైన సమాధానాలు చెబుతాడు. ఓవాడు వంట్లో బాగాలే దిలబాడు. మరొకవాడు నిద్రనుంచి మేల్కొన్నేసరికే ఏదైందంటాడు. చివరకు, అతని జవాబులు విని విని, అలసిపోయి నేను చేసుకున్న విద్వయం యిది. అతను వా సైవిక పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కొనేక తప్పించుకోవానికి తన చుట్టూ ఇనుపకోటలు సృష్టించుకుని, ఏవో కలలుకంటూ ఛాహా ప్రపంచంలో—గాలిలో వేలాడుతున్న స్వర్గంలో విహరిస్తూ కాలం గడుపుతూ తిన్ను తాను మోసం చేసుకుంటున్నాడని. తన దర్శనల్ని సమర్థించుకోవాలికి అతడు కల్పించుకునే కారణాలు విచిత్రంగా వుంటాయి. పరిశీలు దిగర కొడుక్కు అతను ఏమీ చదివేవాడుకాదు. అర్థరాత్రి నీనిమాలోడు దిగర నిలబడి ఆకాశంకేసి మామూ ఏవో ఆలోచిస్తూ భగోళ కృష్ణులకులా నిలబడేవాడు.

‘ఏవరూ! ఏనిటిది! ఇలా బాంధవ సుగ్రీందకుండా రిదువూ సంధ్యా లేకుండా తిరుగుతున్నావు? అవడిగాను.

‘ఏం చెయ్యవండి! పక్కంలోవున్న ఆవిరరాలు పంపితి మీకు బాగా తెలుసుగా! ఆమె వుదయం నాలుగు గంటలకు, రాత్రి పదికొండువరకూ అరుస్తూ పలుకుతూ, ఎవగవళ్ళు తిట్టి బోమా కాలం గడుపునోంది. ఇంక రిదువుమీది వాకెలా శ్రద్ధ కలుగుతుంది చెప్పండి!’

అదీ అతని సమాధానం—దాన్ని ఏ విధంగా ఖండించాలోకూడా తెలియదు. ఇది కేవలం ‘ఎస్క్రిబిజం’ అయితే ఎంతకాలం యిలా తిప్పించుకు తిరగ్గలవి?...

అతని తెలివి తేలులు అదేవి కాచిన వెన్నెలలా వృధాకొవటం సన్నెంతో బాధించింది. ఏ మానవుడూ వుల్లుకలోనే నిశ్చితమైన మనస్తత్వం కలిగి వుండదని, అతని చుట్టూవున్న వాతావరణమే మంచిచెడ్డలు, నులుగజాలు నెయ్యతుందివి అంగీకరించివచ్చాడు, అమనస్తత్వాన్ని తగిన రీతిలో మార్చటంకూడా మన చేతిలో

వుందని అంగీకరించాలి. అదేమో ముడిచి తిరుగుతున్న ఏమనమంటే తీసుకోవచ్చు సరైన మార్గంలో తరిగిపోయే చోట మానవజాతికి ఎంతో పునకారం చేస్తోంది. దొంగలు, చాంతిమడి ప్రభుత్వంలో నిలబడటం గొప్ప మనుషులకాదు. అయితే ఈ మాన్యుకు చాలా పనులు ఉన్నాయి ఎక్కడానూ ధైర్యంగా నిలబడవలసివుంది. ఇలాంటి ఆలోచనలే నన్ను ముట్టమట్టాయి. నుంచి రాన్ని సరైన మార్గంలో వుంచేయటం అతిమహా పనితీరు అని విద్వంసులు మన్ననలు.

కామక్షి తండ్రికి వామిద గౌరవంవుంది. చాలా విషయాలలో అతను నా సలహా తీసుకునేవాడు. దక్షిణి పేర్ల అయిందనిపించేసరికి అతని కలప్రాణం తోకొచ్చింది. రెండోమామన, పేర్ల బరిపించటం మెలాగిస్తుంది అని అతనిని వేధించిపోయింది.

కామక్షి తెలిస్తే, మూలకైతలు తరహా చదువుతుంది ఎక్కడో ఆకాశంలో దాగివున్న రహస్యాలన్నీ తోడ్పెట్టుకుని తీసుకువెళ్ళు. ఇఖరం మీద నిలబడి ఆకాశాన్ని పక్కరిస్తున్నట్లు చిరునవ్వు.

వామంను రెండుకేటలు నిలబడివున్నాయి. ఒకటి మార్గదర్శి గోళాల్లో వుండాలిగా రహస్యాలన్నీ సమాంతర తోడ్పెట్టబడింది. రెండోది అనుభూతి తీసుకోవచ్చు సరియైనమానం చేసుకోలేక తాడుతెగి గాలిపటలా ఎగురుతున్నది. రెండోది పరిశీలించాక, నుంచిరాని, కామక్షికి పెళ్ళిబరికి తీరాలని విశ్వయించుకున్నాడు.

ఆమర్నానే నుందరం నావమ్యతో ఈ చివయం కదిపాను. అసమయానికి కేళికరావు ఆఫీస్లోనే వున్నాడు. కామక్షి తండ్రి నుందరాన్ని పరిశీలించి దర్శనమిచ్చి పెదవి విరిచాడు. అతనికి ఆస్తిలేదు. వున్నాడంటే నీరసంలేదు. నీరసంలేదు. గాలి ఏదైనాగానీ పనిచేయడానికి అతనిగా పనిచేయకుండు. నుందరం నావమ్య తో కట్టించుకుని పేర్లబరిగానికి వేలేడన్నాడు. అది సమంజసమే అనిపించింది. నుందరం ఇరుగుభారం చదువుతుంటే అతని తెలివంత్రులు ఒకరితెలువతో మరొకరు కన్నుమూశారు. అతనిని అడగించి చదివించింది మామయ్య - ప్రతిఫలం తొరటంలో తప్పేయండి? నుందరం ప్రకృతిని తాగా అర్థంచేసుకున్న వాతెవరూ అతను ఈ యీ పరిస్థితుల్లో, ఇలాంటి ప్రకృతివాదు అని నిర్ధారించలేదు. పేర్ల విడిపోయాక మామయ్య అనుభూతి వుంటానని నమ్మక మేటిటి?..... తిరుగు అందరినీ ఒప్పించి కుభికార్థం పూర్తయింది దివించేవరకూ వాడు నిద్రపట్టలేదు. బి.వి. పూర్తికాగానే నుందరానికి నుంచి ఉద్యోగం దొరికింది. కామక్షిని వెంట పెట్టుకుని వెళ్ళిపోయాడు. మామయ్య తలమీద కొస

సాగివున్న ఈ ప్రయోగం ఎంతవరకూ విజయవంతమవుతుందో!
కానీ—
నా నిర్ధారణలు కేవలం ప్రాచీనాత్మికమైనవి కావాలని నిశ్చయించుకున్నాను. ఎంతగానో గౌరవించి ప్రేమించి సుఖానందం ఇచ్చి నిలదీసి ఆడిగేసింది. ఏదాది గడిచాక నేను దానిలో ప్రాప్తిమపెట్టాను. ఆఫీస్లోనే కేళికరావు పేర్ల బాంక్ లో పనిచేస్తున్నాడు. కామక్షిని పరిశీలించిన వార్తలు అప్పుడప్పుడు చేరిన వేస్తూనే వున్నాయి.
ఒకానొక ప్రాసీద ఉత్తరం దివి విడిచి చాడు.
‘ఈమధ్య నేను తీసుకుని రెండు ప్రక్కలు వున్నాయని అర్థంచేసుకున్నాను. ఒకమనిషి మరో మనిషిని అధారపడటం కానీ—ఒకరినీ దూసి జనుకుమరి తన వ్యవస్థాత్మకంగా, పేర్లను వ్యవస్థాత్మకమైన వాంఛలను అనుసరించి ప్రతికూలంగా ఎంత తెలివితేటలూ! ఈమధ్య మధ్యమనం పూర్తిగా రైట్ రైట్ గా చేస్తుంటున్నా!...
అతనువారి అతి నేం దివింది వాడు తెలియదు. నాలో నేనే అనుకున్నా: ‘అయితే అతను మారిపోయి.’
ఒక వ్యక్తి తన్నుతాను అసహ్యించుకున్నాడంటే, నిరాశావాద భోగిలో పడ్డాడంటే ఆ వ్యక్తిలో ఏదో లోపం వుండవచ్చు!
కేళికరావుచిరునవ్వు ఒకటి కంటం, లోపలకు ప్రవేశించింది. పేర్లమీదన్న కాగితాలు ఎగిరి పోయాయి. అది ఎంతవరకూ పక్కరితగి మామయ్య, మామయ్య అతనిని తీసుకోవచ్చు తిరిగి పేర్లమీద వుంది.
నేను నెకాలతీరుంచి వ్రాస్తూన్న పుస్తకం తలూకు చేతులు అవన్నీ, వివిధమైన పుస్తకాల వ్రాస్తూ వ్రాసిన విషయాలన్నీ ఒకటే చేర్చి, నేను గడిచిన అనుభవాన్ని అధారంగా చేసుకుని కొన్ని కొత్త పంక్తులు ప్రతిపాదించాలని నేను చెప్తున్న విరంధికృష్టి. నుందరం నుందరంగానే ఉండేలా ఆ చేతి అన్ని తీసివేసివేళాను. ఆరేళ్ళ కాలపరిమిలో ఒక వ్యక్తిని అర్థంచేసుకోలేని నేను ఒక ప్రయోగమైన పుస్తకం వ్రాసి లోకాన్ని మోసించడానికి ప్రయత్నించటం! హాస్యాస్పదం— ‘నాన్నగారు’ బండిగంట కావస్తోంది. పనిచేసింది.’ అంది మామయ్య.
మర్నాడు ఉదయం లేచగానే మొహమేనా కడుక్కోకుండా ‘మామయ్య! ఏమైనా కోరిక వచ్చిందా? అవడిగాను.

కేశవరావుగారు ఫోన్ చేశారు. సుందరానికి జ్వరం వచ్చింది వచ్చిందట—మీరు రా నవసరించే దన్నారు.'

బాలుగైదుకోజులు గడిచి పోయాయి. ప్రతి తులం ఓ యుగంలా—కొన్ని బిన్నుల బావులు మోస్తున్నట్లు బాధపడుతూ గడిపాను. కేశవరావు వస్తా వున్నాను—రాలేదు. కనీసం ఫోన్ చెయ్యాలేనా లేదు, 'ఒకరి కర్మకు మరొకరు బాధ్యులు కాం'ని విశ్వసించే అతిమ కూడా ఈవిధమ మంతా చేసే కలిగి యున్నానని అపహ్నించుకుంటున్నాడు. కామాక్షి తీరితం యిలా వికషింపని వుప్పులా తయారవుతుందని వాకు మాత్రం ముందుగా ఏం తెలుసు? ఆ సాయంత్రం ఇంటికి రాగానే సుబాత రెండు విషయాలు చెప్పింది.

'మధ్యాహ్నం మీకోసం ఎవరో స్నేహితుడు వచ్చాడు. మళ్ళీ సాయంత్రం వస్తానన్నాడు. అర గంటకేరం తను వస్తున్నానని సుందరం ఫోన్ చేశాడు.'

రెండోవార్త కొంచెం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది.

మరో అరగంటకు ఆ స్నేహితుడు రానే వచ్చాడు—అరిచేడు కైలాసం—సుందరం, అతినూ ఒకేం పెనీలో పనిచేసేవారు. వా వియ్యకొడుక్కి పెళ్ళిట అందుకుని వచ్చాడు.

స్నేహార్థం పాటించి, ఓ మారు చూసి పోదామని వచ్చాడు. 'అప్పుడు సుందరం మాకం పె నీలో ఉద్యోగానికి విడాకు లిచ్చి పళ్ళిపోయాడు. ఆ సంగతి మీకు తెలుసా? అతను ప్రస్తుతం ఎక్కడ వున్నాడీ కూడా తెలియదు.'

సుబాత రేడియో వింటున్నట్లు పటిష్టా మాసంధా భగవై పే ధ్యానార్థి కేంద్రీకరించింది.

'అతను యిక్కడే నిరుద్యోగిగా వున్నాడు. చూడు కైలాసం!... మత్స్య తెలివైనవాడిని. పరిస్థితుల్ని అర్థం చేసుకోటంలో నీకు నూత్నత వున్నది.'

'పెద్ద పీరికే చేస్తున్నారు!' అంటూ అద్దం దిగి లాడు.

'సుందరం చిత్రిమేని మనిషిని మత్స్యకూడా గ్రహించి వుంటావు. అతన్ని గురించి మత్స్య చెప్పి రిసెర్చ్ ఏమిటి?'

'డాక్టరుగారూ! ముసుగులో నుద్దులాట ఎందుకు? అంతా విశరిస్తాను.'

సుబాత వంక మాకాను. సగం పూర్తయిన సైకా లకే పుస్తకాన్ని అక్కడిక్కడా చదువుకోంది.

'అతినూ, మేమ చాలా దగ్గర స్నేహితులం. తన వ్యక్తిగత విషయాలు ఆ వేకం వాగో చెప్పకుని ఏమే వాడు. కాని చిత్రిం ఒక్కటే! ఒక వాడు చెప్పిన అభిప్రాయానికి, మర్రూటిదానికి ఎక్కడా సంబంధం వుండదు. తను చదువుకున్న అమ్మాయిని చేసుకోవా లమకున్నాడని, మీరు ఆలోచించుకోనివ్వకుండా ఎవరెవో మెదకు తగిలించారన్నాడు. పెళ్ళిచేసుకోటం పెద్ద పొరపాటంటాడు. దాని మూలంగా స్వేచ్ఛా వ్యాతిల త్యాలు సరించిపోతాయి. వా ని సకం ఓ పీసంగా బతుకుతున్నాడట.'

'అంటే ఎంతవరకూ చదువుకుని వుండాలని అతని వుద్దేశం? అడిగింది సుబాత—

'అది వాకు తెలియదు. మొత్తాని కలిపి సంచార తీరితం కరక్కాయ పయలుకున్నట్లే వుంది. చెప్పా లంటే భౌతిమంతకథ వుంది. మాకం పెనీ మేనే జరుగా రహ్యయి అప్పుడప్పుడు అఫీసుకు వస్తాండేది. అతినో మాట్లాడుతుంది. మరొకరివంక కన్నె త్రితయివా చూడదు. ఇదంతా గమనిస్తూనే అఫీసు నిల్చుంది పుకార విదా పుకార్లు లేవదీసింది. కొందరు వాళ్ళిద్దరూ (చేమించుకున్నారన్నాడు. సుందరంతో బాటు తెలిసి లేటలు, అందపందాలు ఎవరెన్నో అకరిస్తాయని సిద్ధాంతీకరించాడు. ఓ వాడు సుందరాన్నే పేరిచి మందలించి బాగ్రతగా మనిల కోమన్నాడు. అంతివరకూ వస్తే ఆ మేను చేసుకో టానికి సిద్ధమేనన్నాడు - ప్రస్తుతం వున్న పెళ్ళార్థి తను కోరి చేసుకోలేదని, ఆమెకు విడాకు లివ్వటంలో ఎంతమాత్రం పొరపాటులేదని వాదించాడు. అంతిపని చేస్తాడనే వా ధియం. అతన్ని విశ్వసించలేం. ఉన్న టుండి మేనేజరుకూ అతనికి ఓనాడు పెద్ద వాగ్వివాదం జరిగింది. మాటలు గొరచి మర్యాదల్ని అధిగమించి దొర్లిపోయాాయి. మరుక్షణం రోజీనామా కౌగిరిం ఆరినిముంకు విసిరేశాడు. మేనేజరుగడికి పక్కనే వున్న సుమాస్తా, దాని కంఠికూ కౌగిరిం అతని దుచ్చు) వని నేని మేనేజరుగారమ్మాయి పేరు వాలుగైరుపాన్లు దొర్లించిని అన్నాడు. దాంట్లో ఎంతివరకూ నిజం వుందో తెలియదు మరి—' సుబాత రేడియో కట్టేసి మా కెదురుగావున్న కుర్చీలో కూర్చుంది. 'తరువాత ఏదో ఏదన్నీ తీసుకున్నాడు. పది కోజులు పోయాక అదికూడా వదిలేశాడు. అంటే కాదండోయ్! సింహా చలం కొండలమీద పదిపానుకోజులు గడిపాడట— ఎందుకని అడిగాను—ఏకాంతంలో తియ్యదనం ఎలా

వుంటుందో గుచి చూడాలనుకున్నావట—అంకుకని, అందరికీ దూరంగా వుండాలని ఈ ప్రయోగాలు చేస్తున్నాడు.

‘అక్కడైవా మఖం దొరికిందా?’

‘అదే లేదంటాడు. ఇంక ఏవ్యాసం వున్నప్పుడు చూడాలని వుండటం—ఏ, దిగిన్నించి, బడీవెళ్ళావున్న వున్నాగారు చూడటం పూర్తయింది. ఇంక మిగిలేదేమింది?’

‘వట్టి అబద్ధాలకోసం అంటూ పట్టు పటపట కొరికింది. కామాక్షి నిలిపిన కన్నీగు ఆమెలో ఇంకా ఇంకిపోలేదు. స్త్రీలకు సహజంగా వారి జాతిమీద పాడుకొని వుంటుంది.

‘అమ్మాయి! అదే పొరపాటు! అతను అబద్ధాలు చెప్పడం లేదు. స్వలాభంకోసం నిజాన్ని కప్పిపుచ్చి చెప్పేదే అబద్ధం—అతని ఆలోచనలు అలాంటివి.’

‘చాలు నన్ను గారూ! మీ నిర్వహణలు పుష్ట కాల్సా చూడకొండి; ప్రవరించండి; వెలకు వెలు కాపీలు అమ్మండి; అంతే కానీ అమాయక జీవులమీద దృఢంండి.’

మజాతి లాజికే చివరటం తిప్పేమోపనిపించింది.

మందరాన్ని కొనాయ వస్త్రంలో, కమంధలం పొడవక్షిలతో సవ్యాసిగా పూసించాడు. తల గిగ్గిల పిరిగింది.

‘నేను వస్త్రానికి. కొరిపుడు కనుక వాళ్ళు అలస్యమైతే వా కోసం కంగారు పడతాడు. అంటూ అతను నమస్కరించి వెళ్ళిపోయాడు.

‘అయితే నన్ను గారూ! అంత విన్నాడు కదా! ఎంటాను?’

సమాధానం చెప్పాలనుకున్నాడు. మంటలకంటే ఆలోచన గాత్రేంది. మనం తెలుసుకున్న విషయాలు అతిరులకు చెప్పలేం—మనిషిని మనిషి పూర్తిగా అర్థం చేసుకోలేదు. వ్యాధిచిహ్నాన్ని బట్టి వ్యాధిని నిర్ణయించిస్తా, ప్రవర్తనమబట్టి మనస్తత్వాన్ని నిర్ణయించవలసి వుంటుంది. అలా నిర్ణయించినా దానికి స్థిరమైనరూపం వుండకపోవచ్చును. అర్థిగా వున్న భావాల్ని తిరిచిచూడాలయ్యేంత వుంటే? ఒక కాలంలో దవ్వగా ప్రకాశించిన భవం తెలుసు స్రంభాలు—మిగిలిన అస్తి పంజరాలు—పురోగమమో—తిరోగమమో అర్థం కాదు. అంత నవ్వు సమానం కాకపోతే ఏదీలే వేదాంతం! నీటిచుక్కలు సముద్రంలో కలుసు

కుంటాయి. కారకలిసి ప్రయోగం చేసున్న విధిన్న వ్యావర్యాలు ఎక్కడో కలుసుకుంటాయి?

‘మజాత! నీకు వేరొకటిగా నీ వుంటుంది—అయినా చెప్తాను. సుందరం జీవించటం మూడువరి జీవితాన్ని గురించి ఆలోచించటం మొదలు పెట్టాడు. అదే అతను చేసిన మొదటి పొరపాటు. నలుగురితో కలిసి మెలిసి తిగుతున్నా వాళ్ళ అభిగమ్య భాగం పండుకుని అంగులో వుండే తియ్యదనాన్ని ఆస్వాదించగలిగిన వ్యక్తి మందలో మేళా—వయ్య కం బాల్లో ఓ కంటంలా కాలం గడిచిస్తాడు. అరిస్తో ఆసంతోషి — మూగవాంఛలు — ఏకైక చేతులు అటూ యటూ పూగించటం — వుండవు — సుందరం అంగుకు విధిన్న మైంపాడు కాదు. కామాక్షి అతిన్ని పరిదిద్దుకుందనుకున్నాను. కానీ కామాక్షి కూడా అలాంటిదేమో నన్ను భయం కలుగుతోంది. కెంతు సమానాంతర శత్రులు ఎక్కడా కలుసుకోవు.’

మజాతి నన్ను పోషించేస్తూ సక్రమ నిర్వహిం.

‘ఎందుకు కలుసుకోవు?... ఇన్ ఫీనిటీలో కలుసు కుంటాయని మీ శాస్త్రం ప్రతిపాదస్తోందిగా!’

తిలపు క్రిగ్గుమంది. సుందరం వచ్చి నమస్కరించాడు.

‘రాపున్ను కేతీలను ఓమూలవుంచి ఎదురుగా కూర్చోబున్నాను.

‘ఏమాయ! కులాసాగా వున్నావా? ఏదిలే సంగతి?’

అతను నాలుగైదు నిమిషాలు తల వంచుకుని కూర్చున్నాడు. అతనికి నేపంజీ భయమని కళిందావు ముందే చెప్పాడు.

‘డాక్టరుగారూ! మీరు నన్ను క్షమించాలి.’ అంటూ ప్రారంభించి కెండేళ్ళ తన జీవితక్రమాన్నంత మామూలు ధోరణిలో వివరించాడు. అంత వింటూ కూర్చున్నాను. చివకు, తన తిప్పేమీ లేదని అంత పరిస్థితుల ప్రాధాన్యమని తేల్చాడు. ఖాసీచేసి ‘అలా చేయమని నా నెలన రాసివుంటే దాన్ని మార్చటం ఎవరికెందు?’ అన్నట్లుగావుంది.

అతనికి మళ్ళీ హితవోన చేయవారంభించాడు, మానంగా విన్నాడు ‘డాక్టరుగారూ!... నా ప్రవర్తనకు నిర్గుణమేకన్నా—గడచిన దంతా మర్చిపోండి—ఇక ముందు బుద్ధిగా నడచుకుంటాను. ఓ ఉద్యోగం చూపెట్టండి. అదే చాలు!’ అంటూ వెక్కిరిచెక్కి వివర వారంభించాడు.

తెలిపాన గంగలునుండి.

అవతలనుండి వా మృగముకొకడు మాట్లాడాడు.

‘నా కంపెనీలో’ టైప్ రూ కౌవారి. మీ రిదివరకు ఏదీ వా ఖాళీలు వుంటే చెప్పమన్నానుకదా. అందుకని తెలియజేస్తున్నా—ఇప్పటికీ పజనునుండి ఇంటర్ వ్యూకి వచ్చాను. మీ తాబాకు ఏవైనా వుంటే రేపు పన్నెండు గంటలలోగా రమ్మపండి. ఆ తరువాతి పేసేం చెయ్యలేదు.’

వెనుకనున్న రోగ కార్మికులూకున్న టైపుండి. ఆయన్ని అభివందించి రేపు ఉదయం ఓ టైప్ రూకు పంపిస్తా నన్నాడు.

నుండిరం పంగలులు తెలుగుకుని సంతోషించాడు. అద్రును వ్రాసుకున్నాడు. వా కుదురుగా నూర్చుని అక్షి కేవల వ్రాశాడు.

కృతిజ్ఞుని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. నుండిరం చూశాడు.

కాని అతిన్ని చూర్చింది కామాక్షి కాదు.

ఆరాత్రి రృప్తిగా నిద్రపోయాడు.

మర్నాడు మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు కంపెనీ షే జేజుకు ఫోన్ చేస్తే నుండిరం అక్కనుకు వెళ్ళి లేచింది లేలింది.

కేరవరావుకు ఫోన్ చేశాడు.

‘నుండిరం విన్నపానుంత్రిం ఇల్లరికిది పెట్టాడు. మళ్ళీ తిరిగిం లేను. అతిమనస్తాపం వచ్చుకం వాకు లేను మీ అభిప్రాయం అవలంబాడా వాకిషంలేను. జరిగింది జరిగిపోయింది. ఎల్లకుక్కను గంగలో నుంచిలేమాత్రిం గోనూపంపకుండా? పాపం, కామాక్షిని అరించి మీరు బాపవకంకి. ఆమె లేన ప్రతుకు తెలుపు తిను మానుకుంటుంది. ఎమ నే!’

‘ఏమా వామా సంబంధం వాస్త్రీ’ అన్నట్లు సమాధానం!

అతినికోసం ఎక్కడిని వెతకను? మళ్ళీ పలాను ఎంచి త్రిగించి వుంటాడు. ఎప్పుడైనా వస్తాడు. కన్నీలు కాయస్తాడు. ఆమర్నాదే అదృశ్యమవుతాడు! ఛీ! ఇంతకంటే అతిను బలవంతంగా దిస్తేనే బాసుంకువని పించింది. ఈపాటు తోతుకత్తిలం మొదట్నుంచి వేళ్ళు పాతునపోయి అతిన్ని నుంచి వేసింది. ఇంకదాన్ని సరి దిద్దిటం ఎవరితెలియూ కాదు... గబాబావెళ్ళి పగం పూర్తయినపుడైతే తాబాకు పేటిలన్నీ ఒక్కొక్కటే చిన్న

చిన్న ముక్కలుగా చించివేశాడు. చిత్తుకాగితాలబులు నిండిపోయింది. ఏకటంగా ఓచూరు వత్తుకున్నాను. ఆపును—ఓటమి—నీదాంతాల సమన్వయంగా ఓటమి; విడర్—వ్రాన—రిస్కుల్—చిక్కందనూపంసాధించానో వాకు తెలియకు. కాని సేమమాత్రిం చీకటి కొంగంలోకి చిసిరి చేయ బడ్డాడు.

మహాసముద్రాన్ని నుర్రీరింగా యాదేసి అవతరి గలు చేరుకోవాలని సంకల్పం. కబళించబానికి ఎరి పడుతున్న అలలు ఎదుక్కొడుపెడు. నుడి నుండాలు వుంటున్నాయి. అనుమానం—అందిరాని పంకుకోసం ఆకాశపు బందులు అందరివరకూ ఎగరటం కామాక్షిని నుండిరం అవిహ్వంయ తోబానికి కొంజాలుగా పూహించినట్లు. ఒకవ్యక్తిని మనోవ్యక్తి ద్వేషించబానికి వ్యర్థ విషయాలు చాలు. కామాక్షి అనుసరించి నిశ్చల సంప్రదానాలకు, క్షుణ్ణిజానికి రంకులు వాచ్చు కుంటున్న అతిని ప్రవర్తనకూ బాతు కువరిదేమా—కామాక్షి ధిర్మను చేతంగా పూజిస్తే అతిను ప్రేమదేవిగా స్వేచ్ఛ ప్రకటించ మన్నా దేమా!

ఆయదాని రోజులుగడిచాక ఓమృతానికి విడొక్క రివ్వలూనికి వేషమకు వెళ్ళాడు. అక్కడ కైలాసం కనిపించాడు. రైలు కదులుకుంటే నామంకునుంచే గబాబా ఓ పవ్యాసి పడుగెత్తుకల్పి కంపారుమెంటులో జొరబడాడు. నుండిరం! నుండిరం అంటూ పడుగెడుతున్న రైలుతో వర్తిగా అరుస్తూ పగుగలేను. రైలుమాత్రిం ముఖంచిత్రించి పెద్దగా అంచి పొగలో నుంచి వేసి మారంగా వెళ్ళిపోయింది.

అయితే ఇంక కామాక్షి ఆత్మహత్య చెసుకుంటుంది.

‘కైలాసం! చూశావా! నుండిరం పవ్యాసం వున్నాడు. అవాడు దోప్యాదోపియాల నిజమైంది.’

‘అబ్బే! అతిను నుండిరం కావండి! అతి వెదకో సేమ బాగైతగా చూశాను. మీరు పొరబడ్డాను.’

‘కాదు.....కాదు... నేను సరిగా చూశాను. వా కళ్ళు నిన్ను మోసగించలేవు.’ అవరిచాను ఆవేళింతో. కామాక్షిని అరించి ఆలోచించలేకపోయాడు.

‘అబ్బే! ... మీరు మరి ధ్రువించివుండార. ...అయ్యో! ఏరిటిది!’ అవరిచాడు కైలాసం.

తిల గిరిగిరా తిరిగింది. కళ్ళు చీకట్లు కమ్మాయి.

రైలు దిక్కొరింద.....అయ్యో!..... ఆ తరువాతి నీం జరిగింది వాకు తెలియకు.

కలగూరగంప

నాట్యసంగీత గ్రంథములు

శ్రీ పోతూకూచి సుబ్రహ్మణ్యకౌత్తి

సంగీత విషయములపై భరత టీకను ఆధారముగా వ్రాసినది. మార్గ వార్తిక మనేకస్థలముల ప్రస్తుతించిన వారిలో ఆధిపతి, భోజాదు, శారదాదేవయులు గలరు. స్త్రీల ఆలంకారములను చర్చించు వేళ కాక్యోచార్య రాహులకుని శ్లోక వార్తికము తీసికొని రాబడినది. ఈ శ్లోకవార్తికము భరతుని గ్రంథమునకు వివరణ. హేమచంద్రుడు కూడ రాహులకుని వ్యాఖ్యను స్మరించినాడు. తోటకమ నాటకాంతిహృతి మనన ఖటబ్దుని మతిముగా బహు దూష మిక్రమించినాడు గాని. ఈవదము మార్చినదిని శారదా తిలయును. నుండరమిక్రమ నాట్య ప్రదీపమున మార్చినపుడు భరతుని వ్యాఖ్యానించినట్లు కలదు.

కీర్తిగరుడు భరత వ్యాఖ్యాతలలో నొకడుగా కన్పించుచున్నను, ఇతడు నందికేశ్వరుని మతిము నవలంబించెనని యున్నది.

“యత్కిర్తిర్నిరణ నందికేశ్వర మతానుగామి
శ్వేన దర్శితం తదస్యాధిః సద్భవం, తిర్ప్వత్తి
యాత్తు రిబ్యతే”

అని ఇతనికి ఎనిమిదవ అధ్యాయమున ఆధి పతుడనినాడు. దీనినిబట్టి నందికేశ్వరుని నాట్యకౌత్తము ఆధిపతునకు లభించలేదని, నందికేశ్వర మతిమునవలం బించినవాడు కీర్తిగరుడని చెప్పవచ్చును.

ఉద్బులలొట్టులు నాట్యకౌత్త వ్యాకర్తలని మనకు తెలిసినవియును. ఉద్బులమని తిర్వతి, లొట్టులమను పూర్వము వచ్చిన కెకరీగర్భుడు భరతుని నాట్యవృత్తులకు ఆత్మీయనిర్ణయను విధివృత్తిని జేర్చెనని ఆధిపతి డనినాడు.

భట్టసుమనసుడు, భట్టకృత్తి, భట్టయంత్ర, భట గోపాలులుకూడ ఆధిపతి భారతిలో పేర్కొనబడి వారు. నుభాషితానతిలో భట్టకృత్తిరచించిన కొన్ని శ్లోకములు కన్పించుచున్నవి. భట్టయంత్రుని వృత్తిలక్షణము ఆధిపతిభారతిలో (1.208) గలను.

భరతుని మతిమును ను, చ తిర్వక ఆనుసరించిన వాడు దత్తిలడు. దత్తిల గ్రంథమునకు ప్రయోగస్త్రీ యక మనువ్యాఖ్యగలదు. కోహలుడు నాట్యకౌత్తము లోని విషయములను పెంచి, ప్రస్తార తంత్రమును చెప్పినట్లుగా నాట్యకౌత్తముననే (28.18) గలను. ఇతడు రచించిన ఆధిపతికౌత్తములోని తాత్పర్య యమి నేకు లభించుచున్నది. కోహలుడు దత్తిలవకు చెప్పినట్లున్న దత్తిలకోహరీయము, మతింపునకు చెప్పిన కోహల రహస్యము నేకునూడా కలవని వినికిడి. కోహలుడు తన ప్రధానగ్రంథమును కొమ్మాయినికు చెప్పినట్లు కల్పివాధుని సంగీత రత్నాకరనాట్యఖ్యలో కన్పించుచున్నది.

మతింపుని బృహద్రీతి అను అధ్యాయముల వరకే లభించుచున్నది. దీనిలో మ్రతులు, స్వరములు మాత్రమే వివరించబడినవి. మాన్యనిలో పంక్తియందు స్వరములు భరతునిలో లేదని ఇటలవు. యుక్తిచే వానికి చెందిన హరివిలాస ప్రబంధ మితినిప్పటి. దత్తిల, కోహలు రీతిని పుత్రులని ఒక సంప్రదాయమున్నది.

మార్గ, నాట్యములను వివరించు బ్రహ్మ భరత మను గ్రంథ మారు అధ్యాయములలో గలదని, ఇది ఆధి పతి గ్రంథమని వివరించుచున్నది. బ్రహ్మకృతుడు నాట్యకౌత్తమున ప్రవీణుడైన భట్టపుత్రుని ప్రస్తుతించుట నుట్టినిమతిములో గానవచ్చును. సదాశివ భరత మొకటి కలదు: నందికేశ్వరుని భరతార్చనము నాలుగు వేల శ్లోకముల గ్రంథము. ప్రస్తుతిము దొరకుచున్న గ్రంథములో విదన అధ్యాయముమండి పదునాల్గవ అధ్యాయమువరకు గలను. ఆధిపతిధ్యాయము

నుపేత భరత లక్షణముని పిలువబడినది. దీని సంక్షిప్త ముగావించిన గ్రంథము భరతార్చచంద్రిక. వండికేశ్వర సంహితయొక్కగలదిని రఘునాథు డనినాడు. వండికేశ్వరుని మఠము భరతునికన్న భిన్నమైనట్లు అభివ్రుతు, కల్లినాథుడు ఎంచినాడు.

నాట్య, సంగీతశాస్త్ర ప్రవక్తలుగా మాధవీ గణేశి, షణ్ముఖ, వాయు, దురలు గలరని మఠంలకు పర్చినాడు. విశ్వావసు, అంజనేయ, వ్యాసుల నిజే ప్రస్తుతించినవాడు భారతావయుడు. హరి, కరుణాస్య, బ్రహ్మ, చండి, షణ్ముఖ, భృంగి, పరస్వతి, కుశేర, బలి, విశ్వకర్మ, కలిక, అంగద, నుగ, సముద్ర, విక్రముల నిజే ఎంచినవాడు వారుడు.

కామదేవుని వృత్తిలక్షణము తాలవక్షణమున గలదు. సింధూపుని సంగీతరత్నాకర వ్యాఖ్యలో దక్ష ప్రవాహితీ కారిక కన్పించుచున్నది. ప్రకాంత నాటకమున సాత్వికీ వృత్తిగలదని దోహిణు డివెనీ భారతావయుడనినాడు. ధేనుకుని తాళాధ్యాయము కుటి నీ మఠమున స్మరించబడినది. కంబళి, అశ్వతిరులను నాగులు పరస్వతీ ప్రసాదవళియున వాదనివిద్యను గ్రహించిరిని రామాదనుని సంగీతిదర్శనమున గలదు. ఇంద్ర ద్యక్షోత్పవమున ప్రదిర్పించిన నాటకముగా భాండ వాద్యమును స్వాతి వాయుంచెని భరతు డనినాడు. దీనిపై వ్యాఖ్యానించుచు స్వాతి కనుగొనిన పుష్కరవాద్య మును అభివ్రుతు వివరించెను.

సంగీతచాన్యలలో కశ్యపుడు గలదని అభివన భారతిలో చెప్పెను, రసిభావ వినియోగములకు అను నుణమైన రాగములను తెలుపు కశ్యపపంతుల నిచ్చినాడు. కావ్యాదర్శ వ్యాఖ్యయుల హృదయంగమములో కశ్య పుడు, వరకుచి లక్షణశాస్త్రములను చెప్పిరిగలదు. కశ్యపునిపంతులను, బృహత్కేశ్యపమును ఉదహరించినవాడు వాద్యదేవుడు.

వారదీయశిక్ష అను వారదుని సంగీతశాస్త్ర మొకటి గలదు. భరతుడు (34. 19) సామన్వరమున వారదుని భావముల మదిహరించెను. అభివ్రుతు (28, 18, 25) అ శేకస్థలముల వారదుని గ్రంథమును ప్రస్తుతించెను. వారదీయశిక్షో చెప్పబడిన గాంధారగ్రామము మానవ స్వరమునకు అందిన దలచుచే భరతుడు దీనిని వదలెనట ! రాగనిరూపణముగ్రంథమున 140 రాగములను వారదుడు వివరించినాడు. పండితు సారసంహిత మఠియొక వారద గ్రంథము. యాడు అధ్యాత్మములతోనున్న దిత్తిలవారద సంవాదియున రాగములు, శ్రుతులు, స్వరములు వివరించ బడినవి. వారదుని సంగీతమకరందమున నాలుగుఅధ్యాయ

ములు సంగీతముమీద, మిగిలిన నాలుగుఅధ్యాయములు నాట్యమును సురించి గలవు.

అంజనేయ భరతియు సంగీతగ్రంథము. దీని సంక్షిప్త వ్యవహారముగా యా ద్రిక మఠమున్నది. మఠం లుని భావములు కొద్దిమాన్యులతో ఇట కన్పించు చున్నది.

యాడు అధ్యాత్మములతో నున్న సంగ్రహ మాదావణి షణ్ముఖుని కృతీయనినాడు. ఇదట సంగీ తముయొక్క పూర్వోత్తరములు వివరించబడినవి. అట్లవ భరతియును నాగాధుమని కృతి. సంగీతశాస్త్రములకు చెందింది. మఠంగ, కల్లినాథులు తుదలవెను సంగీత శాస్త్రకర్తలు స్మరించిరి. పునుక్కుటలోని కుడినూ మలే కొండవల్లి చెక్కలడిన సంగీతిగ్రంథము తుదా చాన్యని దిండును.

వాద్యదేవు డెవరు రాజవారాయుడుకు తిర్నూర్ పాలకుడు. క్రీ. ప. 1160 లో వంగదేశీయుడెల విజయ నేను డితిరిని ఓడించెను. నేపాలు లోయలో కర్ణాటక వంశమును స్థాపించిన వాద్యదేవుడు భరతనాట్యశాస్త్ర

జీవాప్రదేమిటామాట!

సంతానం మళ్ళీ కృషిస్తూ ఉంటే

తల్లికి క్షోభకాదు?

**భారతీ-భారతాంబ బోల్లి,
సమస్త చర్మవ్యాధులచేపిడింప
బడుచున్న తన సంతానం!
క'సంఎంత విచారిస్తూఉందో?**

(స్థాపితము 1920 సం॥రం)

ఇదుగో మా దిరకాం అనుభవంతో

ఇమా ఉన్న అరియం.

మాకు నేడే వ్రాయండి

రెడ్డి అండ్ కో.,

గోపాలపురం. (హైదరాబాద్)

గ్రంథ విమర్శనము

సుభాషిత త్రిశతి

అనువాదికుఁడు. యాపాతతారం వారాయా
శిష్యభావతి కుటిరము. హిందూప్రాస, అవంతిపురం
జిల్లా. వయ : 75 వయస్సు వైదిక.

సంస్కృతములో నీలకంఠ దీక్షితులు రచించిన
'సభాశంకర' కలిసింబు' 'ప్రకాశ్య' శతకములను
లఘుకృతులకు 'సుభాషిత త్రిశతి' అనుపేరక తేసిన
అనువాదిమిది. నీలకంఠ దీక్షితులు ఆర్యము దీక్షితు
లకుఁ దిమ్మని మనుమఁడు. మునుర తిరుమల వాయకు
నకు నుగువు, మంత్రియును. మహాభాష్యమునకు
వ్యాఖ్య రచించి మహావైయాకరణుఁడు నీలకంఠ
దీక్షితులు. అయినను ఈయనకు కవిగానే యెక్కువ
ప్రసిద్ధి. నీలకంఠ దంపువు, శివలీలాద్వైతము, దీక్షితుల
గోష్ఠకృతులు. పై లఘుకృతులు విశేషవ్యాప్తికలది.
వేంకటాద్వైతి రచించి విశ్వగుణాదర్శము పండుకంటె
దీక్షితుల లఘుకృతులయందే మునిశిరిమై లోకవృత్తి
పరిశీలనమును, మూర్తిప్రాయమైన ఉక్తి విశేషమును,
కవితా పరిపాకమును, గోచరించును, తెనుఁగు దేశ
ములో దీక్షితుల లఘుకృతులకు తలయనంతరి వ్యాప్తి
రాలేదు. త్రి శిర్యగారి అనువాదియు ప్రశస్తముగ
నున్నది.

ఇచ్చుకాని హస్త మెరువదైపున నుండు
వహు వానిచేయి యునుచున్నపు
ఎరువ చేతివార తెక్కువవారెరి
దిరువ చేతివారు దినులెరి.

ఇట్లు అనువాది శ్లోకము శేషాత్రిమును పరివీరిను
నీయని దైపుణ్యముతో రచనసాగించి. ఇందలి సుభా
షితములకు దక్కాత్రిముగ;

పొందెరి కొనుమఱుమును
పొందగ యువకుం దొడ్లు పూనును జగతిన్

వంగురు బ్రహ్మమఖమ్మును
పొందగ నేయొక్క పుణ్యపునఁదో! జగతిన్

వరికివచ్చి పోవువలనాటు పడిపట్టి
ప్రాగవృత్తియైన కావన మకట
కులట యెట్లు వెఱుమఁ గులపతి, వారీతి
చిత్తివృత్తిచూడఁ జేయదుండు.

తాను పొగవెదరిన జ్ఞానిచే న్నతివంది
ధనిమఁడొందఁజొం! తిత్తిరమ్ము
తింకుచేపుడైవ మనుజుఁడే కొనిమ్ము
నేవఁజేయఁదెను పిన్నపఁడు.

వేటూరి—

సుందరకాస్త్రిగారి

సుందర రసము

సర్వమేహములకుసంజ్ఞ.

గుణము ప్రత్యేకము

అనుభవసిద్ధము. ఇంతెక్కున్న అవసరం
లేదు. ఎటువంటి సవామేహాలనైనా
కుదుర్చును.

50 మాత్రలు రు. 5.

ఆర్ధరసాయనశాల, ముక్త్యాల.

సాహితీ దివ్యకంఠేను శాస్త్రవిద్య
చతురబయి యర్హుని నీవు మదినిదలచె!
వేదమది గొప్పవల్లింపరాదో! లేక
శివభజన యంతిహా మేలు చేయరాదో!

ఇంటి ప్రయోగవిశేషములు కనుపట్టదున్నవి.
'మది నది' ('మదిల నది' అనుటకు) 'నవలలు' (నవ
లలు' అనుటకు) 'ఒక్క నేది' (ఒక్కని నేదికి)
'ఇచ్చినమా యివ్వకున్న' 'అంతిహా మేలు' (అంతి
కంటె మేలనుటకు.) 'కమ్మగుండు' (కమ్మగు నుండు
అనుటకు) ఇత్యాదులు.

సుధాబిందువులు

కుంటిమిది శేషశిష్యు. తెనుగు పండితుడు పెను
కొండ. అనంతపురం జిల్లా. వయ 80.

దీనిలో నూటదొండు అటవెనులు శ్రీ శ్రీనివాస
స్వామి వరములుగా రచింపబడినవి.

పర్యవర్తములను పర్యవర్తించితి; నీదు
దరణ కమలములను శరణమంటి;
కావశ్యకత యివ్వ గలిహీను వారాయ
తా! రమే! కేసా! ముకుంద!

ఇట్టి ప్రపత్తినుండి యీ సుతికావ్యము పుట్టి
నది. స్వీయ భావములతోబాటు పూర్వ వైష్ణవసూతి
ప్రబంధములనుండి కూడఁ గొన్ని భావము లిందుఁ
జేరినవి.

శేషశిష్యుడే; శ్రీనివాసాచార్య
పండితగ్రామ్యు పాత్రుడేను
అడివాను పూర్వలాడినవే; తిప్ప
లున్నవాని; పరుల వొప్పలున్న.

ఇది కవియొక్క వివక్షమును మాత్రమే సూచిం
చున్నది. రచన, పాఠాదులు యోగ్యముగ నున్నది.

'కావ్యము లఘువేకాని దాని వినుక చోడక
ముగా నున్న విశ్వదము చాల గొప్పది' అని పీఠికాకర్త
పరిశీలించి చెప్పిన మాట యధార్థమనిపించుచున్నది.

దివ్యస్మృతులు

కొండెరిటి వేంకటకవి. కవిరాజ గ్రంథమాల.
పాన్నురు. వయ రూపాయినర.

జేమన, వీరగుడు, (వీరబహ్మము) సిద్ధిపు,
మహావయ్య, వేంకటాంబ, అలరాజా కృష్ణశేష
రాయలు, మూర్తికవి, చిన్నయనూరి, రామస్వామి
చౌదరి, రామలింగారెడ్డి, వేంకట వరసయ్య, వాగా
న్దునుడు, వీరేశలింగము, అప్పారావు, తిరుపతి వేంక
టేశ్వరులు, శ్రీరాములు-ఈ కీర్తికలలో రచయిత వీరి
యందు తిలకుఁగల 'దివ్య' భావమును పద్మరదవా
యాపమువ స్మరించెను. రచయిత భక్తి ఆస్పదిములకు
టయే పై యెల్లరి యంగుముగల సాహస్యగర్భముని
తోఁచుచున్నది. జేమన్న నుండి మచ్చలయ్య వంతు,
వేదాంతులు, వేంకటాంబ, వీరేశలింగము, అప్పా
రవులు సంప్రక్తులు. కృష్ణశేషరాయలనుండి వేంకట
వరసయ్య వరకు, కవులు. అలరాజా, శ్రీరాములు, దేవి
భక్తులు. వాగాదునుడు వాగాన్దునుడే. ఇందలి శిష్యు
లైరికి—

నీ రచనలో గ్రహించిన మనీషులు పశ్చిమ దేశవాసులే
తీరిని యాశతో నవవడించితి యుంగ్లమునందుభిముతా
వారలు వారివారి తిరిజాపను దీరిచి దిద్దినార లీ
తీగన శేకపింగుని గృతంబొడిరించితి యోగివేమనా!

జేమన పద్మము లింగీ మోహిని కనువడింపఁ బడు
టయే యితిర కవులకన్న జేమన గొప్పకవి యనుటకు
నివర్ణన మున్నమాట!

మ॥ అకటా! యెంతకులేను గువమకు లాహా! కృష్ణ
భూమిహు, ది
వ్యకవిత్వం బలపాని పెద్దది కృతింబం చిట్టినిలాపనిం
దకుఁ బాల్సేసి కృతిఘ్నతించెరిపి రిద్దానంగఁజం
జేమి! గా
ప్పకు గొప్పైనది యల్లపానులు రచింపజాలు
వారె నృపా!

ఆముక్తమాల్యదా కర్తృత్వమును పెద్దపయందు
ఆగోపించిన వారి మజ్జీశించి రచయిత ఆశోకయ
కొంతవరకు వ్యాఖ్యమే. ఆగోపించినవారిది ఆరయమి.
కృతిఘ్నులగుటకు వారు రాయలకు పనుకొలిపిలుకొను.
'అముక్తము' దాని పద్ధతిలో 'గొప్పకు గొప్ప' కావ
చ్చును. ఆంధ్ర కవిత్వ పితామహుని గూర్చి 'అల్ల
పానులు' రచింపబాలువారే! అను అవహేళనము
జౌలితిగవు హద్దుదాటి గ్రామ్యభోరణిలో పడినది.
'శ్రీరాములు' అను కీర్తిక పద్ధిములు బాగున్నవి.

—శివశేర్మ.

శివానుగ్రహము, పితృయజ్ఞము

కావ్యద్వయము : రచన : శ్రీ తుమ్మలపల్లి రామ
లింగేశ్వరరావు : మునిరావు బిది, కడప; అనూల్యం.

ఇందు మొదటిది శివస్తుతిపరమైన శతకము ; రెండవది (పితృయజ్ఞము) దశరథుని మరణవార్త విని విషాదమువందిన శ్రీ రామచంద్రునకు కులగురువు వసిష్ఠుడు ధర్మోపదేశముచేసి దుఃఖోపశమనము చేయుట కథావస్తువుగా గల కావ్యము. ఇది, రచయిత పరలోకగతుడైన తన తండ్రికి సమర్పించిన కావ్యాంజలి.

రచయిత సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యరీతుల నవలోదనచేసి ప్రాథమిక వైఖరిని సంతరించుకొన్నవాడు. కవితాసాధన రచయితకు సాక్షాత్ యోగసాధన.

‘కవితాసాధన యోగసాధనముగా

కల్పించి పద్యోగసం

ధివ మానందము పొందినెంచితి రచ

బ్రహ్మకథారా ! రసా

ద్ధివ సాహిత్య పదబ్రయోని ! పుగు శి

బ్రహ్మ చిహ్నార్తి ! నా

కవితా యత్నము లర్థవంతములుగా

కల్పింప నీవే ! శివా !

ఇదియొక సాధనాపథము

నెందఱో పూర్వ ఋషుల్ గమించి చ

న్నది; మహనీయు లా పురుషు

లందరు; తత్పద పంకజాతముల్

కదిలిన గుర్తలంబడి ప్ర

కామగతిన్ పయనింతు వేను—వా

రిదె యనుధూతి నన్ను ను వ

రించు సనాతన భావమై శివా !—

* * *

‘ఈ వంశవృక్ష సేతు మహర్షి ర

క్రంబులోమన్న ప్రాగల్భ్యమెరిగి

ఈ వంశపావిత్ర్య భావనావిధుల తే

జస్సు పెంచిన తపశ్శక్తిసాంద్రి

ఈ వంశపాలనా పేలా సహరబ్ధ

తైవ సంకల్ప రక్షణమువడసి

ప్రమాద రక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎప్పుడు ఏ ప్రమాదం వచ్చేదీ, ఏ క్షణం ఎలా ఉండేదీ తెలియని ఈ దినాలలో

* అగ్ని * మోటార్ కారు * కార్మిక నష్టపరిహారం * నౌక

* ఫయిడిలిటీ గ్యారంటీ మొదలైన భీమాలకు

మా తో సంప్రతించండి.

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ అండ్ జనరల్
ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ,

“యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ బిల్డింగ్స్”

ఎన్ టెన్ నేడ్, మద్రాసు.

Telephone: 4241, Telegrams: “UNIGEN”

బ్రాంచీలు :

విజయవాడ - బెంగళూరు బొంబాయి - కలకత్తా - న్యూఢిల్లీ - పాట్నా - హుద్దీ

కొలంబో - సింగపూరు - కోయంబత్తూరు.

ఈ వింశత్యార్థ మహిమః కరాస్వరూ
స మధుర కావ్యశిల్పములు తెలిసి
గ్రంథమమిత్ర పితృదేవలోకదితి
చానురీ కమనీయ చారితమనమ
నాతనూనాహమేన ప్రాణానిలంబు
నాగళంబులో శేపునున్నది స్వరంబు

‘శివానుగ్రహము’గా రచింపబడిన ఈ కవితా
మంగళగీతకలు రసజ్వాలలు పుడెన పరమశివుని సైరిముఖి
పాశముల బంధింప సమర్థములైయున్నవి. ఇది దర్శన
భాగ్యము నందితావు అమృతపాదగుని ఉత్కింకయే
అతర రమ్యాకృతిసంపదించునుది :

‘ఆదిగో విప్రుడెనున్ శరణ్ణితిగుని
వ్యాసంగ సంభావనా
స్వధిమల్ తుంగతిరంగ సంఘటితి శి
బ్రహ్మ సమోహముల్
మృదుతైవారవధూనికా మణిమయా
మేయాద్భు కాంచీకృతా
భృద్మయాత్మపతి దివ్యశిల్పములు నీ
వున్ విద్యుసత్ప్తేశివా !

భావనా వైచిత్రయందేమి, శిల్పవివ్యాసమునం
దేమి రచయితి సంపన్నుడు. సుహృదయౌనందనాయ
కములైన ఈ రెండు రచనలను శ్లాఘనీయుములై
యున్నవి.

* * *

పుష్పబాణ విలాసము

అనువాదకులు: శ్రీ ధీట్టారం మల్లికార్జునం,
శ్రీ కోలకుల నారాయణరావు గార్లు. ప్రాప్తిస్థానం: శ్రీ
ధీట్టారం మల్లికార్జునం, రత్నవివాన్, రామమూర్తి
నగర్, నెల్లూరు వెల గు 0-50-నల్లె. పై.

అర్కిధిట విరచితమై, కాలివాసు కృతిగా
చెలామణి అవుతున్న సంస్కృత రచనకు ఇది అను

ఉత్తమ కథాసాహిత్యం

సంజప్రణయం: హన్యంకో, వ్యంగ్యంకో నిండిన
వదికథలూ, గల్పికలు.

రచన: పూర్వ: వెం 0-50 న. పై.

పారిజాతం: కథం సంభటి. కథకులు: దాగంటి సోమ
యాజులు; రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి: పూర్వం సుబ్ర
హ్మణ్యశర్మ; బొమ్మిరెడ్డిపల్లి సూర్యరావు; పంతుం శ్రీ
రామశాస్త్రి: హితశ్రీ: పూర్వ: ఇద్దాపురపు జగన్నాథరావు;
అంగర వెంకటకృష్ణారావు: ఈరంకి, వెంకటరావు;
పూనపాటి కృష్ణరాజు. వెం గు 1-25 న. పై

శోభా ప్రచురణలు, విజయనగరం సిటీ.

వాదం, ఇది శృంగార రస ప్రధానమైన 26 శ్లోకములు.
ముక్తముల రూపములోనున్న ఈ శ్లోకముల నన్నిటిని
సమన్వయపరచి, అనువాదకులు మాధవ విలాస
రూపమైన ఒకకథను కల్పవశేయ ప్రయత్నించినారు.
సంభాషణ రూపమున రచింపబడిన ఈ కల్పవల
మగ్య మగ్య తమ అనువాద పద్యములను చేర్చి గుడి
సూర్పినారు.

‘శేలే శేతకోఽయ్యుక్తే కువలయ
ద్విత్యాద్వినోద్భుతి.
స్వచ్ఛామాక్తక సంచాతి, ర్భవినా
మైమిం లతా మంచతి,
స్పర్శాత్ పంకజకోశయోంభవ
యాని ప్రజ్వలకౌస్తతాం
ఏషాత్పతి పరంపరా మనునభే
యాత్రాప్యహన్ కృతతి.’

అన్న శ్లోకానికి వీరి అనువాదం ఇలా వున్నది :

‘శీమయాభుజార్ ! సర
నీజమునన్ శయనించె, చాలె యు
క్తాతి నుత్పలద్యయము;
కొంచనవల్లిక తెల్ల బారె; న
బూతిపు మొగ్గజంట బడి
వాడెను గొంబువుదండ; రిట్టియు
త్పతి పరంపరల్ తునిమి
వై చెను వాపయనంపు కోరికన్.

పై శ్లోకమున కేవల ఉపమాన శిల్పములు చెవుల
బకినంతినీ ఉపమేయములు తమంతిదా స్ఫురించి
వికోధాభాసమును వెలుగులోని కీర్త్యుచున్నవి. అనువాద
మున అట్లు స్ఫురించుటలేదు. అనువాదమున వాడబడిన
ఉపమాన శిల్పములు బహుశః ప్రసిద్ధి లేనివగుటయే ఇందు
లకు కారణమై యుండవచ్చును. ఇట్టి శ్లోకముల అను
వాదములో అనువాదకులు శిల్పములను ఎన్నిక చేయు
టలో సరికొంచము శ్రద్ధ విహింపవలసినది. ఈ శ్లోక
మునకు మరియొక ప్రాచీనకవి ఇట్లునవాదము చేసి
నాడు :

“కోర్తి నెత్తిమృత్యువుపై మోర్కుకెందు
చందమామపయన్ తిమస్సుమితి వడలె
కడగి కల్పలజతవెలి గ్రమ్మచుండె
చాలమేలైన మంచుతొలల చాలు”

ఈ అనువాదంలో కించిత్తు మూలాత్రిమగుంపున్నా
(తిమస్సుమితి), మూలంలోని భావం మరొక మొగ్గలోడిగి
వికసించింది. విడియేమైవా, కథాకల్పనవల్ల చూపిన శ్రద్ధ

గ్రంథ విమర్శనము

రచయితలు మూలానువాదంలో చూప లేదని తోస్తుంది. పుష్పబాణ విలాసానికి ఇతర అనువాదాలున్నా, ఇందు మూలం కా కథాకల్పన ఒకటి చేర్చబడి వున్నది గనుక సహృదయులు ఆదిరింప దగివుంది.

* * *

ఖండాకృతి

ఖండాకృతి సంపుటి. రచన : శ్రీ జాన్టీ వేంకట వరసయ్య; హస్తాంశులు పండితులు, చిలకలూరి పేట, గుంటూరుజిల్లా; వెల 0-12-0.

శ్రీ వేంకట వరసయ్యగారు ఆయా తరుణము లందు వ్రాసిన పద్యములను సంపుటిగా ప్రకటించి వారు. ఇందు : పుష్పకము, కవి, చిత్రకాదుడు, జన కుడు, శ్రీ కృష్ణాద్వయ, మహాకృష్ణుడు, భోసువీరుడు గ్రంథాలయోద్వయం, మొదలైన దాదాపు ముప్పదికి పై కలలో పద్యము లున్నవి. ఇందుచాలవరకు ప్రచార స్వభావ కలవి. కావ్యగుణము బహుస్వల్పము. పద్యములు సరికొత్తగా నవిచిబోవును. ఉదాహరణకు.

‘విశ్వమానవ మైత్రి విలసిల్లి పుడమిలో
సంగ్రామ విరమణ జరుగు వరకు
ఆహార మే లేక యాత్మహత్యకు బాను
మానవలోకమున మనుడు వలకు
ఆధార మే లేని యవద లందిలుగూడ

విద్యా సమగ్రులై వ్రాయువరకు
హింసకౌపల్యాది హేయ గుణావళి
మలిన కర్మములు మాన్పువలకు
సంఘ సంస్కారమంతట జనుగుణకు
లలితికళల వికాసము కలుగువలకు
ధర్మరాజ్యము ఏర్పడి తపనవలకు
వలదు కర్తవ్యగర్భముల్ వలవలదు.

* * *

క వి త

సంపాదకులు : శ్రీ జాన్టీ వేంకటవరసయ్య;
చిలకలూరి పేట, గుంటూరుజిల్లా వెల రు 0-8-0

~~~~~

ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచిక

మామూలు ప్రకారం తెలుగు ఉగాది పండుగనాటికి, (అనగా 1958 మార్చి 21 వ తేదీ నాటికి) ఆంధ్ర పత్రిక సంవత్సరాది సంచిక (ఉగాది సంచిక) వెలువడు తుంది. రచయితలూ, చిత్రకారులూ, తమ తమ రచన లనూ, చిత్రములనూ, 1958 జనవరి 20 తేదీ నాటికే మా కార్యాలయమునకు అందజేయగలరని ఆశించుచున్నాము.

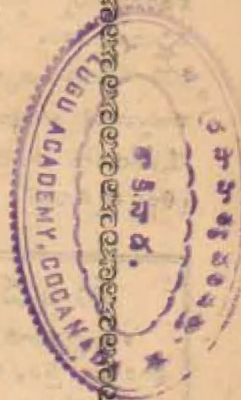
* రచనల వైభాగంలో “ఆంధ్ర పత్రిక ఉగాది సంచికకు ప్రత్యేకం ” అని వ్రాయవలయును.

ఇట్లు సంపాదకుడు,

ఆంధ్ర పత్రిక.

మద్రాసు 1.

~~~~~

స్వీకారము

కవిత, ఆంధ్రభాష, కవి, ఆంధ్ర పతాకము, తిమ్మదా, ఇత్యాది కీర్తకలలో వింగడించి, ప్రాచీనాధునాతన కవులు (తమతోసహా) ఆయా సందర్భాలలో వ్రాసిన పద్యాలనూ, పాటలను సంపుటికరించారు. వీరిలో ప్రసిద్ధుల రచనలేగాక అప్రసిద్ధులవి కూడా వున్నాయి. కావ్యగుణముగల రచనలతోపాటు కావ్యగుణములేని రచనలు కూడా సేకరింపబడినాయి. ఈ సంపుటికరణలో అనుసరింపబడిన విధానమేమో అవగతియై కారు.

* * *

యాత్రామార్గదర్శి

[దక్షిణ భారతము]

రచన : శ్రీ రాగం వేంకటేశ్వర్లు, ప్రకాశకులు శ్రీ సీతారామ నామ సంకీర్తన సంఘము, శ్రీరామ నామక్షేత్రము, గుంటూరు, వెల రు. 4/-

ఇది ద్వితీయ ముద్రణము, ఈ గ్రంథమునందు 'దక్షిణ భారతమునందలి ఆయా ప్రసిద్ధి క్షేత్రముల వివరములన్నీ స్థల పురాణములతో సహా వివరముగా నొసంగబడినవి. చిత్ర పటములతో సహా దాదాపు 500 పేజీలుగల బృహద్గ్రంథము. దక్షిణ దిశియాత్రలు పలునారికి అత్యంతోపయోగ మైనది. శ్రీరామ నామ క్షేత్రముంగు వేంచేయున్న శ్రీ కోదండరామప్రభువు త్రివిధచిత్రముతో గ్రంథము ముచ్చటగానున్నది.

సుందర భారత యాత్ర

కవ్యాభిమాని మొదలు కాశ్మీరు వరకు గల హిందూ, జైన, బౌద్ధ క్షేత్రముల వివరములు, చారిత్రక విశేషములు, రైల్వేసమాచారము, దేశపటముతో, 280 చిత్రపటములతో, 770 పైగా పేజీలతో, దేశాటన, తీర్థయాత్రలు చేయువారికి సర్వ సమాచారము తెలుపు చక్కని మార్గదర్శి. వెల: రైందు రు 5/-; సాదా రు. 4/-లు పోస్టేజీ 1-6-0.

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.

సాహిత్య కావ్యము : రచన : శ్రీ వేదము వెంకటకృష్ణశర్మ; పాస్త్రీస్థానము : ఉదయరంజన్ పబ్లిషర్సు, మాజీ మద్రాసు-7. వెల రు 2-75 పి. పై.

కావ్యగంగ : (ఖండకావ్య సంపుటి) రచన : శ్రీ బెన్నూరి శ్రీనివాసమూర్తి; ప్రచురణ : కళోర కవితాసమితి, ముదొలలు, కళ్యాణగుడ్డము తాలూకా. వెల రు 0-50 పి. పై.

గీతాసంగ్రహము : సంగ్రహకర్త : శ్రీ కృత్తి వెంటి నాగేశ్వరరావు; సం. 6. శివకోవలపేట్ట, కోడింబాకం, మద్రాసు-26. వెల రు 0.4 0.

మాటలతో మంతనాలు : వ్యాససంపుటి; రచన : 'స్వామి' (శ్రీ) పాస్త్రీస్థానం : వివేచనా ప్రచురణలు, శ్రీపతి ముద్రణాలయం, కాకినాడ. వెల రు 0.8-0.

వార్షిక కోర్కెలము : లలితకళాసమితి (కౌకరపట్టు) వార్షిక కోర్కెల సంపుటి. ఆమూల్యం.

ప్రాంతర శతకము : రచన : శ్రీ మాకల సత్య వారాయణశాస్త్రి, గద్వాలభివం, నాంపల్లి, హైదరాబాదు. వెల రు 0-6 0

గులసీ గోపాళ : (గులసీగోపాళ విధానం, గోపాళావిధానం; సంపాదకులు: శ్రీ కుంకురి వేంకట నరసింహు, శ్రీ బులుసు మార్యప్రకాశశాస్త్రి; సాధన గ్రంథమండలి, తెనాలి; వెల 0.8-0.

హితము : (పద్యరచన): రచన : శ్రీ కలగోడ అశ్వత్థిరావు; కలగోడు (చోస్తూ); రాయగుడ్డంతాలూకా అవంతిపురంజిల్లా, వెల రు 0.4 0.

నవనూలిక : ఖండకావ్యసంపుటి; రచన : శ్రీ వేమగంటి నరసింహాచార్యులు; ప్రకాశకులు : రాజశ్రీ కళాపీఠము, సికింద్రాబాదు; వెల రు 1-0 0.

ఉపయుక్తమైన ఆధునిక గ్రంథములు

వివిధ సాంకేతిక విద్యా విషయములపైన, అందుకులిగిన నామ్యులతో ప్రచురింపబడినవి. కేటలాగు ఉచితం. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి: N. K. Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.